LAURENTIJ BEYERLINCK THEOLOGI ET CANONICI...

Laurens Beyerlinck, Ascanio Rivaldi

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
19 H
3 H

ASCANIVS RIVALDI

LAVRENTII BEYERLINCK

THEOLOGI ET CANONICI

ANTVERPIENSIS

APOPHTHEGMATA CHRISTIANORVM.

Pertinet ad Bibliothecam

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Ioannem Moretum.

M. DC. VIII.

REV^MO DOMINO

D. IOANNI MIRÆO

ANTVERPIENSIVM

PRÆSVLI DIGNISS.

POPHTHEGMATA CHRISTIANORVM, quæ, post alias & meliores curas, ex variorum Scriptorum viridariis tamquam flosculos quosdam excerpsi, & in ordinem distinctamque materiarum seriem redegi, REVERENDISS. atque AMPLISS. PRAESVL, alterius quàm AMP. T. honori dicare & consecrare, neque si velim, possum; neque si possum, debeo. Facit hoc ingens meritorum tuorum in Patrium hoc solum cumulus: facit insignis illa tua in me non modò benignitas, sed & beneficentia: faciunt ceteræ generosissimi tui animi virtutes, quæ hac temporum nocte suos radios passim dif-

 fun-

fundunt, ——*velut inter ignes*
Luna minores.
Dum enim fluctuantem inter errorum procellas ECCLESIAE tuæ nauiculam, ab alto illo culmine, non ſine doloris ſenſu intueris, centum oculis vigilantiſſimæ tuæ mentis FVTVRA PROSPICIENS, inſtar prouidi Naucleri, in id vnum deſudas, vt pacificè ſuo ordine in optatum portum dirigatur, eiuſq́ue indefeſſus curſus nulla Sectariorum tempeſtate turbetur. Hinc(vt cetera pietatis officia tacitus prætercam) in hoc Belgicæ ocello, cuius tu ipſe pupilla es, noua quadam inſitione SEMINARIVM iecisti primus, in quo alantur lectiſſimi iuuenes,certo numero, diſciplinâ, lege: qui, non vt alibi primis litterarũ lineamentis detinentur; ſed ætate ſcientiaq́ue maturiores, in ſacra rerum diuinarum adyta , domi foriſq́ue ingrediuntur. è quibus ſeges eorum, qui non inter epibatas ſolùm & nauales ſocios, verùm ad ECCLESIAE gubernacula & clauum
collo-

collocandi. Teſtes horum & arbitri illi ipſi, quorum nunc duo de viginti ſua retia in animarum capturam explicant; DEO feliciter incrementum dante. ita vt cum Poëta exclamare hîc libeat,

O quàm fœcundo ſemina iacta ſolo!

Huic ergo SEMINARIO (PLANTARIVM meliore iure dixerim) me primum (vt ſic loquar) rigatorem dediſti. Stadium ſub initia arduum: quod & dies molliit, & indefeſſa T. PATERN. vigilantia; ac ſcopus vtrique noſtrûm præfixus, DEI CVM PROXIMI VTILITATE CONIVNCTVS HONOS. Neque ſanè hîc limitem fixit tuus in me amor. Quin, quod vel publico præconio effabor, alia illius ſymbola, ampliores teſſeræ. Vtpote qui me non ita pridem in Canonicorum huius vrbis ordinem, auxilio, præſidio, & auctoritate tuâ, ſuſtuleris. Quorum omnium magnitudini cùm parem gratiam referre nequeam, adfero quod olim apud Alcinoum Vlyſſes, MVNVSCVLA HAEC

GRATAE MENTIS. Quæ eò etiam magis ſub ampliſſimi tui Nominis ægide in publicum exire volui, quò mihi certiùs perſuaſum, fore ſub eâ, aduerſus ipſum etiam Liuorem (omitto litterionum vulgus) tutiſſima: fore etiam eidem Ampliſſ. T. D. gratiſſima; cuius vel aliquo inſtinctu hanc velificationem direxi. Vnum ſupereſt; aliquale hoc beneuolentiæ cultuſq́ue pignus, & eum qui illud defert, adfectu vt ſoles, vultu quo ſoles, admitte. Ita magnus DEVS te ECCLESIAE ſuæ Antiſtitem prudentiſſimum, PATRIAE parentem optimum, NOBIS Mæcenatem addictiſſimum vel vltra Neſtoris ſęculum ſeruet. cuius obſequio me, quid ni & mea? æternùm voueo, deuoueoq́ue,

Laurentius Beyerlinck
Antuerpienſis.

Antuerp. Kal. Iun. M. DC. IIX.

AMI-

AMICO LECTORI
S. D.

ABES *hic, amice* LECTOR, APOPHTHEGMATA CHRISTIANORVM, *mente aliquamdiu à me & ſtilo concepta, nunc verò ſtudio & ære ornatiſsimi viri* IOAN. MORETI, *de Repub. Litteraria optimè meriti, typorum cùm elegantiâ tum varietate adornata. Inſtituti huius ratio fuit perpetuum meum in Litterarum cultores ſtudium. quibus nihil æquè gratum & vtile facturum me existimaui, quàm ſi poſt alias curas, ad honeſtum otium datas horas voluendis reuoluendíſque plurium ſcriptorum (quorum hic ſeries) paginis impenderem, magis illuſtria ac Cedro digna Chriſtianorum dicta notarem, & eam Maximam falſitatis inſimularē,* Omnem ab Ethnicis in dicendo venuſtatem petendā. *Fateor non omnia ad amuſsim à me obſeruata: quis enim modus aut finis? cùm quòd pleraque non ſatis honeſta, quæ ſcombros potiùs vel thus metuant, quàm probis inſeri mereantur: tum etiam quòd Scriptores ipſi vix notæ probitatis. è quorum tamen ſtercore, velut olim ex Ennio Lucius Craſſus, aurum & gemmas colaui; vt quæ ab auis atauiſq; ſapienter aliquando dicta,*

eadem nepotes postumi sapienter etiam dicerent. Et ne fortaßis quibusdam vilescat quidquid in hoc stadio à me fuerit desudatum, erunt enim (vt secula hæc sunt) aut Marculus aliquis aut Lacon, qui fastidiant, & nimis vncis naribus indulgeāt; paucis huius operis tractationem libato. Materias singulas ad singulas etiam classes & domicilia reuocaui, ne indigesta moles LECTOREM *meum terreat spernatq; absinthium illud doctrinæ. In ipsis claßibus primum locum obtinent illi quos Sacra pagina celebrauit: imò quandoque ipse eiusdem auctor, & architectus nostræ salutis* CHRISTVS; *à quo huius etiam operis etymon desumsimus. Huic proximum sibi vendicant ij, qui proximè Christum secuti, suæ virtutis & constātiæ æmulam nobis memoriam reliquêre: quorum etiam palmas indefesso præconio memor veneratur Ecclesia. Post illos viri Principes vtriusq; Ordinis sedem suam sortiti: primam quidem Ecclesiastici, alterā Sæculares: & id iuxta dignitatem etiam sexus. Illis non semper ignobile vulgus succedit. Cumq;, vt scitè & eleganter Horatius,*

Omne ferat punctū, qui miscuit vtile dulci,
Lectorem delectando, pariterq; monendo:

Patrum quandoque sententiæ, Philosophorum placita, vel etiam Poëtarum gnomæ, (præsertim si eadē illis cum ipso Apophthegmate aut digni

tas

tas aut venustas) velut flosculi quidam insiti, suam venerem etiam habent. Adde totius operis suauem nexum, tractationē facilem, stylum non tam eruditum quàm clarum: neque enim alium omnium manibus terenda, omnium oculis haurienda, materies postulabat. Frontem honestam propono, quæ vel primo adspectu tenebit trahetq́ue videntem. Quid enim hoc CHRISTIANORVM APOPHTHEGMATVM *nomine inter* CHRISTIANOS *augustius? Non erubuit tamen nescio quo ausu, eius splendorē fœda calumniarum & conuiciorum caligine obumbrare, insulsus quidam & impurus stigmatici dogmatis tympanotriba apud Zutphanienses. qui dum frontem tam pio nomine fucatam præfert, bonam etiam mentem ementitus, conceptum Liliati sui patris virus euomit (vt summatim dicam) in omnes bonos: quibus neque ille, neque omnes ex eo cœno* ——— digni præstare matellam: *eosq́ue deiicit, quos bonæ famæ superstes aura leuat. Hic vt in manus meas venit, bilem leuiter mouit: necdum tamen aut mentem, aut manum. quid enim hæc talium contactu maculem?*

——— nam nullo thure litabis,
Hæreat in stultis breuis vt semiuncia recti.

Ad te igitur redeo Lector, nouo tuo candori nouam hanc prolem insinuo. cuius infantiæ adhuc fragili faue. vt enim lolium in meliori fruge,

ita hîc leues maculæ: quibus si non minùs tu ad ignoscendum, quàm ego ad corrigendũ pronus; efficies profectò, vt laboris peracti nec pigeat vmquam, nec pudeat: & in paria subiecta curτenti calcar addes, si sensero hoc, quale quale est, tuo candori non displicuisse. Vale, & me tui amantem mutuo amore prosequere. Antuerp. In Seminario Episcopali. Kal. Maÿ, Anno Christi M. DC. IIX.

ODE

FRANCISCI VANDEN ZYPE

I. C. CATHED. ECCL. ANT. CANON.

Ad Collegam suum

LAVRENTIVM BEYERLINCK

S. T. L. DICTÆ ECCL. CANON.

In eiusdem APOPHTHEGM. CHRISTIANA.

FOrmam supernis vultibus æmulam
Colore Zeuxis reddere viuido
Conatus, Agrigentum auaris
Perspiciens oculis, puellas

Lustra-

Lustrauit omnes; quas populo tener
Secreuit oris semideas decor,
Legit; peritâ, quà enitebat
Quæque, manu in tabulâ notauit.
Enata porrò est ipsa Laciniæ
Figura Diuæ, supra hominum decus
Mortale, Numini ferè illi
Par, animam sonitumque præter:
BEYERLINGE id ipsum prototypon tibi
Sumpsisti: ab istâ lineâ opus tuum
Ducturus, in volumen vnum
Fasciculumque operosus vnum
Cogis, quod vsquam est nil meritum premi,
Promique dignum; quod penitissimâ,
Egessit entheata virtus
Christiadum, meliore parte:
Sententiarum commoda pondera,
Salsos lepores, & lepidos sales,
Iocosque solertes, & acri
Ingenio genioque natos,
Et docta dicta, argutaque lemmata,
Responsa vatum dulcè furentium,
Oracla prudentum. Quid ergo?
Quantum opus hoc, cui pulcriorum
Rerum medullas inseris omnium!
Magnis deorum nisibus vt queat
Certare, securumque fati,
Effugere & Libitinam & vmbras.

AD APOPHTHEGMATA CHRISTIANORVM

Doctiss. V. LAVRENTII BEYERLINCK S. Theol. Licent. & Canon. Antv.

Prosopopeia FAMÆ.

ILLA, *cui celeris quadriga linguæ,*
Illa, quæ cata remigat per ora
Auratis speciosa Fama pennis,
APOPHTHEGMATA SACRA *dum videret,*
LAVRENTI *studium tuum sagacis:*
O, inquit, Pietatis hausta condo!
O bellaria mentis! ô medullam!
Abscedant analecta senta mensæ
Gentilis, taceant mihi Catones.
Nam quid omnia scripta sunt profana
Si Patrum sacra dicta comparentur?
(Vero credite) vappa, fumus, error.
Sit quiddam reperire fæce gemmas,
Ditari Phariis manubiisq́;:
Quid vis putidulos adire riuos,
Cùm fontes habeas salubriores?

Pangebat Iacobus de Buschere.

CEN-

CENSVRA.

OPvs hoc Apophthegmatum Christianorum, à Laur. Beyerlinck Theologo & Canonico Antuerpien. concinnatum, elegans est & festiuum, lectionis & eruditionis multæ, vtilitatis magnæ, dignum quod imprimatur. Actum 9. Septembris, Anno M. DC. VII.

Egbertus Spitholdius Canonicus & Plebanus Antuerpien.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI ET ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ *Infantis Hispaniarum, Archiducum Austriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Serenissimorum Belgij Principum, Priuilegio cautum est : ne quis* Apophthegmata Christianorum Laurentij Beyerlinck Theologi & Canonici Antuerp. *præter voluntatem Joannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, intra duodecim annos imprimat, aut alibi impressa in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaliáve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum & alia graui pœna mulctabitur : vti latiùs patet in litteris, datis Bruxellæ* I. *Octobr.* M. DC. VII.

Signat.

Buschere.

AVCTO-

AVCTORES
Quorum ſcriptis in hoc Opere vſi ſumus.

ABDIAS.
Abrahamus Bucholcerus
Adrianus Barlandus.
Ægidius Corozetus.
Ægidij ſententiæ aureæ.
Ælius Lampridius.
Æneas Syluius.
Albertus Cranzius.
Aloiſius Lippomannus.
Ambroſius Epiſcopus.
Ammianus Marcellinus.
Andreas Alciatus.
Andreas Eborenſis.
Andreas Schottus.
Angelus Politianus.
Annales { *Angliæ. Flandriæ. Galliæ. Germaniæ. Hiſpaniæ, &c.* }
Anſelmus Abbas Gemblacenſis.
Antonius Bonſinius.
Antonius Monachus.
Antonius Panormitanus.
Antoninus.
Arnobius.
Auctor Serm. memorab. Gallicè.
Auctor Florum ſermon. Hiſpaniæ, qui vulgò Floreſta inſcribitur.
Auguſtinus Epiſcopus.
Aurelius Prudentius.
Baptiſta Egnatius.
Baptiſta Fulgoſus.
Baptiſta Platina.
Bernardus Abbas.
Bernardinus à Buſto.
Bernardus Corius.
Bernardus Schardeonius.
Boethius.
Breuiarium Romanum.
Bruſonius Conturſinus.
Cæſar Baronius Card.
Cæſarius Heiſtarbachcenſis.
Carolus Langius.
Carolus Sigonius.
Cedrenus.
Claudius Seiſſellus.
Conradus Lycoſthenes.
Conradus à Lichtenau, qui vulgò Abbas Vrſpergenſis.
Conradus Monachus.
Dauid Cythræus.
Deſiderius Eraſmus.
Dionyſius Nycæus.
Dorotheus Monachus.
Edinerus.
Eginardus.
Egiſippus.
Euſebius.
Eutropius.
Franciſcus Hottomannus.
Franciſcus Patricius.
Franciſcus Robertellus.

Gaſpar

Marcus

LAVREN-

LAVRENTII BEYERLINCK Antverpiensis

APOPHTHEGMATA CHRISTIANORVM.

ABSTINENTIA.

IESVS CHRISTVS.

VT à quo Religionis nostræ, ab eodem etiam huius operis sumatur exordiũ: Dominus ac SALVATOR noster ingressus domum Marthæ in Bethaniâ, ab eâdem vtpote matrefamilias benignè excipitur. quę cùm satageret circa frequens ministerium (vt loquitur Scriptura) solicita, quænam fercula tanto digna hospite apponeret, & ob id sororis etiam ministerium sibi necessarium reputaret, ait: Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet. Et respondens dixit illi DOMINVS: *Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessariũ*. q. d. In vanum turbata es, vt plura fercula mihi, qui hæc despicio, apponas: cùm vnum condimentum dumtaxat nostræ refectioni sit necessarium. (ita Stella in expositione loci.) tacitè insinuans, quod habet Ecclesiast. cap. 37. In multis

eſcis non deerit infirmitas;&qui abſtinens eſt, adijciet vitam. Lucas cap. x.

EADMVNDVS CANTVARIEN. ARCHIEPISC.

Quàm benè Dominici præcepti conſilijq. memor EADMVNDVS cui,licet Archiepiſcopatus honore prȩfulgeret,nihil prius optabiliúſve,quàm ſine arte menſa. nullo namque ciborum delectu, crebriùs ſolam frigidam, & fruſtum panis pro delicijs ſumpſit. rogantique cur in tantum abſtineret; *Quia*, inquit, *non mihi curæ corpus paſcere, ſed ſuſtentare*. & ideò cibauit eum Dominus pane vitæ, & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum. Oſbertus, & alij, in vita.

S. HILARION.

Dignus,qui cum priore certet,ille. Intemperantiæ namq. & laſciuiæ ſtimulis agitatus, quandoque hunc ſecum ſermonem miſcebat: *Ego te aſelle faciam vt non calcitres: nec te hordeo alam, ſed paleis: fame te conficiam, & ſiti: graui onerabo onere, vt cibum potiùs quàm laſciuiam cogites.* Sciebat enim,vt refert in Epiſt. Hieronymus, à patre Libero ad inconceſſam Venerem gradum eſſe proximum intemperantiæ. Hieronymus in vita.

ISIDORVS XENODOCHVS.

Hic verò cùm ſæpiùs menſæ accumbens in lachrymas reſolueretur, quánam de cauſsâ id faceret,rogatus: *Pudet me*, reſpondit, *veſci cibo à ratione alieno, cùm ſim & ratione præditus, & futurus in Paradiſo deliciarum, & ambroſiæ nutrimento ſatiandus*. Et eccui non vileſcant cibi terreni,ſi cum æternis illis eos conferat? Palladius in vita.

HELLEN ABBAS.

Ardebat is aliquando ſummo mellis deſiderio: cumque

cumque præter opinionem fauos reperisset, appetitui frenos inijciens, dicebat: *Recede à me intemperans cupiditas.* Non ignorabat vir sanctus, quanta virtus foret placitis abstinuisse bonis. Palladius in vitis PP. cap. 59.

Franciscvs Borgia.

Vide titulum de Afflictione.

Ivlianvs Imp.

At ne religiosos Deoque dicatos tantùm in hoc virtutis genere excelluisse quis arbitretur; paucos etiam alterius Ordinis subijciam, ne eiusdem laudis commemorationem illis videar inuidere.

Ivlianvs Imperator, etiam post fœdatam in se auitæ Religionis imaginem, non paruam huius virtutis scintillam produxit; cùm è palatio, velut ad nihil vtiles, pelleret eunuchos, tonsores, & coquos. Roganti enim caussam, respondebat: *Eunuchis mihi iam non est opus, functa vxore. Vnicus tonsor pluribus sufficiet: & cùm nulla palato arrideant bellaria, coquum non requiro.* Vtinam illi de assentatoribus par iudicium! Socrates Eccl. hist. lib. 3. cap. 1. & Ammianus lib. 22.

Theodosivs Ivnior.

Et hic venatum egressus, non conscijs viæ studijque socijs, ad Monachum diuertit: qui licet Imperatorem agnosceret; æstu tamen cursuque fatigato, panem aceto maceratum, & oliuæ liquorem apposuit. O virtus, quid non facis vbi nobiliora semel ingenia occupasti? comêdit Imperator, bibit frigidam fonte receptam: tandemq. se Theodosium confessus, *Verè, inquit, tibi affirmo Pater, nunquam me in palatio tanta cum voluptate cibum sumpsisse.* Ita ante eum Darius ab Alexandro fugatus, cùm

inediæ telo compulſus aquam turbidam & cadauerum ſquallore inquinatam hauſiſſet, ſe vnquam iucundiùs bibiſſe negauit: nunquam enim ſitiens biberat. Cedrenus.

RVDOLPHVS IMP. AVSTRIACVS

Eiuſdem virtutis ſplendore, vti & natalibus, pręfulgebat. Quippe dum aduerſus Ottocarum Bohemiæ Regem caſtra mouiſſet, ac graui commeatus (potus præſertim) inediâ laboraret; ferunt colono, qui fortè collegis meſſoribus ſiceram hauſerat, ablatam hydriam, ei fuiſſe oblatam. quâ visâ; *Reddite*, ait, *homini vaſculum: ego enim non mihi, ſed exercitui ſitiebam.* & ita exercitum ſuo exemplo ad ſitim fortiter tolerandam inuitauit. Æn. Syl. lib. 3. Commentar. in res geſtas Alphonſi.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Neque hic minori commẽdatione dignus. Cùm enim, fuſo profligatoq. Iacobi Caudolę exercitu, ſine tentorijs ac commeatu pernoctaret, eiq. Ioannes Eſernitanus raphanum vnum ac panem cum dimidiato caſeo miſiſſet; recuſauit, dicens: *Non decet Imperatorem ieiuno exercitu mandere.* Panormit. lib. 3. de geſtis Alphonſi.

PYRRHINICVLVS VASCO.

Is peregrè iter faciens, cùm ad meritoriam tabernã veniſſet, & appoſita eſſet cœna omni ex parte olitoria, vinumq́. admodũ dilutum; breui refectione præuia, medicum ad ſe vocari, cui mercedẽ perſoluat, mandat. Indignatus caupo, Ecquid malum! ait, in viculo tam agreſti medicum requiris? Cui ille: *Tun' ô bone teipſum ignoras? quò ſit merces operæ tuæ par, medici pretium accipe, non cauponis.* Sentiebat enim frugalitatem ſobrietatemq́ue

que

que optimam hominis medicinam. Adrianus Barlandus.

CANTACVZENVS MAGNVS.

Et hic, dum ob prosperum rerum euentum Genio merum largiùs funderent proceres, ne modestiæ temperantiæque limites excessisse videretur; in ore, & mente: *Nunc me sobrium oportet, cùm alij non ebrij esse non possint.* Non ignorabat, prosperos rerum euentus humana ingenia explorare. Niceph. Greg. lib. 9.

FREDERICVS IMPERATOR.

Ille etiam abstinentiæ cultor eximius: intellexerat aliquando Leonoram coniugem, ex quâ nullam prolem suscitauerat, facilè fœcunditatem consecuturam, modò vino (à quo semper abhorruerat) presertim in Germaniâ, frigidâ regione, vteretur: *Esto*, inquit: *malim vxorem sterilem, quàm vinosam.* Æn. Syl. lib. 2. Comment. de gestis Alphonsi.

LEONORA IMPERATRIX.

Succedat Augusto sua Augusta: quæ, tantum abest vt iniquo animo sui mariti responsum acciperet, vt etiam palàm profiteretur: *Etsi domini mei* (coniugem appellans) *iussioni tam libens pareo, quàm vino; si tamen vini vsum mandauerit, mori optarem, quàm parere.* Idem.

ABVSVS RERVM.

PHILIPPVS GALL. REX.

ABstinentiæ se comitem præbet ABVSIO. vt ita opposita iuxta se posita magis illucescant. Quid enim temperato rerum vsu præclarius? inor-

dinato verò quid perniciosius? Intuebatur aliquando Histriones & Circulatores magnam populi frequentiam ad se allicere Christianissimus Rex PHILIPPVS: & ad proceres conuersus; *Histrionibus*, ait, *& huiusmodi farinæ hominibus pecunias dare, nihil aliud, quàm dæmoni sacrificare.* Videbat Rex prudentissimus, quantus esset pecuniarum, quæ in similes homines insumuntur, abusus. Vincent. in Spec. hist. lib. 29. cap. 41.

LVDOVICVS XI. FRANC. REX.

Cùm ad eum referret quidam, hominem illiteratum, at curiosum, numerosam & insignem instaurasse sibi Bibliothecam; subridens, *Verè*, inquiebat, *hic gibboso comparandus: qui cùm gibbi onus in dorso ferat, nunquam illud intuetur.* sentiens abusum esse, librorum copiam comparare, quibus vti nescias. Corozetus in Dictis memor.

DOCTOR ANONYMVS.

Redarguentibus hunc, quòd docendo non modò nihil proficerent auditores, sed & deficerent; *Non id meo*, respondit, *sed suo vitio imputent.* Innuebat enim tacitus, quod olim simili responso Theodorus Atheniensis: quòd doctrinam, quam ipse dextrâ porrigeret, sinistrâ exciperent. Auct. serm. Conuiuial.

SIGISMVNDVS IMP.

Quid autem iste? Magnoperè apud eum laudabat quispiam fœneratores, quòd etiam dormientes quæstum facerent: *At tu*, inquit, *vigilando omnibus abuteris, & consumis.* egregiè eius prodigalitatem perstringens. Æn. Syl. lib. 4. Comment. in gesta Alph.

ACCV-

ACCVSATIO SVI.

ANACHORETA ANONYMVS.

VEluti proximus ad conuerſionem gradus eſt peccati agnitio;ita etiam ſui de eodem Accuſatio. Quare rogatus ANACHORETA, quam potiſſimùm ad cęlum viam inueniſſet, reſpondit: *Si ſe homo ſemper accuſet.* Doroth.doctr.7.

S. ANTONIVS.

Et hic eiuſdem mentis: ſciſcitanti namque cuidam, quámnam humani operis partem maximam exiſtimaret; *Eam*, inquiebat, *quæ peccatum proprium in conſpectu Dei ponit.* Ibidem.

IVLIANVS IMPERATOR

Cùm pro tribunali ſederet aliquando, accuſatus apud eum quidam peculatus, qui argumenta omnia in ſe contorta alacriter refutabat: dumque cauſidicus argumenti ac documentorum inopia percitus, diceret: Quis vllius criminis pœnas dabit,ſi reo inficias ire proderit? IVLIANVS,*Ecquis,* ait,*inſons erit, ſi accuſatori crimine non probato habeatur fides?* Zonaras tom. 3.Annal.

ACVTE DICTA.

CORNELIVS PONTIFEX.

NOn infrequens eſt, vt ex dicentis loquentisque verbis, eiuſdem genium ingeniumque cognoſcamus. & ſi viua vox omnis (vt eſt in prouerbio) ſuam habeat elegãtiam & energiam:quantò magis,ſi ad eam acuta quędam venuſtas acceſſerit? Eius itaque nunc exempla aliquot ex vtroque

ordine in medium adducemus; licet quilibet huius operis titulus sua etiam habeat, quæ aliàs vix futura Apophthegmata. Acié itaque hîc ducat CORNELIVS PONTIFEX, qui Nouatianum redarguens, quòd se inuitum ad Pontificatum euectum iactitaret: *Si inuitus*, inquit, *Nouatiane designatus es Pontifex; probabis, cùm volens secesseris*. quo dicto, eius intéperatam oris proteruiam repressit; & quàm vanè gloriaretur, declarauit. Platina in vita.

LEONTIVS EPISCOPVS ANCYRÆ.

Ille etiam rari ingenij vir, cùm in grauissima illa Antiochena de fide dissensione sententiam suam palàm proferre non auderet, caput canis albicans iteratò demulcens, dixisse fertur: *Niuem hanc solutam multum luti subsecuturum est*. Ænigmate hoc obscuriùs indicans, dissonantiam eam se mortuo in seditionem euasuram. Histor. Eccles. Euseb.

SISINNIVS EPISC. NOVAT.

Nec minùs in respondendo acutus iste. Abstulerat Nouatianis Ecclesiam Leontius Ancyræ Episcopus: accedit SISINNIVS, eam reddat, postulans. Cui alter: Quid? inquit, vos Nouatiani pœnitentiam tollitis, & Dei benignitatem ab hominibus clauditis? respondit SISINNIVS: *Neminem adeò pœnitet, quàm me*. cui rursus Leontius; Quomodo te pœnitet? *Quòd te videam*, inquit SISINNIVS. Socrates lib. 6. Histor. Eccles. cap. 20.

IDEM.

Dicenti sibi D. Ioanni Chrysostomo, vnam ciuitatem duos Episcopos habere non posse: *Nec habet*, ait SISINNIVS. quod cùm ęgrè ferret Ioannes, & inferret; Ergo tu solus vis esse Episcopus? respondit: *Neque hoc dico: sed quòd apud te solum*

non

non ſum Epiſcopus ; qui tamen alijs ſum Epiſcopus. Ibidem.

Pavlvs II. Pont. Max.

Hic cùm Præfecturam Rhodienſem, à Gallo exhauſtam, Hiſpano commiſiſſet gubernandam; plures eius mutationis cauſſam ſciſcitati. quibus ille: *Gallicus morbus, Hiſpano medico erat curandus.* quòd nempe Galli profuſiores, Hiſpani frugaliores eſſent. Platina in vita.

Leo x. Pont. Max.

Et in hunc præclaras ingenij dotes natura effuderat, ita vt neſcias, an in ſacro illo ordine reperias ſuperiorem. Venit quandoque ad eum quiſpiam artis chimicæ peritus, offerens libellum, quem de auro conficiendo è quauis pænè materiâ ingenioſè, non tamen efficaciter, conſcripſerat. miratur ingenium hominis Pontifex, magnaq́. exſpectantem, vacuâ crumenâ donat: &, *Auro te donarem,* inquit, *verùm cùm illud conficiendi certam ſcientiam promittas, id vnum tibi ſuffecerit (ſi eam ad effectum deducas) vt habeas in quo tuum aurum reponas.* Corozetus, & alij.

Constantinvs Imperator.

Neque hac dicendi vrbanitate & venere caruiſſe ciuilem ordinem, ex ſubiectis liquidò conſtabit. Cùm Aceſilaum Nouitianorũ Antiſtitem in Concilio multa effutientem audiret Constantinvs; & inter alia, ſpem remiſſionis à ſacerdotibus nullatenus exſpectandam, ſed à Deo: *O Aceſi*, exclamat, *pone ſcalam, & ſi potes, ſolus aſcende in cælum.* eiuſdemq́ue improbitatem & pertinaciam hoc dicto compeſcuit. Hiſtor. Tripart. lib. 11. cap. XIII.

LVDOVICVS XII. FRANC. REX.

Ille instanti vrgentiq. coniugi, Claudiam filiam Carolo Maxæmiliani Cæsaris nepoti desponderet; *Vísne*, ait, *clitellas asini equorum ephippijs præferri?* & assumpta parabola, subdidit: *Principio ceruas cum ceruis amplioribus cornibus natura insigniuit: at cùm ceruæ se maribus ceruis præferrent, indignatus Deus, excornes prodirent, imposterum imperauit.* P. Æmil. in vita.

COMES NASSOVIÆ.

Erat & hic, vt bellicâ virtute, ita & sagaci ingenio clarus. quippe castrorum Cæsarianorum ductor, cùm præter Cæsaris opinionem diutiùs in Peronæ Franciæ opidi obsidione moraretur; ab Hungariæ regina Caroli filia reprehensus, quòd in expugnatione columbarij (ita Peronam nuncupabat) tantam moram necteret; *Fateor*, dicebat, *Peronam columbarium: verùm alit robustas & alacres columbas, quæ se ægrè capi permittunt.* Theat. vit. hum.

MENDICVS ANONYMVS.

Elisabetha Angliæ Regina, cùm fortè ad templum deformatæ religionis dogmata auditura procederet: mendicum ad templi fores incubantem, stipemque exigentem conspicata, vt erat ingenio facili, *Eia*, inquit, *quàm verum illud adagium, Pauper vbique iacet.* quo audito ille, nihil cunctatus (erat enim ex eo genere, quos cùm laboris pertædet, mendicitatis studium etiam literatos quandoque delectat) respondet,

In thalamis Regina tuis hac nocte iacerem,
Si foret hoc verum, Pauper vbique iacet.

Incerti auctoris.

BOYAR-

BAYARDVS, CAPITANEVS F. R.

Iſte etiam, diſſidentibus inter ſe Carolo V. Imperatore, & Franciſco Galliarum Rege, cùm ei opidi Metiſci cuſtodia obtigiſſet, & Franciſcus à Stritigen aduerſæ partis ductor opidum ſibi tradi per internuntios rogaſſet, reſponſum hoc referri iuſſit: *Equi Francici* (quos Bayard appellant) *non timent Rouſſinos* (equorum genus) *Alemannicos.* ita ſimul animi fortitudinem, promptitudinemq; expreſſit. Corozetus.

COSMVS MEDICES.

Nolim hîc COSMVM prçterire, qui à Stroſſianis in exilium ad Benacum pulſus, dum ad eum veniſſet qui rogaret quidnam ageret, ? reſpondit: *Galliæ incubanti frequens adſum, vt eius poſtmodum fructu potiar.* Inſinuabat autem, ſe aſſiduè de reditu cogitare, quem poſtmodum eſt conſecutus. Egnat. lib. 7. cap. 2.

Require ARGVTE DICTA ET RESPONSA.

ACTIO, EIVSQVE NECESSITAS.

IESVS CHRISTVS.

CVm iuſtitiam ſolus ille verè dicatur noſſe, qui eam facit, iuxta Auguſtin. ſuper Pſalm. adeoque, vt in Officijs ſentit eloquentiæ parens, omnis virtus in actione conſiſtat: quàm præclarè de hoc laudis ac virtutis genere locuti ſint Chriſtianorum plerique, nunc perſequi propoſitum eſt. Et vt à CHRISTO ipſo exordiamur; cùm ad eum, in vinculis ab Herode detentus Ioannes, duos ex diſcipulis ablegaret (idque vt eam doctrinam quã pridem

pridem de Christo imbiberant, altè retinerent) qui dicerent: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus? inquirebant autem de vero Messia: ipse eorum ignorantiam prudenter dissimulās, ac Ioannem docere se fingens, *Euntes*, inquit, *renuntiate Ioanni, quæ audistis, & vidistis.* tunc tandem sufficiens cognitionis cuiuspiam argumentum esse insinuans, si actio doctrinæ confirmetur. Matth. cap. 9.

IDEM.

Legisperitum se tentantem, ac curiosiùs inquirentem; Quid faciendo vitam æternam possidebo? quid, & quomodo legeret, interrogabat. quo dilectionis mandatum recitante, subiungebat: *Rectè respondisti, hoc fac, & viues.* q. d. Non diligas verbo & lingua: sed opere & veritate. Luc. cap. 10.

IDEM.

Interrogantibus Iudæis, Si tu es Christus, dic nobis palàm; respondit: *Loquor vobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.* Verum de se, ac quouis alio, iudicium ex actionibus desumi vult; veluti de arbore iudicatur ex fructibus. Ioannes cap. 10.

PAMBO ABBAS.

Neque in hoc ab Antesignani sui vestigijs aberrarunt viri sancti; quorum nonnulla præclara dicta factaque subnectam. Prodit se inter eos primus PAMBO ABBAS: qui cùm religionis & pietatis gloria præfulgeret, literarum tamen expers, pio feruentique affectu petijt à quodam doceri Psalmos. verùm doctore illo suæ doctrinæ initium sumente à Psalmo 38. eiusque primum versiculum (Dixi,

(Dixi, Custodiam vias meas, vt non delinquam in linguâ meâ) memoria ediscendum proponente; ceteros audire renuit, dicens: *Si hũc opere compleuero, reliquis vix mihi opus.* Cumque post menses aliquot rogaretur, cur à cœpto opere animum auerteret: *Quia*, ait, *priorem illum versiculum necdum opere compleui.* ac demum percontanti post multum temporis, an tandem eum didicisset; respondit: *Quadraginta & nouem anni sunt, & vix eum opere implere valui.* Socrat. Tripart. hist. lib. 8. cap. 1.

S. ÆGIDIVS.

Et hic Pambone hoc in genere non inferior. Increpabat enim iudicem, quòd cùm se Deo credere assereret, bona nihilominus temporalia ęternis anteponeret; eoque interrogante, An ergo tantum opere exequitur homo quantum credit? respondebat: *Sancti & iusti, bona quæ studuerunt ac potuerunt facere, opere conati sunt adimplere. Si autem opere non potuerunt, pio saltem desiderio operis defectum suppleuerunt.* Ex sent. aureis eiusdem.

IDEM.

Roganti se, vtrùm præstaret verbum Dei populo annuntiare, an opere exequi; subridens, *Dic mihi*, ait, *vtrùm è duobus tu plura meritum arbitraris; eum, qui ad S. Iacobum v. g. peregrinationis caussa properat; an illum, qui eò perueniendi viam demonstrat?* innuens factores legis apud Deum iustificandos. Ibidem.

IOAN. ABBAS.

Venerant ad eum moribundum fratres, breue aliquod vitæ documentum petituri. quibus ille ingemiscens; *Nunquam*, ait, *propriâ voluntate fretus quicquam feci: nec alium docui, quod priùs ipse non fe-*

cerim. In vitis PP. cap. de eorum profectu.

FRANCISCVS BORGIA SOC. IESV.

Neque hunc calamo prætereundum duxi, qui Eboræ agens, dum sexta feria aggregatis Socijs, vt more antiquorum patrum collationibus sacris vacarent; rogaretur sententiam; hoc tantùm, *Opera*, inquit, *verbis præstant*. In vita eiusdem lib. 4. cap. 1.

ADMONITIO.

S. IOANNES BAPTISTA.

VEniamus nunc ad salutis æternæ, magnarumque rerum non exiguum incitamentum, ADMONITIONEM seriam: cuius admirabilẽ virtutem, vt Saluatorem nostrum, cuius tota vita continua ad benè beatéque viuendum adhortatio exstitit, omittamus, eiusdem Præcursor suâ prædicatione ostendit. Cùm enim mandatorum Dei transgressores ab electorum cõsortio separandos proponeret, & circumstãs turba de salutis obtinendæ medio inquireret, dicens; Quid ergo faciemus? respondit: *Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat*. Venientibusque Publicanis vt baptizarentur, ac idem interrogantibus; *Nihil*, ait, *amplius, quàm vobis constitutum est, faciatis*. q. d. Ne amplius extorqueatis in vestrum vsum, vltra id quod præscriptum est à Principe. Et militibus idipsum percontantibus; *Neminem*, inquit, *concutiatis*: videlicet opprimendo, aut corporaliter affligendo: *neque calumniam faciatis*: extorquendo ab innocentibus vobis indebita. *Contenti estote stipendijs vestris*. quæ nempe vobis acceptantibus

bus, sunt pro militiæ laboribus constituta. Luc. cap. 3.

S. EPHRÆM.

De hoc quoque memoriç prodidit Surius: quòd, cùm inuerecundè meretrix eius concubitú postularet, solicitus qua ratione eam ad meliorem reduceret mentem, conditionem propositam ratam habuerit, dicens, Si vis nos ambos simul dormire, vbi tibi dixero; placet. arripit illa sermonem, & locum inquirit. quo respondente; In medio ciuitatis: Quid, inquit illa, nónne aperto rubore suffundemur, id palàm cõmittere ante conspectum omnium? Cui vir pius, quasi conuersionis eiusdem ansam accipiens; *Si ergo*, ait, *hominum oculos sufficere putasti, ad pudore conficiendam animam, & à malâ actione abducendam: Dei oculos qui omnia intuentur, non multò magis reuerebimur, & extimescemus?* Ita quæ voluit capere impatibilem & castam animam, diuino spiritu capta est, & tam seria adhortatione ab errore conuersa. Sur. tom. 1. in vita.

ABBAS OLYMPIVS.

Supra modum hac Exhortationum laude claruerunt plurimi Anachoretarum & Monachorum: quos Bibliothecæ SS. PP. alijsque operibus insertos reperimus: nos vno aut altero contenti erimus. OLYMPIVS ABBAS aliquod dogma à se requirenti, respondebat: *Vbicunque sederis, dic assiduè, Peregrinus sum.* Breuis sententiæ profundum mysterium. Ecquis enim se peregrinum hîc reputans, non omnia facilè vtpote aliquando relinquenda, contempserit; & ad veram illam supernorum ciuium mansionem suspirauerit? Prat. Spirit. cap. 12.

ABBAS ELIAS.

Et ille, vt insignius aliquod elogium proferret, interpellatus; *Diebus*, ait, *patrum nostrorum tres istæ virtutes in amore & studio apud Monachos erant: Nuditas rerum omnium, Mansuetudo, & Continentia. quorum in locum successêre Auaritia, Gula, & Audacia. quod horum tibi placet, arripe.* Quàm verè omni in statu & ordine illud obtinet?

Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores: mox datura
Progeniem vitiosiorem.

Ibid. cap. 32.

THEOTECNVS EPISC. CÆSAREÆ PALÆST.

Circa tempora Galieni Imperatoris, Marinus vir genere & virtute illustris, pro tribunali vocatus quòd Christianus esset, cùm trium horarum spatium ad deliberandum à Iudice accepisset; egressum THEOTECNVS eius loci Antistes ad colloquium inuitat, & prehensa manu in Ecclesiam ducit: quē cùm interiùs ad ipsum Sanctuarium collocasset, læua paullulum in alteram partem dimota, gladium quo erat accinctus ostendit; & ex aduerso Euangeliorũ codicem proponit: præcipitque, vt ex duobus, quod magis esset ex animi sententia, seligeret. vbi verò manu protensa absque cunctatione Euangelium accepit; ita eum affatus Præsul: *Tene, & adhæresce Deo. Sic enim ab eo roboratus, quod in optatis est, certò assequêre. Abi in pace.* In tantum hæc verba apud eum valuerunt, vt per præconem ad tribunal reuocatus, maiorem fidei ardorem studiumq. declarans, actutum inde vt erat ad supplicij locum ductus, martyrium constanter subierit.
Euseb. histor. Ecclesiast. lib. VII. cap. XIIII.

S. LVDO-

S. LVDOVICVS EPISC. TOLOSANVS

Coniunctissimo sibi collegę iniunxerat, vt si quę præter decorũ obseruaret, sine dissimulatione corriperet ac moneret: qui dũ crebriùs id faceret, & liberiùs fortassis quàm par erat, ab alijs ipse correptus & admonitus. quibus LVDOVICVS; *Amici*, inquit, *monendi sunt & obiurgandi: vera enim amicitia quod sentit, dissimulare nescit*. Ex membrana manuscripta in Biblioth. FF. Minorum Louanij.

ANTONIVS SYLVERIA LVSIT.

Dandum nunc aliquid ciuilis ordinis exemplis, vt prioribus inspersa, varietate ipsa delectẽt. Diensis arcis Præfectus ANTONIVS SYLVERIA Lusitanus, conspicatus Turcarum classem ad præfatam arcem expugnandam aduentare, ad commilitones conuersus, in hæc verba prorupit: *En viri, tempus nunc, acceptam à maioribus gloriam bellicam, debitamque tum Deo tum Regi fidem, nobis ob oculos ponendi*. Profuit præsens Ducis animus, & de hostibus vix speratam victoriam reportauit. I.P. Maffæus hist. Ind. lib. XI.

VXOR IVLIANI PRÆFECTI.

In hoc quoque virtutis genere muliebris sexus suâ laude non est fraudandus. Direpturus Iuliani Apostatæ imperio sacrata Deo vasa è Christianorum tẽplis eiusdem Præfectus IVLIANVS, aduersus sacram aram (horret animus meminisse) in conspectu omnium, vesicam exonerat. non sustinet tantum nefas Ezoius, vir pietate & religione summus: & prohibere conantem alter in faciem cædit; dicens, Quid? non vides res Christianorum omni Dei cura & prouidentia destitui? At vltori Deo meritas pro scelere pœnas dedit. In morbum enim

prolapsus, visceribus putredine excesis, ipsas naturæ sordes contra naturam, etiam per sacrilegum os, blasphemiæ instrumentum, egessit: ad quem tunc Christianâ fide nobilis vxor; *Debes*, ait, *meritò mi marite Christum Saluatorē laude prædicare, quòd tibi hac castigatione suam potentiā declarauit. Ne enim te lateret quem oppugnaueris, solita sua lenitate vsus, has plagas tibi inflixit.* Miser itaque cùm coniugis oratione, tum cruciatu intolerabili, morbi caussam agnoscens, frustrà Imperatorem, vt ablata restituat, orauit: & ipse extemplò hac vitâ migrauit. Theodor. hist. Eccl. lib. 3. cap. 12.

PLACILLA THEODOSII IMP. VXOR.

Hæc etiam de salute mariti solicita, cùm eum prosperis rebus elatum supra modum, ideoque ab auitæ pietatis studio alienum animaduerteret, adhortari subinde non destitit, & hoc eum sermone compellare: *Considerare te oportet coniux, quis anteà fueris, & in quem locum te euexerit vniuersitatis conditor: & sic eum, qui tibi vt fideli ministro Imperium commisit, ritè decenterque coles.* Niceph. Callist. lib. 12. hist. cap. 42.

EADEM

Coniugis sui superbiam arrogantiamque ita aliquando prudenter moderabatur: *Cogita*, inquiebat, *priuatum te hominem fuisse; atque nunc præ cæteris ad Romanæ Reipub. gubernacula adscitum, non vt superbires, sed te hominem cogitares; varijs perinde ac subditi fragilitatibus obnoxium.* Lycosth.

ADVER-

ADVERSITAS. RES ADVERSÆ.

S. LVDOVICVS EPISC. TOLOS.

QVàm firmã ormatamq. in arduis rebus mentẽ Romani illi Athletæ ſeruauerint; teſtantur eorumdem monumenta poſtumę ætati relicta. Verùm ne & nos hac laude caruiſſe quiſpiam arbitretur; paucos ſub breuitate tranſcurremus, qui eadem claruerunt. Cogitanti autem ſe prodit LVDOVICVS Toloſanæ Eccleſiæ Antiſtes. Hic vix annos pubertatis egreſſus, Cathaloniam obſes à patre mittitur: vbi ſeptennium carceri incluſus, cùm rogaretur, quî tam æquam tot rebus aduerſis mentem ſeruaret; reſpondit: *Aduerſa Dei amicis plus conducunt, quàm proſpera. Tunc enim Deo ſubditi ſumus, quando aduerſis vrgemur.* In eamdem ſententiam Sil. Ital. lib. 7. bell. Pun.

Tanta, inquit, *adeò, cũ res trepidæ, reuerẽtia Diuûm*
Naſcitur.

ex membrana manuſcripta in Bibl. FF. Minorum Louanij.

S. MARTINVS TVR. EPISC.

Vide DEI BENIGNITAS, CVRA, &c.

FRANCISCVS BORGIA, SOC. IESV

Temperato tranquilloque animo vir, cùm aduerſa incidiſſent, immotus permanebat: eiuſque in ferendo conſtantiam admirantibus, dicebat: *Res humanas, vt quæ nihil ad nos attinent, in minimis pono.* &, *An abbreuiata eſt manus Domini, vt ſaluare nequeat? quid timeamus? Si Deus pro nobis, quis contra nos?* In vita eiuſdem lib. 4. cap. 6.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Vt & his alterius ordinis exempla ſubiungamus, monet genere, & virtutum omnium gloria illuſtris ALPHONSVS ARAGONIVS. qui cùm partes Ioannæ Neapolis reginæ, vi & auxiliaribus copijs tuendas ſuſcepiſſet, dehortantibus propinquis, ne ſe temerè periculo exponeret: *Non abhorreo*, inquit, *pericula, ſine quibus nemo vnquam gloriam conſecutus eſt*. Præclara magnanimi Regis vox, quam ſera poſteritas haud immeritò ſtupeat. Panormit. lib. 1. cap. 2. de Rebus geſtis eiuſdem.

WENCESLAVS BOHEMIÆ REX.

Et is cum toto exercitu fuſus fugatuſque, dum in manus hoſtium incidiſſet, & captiuus detineretur; rogatus, quónam animo eſſet, *Nunquam*, reſpondit, *meliori. Dum enim omnibus humanis præſidijs vallatus eſſem, vix de Deo cogitandi dabatur ſpatium: nunc omnibus illis exutus, ſolum Deum cogito, qui me, ſat ſcio, inuocantem exaudiet*. Capnionis hoc dictum erat: *Quando duplicabantur lateres, tunc venit Moyſes*. quo Dei auxilium præſtò ſemper eſſe declararet, cùm aduerſæ res potiſſimùm ingruunt. Æn. Syl. in hiſt. Bohemicâ.

CATHARINA ARAGONIA.

Ecquis illam hoc loco tacitè prætereundam iudicabit, quæ virili mentis animique conſtantia, toties Fortunę inconſtantiam, humanoſque caſus ſuperauit? Repudiarat eam Henricus VIII. Angl. Rex, vt Bolenâ (quæ velut altera Helena, tanti excidij, quale poſtmodum ſubſecutum, fax & ſcintilla) potiretur. illa nihil indignata, diuinę ſe clientelæ ſubmittebat: rogata verò vtrumuis rerum ſtatum eligeret: proſperúmne, an aduerſum? *Hunc præ illo ſe malle*,

malle, respondit. *quia*, inquiebat, *infelicibus rarò deest consolatio: fortunatis verò plerumque mens ipsa & ratio.* N. Sanderus lib. 1. de schism. Anglic.

Vide Apophth. de AFFLICTIONE *infrà.*

ADVLATIO. ADVLATOR.

IESVS CHRISTVS.

MAgna iam cura studioq. referendum, quantopere ADVLATIONIS seductionisque, quæ fallaci laude fit, stimuli, ab illustrium virorum pectoribus non sine ratione consilioq. summoti sint. Vt autem à veritatis Magistro ordiamur: reprehensi Pharisæi, abeuntes consilium inierunt, vt eum in sermone (secundùm Script. phrasim) caperent; mittuntq. discipulos suos cum vectigalium collectoribus (quos Herodianos, quasi Herodi subiectos nominat Matthæus) qui eum hoc verborum lenocinio demulcerent: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: nõ enim respicis personam hominũ, *&c.* ad quæ Dominus, cui nihil occultum, cognita eorum nequitia, ait: *Quid me tentatis hypocritæ?* q. d. Cur vestra hypocrisi solicitatis me, vt vobis placentia loquar? vero accommodatoque nomine Adulationem, hypocrisim appellat: cùm per illam ea facere delectet, vt loquitur Augustin. super Psalm. 9. in quibus non solùm non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur operator. Matth. cap. 22. Mar. cap. 12. Luc. cap. 20.

HERODES AGRIPPA.

Cùm huius particulatim meminerint Sacrę literæ, vt posteris daretur exemplum, quanta sit Adu-

lationis pernicies,cum hoc loco prætermittendum non esse,quamuis fortassis à proposito nobis ordine alienum, iudicaui. Cæsareæ itaque dum ludis pro Augusto celebrandis vacaret, in theatrum processit, amictus veste regia, quæ sua maiestate spectantibus horrorem venerationi mixtum incuteret. Assentatores eiusdem magno clamore Deum consalutabant; rogantes, vt faueret propitius. Quam impiam adulationem cùm nec castigaret nec repelleret, diuinam vltionem ocyùs sensit. grauissimis quippe cruciatibus impetitus, oculos quasi iam in morte grauatos ad amicos conuertens; *En ego*,inquit,*vestra appellatione Deus, vitam relinquere iubeor; fatali necessitate vestrum arguente mendacium. Et quem immortalem salutastis, ad mortem rapior.* Act. cap. 12. & Ioseph.lib.19.Antiq. cap.7.

S. GREGORIVS.

In tanto apud istum pretio fuere Adulatores, vt, cùm suum de illis iudicium proferret, dixerit: *Adulator scorpio est, qui palpando incedit, sed cauda ferit.* Collig.ex lib.1.in Ezech cap.9.

IOAN. DANTISCVS EPISC. VARMIENSIS.

Huius quoque de Parasitis & aulicis Gnatonibus iudicium libet attexere. Ille enim, Actęonis canibus eos comparare solitus, dicebat: *Idem accidit Principibus à Parasitis, quod Acteoni à canibus: vt nempe deuorentur ab iis quos alunt.* Refert Philip. Camer. in operibus successiuis. Georg. Sabinus,& alij.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

Ille cùm se Adulatores veluti pestes odisse assereret; Brunenius Neronensis sermonem interrumpens,

pens, Tamen, dixit, nullum genus hominum isto magis amas. Cui Imp. *Vincis sanè, ait. Ita enim natura comparatum; vt, cùm vitandos Assentatores dicimus, tum maximè illis adhæreamus: nam neque tu tanto tempore mecum fuisses, nisi meis moribus adblandiri assueuisses.* Æn. Syl. de dictis Sigismundi & Friderici Impp.

IDEM

Vni è Proceribus se supra modum laudanti, & dijs similem asserenti, alapam inflixit: hoc dicto, *Cur me mordes adulator?* Sciebat egregius Imperator, verú esse quod habet Hugo de S. Victore, Adulatorem amicum in obsequio, hostem in animo, comptum in verbo, turpem in facto, lætum ad prospera, fragilem ad aduersa, inflatum ad obsequia, anxium ad opprobria, immoderatum ad gaudia, facilem ad humana, difficilem verò esse ad honesta. Æn. Syl. lib. 1. Comm. de reb. gest. Alphon.

LADISLAVS POLON. REX.

Clarum Sigismundi exemplum; nec minùs tamen illustre LADISLAI, qui etiam Assentatores colaphis excipere solitus. caussam verò rogatus; *Percutientes*, dicebat, *me, repercutio.* nolebat & ille cum Propheta oleo peccatoris caput suum impinguari. Oleum enim peccatoris, vt exponit Cassiodorus, est dilectio simulata verborum, quæ vocum blandimentis, nostras mentes velut olei pinguedo ingrediens, rigorem veritatis emollit. Collig. ex Prom. mor. Th. Staplut. Serm. 11. Aduentus.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Nulla virtus aut laus, in qua sibi locum nõ vendicet ALPHONSVS: ita vt in eum vnum omnium virtutum laudumque congeries effusa videatur.

Adulatores etiam plus quàm hostili loco habuit;& de illis verba faciens, *Sunt*,aiebat,*Adulatores persimiles lupis*. nec malè. nam veluti lupi titillando & scalpendo asinos vorare soliti; sic & illi ad Principum perniciem, blanditijs simul ac mendacijs intendunt. Ant.Panorm. & Æn. Syl. ille lib. 3. de Gestis, hic de Dictis eiusdem.

CAROLVS V. IMP.

Nec minùs prudenter prudens ille Imperator hanc assentandi pestem fugiebat. Cùm enim Lutetiæ Parisiorum constitutus, graui oratione eiusdem laudes in publicum adducerentur;paucis oratori respondit: *Grata mihi est affinis Regis erga me beneuolentia; sed laudes illæ mihi attributæ, commonefactiones dumtaxat sunt, qualis esse deberem*. In vita eiusdem Cythr. & alij.

PHILIPPVS II. CAROLI FILIVS

Parentis sui vestigijs inhærens, conceptam à teneris agendarum rerum prudentiam rariùs dicto manifestabat: neque, si id præstiterit, literis consignatam, aut æmulæ posteritati transmissam existimauerim. Interrogatus verò aliquando (prout narrantis ore excepi) quo apud eum loco essent Adulatores; *Peiori*, inquiebat, *quàm corui*. & subdens illud Aristippi, vt est apud Bruson. *Malim*, aiebat, *in coruos incidere, quàm in assentatores aut parasitos*. Videbat Rex sapientissimus illos corpus tantùm, at hos animos etiam mentesque corrodere: & verum esse illud Nasonis lib. 2. Trist.

Impia sub dulci melle venena latent.

MAVRICIVS SAXONIÆ DVX.

Hic verò Assentatorem conspicatus, dixisse cõmemoratur: *Stercus domini sui comedit, vt canis*. Notabat

tabat autem, vt habet Seneca, Aſſentatores non tantùm eſſe dominorum ſuorum arriſores, ſed & arroſores. Phil. Camer. in locis Manl.

FREDERICVS SAXONIÆ DVX.

Ille vt regni ſoliq́ue, ita & animi mentisq́ue heres; ab illo hominum genere cauendum ratus, dicebat: *Maximè metuendi ſunt ij, qui pedibus proximi ſunt, ne calces conculcent.* tacitè inſinuans, adulantibus proprium, Regum Principúmve auribus propiùs aſſiſtere. Ibidem.

ADVLTERIVM.

IESVS CHRISTVS.

OCcultum olim, & abominabile apud veteres illos Sophos, quod hodie (proh dolor!) Magnatum ferè ludus eſt, ADVLTERIVM nunc pertractandum. vtpote quod tantum humano generi pudicitiæque incommodum adferat; quantum ſalutis, coniugalis fides præſtat. Habet igitur & hoc, qui velut præſentem perniciem animæ deteſtentur; habet qui amplectantur. Prioris generis ductor ſit vera pudicę caſtitatis norma ac regula Coęternus DEI FILIVS: qui Phariſæis eius diſcipulos redarguentibus, quòd illotis manibus manducaſſęnt panem, ait poſt multa: *Non intelligitis, quòd omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, &c. hæc ſunt quæ coinquinant hominem.* Matth. cap. 15.

S. MARIA MATER CHRISTI.

Quis te Virgo caſtiſſima meritis laudibus dignè

celebret? quæ velut lilium inter ſpinas, cùm de filij conceptione Archangeli nuntium accepiſſes, non tam de nuntio incredula, quàm de modo ſolicita; *Quomodo*, inquis, *fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* quaſi diceres intra te: Ego meæ virginitatis iacturam facere nolim, & votum de ea in perpetuū ſeruandâ violare. Maluiſti certè etiam deſponſata, cordis corporiſque integritate ſplendere; quàm dignitatem aliquam quantumuis excellentem cum eius violatione ſubire. Luc. cap. 1.

BALDVINVS FLANDRIÆ COMES.

Tranſeamus nunc ad alios, qui hanc adulterij luem execrati. Inter quos facilè principem obtinet locum BALDVINVS Flandriæ noſtræ Comes, qui & Imperator Byzantinus: hunc enim in tantum ab hoc crimine fuiſſe alienum conſtat; vt publicè per pręconem bis in hebdomada edici curauerit: *Ne quis in palatio meo pernoctato, qui alienam coniugem contigerit.* Nicetas.

OTHOCARVS BOHEMIÆ REX.

Minori cum laude, & infra regiam dignitatem hic. de coniugis enim impudicitia monitus; *Lex*, aiebat, *naturæ eſt, Cornua qui faciunt, ne cornua ferre recuſent.* verum leuitatis incontinentiæq. indicium. inſinuat quippe cōiugi non eſſe illicitū fidem violare coniugalem, cùm & ipſe idem faciat, alijs feminis abutendo. Cornua quippe facere, communi phraſi idem eſt quod fallere. Æn. Syl. lib. 3. Comm. de geſtis Alphon.

FRANCISCVS BRIANVS EQVES ANGLVS.

En alterum eiuſdem, ſi non maioris, leuitatis impudicitiæque exemplum. Erat enim hic inter perditiſſimos Henrici illius Octaui hæreſiarchæ Anglorum

glorum aſſentatores: à quo cùm Rex, alter ſui ſæculi Heliogabalus & Sardanapalus, poſtquam Annam Bolenam eiusq́. ſororem Mariam ac matrem in adulterinum thalamum traduxiſſet, quæreret; Quale peccatum tibi videtur, matrem primùm, deinde filiam carnaliter cognoſcere? nefarium hoc reſponſum reddidit: *Omnino ô Rex, quale gallinam primùm, deinde pullum eius gallinaceum comedere.* quod verbum cùm Rex magno applauſu accepiſſet, dixiſſe fertur: *Næ, tu meritò meus es Inferni vicarius.* iam enim egregio hoc nomine ob præclara quædam facinora apud omnes paſſim innotuerat. Quis non ter & ampliùs felicem tali vicario Regem dixerit? Guiliel. Raſtellus in vita Thomæ Mori.

HENRICVS VIII. ANGL. REX.

Hic cùm Thomas Bolenus maritus matris illius Annæ, quæ Anglicani excidij fomes, in Gallijs legatione (quo munere eum donarat Henricus, vt tantò liberiùs eiuſdem coniugem in ſuum thorum pelliceret) fungeretur: & intellecto, quod Rex meditabatur, coniugis legitimæ repudio; vt præfatam Annam, quam ex Boleni coniuge abſente illo genuerat, in vxorem duceret; venit quantò ocyùs, Regi ob oculos rem totam ponit, ſceleris inceſtusq́ue adulterini admonet. at fruſtrà. poſt multa enim hanc dumtaxat improbiſſimæ mentis indicem vocem audiuit: *Tace ô ſtolide. centum ex æquo tua coniuge abuſi: cuiuſcunque illorum tandem filia ſit, certè erit vxor mea.* Quis non hîc elata voce exclamabit, quod olim ille, O tempora, ô mores! Sleidanus lib. 9.

ADVO-

ADVOCATVS.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

SEquitur iusta causarum in iudicio tutela: quæ veluti benè impensa, bona est & salutaris; ita neglecta & contra regulam probitatis vsurpata, ac proprij quæstus sordibus imbuta, portentosa est,& prorsus inepta. Occurrit hoc loco LVDOVICVS XII. Gall. Rex: qui cùm Lutetiæ moraretur, quoties liliatis subsellijs ius dicebatur, de more intererat; & disertos causarum patronos suo quoque patrocinio fouebat. De illis tamen, non secùs ac de alijs, dicebat: *Tales sutorū artificium sibi vendicant:* causamque subdens, *Quia*, aiebat, *quod sutoris proprium est alutam dentibus producere; hoc etiam illis, in dilatandis Prudentûm responsis, & Cæsarum decretis.* P. Æmil. in Vita.

IDEM

Pragmaticos Forenses varijs cauillis impetebat. vnde quæstione aliquando cum Proceribus mota, quid oculis potissimùm prodesset; illud Auguris illius apud veteres vsurpabat: *Si Pragmaticum, Patronumque rarissimè videris*. Ecquis, ait Augustin. Epist. 36. tandem Aduocatus reperitur, qui dicat suscepto suo: Recipe quod mihi, cú malè adessem, dedisti; & redde aduersario, quod ei, me iniquè agente, abstulisti? Ibidem & Annal. Franc.

ADVOCATVS ANONYMVS.

Fuerat hic magnus, at felix causarum patronus: qui eo munere abdicato, religionē amplexus, Cœnobio ob dexteritatem in rebus agendis præficitur. verùm rebus sibi non tam dextrè vt priùs succedentibus,

dentibus, mirati fratres, causam inquirunt. ad quos ille: *Dei timor qui mihi ante oculos, facit; quòd tam liberè mentiri non audeam, veluti in sæculo solebam.* implicitè notans, quantum is qui sæcularium rerum patrocinio se dedicauit, veritatis limites trãsgrediatur aliquando, vt propositam susceptamque causam contra fas tueatur. Auctor Sermon. conuiuialium.

MORIO F. SFORTIÆ.

Aliud ad calcem adiungo; conditionem personæ, à qua profectum, non ineptè exprimens. Altercabantur coram Francisco Sfortia Mediolanensium Duce nonnulli: vter esset præferendus; Aduocatus Medico, an è conuerso: quolibet autem suas partes exquisitis argumentis firmare conante, cùm grandis illa difficultas indecisa remaneret; MORIO disputationem interrumpens, sententiam dixit: *Non videtis,* inquiens, *si quando latro suspendendus, quòd præcedat ipse, subsequente tortore?* inurbanâ hac parabolâ, Aduocatum Medico præferendum insinuauit. Corozetus.

CIVIS DIESTENSIS ANONYMVS.

Properanti manus inijcit Diesthemij Brabantiæ opidi olim incola & ciuis. Ille, prout fideli relatu accepi, cùm filium haberet quem ad bonarum artiũ studia educauerat, anxiè secum animo voluebat frequentiùs, cui tandem professioni eum applicaret. aliosque super hac re consulens, hoc modo procedebat: *Si Theologico studio statuique se dedat; vereor ne lubrica illa ætas, crebris animæ periculis exponatur. neque suis etiam caret Medicina incommodis; vtpote cuius praxis plena labore & periculis. Ad Iurisprudentiam itaque confugiat necesse. E tribus*

malis

malis eligatur quod minus est. Quippe satiùs, vt crumenas suis emungat nummis; quàm vitâ corpus proximi: æternâ retributione propriam, & aliorum animam. Verumtamen huic iudicium suum & mens esto. longè aliter Greg. super Ezechielem: Iustus Aduocatus à nullo iniustas caussas accipit; nec verba dare pro iustitia consueuit. Incerti auctoris.

ÆMVLATIO. *vide* INVIDIA.

ÆQVITAS. *vide* IVSTITIA.

ÆTERNITAS. VITA ÆTERNA.

S. EVGENIVS EPISCOP.

NOn exigui ponderis eam sententiam Apostoli 1. Cor. 15. & mortalium mentibus infigendam inserendamque existimo: Magnum momentum, vnde pendet æternitas. verè magnum: quo acerbitatem pœnarum, cum beata gloriæ æternitate, fas est mortali commutare. Meritò itaque ÆTERNITAS nobis proponatur, & quantum eiusdem desiderio exarserint Christianorum plerique: neque enim omnia in hunc locum congerenda, ne sola huius tituli tractatio in immensum opus succrescat. Vt autem ea prætereamus, quæ Æternitatis largitor diuersis in locis de ea dixit & annunciauit: EVGENIVS ANTISTES raræ virtutis vir, cùm iam in animum induxisset, potiùs pro Catholica fide mortem oppetere, quàm vel ad latum vnguem ab eadem secedere, ac sentẽtiam rogaretur, respondit: *Illud est vita æterna, mori pro Iustitia.* Quàm benè ille cum Regio Psalte annos æternos in mente habuit! quos & lucrifaceret, momẽtaneos hos lubens

bens amisit. Gregor. Turonens. histor. Franc. lib. 2. cap. 3.

S. FRANCISCVS.

Quanto labore hic ad Æternitatis brauium in hac vitæ palæstrâ decurrerit, superuacaneum foret in præsenti referre. illud tamen non præteribo, quòd, cùm ob assiduas & vbertim fluentes lacrymas oculorum ægritudinem incurrisset, ab ijsq. sibi abstinendum, ni corporei luminis vsu priuari vellet, medici consulerent, suspirans dixerit: *Non est ob amorem luminis, quod nobis cum muscis commune est, visitatio lucis æternæ vel modicũ repellenda: quia non propter carnem spiritus, sed propter spiritum caro lucis beneficium accepit.* Sur. tom. 5. in vita.

IDEM

Interrogatus, quî tam tenui amictu hiemalis algoris asperitatem temperaret; respondit: *Si supernæ æternæque patriæ flamma per desiderium contegeremur, facilè nos ab hoc frigore tueremur.* Sur. tom. 5. in vita.

RECAREDVS HISPAN. REX.

Non eum sæculares curæ, non intentatæ mortis metus, ab hoc æternitatis desiderio auocarunt. Hispania quippe Ariana labe purgata, auitam complexus est fidem. ac pater ni eam abneget, necem minatur: cui is; *Benè*, inquiebat forti constantique animo, *mecum agis pater: siquidem vt Regnum hoc abs te iugulatus amittam, æternum cum Superis pro caduco hoc consequar.* Regia illa vox, & cedro digna. Egnat. lib. 1. cap. 1.

THOMAS MORVS ANGLVS.

Non minùs illustre est, quod sequitur. THOMA MORO, cui parem Anglia nunquam vidit, verè tali

ciue

ciue indigna, impiissimis Henrici VIII. decretis carceri mancipato, quòd improbissimis eiusdem dogmatibus subscribere recusaret; cùm ad expugnandam eius constantiam multi Principes nequicquam venissent, vxori tandem imperatum, viro suadeat, ne se, liberos, bona omnia, & famam, vitamq. quâ frui adhuc posset, pro derelictis haberet: cui ille: Ecquamdiu, inquit, Aloysia mea, potero hac vita frui? Totis viginti, & ampliùs annis, illa respondit; si Deo ita visum. *Vin' ergo*, ait MORVS, *æternitatem viginti annis commutem? Næ tu imperita mercatrix es mea vxor: nam si annorum viginti milia diceres, aliquid tu tamen diceres: sed quid ad æternitatem?* Sanderus de schism. Anglic. lib. 1. Tho. Staplur. in vita eiusd.

AFFABILITAS.

S. IOANNES PATR. QVI ET ELEEMOSYNARIVS.

PRæclara, & non reticenda Magnatum virtus; quibusuis ad eorum patrocinium confugientibus aures patentes præbere, ac Principis maiestatem tempore & loco seruare. Quo in genere non pauci excelluêre. nos ex iis clariores in medium adducemus. Et vt mundi redéptorem CHRISTVM sileam, cuius omnis prædicatio, conuersatioque mirè affabilis; D. IOANNEM ELEEMOSYNARIVM referam, qui Patriarchatus munere insignitus, bis per hebdomadam patentibus porticibus cuiuis aures accommodabat: cumque, vt fit, consessores sui quosdam duriùs increpatos repellerent, eos his verbis compellabat: *Cùm nos ad Deum sine intercessore liberè accedamus, qui tamen homines sumus; quomo-*

quomodo & non conseruis nostris portas reseramus, & benignam cuiuis aurem præbemus? æquè præclarè ac Vespasianus ille olim; qui neminem à Cæsaris colloquio tristem discedere oportere respondebat: vt auctor est Sueton. Surius tom. 1. in vita.

IDEM

Cùm aliquando præsedisset, omnium alloquio querelisque excipiendis paratus, & nemo pro subsidio accessisset; vesperè subtristis abiit. Causam verò sciscitãti, cur tristior appareret; *Hodie*, dicebat, *nullus à me quicquam accepit: neque minimum quidem piaculum offerre potui Christo pro peccatis meis.* an non ea laude dignus, qua is apud Quirites? qui amicis se diem perdidisse conquerebatur. Ibidem.

PIVS II. PONT. MAX.

Priori haud absimilis. cùm enim ad eum senex verbis supra modum profusus, petendi quippiam gratia accessisset, eumque quia profusiorem quidam de adstantibus moneret; verè pius Pontifex, omnia illum ab exordio repetere imperat: vultuque seueriùs in alterum retorto, *Nescis*, ait, *ex quo Pontificatum inij, alijs viuere me oportere; non mihi*. rarum exemplum humanitatis, quod meritò æmulentur posteri. Ioan. Ant. Camp. in vita.

RVDOLPHVS IMP. AVSTRIACVS.

Ad alios transeo, quorum hîc æqua cum prioribus laus. Quis enim Austriacę stirpis primam quasi radicem RVDOLPHVM sine iniuria sileat? Cùm enim frequentior ad eum foret populi concursus, & per satellitium quosdam tenuioris fortunę ad se affectantes submoueri aduerteret; non sine stomacho edixit: *Per Deum* (ipsa eius verba sunt) *sinite homines ad me venire. Non enim ideò ad Imperium*

vocatus sum, vt in arculâ includar. Meminerat pius Imperator, Regem regum dum inter homines homo degeret, discipulos increpasse, quòd paruulos, id est humiles & abiectos, à se remouerent: talibus inquiebat est regnum cælorum. Refert I. Lipsius lib. 2. Mon. Polit. cap. 7.

HENRICVS IMP. FREDERICI FIL.

Et hic ita in rebus assiduus, vt vix serò cibum caperet. monentibus autem valetudinis curam haberet; *Priuato*, ait, *homini tempus cibi est, cum id lubet aut solet: at Regi, si nomen suum non abdicat, id solum, quo vacat.* Ibidem.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Illius quàm similis vox & animus? reprehensus enim quòd erga hostes & subditos se affabilem & mansuetum præberet: *Nihil*, aiebat, *magis aduersariorum animos flectit, quàm placabilitatis & mansuetudinis nomen.* Panorm. lib. 3 de Gestis Alph.

ANONYMVS SENATOR NORIMBERG.

Addamus inclytum hoc & rarum exemplum. Cùm Noribergæ aliquamdiu versaretur Ferdinandus Imp. (alij referunt ad Maxęmil. I.) quendam è primatibus rogat, quomodo tantam multitudinem regerent; qui respondit: *Blandis verbis, & atrocibus pœnis.* sic enim debent imperia esse constituta, vt gubernatores omnibus comiter respondeant, & in pœnis adhibendis grauitatem seruent. Phil. Camer. in locis Manlij pag. 589.

AFFECTVS DOMANDI.

FRANCISCVS BORGIA S. I.

Consonum nunc de humanis affectibus, iisque si mali sunt domandis, pauca dicamus. vt enim

enim affectus, si moribus congruant, nec rectæ rationi aduersentur, fouendi sunt: ita si moribus & rationi difformes, radicitus euellendi. FRANCISCVS BORGIA iteratò se offert: qui dum præsente se quempiam de vitæ sanctitate innocentiaque laudari audiret, illud vnum insonabat: *Talis erit, qui se vincere norit*. sontis insontisque vitæ causam, in affectus proiiciens. Lib. 4. vitæ eiusdem cap. 5.

IDEM

Cùm intellexisset Carolum V. ætate iam & labore fessum, rebus Imperij feliciter transactis, se in cœnobium recepisse: *O magnũ virum*, inquit *qui cùm de hostibus toties triumpharit, tandem seipsum vicerit*. Ribad. in vita eiusd. lib. 2. cap. 14.

SENEX RELIGIOSVS ANONYMVS.

Et ille non immeritò priori coniungendus: qui hortum cupressis consitum cum discipulis suis obambulare solitus, eis vt teneriores euellerent primùm, tum magis annosas, præcepit. quibus dicto obtemperantibus, ita ad eos senior: *Hoc modo affectus nostri dum tenelli, facilè extirpantur: vbi verò radices egerint, difficillimè*. Doroth. doctrin. XI.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Venerat hic Mediolanum orator ab Apostolica sede missus: rogatusque à Margareta Austriæ Regina (ad cuius triumphalem ingressum plurima erant expressa simulacra) quisnam Regum omnium videretur sibi maximus; *Qui*, respondit, *libentiùs sibi, quàm alijs imperat*. hoc Imperium verè possidet, qui nunquam in alia fortuna est alius. Henric. Farnesius in Apoph. de Principe.

IDEM

Dicebat, *Felicitatis fabrica in temperandis affe-*

ctibus sita est. virtus enim & vitium, ex affectu æstimatur. Ibid.

VENCESLAVS DVX BOHEMIÆ.

Inter Ciuiles non iniuria VENCESLAVS principium faciet. Etenim qui hac animi æquitate etiam Philosophorum moderationem est transgressus. Mortuo namq. patre, in Bohemiæ Ducem electus, cùm sciret Boleslaum fratrem suæ vitæ insidias struere, nunquam nisi verbis eum deterruit à scelere. at frustrà. redeuntem è templo VENCESLAVM frater exspectat, comitatus aliquot nefariis: & impetum in eum facit. irruit è contra VENCESLAVS, & Boleslao ad terram prostrato, gladioque adempto, perfidiam exprobrat; manumque & ensem continet: ac in medijs irarum fluctibus, adfectu superato, eum intactum dimittit. quam egregiam animi moderationem admirantibus qui aderant; *Malim*, dicebat, *vt frater Deo sanguinis reddat rationem, quàm si ego in fratrem manus iniecero, & fraternæ necis causam apud Deum dicere compellerer.* Stupenda animi tranquillitas, & affectuum dominium: cui si Archytæ, aut Platonis, Stasyppíve modestia conferatur; iocus ludibriumque, ac veluti pueriles ludi inter viriles actiones videbuntur. Fulgos. lib. 4.

AFFLICTIO. VEXATIO. TRIBVLATIO.

IESVS CHRISTVS.

AFflictionum modò quis fructus quæve vtilitas, demõstrandum. Neque enim (vt inquit Cyprianus) nisi præcesserit pugna, potest esse victoria. Hoc in seipso exhibuit DOMINVS, ac SAL-

vator: noster qui assumpto iam immortali ac glorioso corpore, se in alia effigie (vt loquitur Marcus) discipulis in Emaus ambulantibus intercus) discipulis in Emaus ambulantibus interposuit, eosque ex Sacris literis instruens, tandem subiunxit: *Nonne oportuit hæc* Christvm *pati, & ita intrare in gloriam suam?* Ita enim à Deo decretum, per stultitiam Crucis saluos facere credentes. Luc. cap. 23.

Idem.

Discipulos illos, qui inter alios gloriam & honorem affectabant in regno suo, rogabat; *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* vt intelligamus, passionis calicem, & tribulationis amaritudinem, esse viam gloriæ & superni honoris. Matth. cap. 20.

SS. Pavlvs et Barnabas.

Hi Christi capitis viua membra, ab eodem nunquam desciuerunt. lapidibus enim à Iudæis impetiti, & extra ciuitatem eiecti, nihilominùs confirmabant discipulorum animos in fide, & dicebant: *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Act. cap. 14.

Macarivs Alexandrin.

Lasciuientis carnis stimulos persentiens, seriò de illis refrenandis cogitabat. neque præsentius remedium corporis afflictione ratus, saccum arena ruderibusque oppletum humeris per siluas defert cui Theosebius obuiam factus, cùm rogasset quid agis Macari? ille, *Vexatorem*, respondit, *meum vexo.* vtinam in hoc incumberet lasciua huius ætatis iuuentus, & suæ menti illud Ethnici insculperet?

Otia si tollas, perière Cupidinis artes.

Pall. in hist. Lausian. 20.

S. BERNARDVS.

Neque ad castitatem continentiamque conseruandam solùm confert Afflictio; verùm etiam ad benè beatéque in hoc sæculo viuendum. Docet id D. BERNARDVS; qui sæculi ludibria abnuens, diuino impulsus spiritu, cùm fratres,& quoscumque poterat, ad religiosam vitam adhortaretur, vnus Gerardus eius germanus, cæteris vt apparebat prudentior, non acquiescebat. cui vir sanctus: *Scio, scio, sola vexatio intellectum dabit auditui.* quod & factum. nam non ita diu pòst grauiter ictu lanceæ sauciatus, mortem præsentem veritus, inclamat: Monachus sum Cistersiensis. Quo BERNARDVS intellecto, *Sciebam*, inquiebat, *quòd durum ei esset contra stimulum calcitrare.* In vita eiusdem cap. 3.

S. ÆGIDIVS.

Rogatus à quodam sodalium; Quid nobis agendum, frater, si tribulationes ingruant? respondit: *Licet lapides & saxa de cælo plueret Dominus, non nocebũt nobis, si tales fuerimus, quales nos ille requirit.* insinuans quod in Odis Horatius:

Iustum & tenacem propositi virum,
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis Tyranni
Mente quatit solida. —— &c.

Ex sent. aureis eiusdem.

FRANCISCVS BORGIA S. I.

Ad alium non minùs illustrem transgredior, corpus suum variè affligentem, FRANCISCVM BORGIAM. Qui dum à sociis, cur id ageret, rogaretur: *Belluam istam*, inquit (eo nomine corpus honorabat) *plorare iubeo: vt quam delicijs voluptatem cepit palatum, eandem abstinendo amittat, expietque.*

pietque. Lib. 4. vitæ eius cap. 5. Andr. Schottus.

Idem.

Amici nomine appellare ſolitus ea omnia, quæ ad corporis afflictionem conducebant. hinc ſi per ſolis ardores, aut brumæ aſpera frigora, itinerumq́. anfractus proficiſcebatur, illud identidem ingeminabat: *Quàm bellè me iuuant amici mei!* mente apprehendens æternam illam coronam, non niſi legitimè decertanti conferendam. Ibidem.

ALTARE.

Bracmanna anonymvs.

QVanta Deus vltione irreuerétiam ſuę Aræ factam, in Iuliano Apoſtatę Iuliani pręfecto, expiarit, vbi de Admonitione egimus, ex Theodoreto in medium attulimus. Subit hîc mentem alia pietatis & reuerentiæ imago, quam ſacratis Aris Bracmannorvm quiſpiam, cuius nomen immeritò apud Auctores reticetur, impendit. Nam cùm in vrbe Meliaparenſi ſacerdos Eccleſiam ingreſſus, literas perantiquas ſaxo cum cruce inſculptas intueretur, Indum interpretem accerſit. qui cùm vix ob altitudinem attingeret; Aram conſcendere iuſſus, in quâ Deo ter maximo iuge ſacrificium offerebatur quotidie, renuit: *Nefarium facinus* dicens, *altare in quo res diuina fieret humanis pedibus cõculcari.* O ſi vel modica huius Pietatis ſcintilla in noſtri æui Nouatoribus! non tot Eccleſiarum ruinas exhiberet Belgium, neque adeò ſancta tua Domine conculcata eſſent & contaminata. Oſor. lib. 3. hiſt. Eman.

ALTIORA NON SCRVTANDA.

IESVS CHRISTVS.

NOn esse curiosè indaganda ea quorum contactu mentis nostræ acies hebescit, documento est nostri generis Redēptor CHRISTVS IESVS: qui post resurrectionem conuescens cum Apostolis, dum rogaretur ab iisdem; Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? respondit; *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* non enim humani iudicij acies ad sublimia illa, inconcussa attingit: verùm in ænigmate tantùm ea cōtemplatur, pòst facie ad faciem, pulsa terrenæ molis nube, visura. Act. cap. 1.

F. ÆGIDIVS COMES S. FRANC.

Ille cuidam de inscrutabili Prędestinationis mysterio multa inquirenti; *Sufficit*, inquiebat, *ripa maris ad lauandum pedes, manus, & totum corpus: stultus est qui altum petit. Sufficit scientia benè beatèque viuendi.* Ex sent. eiusd.

AMBITIO.

IESVS CHRISTVS.

NOn minùs rescindenda est regnandi ac carnis fœda libido, quā AMBITIONEM vocamus: quę succęssionis legitimæ iura per vim violat sæpè, & sceptra ad indignos defert, homini Christiano indigna, atque radicitus exstirpanda: prout eam etiam primus discipulorū animis exstirpauit vnigenitus DEI FILIVS. Persoluto enim statêre, discipulos ad se vocatos, quid in via tractassent, rogat. qui dum

dum confitentur inter se ventilatum, quísnam eorum futurus esset maior in regno cælorum; aduocans paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit: *Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis*, videlicet ab hac stulta contentione, *& efficiamini sicut paruulus iste*, (quem putant fuisse Martialem Petri discipulum & Germanię Apostolum) *non intrabitis in regnum cælorum*. Insinuat humiliter de se sentiendum per virtutem, velut paruuli faciunt per ætatem. Matth.cap.18. Marc.9. Luc.9.

IDEM

Cùm audita mortuorum resurrectione, mater filiorum Zebedæi peteret, Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dextram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo, id est, vt primarias circa te dignitates obtineant; tam inordinatam & ambitiosam postulationem arguens, dixit: *Nescitis, quid petatis*: & paulò pòst: *Sedere ad dextram meam & sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus datum est à Patre meo*. q.d. Non vt homo, veluti vos existimatis, aut ex humano adfectu, ratione cognationis hoc dare possum: sed diuino iudicio illud dabitur his, quibus ob virtutem paratum est. Matth.cap.20. Mar.10.

IDEM

Indignantibus decem Apostolis, quòd filij Zebedæi per matrem primarias post resurrectionem dignitates postulassent, ad se vocatis, ait: *Scitis, quia Reges gentium dominantur eorum; & qui potestatem habent super eos, benefici vocãtur*? Dominari hoc loco contemptum inducit & coactionem: vnde significatũ vult DOMINVS, Prælatos ac Principes Christiani populi, non debere vt Gentiles, dominari subditos deprimendo, & ex mera regnandi libidine

præesse. vnde subdit: *Vos autem non sic. Sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui praecessor, sicut ministrator.* quibus omnem fastum & inordinatam ambitionem vetuit. Matth. cap. 20. Luc. cap. 22.

ANONYMVS ORATOR.

At parum Dominici præcepti consilijque memores illi, quos hîc ordine in scenam adducam. Prologum agat Granatensis regni Orator quondam celeberrimus. Illi nihil prius, quàm, debitum (vt iactabat) suis virtutibus, honoris regnique fastigium. vnde oratione habita, dum è cathedrâ descendenti, quidam non parui nominis, auxiliarem dexteram porrigeret; suam ad se traxit, inquiens: *Nolo mihi dexteram abs te porrigi vt descendam; porrige, si quicquam vales, vt ascendam.* at, vt benè Plautus in Amph.

Virtute ambire oportet, non fautoribus.
Sat habet fautorum semper, qui rectè facit.

Foresta de Dict. memorabil.

BARDAS PRÆFECTVS MILITVM.

Iungat se illi comitem BARDAS militum sub Basilio Imperat. Præfectus. Qui dum per decretum Imperatoris sibi ablatam non exiguam potestatis, quâ antè præfulgebat, portionem cerneret; euestigio imperium ipsum ambit, militem & vires colligit. Mittitur intereà Stephanus Nicomediæ Antistes, suasurus bello abstineat, Imperatori suum regnum cedat, & illi pristina facultas. at is eum vix responso dignatus, dextroque pede protenso, quem coccinei coloris calceus, Imperij insigne, decorabat; *Fieri nequit,* ait, *vt qui hunc semel in conspectu multitudinis induit, eum temerè exuat. Quare vel me sua sponte Imperatorem agnoscant, vel inuitis ipsis Impe-*

Imperium mihimet vendicabo. Ita feruebat animus cupiditate dominij, & implicitè dicebat, quod ille apud Persium olim:

Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui.

Cedren. In Basilio.

ALPHONSVS REX ARAG.

Quære Apophth. de ADVERSITATE.

ADOLPHVS EGMONDANVS.

Veniam nunc ad aliud sæculi nostri, imò etiam soli, priore crudelius. illo enim in Principem, hoc in patrem sæuitum. ADOLPHVS EGMONDANVS, dum patris sui Arnoldi Geldriæ Ducis & dynastæ diuturnum imperium molestiùs ferret, per factiones quosdam in suas partes trahit, patrique palàm bellum facit. Cumque re sopita, per Carolum Audacem pro sententia diceretur; Arnoldus pater solùm titulo Geldriæ Ducis vtatur, at filio opida vrbesque ac arces cedat, Grauia dumtaxat sibi exempta: accipiat quoque in alimoniam de manu filij tria quotannis aureorum milia. arroganti ac effrenato vultu voceque ADOLPHVS: *Quid malum? Pater alibi imperet, qui totos quadraginta annos omnibus præfuit. Aequum est ad nos recurrant regnandi vices: nec aliud admisero, quàm de annuâ pensione; sic vt pater Geldria tota excedat, nunquam in eam pedem relaturus. aliàs malim præcipitem dare parentem in puteum, & me superiniicere, quàm vt in has conditiones paciscar.* En responsum, non tam impium (quale & tunc omnibus visum) quàm insanum. Refert I. Lips. Monit. Pol. lib. 2. cap. 5.

CHAN TARTARORVM.

Claudam hoc virorum agmen iocoso, licet alterius ordinis exemplo: vt vel eo etiam liquidò cõstet,

non

non solùm quàm crudelis, sed & impia sit ac irreligiosa Ambitio. CHAN TARTARORVM (eorum Princeps sic dicitur) cùm Stephanus haud ita nuper optimus fortissimusque Poloniæ Rex obiisset, in comitiis de rege creando, ipse quoque per legatos interuenit, dixitque: *Potentem se esse, & posse myriades equitum educere è suis terris, Poloniæ tuendæ vel augendæ. Item frugalem se esse ac continentem, & sine vllis ciborum delicijs, solâ equinâ in fame contentum. Tertiò, quod ad religionem attinet: Tuus,* inquiebat, *Pontifex, meus Pontifex esto: tuus Lutherus, meus Lutherus esto.* Ecce hominem paratum omnia sacra Deosque deserere regnandi causâ. Ita etiam hoc æuo videas, quod olim Ennij;

Omnis cura viris vter esset Induperator.

Ibidem num. 11.

CHROTILDIS FRANCIÆ REGINA.

Hæc quoque, sui sexus intemperatam libidinem dominandi, in promouendis suis nepotibus ad legitimam regni successionem, adhibuit. Cùm enim proprijs filijs reiectis, alios ex fratre nepotes adoptaret, eorumque capillitium more illius æui summa cura enutriret; fratres legationem ad eam mittunt, & cum illa nudatum ensem & forcipē, optionem facientes, vtrum malit nepotum capiti adhiberi. at illa plus æquo commota, & ambitionis stimulis agitata; *Satius,* exclamat, *mihi est, si ad regnum non eriguntur; mortuos eos videre, quàm tonsos.* Ita de Seiano memorat Iuuenalis, quòd, cùm

—— nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, vnde altior esset

Casus.

Casus, & impulsæ præceps immane ruina.
Franc. Hottoman. de Franco-Gallia cap. 19.

AMICITIA, & AMICVM BONVM.

Item, AMARE, & AMOR.

CHRISTVS DOMINVS.

CONtemplemur AMICITIÆ vinculum, potens & præualidum: cuius præsidio ni cincta sit humana vita, deserta erit, & vix vitæ imaginem referens. Eius autem vim & virtutem insignem suo exemplo demonstrauit nostri generis REDEMPTOR. cui, dum nuntiatum esset, Lazarus quem amas, infirmatur; post biduum ad discipulos conuersus, *Eamus*, ait, *in Iudæam iterùm*. Mirantibus verò illis ac dicentibus: Rabbi nunc te quærebant Iudæi lapidare, & iterùm vadis illuc? respondit, paucis interiectis: *Lazarus amicus noster dormit; sed vado vt à somno excitem eum.* Vera quippe amicitia foras mittit timorem. omni enim tempore, vt dicitur Prouerb. 17. diligit, qui amicus est: & frater in angustijs comprobatur. Ioan. cap. 11.

IVDÆI ANONYMI.

Egregium hi amicæ pietatis exemplar. Missi enim (vt refert Lucas) à Centurione quodam ad Christum vt eum pro seruo illius deprecarētur, solicitè orabant, vtq. magis beneuolū redderēt; *Quia dignus est, vt hoc illi præstes*, inquiunt, *diligit enim gentem nostram*, &c. Egregius locus, amici bonum vbique promouendum edocens. Luc. cap. 7.

Vide titulum de BENEFICENTIA,
CHARITATE ERGA HOMINES, *&c.*

LVDO-

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Ad Ciuilis ordinis benefacta transeo, & narrare incipiam quanto apud quosdam in pretio hoc Amicitiæ vinculum semper fuerit. Prodeat in medium, suoque id testimonio primus confirmet, Galliarum Rex LVDOVICVS, eius nominis duodecimus. Qui parta de hoste victoria, postquam Feuxeum inter suos cecidisse percepit, dissimulato omni plausu quem victoria exigebat, ad amicos conuersus: *Vtinam*, ait, *ego Italia exclusus essem, viueret verò Feuxeus, reliqui superessent proceres. Hostibus tales eueniāt victoriæ: si sic iterum vincimus, victi sumus.* Quàm apposité hoc loco vetus illud inclamari posset: Flere victum; at victorem perdi ab ipsa victoria. Ita pius Rex amicorum vitam proprijs commodis anteferebat. Æmil. in vita.

HENRICVS II. DVX BRABANTIÆ.

Consimilis beneuolentiæ est domesticum hoc, quod subiungo. HENRICVS II. Brabantiæ nostræ Dux, cùm venisset ad Villariense cœnobium, rogatus, templi limina subiret, inuisurus Sanctorum reliquias isthic in pace sepultas, respondit: *Sufficiat mihi nunc videre ossa Fratrum domus in monte sepultorū: ibi enim latent reliquiæ mihi charæ.* En, quos viuos fuerat prosecutus, etiam mortuos viuus complectitur. verum namque amorem mors non soluit; quod eleganti Emblemate depingens Alciatus, ita canit:

Arentem senio, nudam quoque frondibus vlmum,
Complexa est viridi vitis opaca comâ:
Agnoscitque vices naturæ, & grata parenti
Officij reddit mutua iura suo.

Exem-

Exemploque monet, tales nos quærere amicos,
Quos neque disiungat fœdere summa dies.
Ex Chron. monast. Villariens. manuscr.

TRIVMPARA REX COCINI.

Rarum amicæ fidei exemplum. Fauebat hic Lusitanis, eosque fouebat, ac graue ob id bellum ei mouit Zamerinus Calecutanus Rex. Lusitanis autem dimitti postulantibus, ne eorum causa ea belli tempestas exoriretur: *Bono animo*, inquit TRIVMPARA, *Diuinæ prouidentiæ fidite; quæ bonas causas, dum in potissimum discrimen adductæ, subleuare consueuit. Neque enim permittam; vt ij quos semel in tutelam atque amicitiam recepi, me viuo & consentiente, ad alienam opem supplices ac vagi confugiant.* I. P. Maff. hist. Ind. lib. 2.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Æqualis benignitatis ille. Cùm enim Neapolitani ad perpetuam sui Regis memoriam arcum triumphalem communibus impensis exstruere, ac nominis eius famam posteritati consecrare in animum induxissent; quo requisitum spatium vndequaque haberet, Nicolai Mariæ Buzutij equitis clarissimi domum demoliri contendunt. Res ad Regem per occasionem defertur: qui eam improbans, *Non tanti*, aiebat, *facio ædificia ventorum & aëris iniuriæ exposita, vt ob id amici mei veteris dirutam domum velim.* pluris faciens amicum, quàm sui nominis æuiternum monumentum. Panorm. lib. 1. de Gestis Alphonsi.

IDEM

Audiens illud Vespasiani dictum, Amici diem perdidi: *Gratia Deo*, ait, *quòd eam ob rem nullum diem perdidi.* Ibidem.

EQVES ANONYMVS GARSIÆ REG. NAVARRI.

Æquè hoc in genere nobilis ac clarus EQVES GARSIÆ Regis. ille enim Ferdinando & Garsia in Hispanijs bello decertantibus, Garsiam quem puerum educauerat, bello atque prælio abstinere monet: sibi constare asserens, eum à suis relinquendũ: (malè enim audiebat apud suos Garsias.) contemnit hic monita, & se prælio parat. Quid faceret amicus EQVES? instat, vrget, perurget, at frustrà. tandemque in hoc verbum prorupit: *Eheu! statutum video vt interficiaris: cui rei cum nihil opis adferre queam, id enitar saltem, ne te vel mortuum vel victum videam.* Ita galeam atque thoracem exutus, solo ense hastaque in hostium turmam ingruit, non rediturus. maluit quippe cum amico mortem oppetere, quàm superstes eum mortuum videre, aut victum. Bap. Fulgos. lib. 4.

THOMAS PONTANVS.

Et hic prudentia ac rerum experientia clarissimus, dicere solebat: *Amorem nunquam fecisse stipendium.* Innuebat autem, Amoris eam esse vim, vt vbiuis terrarum facilè locum inueniat, etiam sine pecunia. Iac. Spieg. in lib. 2. Æn. Syl. de Dictis & Factis Alph.

THOMAS MORVS.

Magnus item iste Amicorum & Amicitię cultor, etiã in extremis angustijs constitutus. Accepta quippe mortis sententia, eaque qualis in latrones ferri solet; cùm eam clementer (vt dicebant) Rex mitigasset, eò quòd benigniùs cum eo agere decreuisset: *Hanc*, aiebat, *Regiam benignitatem ab amicis meis omnibus auertat Deus.* Thom. Staplut. in vita cap. 18.

AMOR

AMOR DEI. *vide* DEI AMOR, & CVLTVS.
AMOR PROXIMI. *vide* CHARITAS ERGA HOMINES.

AMARI A SVBDITIS.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

SVbditos habere parum admodum eſt, ab iiſdem timeri minus, amari autem plurimum. illud enim crudelitatis, hoc candoris beneuolentiæque ſymbolum. Hinc ęternâ memoriâ celebrandus SIGISMVNDVS, qui dum in controuerſiam adduci intellexiſſet, Præſtarétne amari Regem Principémve à ſubditis, an timeri? reſpondit: *Superi amari volunt & timeri, ita & Reges; neque enim ames, niſi timeas.* eo videlicet timore, quem filialem ſiue reuerentialem vocamus. Regibus itaque competit à ſuis amari & timeri, ſi ita moderentur vitam, vt nec inferioribus terrori, nec ſuperioribus ſint deſpectui. Æn. Syl. lib. 4. Comm. in Res geſtas Alphonſi.

FREDERICVS IMP.

Percontanti quos præ cæteris amaret ardentiùs, reſpondit: *Qui me minùs metuunt, quàm Deum.* Pręclara atque imperatoria vox: timeri vult; at moderatè. Qui enim non timet, contemnit. Æn. Syl. lib. 4. Comment. in Res geſtas Alph.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Neque fuit ab hac mente alienus ALPHONSVS: qui rogatus, quos è popularibus percaros haberet; *Illos*, inquiebat, *qui non magis me, quàm pro me metuunt.* Sentiebat autem illos verè amicos, qui

Principem magis amant, quàm metuunt. Panor. lib. 4.

THOMAS PONTANVS.

Ille identidem Amoris penetralia ingressus, frequenter in ore habebat, & corde: *Amorem inermem incedere, dormire tamen loricatum.* Acutè notabat, amorem subditorum erga Principem tanti fieri; vt Princeps, cui suorum beneuolentia satis superque perspecta est, non sibi timeat, licet solus interdiu obambulet: noctu tamen suo corpori custodes adhibet. Iac. Spieg. in lib. 2. Æn. Syl. De dictis factisque Alph.

D. LVDOVICVS GALL. R.

Claudat hoc agmen LVDOVICVS, qui letali morbo correptus, accersito Philippo filio regni herede; *Rogo te*, aiebat, *fili; cura vt à subditis ameris. malim enim Scotum, aut aliquem ex vltima Barbarie, ad Francos sapienter & piè regendos accersiri; quàm te cum infamia tam illustre sceptrum tenere.* Ionuil. in vita eiusd. cap. 98.

ANGELORVM CVSTODIA.

IESVS CHRISTVS.

MAgna animarum, inquit Hieron. fideliũ dignitas, vt vnaquæque ab ortu suæ natiuitatis habeat in sui custodiam Angelũ deputatum. quod etiã ex SALVATORIS nostri responso non obscurè elicitur. Rogantibus enim discipulis, Quis putas maior est in regno cælorum? aduocato paruulo, eum in medio illorum statuit, eiusque innocentiam illis commendans, & contemptum vetans, subdit: *Videte ne contemnatis vnum de pusillis istis: dico*

dico enim vobis, quia Angeli eorum, s. custodiæ deputati, *in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* apud quem nempe vos accusabunt, si vnum ex istis contemnatis. Quàm benè exclamat hoc loco D. Bernardus! Benignus es Domine, qui non es contentus nostra fragilitate murorum; sed ipsis hominum custodibus angelicam custodiam supponis. Matth. cap. 18.

ABBAS ISODORVS.

Beatum Abbatem Moysem tam vehemẽter impugnabat fornicationis spiritus, vt sui compos in cella remanere vix posset. Solatium quæritat apud ISODORVM: qui cùm frustrà, ad cellulam rediret, hortaretur; tandem eum ad superiora domus ducit, & ad Occidentem respiciat, mandat. paret: vidétque innumerabilem dæmonum copiam inter se turmatim concertantium. Dein' iubet ad Orientem se vertat: hîc conspicatus splendentem Angelorum exercitum. Tum iteratò ad eum ISODORVS: *Quos*, inquit, *in Occidente vidisti, ipsi sunt qui etiam iustos impugnant: quos verò versus Orientem, hi quos in adiutorium mittit seruis suis Dominus exercituum. Cognosce igitur, quòd plures nobiscum sunt, quàm cum illis, vt dixit Elisæus Propheta.* In vitis SS. PP.

S. CÆCILIA VIRGO & MARTYR.

At iniuriam pateretur fæmineus sexus, si eum silentio præterirem. veniat ergo in medium CÆCILIA Romana, genere, patria, & virtute nobilis virgo, & suum de Seraphici ordinis spiritibus iudicium depromat. A prima ætate Christianæ fidei præceptis instituta, Deo virginitatem consecrat. Sed quid? inuitam parentes Valeriano in coniu-

gem locant : ad quem illa, primâ nuptiarum nocte, hunc sermonem habuit: *Ego Valeriane in Angeli tutela sum, qui virginitatem meam custodit: quare ne quid in me committas, quo ira Dei in te concitetur.* quo dicto commotus Valerianus, Christi sponsam contingere non est ausus: quin addidit, se etiam in Christum crediturum, si Angelum videret. Breuiar. Rom. 12. Nouemb. ex vita.

S. AGNES VIRGO & MARTYR.

Quid te dignum loquemur tenella VIRGO quæ, dum Semphronius tuæ vrbis Præfectus, concepta furoris flamma, optionem daret, vt vel Vestæ impuræ deæ sacrificium faceres, aut meretricium contubernium ingredereris inuita; hac eum voce compellas: *O os impudens! si Dei mei tibi virtus innotuisset, non in tam impias voces prorumperes. Illi ea cura est corporis mei, vt Angelum suum mihi associet, qui corpus istud ab omni iniuria vindicet.* Nos etiam qui Angelorũ præsidio in his fluctibus gaudemus,

Dicimus grates tibi summe rerum
Conditor, Verbo tua quòd ministros
Flammeos finxit manus, Angelorum
Agmina pura.
Quos iubes nobis comites adesse,
Et pios cœtus hominum tueri,
Atque grassantis premere incruenta
Arma leonis.

In vita eiusd. apud Surium, ex D. Ambrosio.

ANGLI POPVLI.

S. GREGORIVS.

NEcerit à proposito nostro alienum, si quid de ANGLIS præclarè dixerint viri præclai, vno aut

aut altero exemplo comprobemus. Anglo-Saxonibus regnum Angliæ occupantibus, indigenæ passim cum fide expulsi & extincti: donec Ecclesiam administrante Gregorio PP. tam hæc quàm illi rursus exsurgerent. Hic autem cùm fortè Anglorum liberos Romæ venales exponi conspicaretur, alludens ad patriæ vocabulum, *Benè*, inquit, *Angeli dicuntur, quia vultu nitent angelico. oportet eis iter æternæ salutis pandere.* & affectum pio effectu comprobauit. Seb. Munsterus lib. 2. de Inst. Britan. cap. 12.

PHILIPPVS VALESIVS FRANC. REX.

Laudis illud, hoc vituperij exemplum. Pace inter Edouardum Angliæ & Philippum Franciæ Reges inita; dum, non obstantibus inducijs, Edouardus regnum Franciæ per dolum inuasisset, hos versus in eum, & vniuersam Angliæ nationem, PHILIPPVS retorsit:

Angelus est Anglus, cui numquam fidere fas est:
Dum tibi dicit Aue, sicut ab hoste caue.

Corozetus.

ANIMÆ IMMORTALITAS, ET CVLTVS.

IESVS CHRISTVS.

POtissimum in hac vitę palæstra laboris solatium est, quòd absoluta hac viuendi periodo aliam vitam exspectemus, longè beatiorem, ac nullo fine terminandam. Hinc immortalitatis largitor CHRISTVS, muniens suorum corda ad fortiter tolerandas persecutiones; *Nolite*, ait, *timere eos qui corpus occidunt, animam verò non possunt occidere.*

illa vtpote immortalitatis dono prædita, etiam cum corpore immortalem retributionem accipiet. Lucæ 12. Matth. 16. Marc. 8.

IDEM

Vt animæ immortalitatem explicatiùs proponat, exemplo villici iniquitatis adducto, qui sibi compararat amicos de bonis Domini sui; tandem concludit: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis* (diuitias intelligit, quæ ordinariè ab iniquitate descendunt, aut per eam acquiruntur, vt notauit Ianssenius) *vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* quod verum non esset, nisi anima post mortem corporis aliud haberet receptaculum, numquam cum eâ interiturum. Luc. c. 16.

S. STEPHANVS PROTOMARTYR.

Calamus manúsque scribentem deficeret, si omnes in hunc locum referre voluero, qui de hac vita exeuntes, in Domino mortui, hanc immortalitatis spem etiam in medijs angustijs præclarè protestati sunt. Sit instar omnium vnus STEPHANVS: qui à persecutoribus saxis obrutus, læto animo exspectans sempiternã illam mercedem, positis genibus; *Domine Iesu*, inquit, *accipe spiritum meum.* Act. c. 7.

IOANN. SHERTVS ANGLVS.

At dignum etiam foret recensere, quàm multi nostro æuo huius immortalitatis desiderio apud Anglo-Caluinistas mortem oppetierint. Ex his IOANNES SHERTVS, reus crimine læsæ Maiestatis, quòd Reginam Angliæ, caput Ecclesiæ negaret; cùm moneretur veniam delicti petere, & sententiam mutare: *Quid?* inquit, *pro vili hoc cadauere conseruando, animam meam perdam? absit.* Ex martyr. eiusdem.

ALPHON-

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Satis multa de illis: Ciuilia etiam adijciamus. Maximum ſibi immortalitatis argumentum videri aſſerebat ALPHONSVS: *Quòd corpora in hac vita decreſcant, ſuosque terminos habeant: animi verò, quantò ampliùs ad annos accederent, tantò magis ſapientia, virtute & intelligentia creſcerent.* Panorm.lib.4. de Geſtis eiuſdem.

IDEM

Reuoluens opera Senecæ Philoſophi rogabatur, cur animus hominis ita eſſet inſatiabilis. qui ait: *Animus hominis à Deo profectus, non priùs conquieſcit, quàm eò redeat, vnde profectus eſt.* Ita olim Lucretius:

Cedit enim retrò de terra, quod fuit antè
In terra: ſed quod miſſum eſt ex ætheris oris,
Id rurſum cœli fulgentia templa receptat.

Panorm.lib. 1.de Geſt.eiuſdem.

FREDERICVS IMP.

Æquali prudentia hic. Dum enim in Auſtria vita functus eſſet è primoribus ſuis vnus, annum agẽs 93, cui omnia viuenti ex animi ſententia euenerant: *Et hinc*, ait IMPERATOR, *immortales animas cẽſere licet. Nam ſi Deus eſt, vt verè eſt, qui hunc mundum gubernat; eumq. iuſtum nemo niſi iniuſtus negat; alia profectò loca ſunt, ad quæ poſt mortem animæ commigrant, vbi pro meritis demeritisve, mercedem pœnámve conſequantur: hîc enim neque bonis ſua præmia, neque malis pœnas reddi videmus.* Æn. Syluius, de Dictis Alphonſi.

IOANNES DE CANIS MEDICVS.

Ad alia properantem, tenet me IOANNES DE CANIS Medicus Florentinus, multi quidem nominis,

at modicæ pietatis. Hic enim cùm ex Mataeosophiæ principijs, animam mortalem esse sibi certò constare semper affirmasset; morti proximus, dubitare cœpit: animamque agens, *Sit*, exclamat, *nec ne, mox sciam.* Ioan. Bapt. Gellus, Dialog. 2. Chimærico.

CAROLVS V. IMP.

Et hic cæteris meritò adiungendus. qui Philippo filio occupato circa corporis ac capillitij potissimùm cultum, *Non corpus*, inquiebat, *sed animus excolendus, quo veros tibi concilies amicos*. Significabat prouidus IMPERATOR, mores animi esse verè amicos fideles, qui nunquam etiam in aduersis destituunt possidentem. Hinc satis appositè Iac. Bill.

Ancillæ inseruit dominæ quicunque relicta,
Ecquis eum sani pectoris esse ferret?
Non sani magis est animi, qui mollia quærens
Carni, animam lenta tabe perire sinit.

Ex vita Caroli V.

ANIMI PROMPTITVDO. *vide* OBEDIENTIA.

ANIMI FORTITVDO.

S. VINCENTIVS.

ANimosum nunc & apertum niuei pectoris robur pertractandum. cuius dum exempla persequor, se primùm offert B. VINCENTIVS. qui Daciano grauia tormenta minitanti, ni idolis litaret; *Hæc*, ait, *sunt quæ omnibus votis mihi cupio offerri. Frustrà fatigaris Daciane; non poteris tam crudelia parare tormenta, quàm ipse paratus non sum sustinere.* August. Serm. 12. & 13. de SS. item Surius in vita.

IDEM.

IDEM.

Vide ARGVTE DICTA.

S. LAVRENTIVS.

Quis te martyrum clarissime LAVRENTI hoc loco prætereat? qui craticulæ superimpositus, ac penè tostus, Tyrannum illudis, &, *Versa*, inquis, *&* *manduca.* O stupendam, & nullis sæculis auditam fortitudinem! In vita apud Sulpitium.

S. DIONYSIVS EPISC. ALEXANDR.

Hic etiam, dum impijssimorum hominum insultus fortiter pro Christo sustineret, ad tortores conuersus; *Quid*, inquit, *inspectando laboratis? Caput meum, pro quo tantoperè fatigamini, auulsum ceruice, tyranno vestro dono mittite.* Euseb. lib. 6. Hist. Eccl. cap. 30.

MACEDONIVS, ET THEODVLVS, E TATIANIS.

Et hi eodem igne cum prioribus accensi, dum noctu in delubrum irruunt, & simulacra confringunt, iussu Amachij, Iuliani præfecti, cratibus ferreis impositi, lento igne torrentur. Tosti aliquantulum, non secùs ac B. Laurentius, tyrannum compellant: *Amachi, assum desideras? Conuertito nos in alia latera, ne semiassati palato tuo minùs sapidi videamur.* & ita vrbanè iocantes, Christi martyres efficiuntur. Suidas.

S. IGNATIVS MARTYR.

Vide ARGVTE DICTA.

IOAN. FISCHERVS EPISC. ROFF.

Illa prioris ætatis, hoc nostræ. IOAN. FISCHERVS vir eruditione & pietate vix vlli par, quòd Henrici VIII. primatum Ecclesiasticum nollet confiteri, morte mulctatus; cùm supplicij locum intueretur, abiecto cui senex innitebatur baculo, *Eia*, in-

quit, *pedes officium facite, parum itineris iam restat.* N. Sand. de Schism. Anglic. lib. 1.

S. CHRISTINA.

Prosequamur etiam infirmioris sexus fortitudinem animi & robur. CHRISTINA, pietate non minùs quàm genere nobilis, cuius tolerantiam mirabor faciliùs, quàm laudabo; patris, qui Tyri Italiæ opidi Præfectus, idola confregerat. Qui eam dum blandimentis minisque à vera fide remouere conatur, & scopulo videret immobiliorem, vngulis discerpi imperat. at illa, laceri corporis partem in os patris inijciens: *Satiare miser*, aiebat, *carnibus, quas genuisti: filiam comedere potes; at certè impietati tuæ consentiat, facere non potes.* Vinc. Spec. lib. 2. cap. 82. Sur. tom. 3. in vita.

S. AGATHA.

Et hæc, dum Quintiano iubente in mammilla distorqueretur, ad illũ conuersa, exclamabat: *Impie, crudelis, dire Tyranne: non te pudet in me amputare, quod in matre suxisti? at nihil proficis: habeo quas auellere non potes interioris fidei speiq. mammillas: quarum alimento in me reparatur sustinendi virtus.* Sur. tom. 1.

S. AGNES VIRGO & MARTYR.

Quis hunc virginitatis & martyrij florem pro dignitate explicet? fulgebat in tenellis annis cana virtutum omnium effigies; in puerili pectore plus quàm virilis animus delitescebat. Nam cùm multa in Idolorum contemptum coram Symphronio Prędide sapienter dixisset, & ille; Patior te, diceret, deos blasphemantem, quia tuos annos infra sensum adspicio: *Fides*, aiebat, *non in annis, sed in sensibus innitur:*

uitur: & Deus magis mentes comprobat, quàm ætates. Sur. tom. 1. in vita.

EADEM.

Non sic ad thalamum nupta properaret; vt ad supplicij locum, læta successu, gradu festina, hæc VIRGO processit. Quo non terrore egit Carnifex, vt timeretur; quibus blanditijs, vt suaderet: quantorũ vota, vt sibi ad nuptias proueniret? At illa, *Et hæc sponsi iniuria est*, inquit, *exspectare placituram. Qui me sibi prior elegit, accipiet. quid percussor moraris? Pereat corpus quod amari potest oculis, quibus nolo.* Stetit, orauit, ceruicem inflexit. & ita vna hostia duplex martyrium subijt, pudoris & religionis. Ambros. de Virginib. lib. 1.

S. DOROTHÆA VIRGO & MARTYR.

Vide DEI DILECTIO, CVLTVS, *&c.*

S. THEODORA VIRGO & MARTYR.

De huius etiam fortitudine dixisse, detraxisse est. quis enim à memoria sæculorum similem huic audiuit aut legit aliquando? Trahitur ad lupanar VIRGO, à milite imminuenda, & ecce de martyrio contẽdit vterque. Iudicatur miles vt reus pro VIRGINE at illa ad locum supplicij accurrens, inclamare cœpit: *Non ego te mortis vadem elegi, sed prædem pudoris optaui. In me lata est ista sententia, quæ pro me lata est. Moriar certè innocens, ne moriar nocens. Nihil hîc medium: hodie ero aut rea tui sanguinis, aut martyr mei.* S. Ambros. in vita, lib. 2. de Virgin.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Admirationis etiam plena exempla habet Ciuilis ordo. In quo principatum obtinet LVDOVICVS XII. Gall. Rex. monitus quippe Mediolanensi bello tormentorum ictus vitare; *Ecquem*, ait, *Galliarum*

rum Regem, vnquam pilâ necatum accepistis? Qui metuit, me clypei loco vtatur. Corozet.

CAROLVS V. IMP.

Paris fortitudinis CAROLVS V. cùm enim in Germania ad Ingolstadium copias haberet, cinxissentque eum ingenti exercitu fœderati hostes, & æneorum tormentorum copiâ ferream grandinem in castra ipsa non sine graui pernicie immitterent; monentibus sibi prospiceret, immutato vultu & loco, arridens dixisse fertur: *Confidite, nullus vnquam Imperator tormenti ictu interijt.* Dignum memoriâ ac laude sæculorum. I. Lips. Monit. Polit. lib.1.cap.7.num.10.

IDEM

Cùm in Hispaniam profecturo, sedatis iam fluctibus, pestem in locis maritimis magis inualescere nuntiaretur; quasi nihil ducens, *Eundum*, ait, *nec prætermittenda tam bona tempestas: pestis Augustum, pestis Cæsarem, pestis Carolum vllum nunquam attigit.* Franc. Robertel. in Orat. sua funebri.

LVDOVICVS BAVARVS.

Detinebat hunc in vinculis Albertus Marchio Brandeburgensis, cumque multa ab eo peteret, & nihil impetraret, minas adiecit; ni pareat, tradendum in manus sui hostis. cui LVDOVICVS: *Quæ poteris ex me libero impetrare, eadem modò ex capto petito. Si amplius quid voles, corpus meum in tua potestate est; animum verò mihi, non tibi obnoxium inuenies.* Æn. Syl. lib.3. Comm. de Gestis Alph.

THOMAS MORVS.

Egregium quoque fortitudinis decus THOMAS MORVS. Ille namque ad locum supplicij, certaminis gloriosi palęstram, deductus, recitato Psalmo 50. ac

ac finita prece,dum veniam Carnifex de more peteret,ei osculum & Angelotum aureum porrexit, dicens: *Tu mihi hodie id beneficij præstiturus es, quod hactenus nemo mortalium aut præstitit, aut præstare potuit.* quidnam illud? hoc sanè, quod ad auctorem suum anhelans properaret spiritus ex hoc mundi carcere,ad lucidas illas sedes,

Ver vbi æternum,tepidasque præbet
Iuppiter brumas. ———

Thom. Staplut cap. 20. in vita.

MVLIER ANONYMA.

Digna hæc, quæ cum prioribus sui sexus decertet. Otho IIII. Imp. equitem, qui falsò fuerat accusatus, nomine tentatæ pudicitiæ Imperatricis, capite plecti iussit. Vxor mariti caput gremio gestans, Imperatorem adit, &, Qua pœna iniustus Iudex mulctandus? rogat: Morte,ait Imperator. Illa subintulit: *Tu ergo Imperator morere,qui maritum meum innocentem occidisti. Innocētem fuisse,ferro ignito quod innoxiè manibus meis contrecto,probabo.* animosè profectò,& supra sexum fæmineum. Bern. Corius in vita Othonis.

AQVA LVSTRALIS

MACEDONIVS MONACHVS.

NEque hîc reticendum, quàm mirabilis Deus in operibus suis,ac ijs potissimùm,quę Rom. Ecclesia S. Spiritus instinctu gubernata, mysticè ad sanctificationē nostrā vsurpat. Quod de AQVA LVSTRALI, cuius non infrequens & inutilis vsus, adstruit MACEDONII Monachi exemplum. Nam dum adhuc in vtero gestaretur Theodoretus, ac matri grauidæ aborsus immineret, eam inuisendi

gratia accersitus, aduenit MACEDONIVS (eius quippe precibus priùs sterilis conceperat) & aquam per orationes Ecclesiæ expiat. tum, *Bibe*, inquit, *hanc aquam, & diuinum tibi præstò aderit auxilium.* paret, & abortionis periculo liberata, tã pretiosam margaritam, nempe Theodoretum, orbi dedit.
Theodoret. hist. P. C. 13.

ARGVTE DICTA ET RESPONSA.

S. VINCENTIVS.

PAuca in hanc rem alio in loco diximus, vbi de acutè Dictis particulatim egimus: quorũ pleraq; huc reuocari, & ex his nonnulla eodem reduci possunt. B. VINCENTIVS, vt ab eo sumamus initiũ; in equuleum à Daciano sublatus, ac per ludibrium roganti, Vbinam es? *In sublimi*, magno animo respondit, *vnde te terrena potestate tumentem, altior despicio.* Aug. Serm. 12. & 13. de SS. & in vita eius.

S. IGNATIVS.

Vincentio meritò adiungetur, qui eiusdem etiam certaminis victor, IGNATIVS. Romę quippe ad bestias damnatus, dum in Theatrum productus rugitum perciperet leonum; alacri vultu vocéque; *Frumentum*, ait, *Christi sum, dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inueniar.* Verus IGNATIVS, qui diuini amoris igne succensus, cupiebat cum Apostolo dissolui, & esse cum Christo. Euseb. lib. 3. hist. Eccles. cap. 30.

S. ANASTASIVS MARTYR

E custodia eductus, cùm Idolis immolare compelleretur, rogat tyrannum, Quibus? eóque dicente, Igni, Soli, & Lunæ; dixit subridens, *Ergo etiam monti-*

montibus, collibus, & pecoribus, omniq́ue seruituti hominum: quibus imperare iussi à conditore, non parêre. Sur. tom. 1. in vita.

S. EPHRAEM.

Claudet hunc ordinem EPHRAEM. qui cùm Edessæ ageret, ac cibum sibi pararet, à meretrice per fenestram patentem despectus est. quæ cùm impudentiùs inclamaret, Benedic Abba: & indecoro cũ risu interrogaret, Quid deest cibo tuo? argutè, at modestè respondit: *Tres lateres, & parum luti, vt hæc fenestra obstruatur.* Sur. tom. 1. in vita.

ABBAS ANONYMVS.

Sed inserit se etiam iste. de quo memoriæ proditum, quòd priusquam ad Abbatis munus eueheretur, demisso in terram vultu, miram humilitatem & benignitatem prę se ferret. at in demortui Abbatis locum communi suffragio constitutus, vt dignitate, ita & animo vultúque factus elatior. miranti autem cuidam tam subitam morum mutationem, respondit: *Quòd priùs demisso vultu incederem, erat, quòd cœnobij claues quærerem: quibus nunc inuentis, quin me erigo, & ceruicem attollo?* Greg. Richterus axiom. Polit.

S. AGATHA.

Ad fæminas digrediamur: æquè illæ cum viris in hac laude illustres. Cùm multa de superstitioso falsorum deorum cultu præclarè in medium adduxisset Christi Martyr AGATHA, eámque Quintianus Prefectus à sententia reducere conaretur, dicebat: *Sit sicut Venus dea tua, vxor tua: & tu sicut Iupiter deus tuus.* insinuans illud Psal. Similes illis fiant, qui faciunt ea, &c. Sur. tom. 1. in vita.

S. MAR-

S. MARCELLA VIDVA.

Dum eam vir consularis coniugem peteret, & illa coniugium abnuens, diceret; Si vellem nubere, maritum quærerem ætate magis florentem, non verò hæreditatem, &c. & ille intulisset, posse senes diu viuere, & iuuenes citò mori; eleganter & argutè lusit: *Iuuenis quidem potest citò mori, & diu viuere: senex diu viuere non potest.* Sur. tom. 1. in vita.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Ad alia festinat calamus. properanti autem se obiicit ALPHONSVS ARAGONIVS: qui Virgiliana lectione occupatus, & quidem vbi de Didonis interitu agit, cùm terræ motus concitaretur, & rem improuisam admirarentur omnes; *An mirum*, inquit, *vobis videatur, si in morte tam celebris Reginæ, terra intremiscit?* appositè & argutè ad rei nouæ turbationem leniendam. Panormit. lib. de Gest. eius.

RVDOLPHVS IMP. AVST. *vide* CVRIOSITAS.

CARNIFEX HORNANVS.

Videbat hic ciues Hornanos (opidi nomen in Batauia) acriùs in eos sæuire, quos ob Romanæ fidei constantiam neci adiudicatos ipse ad supplicijs destinatum locum deducebat; ac gentium more, illo rerum statu, varia quemlibet tormentorum genera, quibus rei afficiendi, suggerere: non sine acri sale, *Malum!* inquit, *haudquaquam deinceps mea opera indiget Senatus Hornanus, cuius ciues tam accuratè tortorum officio perfunguntur.* Ex manuscrip. Martyr. Holl. P. Opmeri.

Vide infrà ARTIVM CONCERTATIO.

ARROGANTIA. *vide* SVPERBIA.

ARS EIVSQVE DIGNITAS.

PIVS II. PONT. MAX.

QVanta res ſit ingenuas pectus coluiſſe per artes, vt canit Ouidius, clarius eſt, quàm vt multis confirmemus: ne tamen ab inſtituto noſtro diuertamus, quanto in pretio apud viros magnos Artes ingenuæ habitæ, paucis comprobabimus. PIO II. Pontifici tanto in honore erant artium omnium moderatrices Bonæ literæ; vt cùm de illis mentio incidiſſet, crebriùs in hanc vocem eruperit: *Plebeis argenti, Nobilibus auri, Principibus gemmarum loco literæ eſſe deberent.* Sciebat prudentiſſimus PONTIFEX, iis ingenium molliri, & ſolas eripi à nullo poſſe. Platin. in vita.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Queri mecum etiam ALPHONSVS videtur, & ne prætereatur metuere. Ad ſummam quippe eius laudem facit, quantus bonarum artium exſtiterit indagator, recenſere. Interrogatus aliquando, librísne, an armis maiorem gratiam deberet; *Ex libris*, ait, *arma, & armorum iura didici.* inſinuans ſe libris, & quæ in iis doctrinæ, acceptum referre, quidquid haberet induſtrię: ac vero verius eſſe illud Naſonis:

Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis.

Panorm. lib. 4. de Geſtis eiuſd.

LADISLAVS.

Quo tempore Fredericus Imperialibus infulis à Nicolao V. Pontifice Romę cingebatur, LADISLAVS ætate non mente puer, clamitabat ſæpiùs: *Homines mihi non videntur, qui bonas literas ignorant.* Iudicabat, & id rectè, tum demum homines

à brutis animantibus differre, quando animú honestarum disciplinarum vomere excoluissent. Æn. Syl. lib. 3. Com. de Gestis Alph.

Vide APOPH. *de* DOCTRINA & ANIMI CVLTV. *Item de* DOCTRINA IN PRETIO HABITA & LIBRIS.

ARTIVM CONCERTATIO.

LEO X. PONT. MAX.

NOn tantùm liberalium Artium scientiam habuisse quibusdam gloriæ & laudi datur; sed & eam tempore & loco depromsisse. Exemplo sit LEO X. PONT. verus Musarum patronus, qui serijs & grauissimis suis negotiis gaudia quandoque & ludicra interponens, versibus ex tempore cum Camillo Querno, qui se Archipoëtam iactabat, certare poterat. Dum namque mensæ LEONIS de more adstanti, pensum persoluere duorum carminum, foret imperatum; ilicò in hoc erupit:

Archipoëta facit versus pro mille poëtis.

cúmque ad secundum hæsitaret, inexspectatò LEO hoc pentametrum subiunxit:

Et pro mille alijs Archipoëta bibit.

Quernus verò dum se recolligens subijceret:

Porrige quod faciat mihi carmina docta Falernum.

LEO repentè à Virgilio mutuatus, Quernum, quòd præ nimio potu podagricus esset, illudés, conclusit:

Hoc etiam eneruat debilitátque pedes.

Iouius in Elog. & Theatrum vitæ hum.

EOBANVS HESSVS POETA.

Ille etiam cum Sinapio certamen inijt, vter distichon plurium pedum ex tempore depromeret;

Sinapio

Sinapio hexametron proferente, EOBANVS ita orsus:

Mille boues pascunt, vitulorum millia mille,
Musca super vitulum quemlibet vna sedet.

&, *En victor abeo,* inquit: *nihil enim refert metricine pedès essent, an verò ζωτικὸι intelligerentur.* Theat. vit. hum.

GEORGIVS SABINVS & STIGELIVS POETÆ,

Ad conuiuium vocati, ab accumbentibus vt versibus concertarent impulsi. SABINVS ætate & dignitate prior, cœpit:

Carmina conscribant alij dictante Lyæo,
Multa sit in versu cura labórque meo.

quod STIGELIVS citè excipiens, ac carmen inuertens, ait:

Carmina conscribant alij dictante cerebro,
Nulla sit in versu cura labórque meo.

quis non vtrumque vitulâ dignum iudicauerit? Ibidem.

ANONYMVS GERMANVS.

Addam & aliud non minùs ingeniosum quàm facetum. Orta erat contentio inter quosdam, an equestre studium literario cederet; an verò è conuerso. Equites mira in suum fauorem adducunt: quę resumens, qui fors aderat, homo literarum non expers; *Quid,* inquit, *vos ipsi agnoscitis equestre studium inferius studio literarum. ideò enim abiectis caudis equinis, quas olim equites gestare soliti, pennas vobis imponitis; eásque in vertice aliàs inglorio, tamquã trophæum à literatis positum, statuitis.* Pennas enim, scribendi artificium, ioco interpretabatur. Georg. Sab. lib. 13. Metamorph.

ASSENTATIO. *vide* ADVLATIO.

ASSIDVITAS. *vide* INDVSTRIA, & LABOR.

ASTROLOGIA.

ANONYMVS EX ALPHONSI COMITATV.

NOn pauci hanc artem meritò despexerunt, cùm quòd incerta sit, & coniecturis dumtaxat habeatur eius certitudo; tum quòd inutilis & vana. Senserat hoc Alphonsus Rex, quem sæpiùs in testem adduximus. de eo enim cùm inter nonnullos quæsitum esset, cur prȩter morem (erat enim in omne hominum genus munificus & liberalis) solos Astrologos præteriret: neque enim tales vnquam in Curia eiusdem visi: quidam adstantium quo Rex familiariter vtebatur; *Sidera*, aiebat, *stultos regunt, impelluntque: sapiens astris imperat.* Stultos ergo Principes, Astrologos honorare consequens est; non verò sapientes, inter quos nomen Alphonsus obtinet. Æn. Syl. lib. 4. Com. de Gestis Alph.

ANONYMVS, & ASTROLOGVS CANDIDVS.

CANDIDVS dum se plurima ex siderum adspectibus cognouisse iactaret, & de multis rerú euentibus admonitum diceret, quidam non illepidè; *Certè*, inquit, *miror, quòd astra cùm sciant & videant vxorem tuam non satis pudicam, te tamen de eo non commonefaciant.* facetè eum redarguens, quòd astrorum cursus & ordinem sectans, vitæ suæ & coniugij ordinem negligeret. quo sensu dicebat aliquando Bias, ridiculos esse Astronomos, cùm non videant pisces iuxta se in litore nantes, illos qui in cælo sunt, videre se dicant. CANDIDVM autem

tem hoc Epigrammate deſcripſit Thomas Morus, quod his ſubnectere non erit à propoſito alienum:

Sæpè ſuam inſpectis vxorem CANDIDVS aſtris,
Prædicat en vates omnibus eſſe bonam.
Inſpectis iterùm, poſtquam vxor adultera fugit,
Prædicit vates omnibus eſſe malam.
Omnibus ergo vxor quòd ſe tua publicat; id te
Aſtra licet videant omnia, nulla monent.

ANONYMA MVLIER.

Nec aliter iudicauit, exigui aliàs iudicij mentisque, muliebris ſexus. Nam cùm Aſtronomi cuiuſdam ancilla, dominum ſuum aſtris nimium curioſè intentum in cloacam cœno refertam incidiſſe aduertiſſet, in cachinnum ſoluta, tantùm abeſt vt de extrahendo cogitaret, vt diceret: *Meritò ac iure illud tibi euênit: qui cùm iuxta pedes poſita ignores, cæleſtibus contemplandis animum adÿcis.* Hoc ipſum Thaleti accidiſſe, auctor eſt Stobæus. Cautè ergo Alciatus in Emblematibus, adducta Icari fabula, monet:

Aſtrologus caueat quicquam prædicere: præceps
Nam cadet impoſtor dum ſuper aſtra volat.

Auct. Serm. conuiual.

ASTVTIA BONA AC MERITORIA.

EVSEBIVS VERCELLENSIS EPISC.

QVemadmodũ ASTVTIA fraudis dolique cõſcia, improbanda eſt; ita ea ſummoperè pro[ba]nda, quam prudentia & pietas comitatur. Ta[le]m exhibuit EVSEBIVS Vercellenſium Antiſtes, [cu]m Arianos à Dionyſio Albanenſi Epiſcopo ſub-

ſcriptionem ſui dogmatis per fraudem extorſiſſe accepiſſet. Ille etenim artem arte deluſit, dolúmque fraudulentum prudenti aſtutiâ compenſauit. Finxit autem ſe quoque eiuſdem opinionis cum Dionyſio. hinc ab Arrianis ſubſcriptionum indicem accipit, vt & ipſe illi ſua ſignatura adſtipuletur. verùm vt vidit Dionyſij nomen inter primos; quaſi ad rem nouam ſtomachatus, *Vos*, ait, *Patrem in diuinis Filio maiorem dicitis, & cur iuuenis ille, meus quandoque diſcipulus, hîc me præcedet? non id decet, aliam itaque ſchedulã conficite, in qua ſuo ordine quiuis ſubſignet.* Dixerat: cùm Arriani hæc bona fide & ad mentem eorum ita dici autumantes, chartam lacerant, & aliam ad EVSEBIVM deferunt à nouo ſignandam. Quibus ille ſubridens, *Nec ego*, inquit, *nec filius meus Dionyſius, veſtris impietatibus ſubſcribemus* Ex quo facto ita concludit Ambroſius: Cùm dicat Euangelium in hac generatione prudentiores filios tenebrarum filijs lucis, ecce hic ipſis tenebris prudentior filius lucis inuentus eſt. Ambr. Serm. 69.

TIMOTHEVS PRESBYTER ALEX. & MERETRIX.

Accuſatus Athanaſius quòd mulierem conſtupraſſet, vocatur cum illa ad concilium Epiſcoporum. cúmque ab Arrianis ſubornata impudenter Athanaſio concubitum obiiceret, TIMOTHEVS presbyter Alexandrinus (ita enim cum Athanaſio conuenerat) mulierem affatus, *Egon'* inquit, *te compreſſi mulier?* cui illa; *Tu ipſe: numquid tali loco & tempore?* ita exploſa meretrice, & accuſatio ridicula apparuit, & Athanaſij innocentia comprobata eſt. Quâm ſcitè Comicus:

Falla-

Fallacia alia aliam trudit,
Astutum fallere difficile est.

Sozomen. lib. 2. cap. 24.

CONSTANTINVS IMPERATOR.

Celebre etiam illud quod sequitur. hic enim sub Imperij sui exordium, periculum facturus quinam è domesticis orthodoxam fidem amplecterentur, qui verò ab eadem descifcerent; conuocatis omnibus, *Qui*, inquit, *dijs sacrificare voluerint, summo apud me honore mansuri sunt: qui verò id recusauerint, ilicò aula mea abscedant.* Quibusdam itaque Catholicorum aulâ exeuntibus, alijs verò dijs thura ponentibus; hos à se reiecit, illos velut domesticos suos summo honore est prosecutus. Ecquis hîc rursus in Ambrosij sententiam, quam superiori exemplo recensuimus, non descendat? Euseb. lib. 1. cap. 11.

AVARITIA.

IESVS CHRISTVS.

INnatũ humano generi AVARITIÆ malũ, quam omnis improbitatis Metropolim dicebat Bion, feram pessimam Diogenes, nostro etiam operi inserimus, vt eiusdem perniciem euidentibus exemplis demõstremus. Magnoperè autem eam cauendã prouidè nos docuit DEI FILIVS: quem dum de rebus grauibus differentem, importunè quidam è turba compellaret, fratrem moneret vt secum hereditatem diuideret; respondit: *Videte & cauete ab omni auaritia: quia nõ in abundantia cuiusquam vita eius.* rerum quippe affluentia, non causat in homine vitam, at sæpiùs mortem. Luc. cap. 12.

S. ÆGIDIVS.

Ille quoque insignis Auaritiæ impugnator, cùm de auaris mentio incidisset, roganti, cui eos assimilari arbitraretur; *Talpæ*, respondit: *hic enim nullum thesaurum credit, nisi in terra, quam excauat & inhabitat.* Ex aureis Sent. Ægidij.

PIVS II. PONT. MAX.

Nec minùs ille Auaritię vitium insectatus. cùm enim adstantium quispiam auaros nemini prodesse dixisset; ille, *Verè nulli nisi post mortem prosunt*, adiecit. Hinc benè à SS. Patribus per porcú hieroglyphicè Auaritia designatur; qui dum viuit, eo quòd lanam non proferat, ad nihil vtilis: ita etiam auarus munificentiæ lanam non producens, amicos, imò & seipsum nescit; nec illis, nisi mortuus, benefacit: vt est apud Salomonem in Prou. Ex lib. Rerum memor.

THOMAS MORVS.

Vt ad Ciuilem ordinem transeamus. primus in eo THOMAS MORVS, qui rogatus aliquando, cui similem diceret auarum; *Cani*, respondit, *in præsepi.* Ille enim nec fœno vescitur, nec vt equus eo vescatur sinit: ita etiam auarus congestas opes seruat, nec ijs vti alium patitur. Idem Apophthegma hoc Epigrammate pręfatus Auctor complectitur:

In præsepe canis fœno nec vescitur ipse,
Nec sinit, vt fœnum qui cupit, edat equus.
Seruat Auarus opes, opibus non vtitur ipse:
Atque alios vti qui cupiunt, prohibet.

Epigramm. Mori.

IDEM

Rogatus, cui Auaritiam aptissimè compararet; *Igni*, respondit: *qui quantò plus lignorum depascit,*

tantò

tantò feruentior fit ad plura depaſcenda. Auaritia namque hydropis inſtar, ſibi indulgens creſcit.

——— *multa petentibus Deſunt multa.*

&: *Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.*

Thomas Staplut. in vita.

HIERON. STRIDONENSIS.

Huius etiam non minùs celebre dictum. de Auaris namque verba faciens, *Auaro,* inquiebat, *æquè illa quæ habet, quàm quæ non habet, deſunt.* anxiè enim ſuas opes requirit, quæſitis verò abſtinet, & vti timet. Fulgoſ. lib. 7.

IOAN. BVGHENHAGIVS.

Hic autem verus impoſtor non immeritò ad calcem adiectus. abdicata namque Religione & Fide, Apoſtata Lutheri veneno imbutus, colubri inſtar, miſerorum ſanguinem ſitiebat. Ad Daniam ergo ſe conferens vt zizania in medio tritici ſeminaret; auri cupidus, falſitatis & impietatis ſuæ dogmata Sycophanta pecunijs vendidit. vnde emenſo Baltici maris ſinu, dum Cherſonenſe littus attigiſſet, conceptam animo improbitatem peperit. dicebat enim: *Tu meum habeas Dania Euangelium, ego tuos nummos. vale.* En nouos Pſeudoprophetas, etiam Deū ipſum cōmutare pecunijs paratos. Inc. auct.

Vide titulum de PECVNIARVM CONTEMPTV.

AVLICA VITA. AVLICI. AVLA.

CONSTANTINVS IMPERATOR.

HEliotropium cum ſole circumagi quocumque ſe ille mouerit, teſtis eſt Plinius. ad eundem modū Proceres aulicos ad Regis Principiſve

ingenium, etiam contra rectam rationem propendere, quotidiana testis est experientia. Hinc illi Principum abusus, & Reipub. defectus, quòd ita quosuis in suam Curiam, imò & ad aures admittant. Videbat id CONSTANTINVS IMPERATOR, qui Principum aulas improbis hominibus refertas intuitus, *Apagite*, inquiebat, *tineæ & sorices Palatij* Quid prudentius à prudenti Imperatore dici potuit aut debuit? Niceph. interp. & Scholiast. lib. 8. Eccl. hist. cap. 14.

ALEXANDER SEVERVS.

Hunc, grauium scriptorum vestigijs inhærens, Catholicorum cœtui annecto; licet plures eum inter Ethnicos referant. vt vt est, plura certè Christiano homine digna, sub vitæ finem & fecit & dixit. Inter alia, vrbem & domum suam hominibus non necessarijs purgabat, inter quos Aulicorum plures recensebat. dicebat autem: *Malus pupillus est Imperator, qui ex visceribus prouincialium, homines Reipub. inutiles aleret.* Ælius Lampridius in Alex. Seuero.

ANONYMVS.

Quidam Aulę sectator assiduus, iniuriarum Palatinarum patientissimus, cùm rogaretur, quomodo rarissimam rem in aula consecutus esset; *Iniurias*, respondit, *accipiendo, & gratias agendo.* Dixit fortassis in hunc sensum aliquando Persius:

——Vide sis, ne maiorum tibi fortè
Limina frigescant: sonat hîc de nare canina
Littera.

Bruson. lib. 1. cap. 5.

ALPHONSVS ARAGONIVS.

Sentiebat etiam hic, quanta esset in aulis Principum,

pum, assentatorum aulicorúmque pernicies. Ex Sicilia namque nauem soluens, vbi in altum processisset, vidit garrias aues circum triremem natantes, & bolos à nauigantibus proiectos accipientes, ac ilicò auolantes. has cùm amicis digito monstrasset; *Persimiles*, ait, *sunt garrijs istis aulici aliquot mei, qui simulac concertantes à me beneficium accipiunt, statim aufugiunt.* Notauit veros aulicorum mores, qui fideles se Principibus præstant, quoad dolosi spes affulserit nummi. Panorm. lib. 1. de Gestis Alph.

FREDERICVS KHVN GERMANVS.

Vnicam autem gratiam in Principum aulis dormire, suo dicto confirmauit iste: videbat assiduitatem & diligentiam cuiusdam Cancellarij Imperatoriæ Maiestatis; & subridens, *Quid*, inquit, *domine Cancellarie, tam strenuus & assiduus es rebus aulicis componendis? Eadem est gratia cacanti in medium conclaue, & euerrenti.* notans lentas aularum gratias; quodque verus sit hic rithmus:

Κύεις, qui senuère, canunt, ἐλέησον, in aula.

Philip. Camer. in Postil.

THOMAS MORVS CANCEL. ANGL.

Hinc benè & doctè ille. cùm Episc. Roffensis ei statum & ordinem in aulâ gratulatus esset, *In aulam*, ait, *inuitus veni: & in eadem non minùs malè hæreo, quàm quisquam equitandi insolens hæret in cella.* Meminerat, vt erat lectionis magnæ, illius Lucani: ——— *Exeat aula,*

Qui volet esse pius. Virtus & summa potestas
Non coëunt.

Th. Staplut. in vita, cap. 7.

BAPTI-

BAPTISMVS.

IESVS CHRISTVS.

SAlutiferæ curationis auxilium, quod reuelante gratiæ tempore (vt loquitur Beda in Lucam) contra peccati vulnus BAPTISMVS præstat, hoc loco referamus, huius operis ordo postulat. Cuius quidem dignitatem ac supremam necessitatẽ eiusdem primus auctor & institutor CHRISTVS IESVS, paucis insinuauit: dum Nicodemo, qui ad se nocte venerat, inquisiturus, quomodo homo denuò nasci posset, eo quòd Christus necessarium docuerat ad salutem renasci; respondet: *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* quibus & Baptismi vtilitatem, atque absolutam necessitatem, quoad omnes omnino, non eam quam præcepti vocant Theologi, sed quam medij, explicatè insinuat. Ioan. c. 3.

IDEM.

Quia tanta futura erat ad salutem eius necessitas, hinc post resurrectionem ad Patrem transiturus, cùm discipulos suos per vniuersum orbem mitteret, vnicum hoc mandatum dedit; *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* quo dicto & Sacramenti necessitatem docuit, & formam essentialem, ac Sacramenti necessitate (vt habet phrasis Theologorum) necessariam, expressit. Matth. cap. vlt.

S. PETRVS APOST.

Ille etiam post acceptum Spiritum sanctũ cùm habita insigni illa oratione de Christo, eiusq; resurrectione, quidã de circumstantibus dicerent, Quid facie-

ſaciemus viri fratres? reſpondit: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine Ieſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum; & accipietis donus Spiritus ſancti.* en geminus Baptiſmi effectus: peccatorum remiſſio, & gratiæ infuſio. Act. cap. 11.

EVNVCHVS CANDACIS REGINÆ ÆTHIOPVM.

Quàm prudenter & prouidè iſte Ieroſolymis in patriam rediturus Philippum in ſuum currum exceperat! Et edoctus ab eo Chriſtum, dum ad riuum quendam veniſſent; *Ecce aqua*, inquit Philippo, *quis prohibet me baptizari?* Cui ille: *Si credis ex toto corde, licet.* inſinuans, adultis vt Baptiſmi effectû conſequātur, opus eſſe vera fide. Act. c. 8.

S. SYLVESTER.

Neque hunc latuit diuina illa, quam per BAPTISMVM conſequimur, ritè eum ſuſcipientes, virtus. Conſtantinum namque Imperatorem ſacro fonte expiaturus, ipſum Lauacrum manu oſtendens, & Sacramenti veram ſignificationem exponens; *En hanc aquam*, inquit, *Imperator: hæc diuina virtute per viuificæ Trinitatis inuocationem concepta, quemadmodum extrà, corpus hominis abluit; ita etiam animam intrà, à ſordibus & inquinamentis mundanis, ſplendidiorem radijs ſolaribus efficit.* quod eſſe veriſſimum in ſe optimus Princeps expertus eſt. Niceph. lib. 7. Hiſt. cap. 33.

VICTOR PROCONSVL CARTHAG.

Tempus viresque deficerent Diuina narrantem. Ciuilis ordinis, & quidem vtriuſque ſexus, exempla adducantur. Quid autem de VICTORE ciue & Proconſule Carthaginenſi dicam? ille ad negandam fidem Orthodoxam à Carthaginenſi Dominatore ſolici-

solicitatus, memor eius quod in Baptismo seruare spoponderat, indignabundus, *Me*, ait, *omni tormentorum genere Rex discrutiet: si consentio, frustrà Christi Baptismate initiatus sum.* Vict. lib. 3. Hist. Vandal.

CLODOVÆVS REX FRANC.

Hunc Clotildis vxor crebriùs, at in vanum, de Baptismo suscipiendo, adhuc Gentilium erroribus imbutum, adhortabatur. Tandem cum Sueuis & Alemannis signa conferens, cùm sibi totique exercitui summum discrimen imminere videret, ac deorum suorum numen nequicquam imploraret; profusis lachrymis, & oculis in cælum elatis, *Iesu Christe*, ait, *quem Clotildis vxor mea colit, ac Dei Filium prædicat, ad te confugio. Tu mihi si adfueris propitius, & sentiam reipsa eam virtutem quam tibi deuoti de te prædicant; me totum tibi tradam, tuumque Baptismum suscipiam.* Orationem & votum Deo acceptum fuisse & probatum, memoranda ac celebris victoria declarauit. Hincmarus in vita S. Remigij.

S. DIONYSIA.

Agite & fæminei generis prudentiam viri æmulamini. Habuit suas easq; memorabiles vetus Lex; sed quid illæ ad nostram DIONYSIAM? Quam nullis cruciatibus potuerunt Arriani Vandali in suum pertrahere errorem. at inter plagarum ictus, dum vnicum filium, cui Maioricus nomen, ætatis tenellæ, pœnarum timore trepidantem cerneret, eum confortabat confirmabatque, dicens: *Memento fili, quòd in nomine SS. Trinitatis, in matre Catholica baptizati sumus. Ne perdamus indumẽtum nostræ salutis, ne veniens inuitator vestem non inueniat nuptialem.*

ptialem. Quis non hanc vocem meritò exoſculetur? quis non rem ipſam ſedulò imitetur? Monet itaque Hymno 6. Cathemer. Prudentius:

Cultor Dei memento,
Te fontis & lauacri
Rorem ſubiſſe ſanctum,
Te Chriſmate innouatum.

Vict. Vticen. lib. 3.

BARBA.

FRANCISCVS BORBONIVS.

OCcurrit nunc de corporis ornatu, qui in BARBA etiam conſiſtit, breuibus agamus. Cùm pro Rege Galliarum contra Carolum V. bello præeſſet FRANCISCVS BORBONIVS, iuuenis adhuc & imberbis: Marchio Guaſtanus ei illudens nuntiauit, quòd nimis exigua barba veſtiret mentum, vt cum eo congrederetur. cui BORBONIVS: *Non barbis pugnandum, ſed enſibus.* Corozetus.

ANONYMVS.

Haud ſecùs alius quidam hoc noſtro æuo, cuius nomen de induſtria non addimus, vir alioquin non paruæ eruditionis: cùm in re ſeria ſuam mentem explicaret, reprehenſus à cauillatore ſibi aſſidente, ea de re iudicaret, vbi barba excreuiſſet promiſſior, reſpondit: *Hem homo barbate; non barba iudicium fert, ſed mentis ſagacitas: neque barbis cauſa defenditur, ſed linguis & rationibus.*

LEGATI ANONYMI.

Ferunt LEGATOS quoſdam à Venetorú Senatu miſſos olim ad Henricum Franciæ Regé: qui, quòd eos parùm adultos barbatosque conſpicaretur, vix reſpon-

responso dignatus est: adijciés etiam, *Maturius hac de re iudicium feretis, vbi barba vestra maturior fuerit*. Verùm alter illorum se à Rege exceptos intelligens, in hunc ferè modum, scomma in eum retorsit:

Si promissa facit sapientem barba, quid obstat
Barbatus posset quin caper esse Plato?

Ex lib. Rerum memorab.

CAROLVS V. IMP.

Quod Alexandro Macedonio attribuit Plutarchus, idipsum nostri sæculi, imò & fortassis futuri Alexandro, CAROLO V. adscribunt, qui eiusdem Facta Dictáque memoranda posteritati consecrarunt. Hic igitur dum graue illud bellum gereret cum Francisco Rege, & iam omnibus ad prælium ineundum paratis, ab Equitatus primario ductore rogaretur, an aliud fieri imperaret; *Nihil*, inquit, *quàm vt enses aptetis radendis Gallorum barbis*. Insinuabat autem cominus, non eminus pugnandum: quo in genere pugnæ barbæ impedimento sunt, ne illa hostis hostem apprehendat. Ex vita eiusdem.

CIVIS BASILIENSIS ANONYMVS

Percontanti, cur tam protensam barbam enutriret, respondit: *Vt intuens hos meos pilos, me non mulierem, sed virum intelligam*. Barba quippe virum ornat, monetque non nisi virilia aggrediatur. Hinc benè in Metamorph. Ouid.

Turpis equus nisi colla iubæ pendentia velent,
Pluma tegit volucres, ouibus sua lana decori est,
Barba viros hirtæque decent in corpore setæ.

Conr. Lycosth. in Apophth.

BARBA-

BARBARIES.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

ATtringimus BARBARIEM: ſed quantum eam execrati viri ſapientes! Certè ALPHONSVS ARAGONVM REX, intuitus Syracuſanum equitem agreſtibus moribus, Barbarum eum nuncupabat. at is Barbari nomen ægriùs tulit. cui Rex: *Ego non à genere, ſed moribus Barbarum ſoleo definire.* Nobilem exiſtimabat illum, quem nobilitat ſua virtus. Panorm. lib. 1 de Geſtis eiuſdem.

SIGISMVNDVS IMP.

In Conſtantienſi Concilio reprehenſus à Cardinale Placentino, quòd contra Grammaticorum præſcripta verba quædam pronuntiaſſet, non minùs ſcitè quàm feſtiuè, *Placentine,* ait, *ſi ſupra leges ſumus, quare ſupra Grammaticam eſſe non poſſumus? Placentine, Placentine, quibus places, placeas; mihi certè non places.* Auctor Serm. conuiual. & Chronica Germ.

BARTOLVS IVRISCONS.

Ille Iureconſultorum neotericorum princeps, vti cętera benè, ita hoc malè, cum ſummo tamē applauſu, dixit: *De verbis non curat Iuriſconſultus.* Lud. Viues lib. 1. Corrupt. diſcipl.

BEATITVDO. *vide* GLORIA CÆLESTIS.

BELLI STVDIVM.

IESVS CHRISTVS.

BELLI commodum perniciemque aggredimur. neque enim ſemper ſuo fructu caret MILITIA, cum moderatione & legitima auctoritate ſuſce-

pta, sine quibus tamen non attingenda. Quod Redemptor mundi CHRISTVS breui compendio insinuauit, quando ad montem Oliueti, à Iudæis apprehensum, Simon Petrus educto gladio vindicare de vi illata nitebatur; aiebat enim: *Conuerte gladium tuum in locum suum: omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Qui nimirum sine legitima potestate eum acceperint, sed propria auctoritate, ac quasi à seipsis: neque ad cōseruandam iustitiam, sed in vindictam: exigit enim iustitiæ ratio, vt tales similiter gladio pereant; iuxta præceptum Dei, Genes. cap. 9. Matth. c. 26.

RVDOLPHVS IMP. AVSTRIACVS.

Ciuiles attingimus, & quid illi ex Bello commodi retulerint. Ad gloriam quippe consequendam non parum facere Armorum decus, exemplo est RVDOLPHVS IMP. Austriacus: qui dum victum à se Bohemiæ Regem excepturus, fidemque ab eo accepturus esset, monitus se regio cultu trabeaque adornaret, eò quòd Bohemus se splendida veste foret exhibiturus; renidens, *Absit*, inquit. *Rex Bohemiæ toties meam gryseam togam explosit; nunc illa ipsummet explodet.* & ad suos conuersus; *Vos*, inquit. *arma & equos expedite, accinctique & instructi, vt ad pugnam state. Decus Teutonicorum armorum, non vestium, aduenis istis ostendite. hoc me vobisque dignum.* Refert I. Lipsius Monit. Polit. lib. 2. cap. 17.

ANTONIVS A PRATO CANCELL.

Senserat identidem iste, belli incommodo suum etiam adesse commodum. Nam Francisco I. Gallis imperante, quidam Mediolanum funditus diruendum suadebant. ad quod Cancellarius; *Minimè verò*

verò rectè illud, inquit: *quin potiùs vt vitiosi humores è corpore pharmaco pelluntur, ita bello Mediolanensi Gallia ab improborum fæce purgabitur.* Ægid. Corroz.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Iustissimas ob causas Bellum geri posse, pietatis & iustitiæ amans REX ALPHONSVS declarauit. Piceno etenim sedi Romanæ rebellanti, pro Eugenio Pontifice bellum fecit, & ad pristinum iugum Picenum reduxit. Quid rependeret Pontifex? vrbes aliquot offert. Renuit ille: &, *Non*, inquit, *prædæ aut quæstus, sed Ecclesiæ gratia hanc expeditionem suscepi.* Significabat autem, non nisi pro aris & focis, patriæ ac religionis defensione, bellandum. Panormit.lib.3.de Gestis eiusdem.

ANONYMVS.

Cùm autem pacatis tranquillisque temporibus maximè à domesticis turbetur Ecclesia, nō ita malè sensisse dicendus est is, cui frequens in ore: *Bellum Turcicum pax est Ecclesiæ.* Insinuabat plerosque Principes, præsertim Germaniæ, nisi eo occuparentur, in Ecclesiam insurrecturos. Gregor. Richt.in Axiom. sacris.

BELLICA FORTITVDO;
vide FORTITVDO BELLICA.

BENEFICENTIA.

ALEXANDER SEVERVS IMP.

BENEFICENTIÆ nunc commemorationi aliquantum vacemus. illius enim gratus inter homines vsus, quippe quę eos Deo (cui proprium be-

nefacere) reddit maximè similes. ALEXANDER SEVERVS, quem probabili coniectura inter Christianos annumerari posse suprà diximus, vsque adeò in omnes beneficus exstitit, vt etiam de se nihil meritos ad petendum quippiam inuitaret, diceretque: *Quid est quod nihil petis? An me tibi vis fieri debitorem? Pete, ne priuatus de me querare.* agnoscebat Principes viros maximè præ alijs decere beneficentiam. Pont.cap.11. de Liberal. Æl. Lampr.

IDEM

Percontanti, quisnam videretur sibi Rex optimus; *Qui*, ait, *amicos muneribus retinet, & inimicos sibi beneficijs conciliat.* Max.Serm.9.de Magistrat.

ALPHONSVS REX.

Nec defuit huic isto in genere sua laus. Intelligebat quosdam acceptis à se beneficijs ingratos esse: &, *Esto*, inquit, *nequaquam tamen effecturi, quo minùs ipse & humanus sim & beneficus.* Considerabat non esse prudentis, ob malorum ingratitudinem, bonis desinere esse beneficum. Panormit. lib.1.de Gestis eiusdem.

IDEM.

Quinimò, venientibus ad se Ioannæ Neapoleos Reginæ oratoribus, vt eam contra Martinum v. Pont.Max.qui indignam quę feudatarium Ecclesię regnum obtineret iudicabat, defenderet, acquieuit. dissuadentibus verò consiliarijs, vt qui durum & anceps fore bellum indicarent, respondit: *Hercules etiam non rogatus laborantibus subuenire consueuit. dignum igitur vt & ego fœminæ assistam, & tantoperè roganti opem feram.* Ibidem.

Vide de eodem Apophth. de AMICITIA.

IDEM

IDEM

Progredi volenti cursum rursus sistit: iniquum enim futurum existimo, aliquam eius laudem silentio præterijsse. Cumque (vt constat) naturæ fuerit admodum beneficæ, quod mente retinebat, crebriùs verbis exprimebat, dicens; *Oblatrantibus canibus & rebellantibus, offula obijcienda.* Intelligebat autem maleuolos homines beneficiis vincendos. Pontan. cap. 30. de Liberal.

LVDOVICVS XI. FRANC. REX.

Ille item, præsertim in eos qui vitæ aut operum sanctitate præfulgerent, admodum beneficus & liberalis: causam verò rogatus; *Quia*, inquiebat, *horum precibus, vitæ diuturnitatem conciliari mihi posse confido.* Claud. Seissellius.

Vide titulum de LIBERALITATE.

BENEFICIVM ECCLESIASTICVM.

CLEMENS IIII. PONT.

QVâ moderatione ac circumspectione in Beneficiorum Ecclesiasticorum collatione vsi sint plerique, paucis videndum: vt exemplum præbeamus iis, qui illa contra primæuam eorundem institutionem, hac ætate, non sine graui scandalo, & bonorum iniuria, in quoscumque tandem conferunt; affectu humano supra rectam rationis regulam dominante. Vix dici potest, quantum in hoc genere splendoris assecutus sit CLEMENS QVARTVS. Instabant apud eum consanguinei, vt nepoti qui tria Beneficia obtinuerat etiam alterum adiiceret. At ille, tantum abest vt insulsæ petitioni

acquiesceret; quin statim bina ei eripuit, & meritis de iisdem prouidit; clarè in hanc vocem erumpens: *Non est dignus Petri successor, qui plus cognationi quàm pietati largitur.* Rarum, & cui nescias an par exemplum. In vita.

CALIXTVS III. PONT.

Eiusdem hic dignitatis & mentis. Pluralitatem beneficiorum aspernatus, priusquam ad sacrum Pontificatus culmẽ attigisset, vnico dumtaxat contentus, benè illi & piè deseruiebat. rogatus autem, cur, cùm posset plura accipere, recusaret; *Quia*, inquit, *vnicam eamq́ue virginem in vxorem peto.* Ex lib. Rer. memor.

ADRIANVS VI. PONT.

De prioribus Italia, de isto nostrum hoc Belgium se extollet. Ex infimo quippe gradu per solam virtutem in id euectus supra quod ascendi nõ potest, rarissimè, & non nisi difficulter cognatos propinquosq́ue ad Beneficia promouebat. Non quidem, quòd si idonei essent, eis non faueret; sed quia (vt dicebat) *ædificare Sion ex sanguinibus nolebat*. docens, sacris in rebus necessitudines sanguinis & naturæ non esse spectandas. Onuphrius Panuinus in vita eiusd.

LVDOVICVS XII. FRANC. REX.

Neque hunc latebat sui tẽporis abusus ex Beneficiis indignè collatis exurgẽs. vnde, vt erat ingenio faceto, cũ intellexisset indoctos, & ob id inidoneos, ad Ecclesiasticas Præfecturas euectos; ita cauillabatur: *Quàm est potior conditio asinorum, quàm equorum! Quippe equi cursu defatigantur, vt asinis Præfecturas Ecclesiasticas & Præbendas deferant.* meritò indignè ferens, vix vllo habito delectu, quãdoque

tam

tam leuiter de Ecclesiasticis dignitatibus sine vllo fructu disponi. Hinc laudanda (& vtinam vbiuis locorum in praxi obtineret!) illa TRID. SYNODI constitutio, Sess. 22. cap. 4. qua irrita decernitur omnis prouisio, facta ei, qui habilitates ad eam requisitas integrè non habuerit. P. Æmil. in vita.

BLASPHEMIA.
Et quomodo punita?

IESVS CHRISTVS.

IRreligiosa se modò offert conuitiorum iaculatrix BLASPHEMIA: quam diis Gentium inuisam docent historiæ: quid ni etiam vero Deo ingrata & abominabilis? Scripturarum seriem percurramus, vbi non ea repressa & punita? Quin DOMINVS IESVS sæpiùs, ac præsertim calumniantibus Pharisæis, Hic non eiicit dæmones, sed in Beelzebub principe dæmoniorũ: postquam eos falsitatis cõuicisset, subiecit. *Ideò*, scilicet vt intelligatis quantũ peccetis, *dico vobis: omne peccatũ*, videlicet aliud, *& blasphemia remittetur hominibus*, id est, facilè potest remitti per pœnitentiam: *Spiritus autem blasphemia non*, id est, difficulter, *remittetur*. Blasphemiam Spiritus vocans eam, quæ cõtra manifestam Dei operationem committitur. Hinc addit: Qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, &c. id est, qui manifesta Spiritus sancti opera dæmoni attribuit, &c. Matth. c. 12. Marc. 3. Luc. 12.

LATRO BONVS.

Suspenso vtrimq; cum Christo LATRONE, cùm populus spectans Christo illuderet; vnus de his qui pendebant latronibus, eius etiam dignitati per

blaſphemiam derogabat, dicens: *Si tu es Chriſtus, ſaluum fac teipſum, & nos.* quem alter increpans, reſpondit: *Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?* inſinuans Blaſphemiam, initio ſapientiæ quod eſt timor Domini, aduerſari. Luc. cap. 23.

CLERICVS ANONYMVS.

Repreſſum per illos; at ab his impiè non impunè tamen vſurpatum Blaſphemię portentum. CLERICVS quidam multa per vim prætendebat, cúmque inſtante prælio, Miſſæ ſacrificio intereſſet, ac fortè illud Euangelium occurriſſet in quo de humilitate diſſerens Dominus concludit: Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, &c. ad circumſtantes, vt erat ambitioſus; *Falſa*, ait, *eſt hæcce ſententia. Nam ſi ego me aduerſarÿs meis humiliter inclinaſſem; non tot hodie poſſeſsionum ac clientum copias haberem.* Vah impurum tympanotribam, quem ſecundæ res nimium ſupra ſe extulerant. Petrus Damian. Epiſt. 14. ad Deſid. Abbat. cap. 6.

SACERDOS ANONYMVS.

Æquè, at alio in genere impius ille. Aurelium obſidentibus Gothis, Anianus eiuſdem Epiſcopus vnà cum clero Sanctorum Litanias per vrbis muros decantabat: vidés id SACERDOS è captiuis vnus (quem ne captiuitatis iugum ab oris procacitate coërcebat) cùm in acie vrbi vicina verſaretur, vocem intendens; *Caſſa ſpe*, clamat, *duceris Aniane, ſi verbis abigi aduerſarios poſſe credis: eædem precationes validis vrbibus nihil profuerunt.* Audiût Sancti, & ilicò blaſphemum vita ſpoliant. Greg. Turonenſ. lib. 2. hiſt. cap. 7. Sidonius lib. 8. Epiſt. penult.

IVLIANVS IMP. APOSTATA.

Venio nunc ad IVLIANVM APOSTATAM, cuius insignes blasphemias horret animus meminisse. Ex Christiano factus Christi persecutor, ex Rege tyrannus, cùm suscepto aduersus Persas bello, in ipso prælio diuinitus (vt putatur) lethale vulnus inter costas lanceâ acciperet, sanguine è vulnere in manum recepto, eóque in cęlum eiaculato, in hæc verba impiè erupit: *Exple iram tuam Galilae* (ita enim Christum per contemptum appellabat) *fateor, vicisti.* & ita infelicem animam non diu pòst exhalauit. Sozomenus, Ruffinus, Eutropius, Fulgos.

*FREDERICVS II. IMP.

Quanta & illius intemperies in vita & lingua fuerit, non inquiret curiosiùs, qui considerabit vulgare illud, quod frequēs ei in ore. dicebat enim: *Tres fuêre insignes impostores, qui humanum genus seduxerunt; Moyses, Christus, Mahumetes.* non veritus sentire, quod (vt auctor est Arnob. lib. 1. contra Gent.) olim nonnemo improbus: Christū magum fuisse, & ex Ægyptiorum adytis, potentiū Angelorū nomina habuisse. Refert I. Lips. Mon. Polit. lib. 1. cap. 4.

ALPHONSVS X. HISPANIÆ REX.

Mitior quidem huius, sed parum melior vox aut sensus. Solitus Prouidentiam identidem culpare, parum sapienter ac prouidè, *Si principio mundi,* aiebat, *Deo adfuissem, multa meliùs ordinatiúsque condita fuissent.* Miselle, quò linguá & mente abis? at notabile, & hunc regno & priorem imperio priuatos, in publico odio & infamia obijsse. Ibidem.

ANONYMI.

Relatu non indignum, quod Bononię adſcribunt probati Scriptores. Cùm in conuiuio gallus mira arte aſſatus diſſecaretur, vnus conuiuarum, *D. Petro*, inquiebat, *hunc gallum redintegrare impoſsibile foret.* alius autem, *Quin nec ipſe Chriſtus id poſſet*, ſubiungebat. Ad has voces, res mira! gallus proſilit, & colliſis alis iuſculum quo erat perfuſus in diſcumbentium ora diffudit. Blaſphemi verò leprâ hereditariâ puniti. Vincent. lib. 25. cap. 64. Spec. exempl. recèns editum.

IOANNES ZVVICKIVS.

Iſta alterius, hæc noſtri æui & ſoli: quorum relatione hanc chartam adhuc maculo. Oliuerio Tempelio Hallenſis Hannoniæ opidi expugnationem cogitante, IOANNES ZVVICKIVS homo non religionis ſolùm & vitæ improbus, ſed & linguæ, canere triumphum re infectâ, & palàm inclamare cœpit: *Ego meis manibus Hallenſi mulierculæ* (ſtatuam B. Virginis crebris miraculis illuſtrem appellans) *naſum abſcindam.* Audit Diua, & quaſi talionis pœnam machinata, procurat mox vbi ad vrbis muros peruentum, illi ipſi ſcurræ plumbeâ glande naſum auferri. en vindictam: quam perpetuus ſubſecutus eſt ſarcaſmus, iocoſus tamen, inter commilitones, qui hominem identidem ad naſum recipiendum Hallas mittebant.
I. Lipſ. de Diua virg. Hallenſ. cap. 7.

IOANNES RYSSELMANNVS.

Eadem expeditione iſte ſacrilego ore profuderat; *Statuam illam Hallenſis Mariæ, Bruxellam faxo vt deferam* (agebat enim iſthîc præſidiarium) *& igne ſubiecto palàm concremabo.* Audijt & hunc Virgi-

Virginis filius, atque impio illi blasphemum in suam matrem os, mentúmque & mentem, tormenti ictu abstulit. Ibidem.

BONA FORTVNÆ.

ALPHONSVS MAGNANIMVS ARAG. REX XVII.

FORTVNÆ BONA, exteriore specie delectabilia, in se tamen fucata & mundanam fragilitatem præ se ferentia, attingimus: & te, inclyte ALPHONSE, eadem despicientem. qui rogatus, quémnam felicem diceres; *Eum*, inquis, *qui, cùm hæc bona fucata sibi maximè arriserint, eadem deserit.* Legerat quandoq; illud Senecæ in Agamemnone:

——— *Quicquid in altum*
Fortuna tulit; ruitura leuat.
Modicis rebus longius æuum est.

Lucius Marinçus Siculus, lib. 11. de Rebus Arrag.

CAROLVS V. IMP.

Iam ætate maturus, ac bello fractus, in Cœnobium regulariũ D. Hieronymi secesserat. ad quem visendum cùm venisset Franciscus Borgia, ac post triduum recessum pararet, ducentos aureos ab eo dono accepit. qui & dixit: *Exiguum id munus testor: sed iam bonis exutus, priuatam personam gero. cuius si statum consideres, numquam à me maius beneficium accepisse cognosces.* Ribadin. in vita Borgiæ lib. 2. cap. 12.

Vide Apophtheg. de CONTEMPTV MVNERVM & PECVNIARVM NEGLECTV.

BONVM.

BONVM.

LVDOVICVS BAVARVS.

DE vero BONO acturis præsentem se exhibet LVDOVICVS BAVARVS: qui inquirenti, quænam bonorum nomine intelligenda censeret, ait; *Sola bona, quæ honesta.* Ita ante eum in Paradoxis Cicero. Heu quàm multi ab hoc scopo declinant, quibus in ore & corde:

——— Quærenda pecunia primùm,
Virtus post nummos. ———

ANONYMVS.

At difficilis inter homines veri BONI cognitio. vnde rogatus vir prudens & disertus, cur homo faciliùs ad aliarum rerum quàm veri BONI cognitionem deueniret; *Defectu*, inquiebat, *recti iudicij. velut enim apud Plutarchum, Scytha iurauit, se malle audire hinnientem equum, quàm canentem cytharœdum; ita paucis inest veri* BONI *sensus.* quod venustè admodum & doctè suo æuo etiam expressit Iuuen. Sat. x. cùm ait:

Omnibus in terris, quæ sunt à Gadibus vsque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera Bona, atque illis multùm diuersa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, vt te
Conatus non pæniteat votique peracti?

Ioan. Cuspin.

BONVS VIR.

CLEMENS ALEXANDRINVS.

RAram autem in terris producimus in mediũ VIRVM BONVM: de quo rogatus aliquando

CLEMENS

CLEMENS ALEXANDRINVS, quid ſentiret; *Eum*, inquiebat, *hoc nomine appellari poſſe exiſtimo, qui paucisſima deſiderat.* Semper enim inops quicunque cupit. Theat. vitæ humanæ.

PETRVS ALDOBRANDINVS CAR.

Hic ſciſcitanti, quodnam in terris potiſſimum referant mortales ex virtute præmiũ; *Vt viri fiant*, inquit. Præclara vox! vir enim à virtute, & eſt & dicitur. Henric. Farneſ. in Apoph. de Principe.

IDEM

Frequentiùs dicebat: *Bonis viris leges ſcriptæ non ſunt, quia vltrò quod honeſtum eſt ſequuntur.* quia *Oderunt peccare boni virtutis amore.* Ibid.

EVGENIA PHILIPPI FILIA.

Huic ſola ea cura, vt viro bono deſponſaretur. Cùm itaque eam pater in coniugem tradere deſtinaſſet filio Præſidis Aquileæ, iuueni moribus & forma corporis inſigni, non tamen Religione orthodoxa imbuto; ita eum affatur: *Pater, maritus moribus non natalibus eligendus: illo enim, non parentibus eius vtimur.* quod pulchrè expreſſit Poëta:

Aliena laudat, qui genus laudat ſuum:
At ſua laudat, mores qui probat ſuos.

Theat. vit. hum.

Vide titulum de PRINCIPE BONO.

BREVILOQVENTIA.

PAPIAS S. IOAN. EVANG. DISCIP.

QVàm verum ſit illud Auſonij,
Nemo ſilens placuit, multi breuitate loquẽdi;
in præſenti dicendum. PAPIAS D. Ioannis Euangeliſtæ diſcipulus, videbat multùm ſermonis procacitate & copia Dei veritatem lacerari, & ad populum

lum conuersus; *Non*, inquit, *multa dicentibus, sed pauca & vera tradentibus auscultandum.* Euseb. hist. Eccles lib. 3. cap. 19.

PAMBO ABBAS

Præclarus hac in re vir. Theophilo namque Episcopo se aliquando adeunti, & spiritualem refectionem postulanti; *Si*, inquiebat, *taciturnitate mea & verborum raritate non reficeris, neque sermonibus meis reficieris.* Hist. Tripart. lib. 8. cap. 1.

S. ANTONIVS EREMITA.

Non minor hic Eremi quàm Breuiloquij cultor exstitit. Reuersus quippe ad discipulos, cùm multa de Paulo Eremita intricatè diceret, eò quòd eidem Athanasij pallium laturus, reditum pararet; discipulis multa inquirẽtibus, solum hoc responsum præbuit: *Tempus loquendi, tempus tacendi.* Breuis vox, si literas & syllabas spectes; si sensum mentemque dicentis, perampla. Hieron. in vita Pauli primi Erem.

ANONYMVS.

Iurisconsulto pluribus verbis rem exiguam per ambages deducẽte, ait non illepidè quidã illud Pythagorę; *Haud est artis multis pauca, sed paucis multa dicere: si enim prius ex arte reputetur, quis eo in genere superabit hirundines aut picas?* Hinc benè monet in arte Poëticâ Horat.

Quicquid præcipies, esto breuis: vt citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Ex lib. Rer. memorab.

FERDINANDVS IMP. & MILES.

Fideli relatu ad me peruenit, FERDINANDO Cæsare orbis habenas moderante, quendam, quòd multis annis eius obsequio se deuouisset, ac vitam

non semel ancipiti periculo exposuisset, solutionem efflagitasse. Insinuatur Imperatori, adesse veteranum militem qui se præstoletur. at ille, In aliud, magisq; opportunú tempus redeat oportet, inquit. Miles, quid ageret? instat, vociferatur: *Ecquid*, inquit, *tantúmne itineris frustrà confecero? tribus tantùm verbis omne exequemur negotium: neque res magna est, Imperatorem tribus dumtaxat verbis præbere aures.* Defertur iteratò ad Ferdinandum: qui importunitate hominis victus, Veniat, inquit, ea lege, vt non plura quàm terna verba depromat. paret alter, & ad Imperatorem ingressus, cùm rogaretur, quid peteret. ita effatur: *Solutionem vel dimissionem.* cui Ferdinandus replicádo, *Non dimissionem*, ait, *sed solutionem.* Incerti auct.

CÆCITAS.

Pygmenius Presb. Romanus.

Qvàm grata nonnullis, ex se alioquin formidabilis, & perpetuæ noctis imaginem referés Cæcitas; monent illi ipsi, ex ordine prosequamur. Principatum inter eos obtineat Pygmenius: qui nihil æquius in vita tulit, quàm se luminibus priuatum, ne Ecclesiæ hostes vel inuitus deberet intueri. Quare Iuliano Apostatæ factus obuius; qui ironicω̃s dicebat, Gratias dijs ago Pygmeni, quòd te videam; constanter respondit: *Et ego gratias ago Deo meo, quòd te non videam.* Tanto animo cæcitatem tulit, quanto tyrannum despexit.
Beda in Martyr. Sabell. lib. 5. Euseb. & alij.

Inarius Chalcedonen. Episc.

Consimilem expertus fortunam, non dissimilem etiam

etiam constantiam exhibuit. Nam cùm ei crebriùs insonaret præfatus Apostata, Galilæum suum (ita Christum familiari voce per contemptum vocabat) pro visu recipiendo, quem ei senium & vigiliæ ademerant, deprecaretur: animosè in eum deba chatus; *Gratias*, aiebat, *ago Deo, qui mihi visum ademit, ne te hominem tam impium aliquando vel inuitus videre cogerer.* Fulgos. lib. 6. cap. 2. ex hist. Ecclesiast.

ANTONIVS EREMITA.

Intellexerat & hic Didymum ægriùs ferre oculorum & luminis orbitatem. Quare ad eum properans; *Nihil*, inquit, *ô Didyme te offendat, quòd carnalibus oculis tibi orbatus videris: desunt quidem tibi oculi animales; sed lætare, quòd eos habeas, quibus Deum videas.* parum esse reputans oculis corporis priuari, modò mentis lumen in nobis retineamus. Hist. Ecclesf. Euseb. & Tripart.

IDEM

Iteratò Didymum affatus, rogabat, vtrùm se oculis captum doleret; eóque subticente, vrgebat responsum, ac tandem mœrorem fateretur, compellit. quo cõfitente, rursus ANTONIVS: *Miror virum prudentem eius rei dolere damno, quam formicæ & culices habent; & non lætari illius possessione, quam Sancti soli & Apostoli meruerunt.* Insinuans, oculos mentis potiores corporeis luminibus. Socrat. lib. 4. Hist. c. 20.

PETRVS ABBAS CLARÆVALL.

Hic quoque oculorum lumine orbatus, dicebat: *Quàm gaudeo, me è duobus inimicis, alterius molestia liberatum.* Marull. lib. 5. cap. 4. Sabell. lib. 3. cap. 7.

Theotimvs anonymvs.

Ad alios transeo, qui magnum & præclarum illud oculorum donum, exiguæ voluptatis pretio, imprudenter non minùs quàm impiè commutarunt. Quis hoc loco B. Ambrosium sileat? qui de Theotimo quodam refert, quòd cùm grauiter ex oculis laboraret, eique à medicis coëundi cum vxore interdiceretur facultas, nisi oculis omnino priuari mallet; libidinis impatiens, ac parêre recusans, cùm in ipso æstu se iam oculis orbari sentiret, clamarit: *Vale amicum lumen*. Quàm benè ille, & meritò cum Ethnico illo Rege exclamaret, Hei quantum bonum breuis voluptatis causa perdidi! Amb. sup. Luc. cap. 4.

Potor anonymvs.

Eiusdem farinæ iste. oculorum lippitudine afflictus, medicum vitiato lumini medelam flagitat. ille, Facilis ea erit, inquit, modò fomitem & mali huius causam tollas, potationem. ad quod ira pænè succensus noster Bacchicola, *Quid*, inquit, *potationem? non fecero, vt quoad vino delicias meas oculis postponam.* Ergo, subinfert medicus, omni lumine priuandus. *Esto*, ait Potor; *malim certè cum iucunditate oculos perdere, quàm cum dolore eos vermibus in escam conseruare.* Auct. Serm. conuiual.

CALLIDE DICTA.

Innocentivs vii. Pont. Max.

Non acumen solùm dicendi suam habet venerem; sed magis si in eo aliquod calliditatis, non malitiosæ tamen, specimen concurrerit. probat dicto factóque Innocentivs vii. Huius

enim mandato, cùm Andreas Mantineas pictor egregius Sacellum in Palatio Vaticano adornasset, Sacerdotium aliquod siue munus, Latino vocabulo Beneficium, filio suo per Pontificem dandum frustrà sperabat. Iubente itaque eo septem vitia capitalia pingere, de industria fecit vt vacaret locus in quo ingratitudinem exprimeret. Interrogatus autem à Pontifice, cùm septem tantùm vitia sint, cur octauum addiderit; Tum, inquiebat, quòd locus vacaret, tum quòd nullum vitium ingratitudine magis inuisum. At INNOCENTIVS re intellecta; *Rectè tu sanè*, ait: *at quoniam ex hoc latere octo vitia apparent, quamuis septem tantùm sint; ita è regione, septem illis virtutibus, extra ordinem adiunge Patientiam.* Bern. Scardeonus, lib. 3. Hist. Pat.

EPISCOPVS ANONYMVS

Meritò priori adiiciendus. Burgundi nobiles dum opiparo instructo conuiuio loci Antistitem aduocassent, virum doctum & facetum; vt fit inter sermocinandum, quidam mirari se dixerunt, suum Episcopum parum si annos spectent maturum, tantam caluitiem gerere, pilósque ante determinatam à natura ætatem decidere. cumque eius rei diuersum motiuum causamq; diuersi proponerent, quin & medicinæ peritos consulendos dicerent; *Minimè*, inquit ille, *medicorum consilio mihi opus: non enim naturæ defectum incuso, sed vos ipsos, qui me depilatis.* Callidè insinuabat suos nobiles admodum in id intendere, vt Ecclesiasticorum Prælatorum possessiones imminuant, & quilibet pilum aliquem suo capiti ex aliena cęsarie reportet. Auct. Serm. conuiual.

SIGI-

SIGISMVNDI IMPERAT. ASSECLA.

Ciuiles nunc producimus, & inter eos primùm virum nobilem è familia Sigiſmundi. Ille etenim, cùm Sigiſmundo fluentum equo traiiciente, fortè equum in medijs aquis vrinam reddere conſpicaretur, facetè & callidè, *Quàm hic equus perſimilis*, ait, *eſt domino ſuo*? Eius autem rei cauſam requirenti Cæſari, eadem qua priùs libertate, *Hic enim equus*, inquit, *huius fluminis abundantiam ſua vrina augere ampliùs enititur: ita etiam tua Maieſtas erga eos ſe exhibet liberalem, quibus eſt omnium rerum vbertas*. Callidè licet iucundè inſinuabat, Imperatorem debere eſſe erga quoſuis beneficum, qui benè de ſe meriti. Matth. Caſtrit. de Hero. virt.

FRANC. SFORTIA.

Facetè ille, hic grauiter. Cùm enim inſidijs armiſque Pauli Vrſini exterritus profugiſſet vrbe Roma, & in Algido caſtra metatus eſſet, miſſus ad eum S. Angeli Cardinalis legatus; qui inter alia, *An*, inquiebat, SFORTIA *Vrſum timebis, cùm ſis ſub columna tutiſsimus*? cui ille extemplò: *An non tibi Pater inſanus videbor, ſi dum fruſtrà à ſurdo marmore opem imploro, bellua ingens, dente ac vnguibus ferox, & humano ſæpè greſſu incedens, mihi minimè ſit formidanda*? Non illepidè remota Columniorum auxilia deſignans, & Pauli Vrſini ingenium depingens. P. Iouius.

ANONYMVS

Interfuerat orationi admodum inſulſę, & nullius veneris. cúmque eum de re feliciter acta Orator exſultás rogaret, Numquid benè mea oratione miſericordiam moui? *Magnam, imò maximam*, re-

ſpondebat; *neminem namque fuiſſe exiſtimo tam durum, cui oratio tua admodũ miſeranda non ſit viſa.* Auct. Serm. conuiual.

HYRVS DVX MILITIÆ.

Adiungit ſe cæteris HYRVS Caroli VII. Franc. Regis auſpicijs aduerſus Britannos Dux. Hic enim, dum Rex cunctaretur vt meliùs voluptati operam daret, vrget, exercitui de neceſſarijs prouideatur. cúmque eadem à Rege exſpectaret, voluptatum apparatus, ludos & puellas ei exhibuit, petijtque quid de illis ſentiret; Cui HYRVS: *Nunquam alium Regem, qui lætiùs ſua perderet, me vidiſſe.* Cuius dicti aculeo tactus Carolus, reſipuit. Fulgoſ. lib. 6. cap. 2.

HISPANVS ANONYMVS.

In aliena cauſa iſte, hic in propria. poſtulabat ab Alphonſo Caſtulonenſi rege Præfecturam Toletanam. Quem cùm Rex prima fronte reiiceret, quòd iunior eſſet: indignabundus, *Et tu*, ait, *Princeps, cùm adhuc lacte te infantem nutrix aleret, iam Rex eras: & quàm multi magnis officijs perfuncti, qui pueri tecum luſère. Me ergo, quòd tecum nunquam luſerim, ætate ingenioque parum valere exiſtimas?* Mouit Alphonſum ea libertas, votique compotem eum fecit. Fulgoſ. lib. 6. cap. 2.

CALVMNIA.

IESVS CHRISTVS.

Ad CALVMNIAM pergimus: quæ vti cum iniuria prolata, vitioſa eſt; ita ſæpiùs iuſtæ caſtigationi permixta, reprehenſione caret. Quo modo ea non ſemel vſus aduerſus Phariſæorũ improbita-

probitatem Salvator : & quidem venientibus ab Ierosolymis Scribis & Pharisæis, & rogantibus; Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum? non enim lauant manus, &c. grauissimum in eos crimen retorquet, dicens : *Quare & vos transgredimini mandatum Dei, propter traditionem vestram?* id est, meliùs obseruatis ea, quæ vos præcipitis, quàm quæ à Deo profecta. Matth. cap. 15.

Idem

Accedentibus Sadducæis, & signum de cælo postulantibus, respondit non sine indignatione; *Generatio mala & adultera signum quærit : & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.* Ibid. cap. 16. Marc. 8. Luc. 12.

Agapetus Rom. Episc.

At quia longum foret persequi quoties idem Dominus eiaculatas in se calumnias retorserit, offert se mihi Christo in hoc genere proximus Agapetus. Qui à Theodato Gothorum per Italiam rege Constantinopolim Iustinianũ placaturus missus, cùm eum Eutychianæ hæresis labe infectum deprehendisset, magno eoque libero animo dicebat : *Ad Iustinianum Christianissimum Imperatorem venisse me arbitrabar : sed, quantum intueor, ad Diocletianum veni.* Iusta, licet calumniosa reprehensio, nec minori idcirco laude digna. Hist. Eccles.

Antiocheni.

Nec malè illi, contendentes frequentiùs cum Apostata Iuliano, multa in eum iactabant: cúmque rerum omnium pretia imminuisset, ac barbam prolixiorem aleret; *Tondeatur*, clamitabant, *eius*

barba, vt ad funes conficiendos prosit. Et quoniam superstitionis suæ causa, taurum idolis immolare assueuerat, tauri imaginem in solido suo formari præcepit; quam videntes ANTIOCHENI, rursus eum proscindentes, iactitabant: *Iste taurus euertet mundum.* Hist. Tripart.

S. THEOPHILVS.

Impius iste aliquando, at postmodum iuxta sui nominis etymon, Sanctorum catalogo adscriptus; cùm Dorotheam virginem iudicis Prætorium egredientem, Deo gratias agere, quòd ad Paradisum hinc euocaretur, audiuisset: in eam hoc modo (erat quippe Sapritij Præsidis aduersus Christianos causidicus) calumniabatur: *Eia tu, quæ dicis te sponsam Christi, mitte ad me de Paradiso sponsi tui mala & rosas.* quod eam fecisse, & suum calumniatorem in martyrij societatem traxisse, subsecutus euentus docuit. Sur. tom. 1. in vita.

FREDERICVS III. IMP.

Vide CONTVMELIA.

DVX SAXONIÆ FREDERICVS.

Claudam hoc agmen inclyto FREDERICI Ducis inclyti exemplo. Ille, (quod vtinam in omnibus nostri sæculi Principibus foret) aures calumniantibus obturare solitus: &, si qui fortè ex ea hominum fece molestiores essent, *Accipiam*, inquiebat, *delationes vestras, si coram præsentibus in faciem dicturos spondeatis, quæ de absentibus defertis.* assentiuntur namque aliquando delatoribus Principes, re non explorata, in præiudicium innocentis. Peucerus in Lect. Chron. An. 1572.

Vide Apoph. de MALEDICENTIA, *&* CONVITIIS, *item* LIBERE DICTIS.

CAN-

CANTOR.

BRYSÆVS PRÆSES PARISIENS.

CAntandi peritiam & vſum, non admodum vtilem & decentem Principibus viris, ſuo dicto explicauit BRYSÆVS Conc. Pariſienſ. Præſes. qui, cùm à Rege Anglorum ad Ludouicum XI. Franc. Regem Oratores mitterētur, & ille quo munere eos donaret (meditabatur enim munus aliquod exigui pretij) inquireret; reſpondit: *Turba cantorum tibi eſt, quorum melodijs parum oblectaris, eos tamen magnis impenſis alis: quos, quia facilè carebis, Oratoribus vniuerſos dandos cenſeo.* Gaguinus in vita Ludouici.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Quid verò ARAGONIVM ALPHONSVM memorem? Obſtrepebant (vt in Principum aulis) tibicines, & varijs clangoribus eius aures obtundebant: ille arrepto, quod fortè ad manum, Ciceronis volumine, clara voce intonare cœpit: *Apagite Muſici, apagite. adeſt qui mecum dulciora miſceat,*

Princeps Romani Tullius eloquij.

Panorm. & Æn. Syl. de Dict. & Fact. eiuſd.

ANONYMVS.

Alius mentis iſte. Filium quem vnicū ex coniuge ſuſcitauerat, bonarū artium diſciplinis cùm inſtituiſſet; Muſices artem & cantandi peritiā tandem addiſcere eum imperauit. dicebat enim: *Per hac* (Cantum videlicet & Muſicam) *ingenium mollitur: nihilque poſt exantlatos labores homini gratius euenire poteſt.* Quàm ſcitè & benè Horat. in Arte Poët.

Dictus & Amphion Thebana conditor arcis,

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quò vellet. ———

Auct. Rer. memorab.

CASTIGATIO. CORREPTIO. REPREHENSIO.

IESVS CHRISTVS.

QVantum boni iusta CASTIGATIO correptióque secum adferat, substitutis clarissimorum virorum imaginibus prosequemur. Primus huius aciei ductor ipsa Veritas CHRISTVS: qui, sanata ipso Sabbato muliere, quæ duodeuiginti annis infirmata fuerat, ob id reprehensus ab Archisynagogo & Pharisæis; *Hypocritæ*, aiebat, *vnusquisque vestrûm non soluit bouem aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit satanas decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die Sabbati?* additque Euangelista: Cùm hoc diceret, erubescebant omnes. Optima illa & vera Apophthegmatis natura. Luc. cap. 13. & simile habes Matth. cap. 12. & Marc. 3.

S. FRANCISCVS

Sui Domini ac Magistri egregius imitator. Petenti cuidam ad Ordinem à se institutum recipi, cùm dixisset pauperibus sua distribueret, si pauperum consortio iungi vellet; & is parum memor monitorum, in amicos omnia sua transtulisset, redeunti ad se, dixit verus pauperum Patriarcha, dura eum feriens increpatione: *Vade viam tuam frater musca: nondũ existi de domo & cognatione tua: à carne incepisti, & rimosum spirituali fabricæ fundamentum collocasti.* Indignum enim pauperũ societate eum reputabat,

bat, qui pauperes defraudasset. Sur. tom. 5. in vita.

PAVLVS PONTIFEX.

Hic quoque, cùm Iudæum quendam, qui quæstus gratia varijs in locis Baptismum susceperat, baptizare vellet: & subitò è baptisterio aqua euanuisset, dixit: *O homo, aut veteratoris partes agis, aut Baptismum ignorans suscepisti*. Socr. lib. 7. Hist. Eccl. cap. 17.

EDOVARDVS ANGLIÆ REX,
& PHILIPPVS VALESIVS REX FRANC.

Illa exempla inter sacros. quis nunc carpet vnũ aut alterum ex Ciuili ordine inseri? Cùm regalibus Angliæ insignibus (videlicet Leopardis) etiam Franciæ Lilia coaptasset EDOVARDVS, & ob id à PHILIPPO Francorum Rege redargueretur, quattuor hos versus, barbariei illius ætatis indices, ad eum remisit:

Rex sum regnorum bina ratione duorum:
Anglorum regno sum Rex ego iure paterno;
Matris iure quidem Francorum nuncupor idem.
Hinc est armorum variatio facta meorum.

quibus PHILIPPVS illicò alios hos eiusdem valoris & ponderis replicauit:

Prædo regnorum qui diceris esse duorum,
Francorum regno priuaberis atque paterno.
Matris vbique proles ius semper non habet vllũ.
Succedunt mares huic regno, non mulieres.
Hinc est armorum variatio stulta tuorum.

Corozetus.

LVDOVICVS XI.

Subtilis hic & industrius. cùm fortè ad eum venisset quidam ex Ducibus, lætum expeditionis ante Cameracum factæ nuntium deferens, qui &

ponderosum torquem (quem ex reliquijs spoliorum Ecclesiæ Cameracensis conflatum Rex suspicabatur) circum collum gestabat, & alius eum manu contingere niteretur; clamabat Rex: *Caue, ne te sacrilegio commacules; est enim res sacra*. Subtiliter taxās suum Ducem, quòd etiam rebus sacratis manus commaculasset. Corozetus.

SANGVINEVS LVCRETII CVIVSDAM FILIVS.

En quanti mali scintilla, neglecta castigatio. Narrat Boëtius de SANGVINEO illo, quòd, cùm nimium in castigando corripiendóque remissum se gessisset pater, ille ob delicta laqueo adiudicatus, patri extremum vale daturus, nasum dentibus præsciderit, dicens: *Si me à teneris corripuisses, huc non deuenissem.* Verè ille & benè:

Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.

Boët. de Disciplina Scholar.

Vide Apoph. sequentia, & de REPREHENSIONE.

CASTIGATIO MODESTA.

IESVS CHRISTVS.

QVemadmodum verbum bonum (vt est in Prouerbio) multiplicat amicos, ita & modesta castigatio. Testis erit DOMINVS noster, qui Nicodemo, quem secum disserentem audiuerat, percontanti, Quomodo homo iterùm nasci posset? nō quidem de re incredulo, sed de modo dubitāti; modestè respondit: *Tu es magister in Israël, & hæc ignoras?* q. d. Tu legem quam doces, ignoras? Redarguit ergo eum, quòd de modo huius regenerationis tanquam dubius inquireret, qui tamen eum ex le-

ex lege, vt doctor, ſcire deberet. Ioan.cap.3.

IDEM

Ætate adhuc tenellus, repertus à parentibus in templo, cum Legiſperitis diſſerens; dicentibuſque illis, Fili, quid feciſti nobis ſic? magna animi modeſtia, *Quid eſt*, inquit, *quòd me quærebatis? neſciebatis, quòd in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Luc.cap.2.

BENIAMIN DIACONVS

Cùm in carcerem miſſus ab Iſdigerde Perſarum Rege fidem negare iuberetur; eam iuſſionem corripiens, *Quo*, inquit, *ô Rex, honore dignus, qui ſuum relinquens regnum, inuadere nititur alienum?* dicente autem illo, *Mortis ſupplicio.* ſapientiſſimus DIACONVS reſpondit: *Quid ergo non iuſtè patiatur homo, qui Mũdi creatorem deſerens, vnum conſeruorum ſuorum deificare voluerit, & illi debitum cultum, alteri exhibuerit?* Theodor. hiſt. Tripart. cap. 33. lib. 10.

S. EPHRÆM.

Suprà de ADMONITIONE.
Item vide Apophth. de ÆTERNITATE.

CASTIGATIO DVRA, ET SEVERA.

S. BASILIVS.

DVriùs quidem ille, non tamen extra omnes modeſtiæ terminos. Cùm enim eum Valentis Imperatoris coquus primarius, Demoſthenes nomine, audacter reprehendiſſet, ſermonem barbariſmo inficiens; ſubridens aiebat: *Hem! vidimus Demoſthenem ſine literis*. Illo verò ſtomachando progrediente, *Tuum eſt*, ſubdebat BASILIVS, *ſolerter inſpicere,*

ſpicere, quomodo fercula condiantur: noſtrum, quâ ratione ſacra myſteria tractentur. Theod. lib. 4. cap. 17.

PAMBO ABBAS.

Non minùs hic ſapienter ac ſeuerè illo altero. Nam cùm ad eum B. Nelania vaſa argentea trecentarum librarum detuliſſet, rogans vt rerum ſuarum eſſet particeps; dixit: Deus tibi mercedem rependat. cumq́ue illa benedictionem exſpectaret, Domine, inquit, vt ſcias quantum ſit, ſunt 300. libræ argenti. cumq́ue is ne ad hoc quidem annueret, tandem ſilentij clauſtrum abrumpens, *Ea,* inquit, *à te attuliſti filia, non eſt quòd ſciam quantitatem ponderis. Qui enim montes & ſyluas appendit staterâ, multò magis nouit quantitatem tui argenti. Si autem mihi hæc dares, rectè pondus diceres: ſi Deo qui ne obolos duos deſpexit, tace.* Seuerè caſtigabat promicantes in bono illo opere inanis gloriæ ſtimulos. Pallad. in vita.

S. ANASTASIA MARTYR.

Emicuit quoque nobilis hæc Seueritas in fæmineis pectoribus. ANASTASIA namq. à Pōtifice idolorum rogata interpretationem ſermonis cuiuſdam à ſe prolati; *Tu,* aiebat, *non es, qui hoc diſcas. Nemo enim qui ſapit, commiſcuit vnguentum vaſi putri.* Meminerat illius Sponſi ſui, non oportere margaritas effundi ante porcos. Sur. tom. 6. in vita.

CASTIGATIO LIBERA.

IESVS CHRISTVS.

FRequens liberæ caſtigationis apud eum vſus: quod vel tunc potiſſimùm comprobauit, cùm iam

iam manibus traditus nocentium, crebriùs in eos insultaret, diceretq́ue: *Tanquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus comprehendere me? Quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.* Matth. cap. 26.

S. PAVLVS APOST.

Non minori libertate Vas electionis PAVLVS: productus enim in Concilium, cùm Princeps Sacerdotum Ananias os eius percuti iussisset, insurgens, *Percutiet te Deus, Paries dealbate*, inquit; *& tu sedens iudicas me secundùm legem, & contra legem iubes me percuti.* Verè animosa & constantiæ index reprehensio. Act. cap. 25.

S. REMIGIVS.

Dum Clodouæum cum tribus Cathecumenorũ milibus ad baptisterium procedẽtem, & inter candidatos magnificè apparentem, altos & Christianæ humilitati dissentaneos præ se ferentem spiritus intueretur Antistes REMIGIVS; *Mitis*, inquit, *depone colla Sicamber: adora quod incendisti, incende quod adorasti*, hoc est, inanibus deorum simulachris exustis, deinceps Deum verum in basilicis quas igne priùs vastabas, agnosce & venerare. Grauis & efficax castigatio, non sine fructu prolata. Hincmarus in vita. & Greg. Turon.

S. IOANNES CHRYSOSTOMVS.

Et hic personam cuiusuis respicere nescius, dum statuam Eudoxiæ Augustæ, quæ non procul ab Ecclesia sua erecta, loco deturbare vellet; iniquè ferẽs Augusta, aduersus eum Synodum conuocare parat. quod ille suspicatus, notissimam illam in Ecclesia protulit Homiliam, cui exordium: *Rursus Herodias insanit, rursusq́ue turbatur: denuò saltat, denuò ca-*

nuò ca-

nuò caput Ioannis in disco concupiscit accipere. Socrates Tripart. hist. lib. 10. c. 15.

S. ELEVTHERIVS.

Illum etiam dum multis blanditijs aggrederetur tyrannus, vt à cõstantia mentem repelleret, probra hæc ab eodem remunerationis loco accepit: *O lupe Arabice, qui Christi ouibus insidiaris: nunquam mihi persuadebis, vt ab hac pia constantia desistam.* Metaphr. Lippom. tom. 2.

SERGIVS II. PONT.

Vide CHRISTIANISMVS.

CASTITAS.

IESVS CHRISTVS.

VNde te, virorum pariter ac fæminarum decus, & præcipuum firmamentum, inuocem? Tu illa es, quæ sub iugo rationis, impetum fœdæ libidinis refrænas, per edomitas vitiorum furias (Augustini verba refero) munda & honesta totius corporis habitudo. Ades igitur & cognosce, quàm præclarè de te sentiant omnes boni. Et quidem illibatæ pudicitiæ fons CHRISTVS IESVS, multis ad se concurrentibus, cùm multa præclarè in parabolis dixisset, mirum in modum hanc virtutum omnium altricem commendauit, vbi ait: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Ecquando enim lumbos præcingimus? nisi (vt exponit Gregorius Homil. 13. in Euangel.) dum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Luc. cap. 12.

B. VIRGO MARIA.

Vide titulum de ADVLTERIO.

S. PETRVS

S. PETRVS APOSTOLVS.

Quid autem de Apoſtolorum Principe dicemus, qui huius virtutis amore coniugem repudiauit? Hinc pro ſe alijsque confidenter loquitur: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?* quibus verbis ſe vxori quoque renuntiaſſe, vel ex eo conſtabit, quòd CHRISTVS ilicò hoc reſponſum ſubnectat: Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios, propter regnum Dei, &c. Quin Ethnicus Poëta Tibullus in Epiſtolis inquit;

Vos quoque abeſſe procul iubeo, diſcedat ab aris
Cui tulit heſternâ gaudia nocte Venus.

S. IVLIANVS ANTIOCHENVS MARTYR.

Hoc etiam in eo mirabile, quòd nuptijs cum Baſiliſſa virgine celebratis, ſuſceperit perpetuæ caſtitatis votum; quo factum, vt brumæ tempore, roſarum ac liliorum fragrantiam in cubili ſenſerit: ſtupeſcentique puellæ ac roganti, *Quis hic odor?* ille, *Virginalis munditiæ*, reſpondit. cuius quidem ſuauitate capta, à virginitatis ſeruandæ propoſito nunquam receſſit. Sur. tom. 1. Marul. lib. 4. c. 7.

S. VANDO ABBAS.

Non minor caſti propoſiti conſtantia Abbatis VANDONIS fuit. Pipini enim nepos, à Dagoberto regni ſucceſſore ducere vxorem compulſus: neque tamen vt caſtitatem violaret, potuit compelli. Nuptam itaque hoc modo alloquitur: *Quæſo, Deo potiùs, quàm Mundo ſeruiamus.* itaque matrimonio nondum conſummato, vterque monaſticam vitam amplectitur; & dum in Spiritu ſeminant, de ſpiritu vitam æternam metunt. M. Marulus ibid.

THEO-

THEONAS SCHYTIOTICI MON. ABBAS.

Et ipse non sibi, sed parentibus obsecutus, coniugij iugum tulit. cæterùm quinquennium coniugij emensus, de continentia seruanda deinceps cogitat. quod cùm vxori frustrà suadere etiam nititur, tandem ait: *Ego te ô mulier abstrahere à morte non possum, nec tu me separabis à Christo. Melius est mihi cum homine, quam cum Deo habere diuortium.* Verè insignis animi index vox. Cassianus Coll. 21. cap. 9.

S. ÆGIDIVS.

Deus bone! quantus castitatis sectator cultorque ÆGIDIVS? cui in ore aliquando: *Quid nos Deo magis commendat, eique charos reddit, nisi illa mentis castitas, quæ sensus omnes custodit.* cumque in laudanda castitate progrederetur, quidam matrimoniali vinculo constrictus, Ego, inquit, vxore mea contentus, alijs fæminis abstineo. Cui ÆGIDIVS: *Putas non posse hominem ex proprio vino inebriari?* Sur. in vita, tom. 2.

S. BERNARDVS.

Insignis etiam Pudicitię custos hic exstitit. cùm enim tertiò ad eum intempesta nocte venisset forma eiusdem capta, impudica mulier, vt ad flagitium cum pelliceret, manu ac voce, Fures, inclamat, & latrones. Arguunt primo manè socij, quòd somniando immoderatiùs clamasset, Latrones. quibus, *Verè,* inquit ille, *& extra iocum somniumque latrones aderant: nam mulier quædam pretiosissimum pudicitiæ meæ thesaurum ablatura, tertiò venit.* Auct. vitæ ipsius lib. 1. cap. 3. Sur. tom. 1.

THOMAS II. EBORAC. EPISCOPVS.

Dignus quoque memoria sæculorum iste. Cui ægrotan-

ægrotanti dum medici solum fœminæ vsum morbo remedium adferre posse iudicarent, easque adhiberet vrgerent incunctanter, cùm illi, tum consanguinei; & iam fœminā decentis formæ adduxissent, noluit eam contingére; inquiens: *Propter salutem carnis tādem morituræ, immortale Pudicitiæ decus nō amittam.* Pręclarè de illo dici potest, quod de Michaële Verino posteritati consecratum reperimus:

Sola Venus poterat lento succurrere morbo;
Ne se pollueret, maluit ipse mori.

Polyd. lib. 1. cap. 3.

S. IPHIGENIA VIRGO.

Sed vt fœminis quoque suas hîc partes demus, res ipsa postulat: ne, si ijs contenti tantùm erimus quæ iam diximus, ipsæ dedignentur sequi sexum alienum. Adducamus huc igitur sponsas Christi, & inter eas primam statuamus post Virginem matrem, (cuius pudicitiam laudasse, detraxisse foret,) IPHIGENIAM Ægippi Æthiopum Regis filiam. Hæc Matthæi Apostoli prædicatione, vera fide illuminata, Virginitatem vouit: & alijs quæ eam vouerant, præerat sedula gubernatrix. sed quid? paterni regni successorem Hirtacum in maritum accipiat, ab eodem impellitur. quo spreto, *Æterni, ait, Regis sponsa sum, nec mihi eo relicto alteri nubere fas.* neque minis, neque instantibus iam flammarum periculis, à sententia amoueri potuit. Abdias in vita Matthæi.

S. LVCIA VIRGO.

Et hæc Pudicitiam vitâ habuit chariorem. Iuueni enim iungi noluit, vt iungeretur Christo: & ad idololatriam compulsa, mansit immota in fide rupes. Quare minitanti Paschasio, Ego te faciam

ad lupanar trahi, vt cùm fueris scortata, fugiat à te Spiritus sanctus: *Nunquam*, inquiebat, *inquinatur corpus, nisi à consensu mentis: si namque me inuitam feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.* Sur.tom.6.in vita.

S. AGNES VIRGO ET MARTYR.

Neque tu, fidissima Pudicitiæ tutela AGNES, silebere. quæ, dum te deperiret Præfecti tuæ vrbis filius, nondum pubertatis annos egressa, eum animosè despexisti; dicens: *Recede à me fomes peccati, nutrimentum facinoris, pabulum mortis: iam ab alio amatore præuenta sum, qui annulo fidei suæ subarrauit me.* O senectutem infantilis mentis! ô iuuenilis animi canitiem! Sur.tom.6.in vita.

S. EVPHRAXIA VIRGO.

Et hanc etiam Antigoni filiam, quia Romano patricij generis iuueni à parentibus antè pacta, quàm Religioni se daret, fuerat, cùm eidem nubere per Theodosij Imp. literas cogeretur, respondisse tradunt: *Sponsum habeo in cælis, non in terra: & certum mihi extrema omnia perpeti, quàm fallere fidem illi datam.* Quid priùs miremur, nescio: an senilem teneræ ætatis in respondendo sapientiam, an verò puellaris animi in proposito constantiam? In vitis PP. Sur.tom.2.

GVNZONIS DVCIS FILIA.

Neque hanc pudere debeat, si primis illis iungatur: cuius virginitatis flos etiam suum odorem per vniuersam Galliam diffudit. Vt enim erat Arbonæ Ducis filia, à Segeberto Galliarum Rege in coniugem petita. at quid sponsa Christi? *Æterno Regi desponsata sum*, ait. Cui & nunc meritò in cælesti illo solio iuncta, quæ dum hîc viueret, pluris fecit Castitatis

ſtitatis quàm Franciæ regnum. In vita S. Galli lib. 1. cap. 21. Sur. tom 5.

Virgo anonyma.

Sentiebat item illa, vbi diuerſus ſexus eſt, diuerſarum cogitationum pugnas incidere neceſſarium: cùm namque B. Martinus eam inuiſere cogitaret, aditu negato, dixit: *Pater ſancte ora pro me, quia à viro nunquam ſum viſitata.* Rarum etiam Pudicitiæ exemplum. Hieron. Epiſt. ad Oceanum.

Elizabeth Vidva.

Eſt etiam viduis ſua caſtitas. vnde & eas honorare præcepit Apoſtolus, quæ verè viduæ ſunt. Talis indubiè erat Elizabetha Lantgrauio tradita: quæ, mortuo coniuge, dum ab Epiſcopo Bambergenſi ad nuptias incitaretur, reſpondit: *Si id coneris, fixum mihi truncatis naribus, vel lacerata facie me ita deformare, vt qui me ducere velit, futurus ſit nemo.* Itaque oblitam fortunæ felicitatem reſpuit, ſola caſtitate gaudens. Conrad. Concion.

Mvlier Aqvileensis.

Satis de illis, quæ Deo ſuam caſtitatem voto obſtrinxêre, hoc loco dictum: neque enim is animus omnia perſequi. ad alias tranſeo: quæ licet alterius ordinis, eiuſdem tamen propoſiti & mentis. Iactet ſuam Lucretiam Roma, habet etiam ſuam Aquilea quam proferat. cuius virilis animus maligno errore fortunæ muliebre corpus ſortitus eſt. Hæc enim vt erat ingenua, à Barbaro hoſte capta, ad ſtuprum rapiebatur. Quid ageret? ad preces conuertitur, & vix tandem impetrat, vt in ſuperiorem domus partem ſibi liber aditus fiat. quo facto, ea parte occupata quæ flumini imminebat, ad Hunnum conuerſa, *Vis me*, ait, *potiri? me ſequere.* & ex

alto præcipitem ſe in flumen dedit: magis de corporis, quàm ſalute animæ prouida. Sabell. lib. 5.

GVALDRATA PVELLA.

Hanc ad calcem adiicimus. quæ cùm eſſet formâ & corporis habitu admodum decoro, ab Othone IIII. qui tum Florentiæ, vt ſe deoſculandi copiam faceret, expetita. at illa: *Nullius mehercule, quàm eius quem maritum habitura ſum, ſuauium accipiam.* Placuit, & meritò, ea vox Principi, ac quæ illam protulerat, Guidoni Germano, viro armis inclito, in matrimonium data eſt. vſque adeò Deo & hominibus grata caſtitas. Bapt. Fulgoſ. lib. 6. cap. 1.

CENSVS. TRIBVTVM.

IESVS CHRISTVS.

NOn minore apud Deum loco exiſtimandum eſt eſſe eum, qui debito tributo, quod in poteſtatis recognitionem ſubditus pendit, quàm qui requiſito obſequio, ſuperiorem ſuum defraudat. Hinc Phariſæis cum Herodianis ad CHRISTVM tentandum accedentibus, dum quærunt, Licétne cenſum dare Cæſari, an non? CHRISTVS non quod liceat tantùm, ſed quid fieri debeat, imperans; viſa numiſmatis quod exhibebant inſcriptione & imagine, *Reddite*, inquit, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ Dei, Deo.* quod alio in loco, his verbis Apoſtolus: Cui honorem, honorem: cui tributum, tributum. Matth. cap. 22.

IDEM

Dum venientem Capharnaum pro didragmate

(erat

(erat is nummus fortassis valoris trium solidorum) interpellant, Petrum in domo præuertens, *Quid tibi videtur*, inquit, *Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filijs, an ab alienis?* & illo dicente, *Ab alienis*; subinfert CHRISTVS: *Ergo filij sunt liberi*. declarans naturales filios non solere parentibus pendere tributum aut censum. Ibid. cap. 17.

CONSTANTINVS IMP.

Mitis admodum & temperatus, vt in alijs omnibus, circa hanc Censuum exactionem fuit CONSTANTINVS: ab cuius ore sæpè sæpiùs audita est memoranda illa vox: *Communes regni opes securiùs à communitate asseruantur, quàm si eas nos ipsi recondamus.* Verè prudens Imperator, qui suam potentiam in ciuium potentia collocabat. Euseb. hist. Eccles. lib. 1. cap. 10.

PETRVS SABAVDIÆ COMES.

Forti animo, licet parum æquo hic. Monitus namque apud Othonem IIII. per Cancellarium eiusdem, feudales literas nonnullarũ vrbium quas pridem acquisiuerat, exhiberet; euaginatum ensem protendit, &, *Hæ*, inquit, *literæ, quibus eas acquisiui.* Camerar. Meditat. hist. cap. VI.

CHARITAS ERGA DEVM.

Vide DEI AMOR & HONOR.

CHARITAS ERGA PROXIMVM.

IESVS CHRISTVS.

SAnctorum exemplis dictisque nunc inuestigandum, quo animi adfectu proximus (sub quo

omnem hominem comprehendimus; omniũ enim vnus est pater Deus) prosequendus à nobis sit. Et quidem roganti se DOMINVS, Magister quod est mandatum magnum in lege? respondit: *Diliges Dominum Deum tuum*, &c. *& proximum sicut teipsum.* Tunc vtiq. proximum sicut teipsum diligis, si quod tibi non vis fieri (vt explicat Scriptura) nec illi feceris. Matth. cap. 22. Marc 12.

S. PAVLVS APOST.

At subit aliud non minùs illustre charitatis exemplar, Gentium doctor: qui anathema voluit esse pro fratribus. cùm autem multa coram Agrippa Rege de sua conuersione ac mortuorum resurrectione in medium adduxisset, & is diceret, In modico suades me Christianum fieri; subiecit: *Opto apud Deum & in modico & in magno, non tantùm te, sed & omnes qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego, exceptis his vinculis.* Act. cap. 26.

S. IOANN. EVANGELISTA.

Amicum quoq; erga omnes se ostendit IOANNES EVANGELISTA, qui cùm Ephesi moraretur plenu dierũ, ita vt vix inter manus discipulorũ ad Ecclesiam deferretur, nec posset in plura verba vocẽ contexere, nihil aliud proferebat, quàm, *Filioli, diligite alterutrum.* at cùm discipuli tædio affecti, quòd eadẽ semper audirent, rogarẽt, Magister, quare hoc semper loqueris? dignam IOANNE sententiã respondit: *Quia præceptũ Domini est, & si solùm fiat, sufficit.* Hieron. in Cõm. Epist. ad Galatas; & Breuiar. Rom.

S. IOANNES CHRYSOST.

Ille amicum suum Basilium per industriam ad Episcopatum induxerat, eo quòd se in iudicio periclitantem magnis periculis liberasset. alijs autem

hoc

hoc factum improbantibus; *Ego*, inquit, *aliter amare non didici*. Coniecturam enim sumebat Chrysostomvs, cum non secùs Christi oues amaturum, quàm amicum dilexerat. Chrysost. lib. 2. de Sacerd

S. Gregor. Naziansenvs.

Cùm omnia ei ex animi voto succederent, & ob id plurium in se inuidiam concitaret, iamque in eius locum alius substitueretur Episcopus: ipse, quid fieret sentiens, *Absit*, inquiebat, *vt mei causa simultas aliqua in Dei sacerdotibus oriatur. si propter me est ista tempestas; tollite, & mittite in mare, & desinet à vobis quassatio*. En virum sanctissimum, etiã paratum quæuis perpeti, vt cum proximo pacem concordiamque conseruet. In vita eiusd.

S. Dominicvs.

Hic quoque mirus charitatis cultor, hanc frequenter vsurpabat vocem: *Plus in charitatis codice didici, quàm in vniuersa Scriptura*. Nec malè; quia plenitudo legis, est dilectio. In vita eiusd.

S. Martinvs.

Egregium item charitatis fraternæ exemplar is fuit. Moriturus enim, dum quererentur discipuli, quòd se sine solatio relinqueret, ad preces cõuersus; *Domine*, inquit, *si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua*. O virum ineffabilem! nec labore victum, nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec viuere recusauit! Sulpit. in vita.

B. Ignativs Loiola.

Nec minùs ille hoc in genere illustris. Cùm enim Lutetiæ quidam nefario pellicis amore teneretur, eumque omni via & modo ab eadem auellere ne-

quicquam tentaret; tandem opido egressus, in lacum, itineri, per quod alter ad turpes suas delicias iturus erat, conterminum, se ceruice tenus immergit, venientem exspectat, præsentemque è longinquo ita compellat: *Perge miser ad fœdissimas tuas voluptates: impendentem tuo capiti ruinam non vides? hic ego me tui causa tamdiu macerabo, donec iustissimum Dei furorem in te paratum auertam*. Perculsus homo tam insigni charitatis exemplo, stat, pedem refert, & mentem. Ribad. in vita.

B. FRANCISCVS XAVERIVS.

Vt vitæ genere cum priori, ita & in charitatis huius vinculo par. Amicis namq; ne in Chinam pergeret ob præsens periculum dissuadentibus; *Non aliud*, respondit, *mihi in votis, quàm vel morte mea Chinarum salutem repræsentare.* Sciebat certè spei metum cedere, vbi maiora periculis proposita sunt præmia. Hor. Tursell. lib. 3, cap. 15. in vita eiusdem.

CIVILIA.

Require in Apophthegm. de AFFECTV, *&* AMICITIA.

CHRISTI HONOR, AMOR, ET LAVS.

IESVS CHRISTVS.

NVnc ad salutis nostrę Auctorem confugimus: qui si huic etiam operi, ad cuius honorem id aggressi sumus, benignus adspiret; illæsa (vt aiunt) rate in portum incolumes deueniemus. Et quis non merito honore eum prosequatur, cuius opera omnia ineffabilia, humani ingenij captum longè

gè excedunt? Immeritò ergo Principes Sacerdotum & Scribæ, audientes pueros in templo clamātes Hoſanna filio Dauid, indignati; & iure per CHRISTVM repreſſi, qui rogantibus, Audis quid iſti dicunt? *Vtique*, inquit; *numquam legiſtis, quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?* Matth. cap, 21.

IDEM.

Dum in ingreſſu Ieruſalem acclamaret populus, Benedictus qui venit Rex in nomine Domini; ac quidam Phariſæorum dicerent, Magiſter, increpa Diſcipulos tuos; ait: *Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.* inſinuans gloriam & potentiam ſuam prædicandam ab irrationalibus creaturis, ſi rationales conticuerint. Luc.c. 19.

S. PETRVS APOST.

Mirum, quantum hic ſui magiſtri deſiderio flagrarit. poſt cuius in cælum aſcenſum, vbertim lachrymas effudiſſe memoriæ proditum. rogatus autem, cur tantùm lachrymaretur; reſpondit: *Deſiderio Domini.* qua etiam de cauſa Gentium Doctor Paulus, cupiebat diſſolui & eſſe cum Chriſto. Ex vita eiuſdem.

S. THEODORVS MARTYR.

Et vt alios tacitus prætercam, quid de THEODORO Martyre dicam? cui dum tormenta ob oculos poneret Publius, rogaretque, Mauíſne eſſe cum tuo Chriſto, an verò nobiſcum? inquit: *Cum Chriſto meo, & ſum, & fui, & ero: ideoque non timeo tormenta tua.* Conſiderabat certè cum Apoſtolo, non eſſe condignas paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam in nobis reuelandā. Sur. tom.6. in vita.

P. BORGIA SOC. IESV

Meritò prioribus annumerandus: vt qui oblitus (vt habet Psalmista) populi sui, & domus paternæ, insonaret hanc vocem crebriùs; *Pereat ille amor, vt viuat in me, quem quæro, Christi.* Nónne & illi viuere Christus dicendus est fuisse, & mori lucrum? In vita lib. 4. cap. 6.

CAROLVS V.

Erat hic animi magnitudine par, at pietate superior, & melior magno illo Iulio. Cùm enim Saxonum & aliorum ingentes ac numerosas copias exigua manu fudisset, ad summum Pontificem de rei euentu scribens, *Veni,* inquiebat, *& vidi, sed Christus vicit*. non sibi, vt Cæsar ille olim; at victoriæ largitori, eius quoque laudem adscribens. Sur. in Hist.

IDEM.

Neque hîc prætereundú quod sequitur. vt enim erat vitæ sanctimonia in nobili illo genere clarissimus, in eodem prælio quod cum Saxonibus commisit, obseruauit imaginem Christi in cruce affixi, plumbea glande ab impio milite recenter traiectã. Stetit, & ingemuit; atque elata voce ad Deum clamauit: *Domine si vis iniuriam hanc vlcisci, potes: ecce autem me vindicem tuum paratum iuua.* Certè audiuit, & iuuit: prout subsecutã mox hostium dissipatio declarauit. Iust. Lips. Mon. Polit. lib. 1. cap. 2.

CHRISTIANISMVS ET CHRISTIANVS.

S. DIACONVS.

TE te, mundi vinculum & firmamentum, CHRISTIANA RELIGIO, pennato vomere ingredi-

gredimur: & quantum tui studium cùm obseruandæ, tum amplificandæ fuerit, paucis dicendum suscipimus. si enim omnia quæ in Sanctorum gloriosa morte de te dicta sunt recensere voluero; nullum scribēdi finem inueniam. Ex multis igitur S. DIACONVM adducimus, qui de genere, domo, patria, fide percontanti tyranno, in medijs tormentis nihil aliud respondit, quàm, *Christianus sum. hoc mihi nomen, genus, patria, doctrina. aliud nihil sum.* quomodo etiam hic omnia reputauit vt stercora, solùm vt Christum lucrifaceret. Euseb. Hist. Eccles. lib. 5. cap. 1.

S. NICEPHORVS MARTYR.

Consimilis fortitudinis hic. cùm Sapritiū presbyterum, ob supplicij quod iam iam imminebat horrorem, à fidei constantia deficientem videret; in lachrymas solutus, vt persisteret rogauit. quo renuente; *Ego igitur*, ait, *pro ipso feriar: Christianus sum.* & lubens ceruicem tyranni gladio submisit. Sur. tom. 1. in vita.

PACIANVS EPISCOPVS.

Pręclarum etiam iste suæ fidei testimonium reddidit, dum ad Sempronianum scribens ita loquitur: *Catholicum istud nomen, nec Marcionem, nec Apellem, nec Montanum sonat: nec hæreticos sumit auctores. Christianus mihi nomen est, Catholicus cognomen. Illud me nuncupat. hoc ostendit: hoc probor, inde significor.* Collig. ex Epist. prima.

S. CHRISTOPHORVS MARTYR.

Cursum sistere volenti, non minori virtutis quàm corporis sui mole obsistit CHRISTOPHORVS. Ille namque accepto à Sami Præfecto colapho, *Repercussissem*, inquit, *nisi Christianus fuissem.*

Re & nomine se Christianum testatus; vtpote cui proprium, pati. Sur. tom. 4.

SERGIVS II. PONT. MAX.

Illius se lateri comitem adiungit SERGIVS, qui Lotharij Imperatoris filio de patris mandato Italiam populanti ac Romam cogitanti, ad Portas argenteas obuiam procedens, eum his verbis aggreditur: *Si pacato magis, quàm hostili animo ad nos venisti; sique ad Christiani nominis vtilitatem magis respicis, quàm ad sæuiendi voluptatem; meo iussu ingredere: sin aliter armatus es, fores ne tetigeris: nam super caput ensem habes scelerum omnium vltorem.* Vide quàm perfecta Christianæ religionis charitas omnem expellat timorem. Platina in vita.

PIVS II. PONTIFEX.

Hunc Sergio velut in officio, ita & in hac laude successorem annectimus. qui *omnem sectam humana auctoritate firmatam ratione carere* asserebat. dicebat autem; *Christiana religio, etiamsi miraculis nõ esset confirmata, honestate sua recipi debuisset.* Plat.

IOVINIANVS IMPER.

Ad alios festino, qui in Ciuili ordine sua laude & gloria hîc carere non debent, aut possunt: cùm, si nos subticuerimus, ipsamet per se facta dictaque loquantur. Quis enim non meritò IOVINIANVM celebret? qui dum Imperij habenas suscipere inuitus cogeretur, eam conditionem electoribus proposuit: *Nolim Imperij administrationem accipere, nisi omnes quibus impero, Christiani esse velint.* O memorandam boni Principis vocem! Theod. lib. 4. cap. 7.

TERENTIVS DVX.

Vide ZELVS ERGA DEVM.

LADIS-

LADISLAVS HVNGARIÆ REX.

Vultis & aliud non minùs illuſtre? LADISLAVS Rex, vbi Hungaros, qui ex deuaſtata Tranſiluania magnam prædam auexerant, prælio fuſos conſpicaretur, ſuumque militem acriter in eos ſæuire; *Parcite*, clamabat, *milites, parcite humano ſanguini, ſat cruoris hoſtilis effuſum: fugientem capite multitudinem, vt ſi forſan Orthodoxam fidem amplectantur, Dei populũ multiplicemus.* Digna Chriſtiano Principe oratio. Bonfinius lib. 4. Dec. 2.

IVGO DVX CARINTHIÆ.

Magnum item illius deſiderium Chriſtianam fidem propagandi: vnde cùm aliquando magnifico apparatu plebeios & agricolas in conuiuium excepiſſet, aulicos ſuos admodum tenui in menſa ab eis amouit. Mirantibus, cur (videbatur enim præter decorum) hos tam tenui, illos verò vtpote agreſtes, tam nobili conuiuio exciperet; reſpondit: *Pro animarum qualitate conuiuiũ inſtruxi. Non enim tam puri ſunt illi, qui alta palatia incolentes, fœdo ſimulachrorum cultui ſe dedunt; quàm hi, qui humiles caſas habitantes, ac Chriſti Euãgelio credentes, vnda Baptiſmatis expiati ſunt.* Re verbiſque caſtigati nobiles, paulò pòſt ſe Vergilio & Annoni Epiſcopo, vt Chriſti ſacris initiarẽtur, inſtituendos præbuerunt. Sabell. lib. 3. Æn. 10. ex Æn. Syl. lib. 20. Europæ.

NORVEGIÆ INCOLÆ.

Hac gente nulla ante Chriſtum agnitũ in tuenda ſuperſtitione pertinacior: poſt ſuſceptum verò, nulla conſtantior. ferunt enim olim quauis ex cauſa eos peregrinatos; cùm autem primùm reduces terram ſuam attigiſſent, pronos cadere in terram, & fa-

& facto Crucis signo, eam exosculari solitos, & exclamare: *O terra Christiana ante omnes.* vsque adeò sui generis cultum præ ceteris extollebant.
Cranz. lib. Noruegiæ cap. 11.

IAPONII INCOLÆ ANONYMI.

Hos etiam longè à nobis remotos terrarum spatio, nunc verò Christo propinquos, annumerare præsentibus visum: qui interrogati, quid de Christiana fide sentirent; hoc respondebant: *Nemo, nostra quidem sententia, rationis particeps, qui non auditis Christianæ disciplinæ decretis promtius assentiatur, ac pareat.* Ita de illis Maffeius lib. 1. Epist. ex Epist. Xauerij.

CHRISTIANORVM AMOR, ET ODIVM.

S. LVDOVICVS PIVS FRANC. REX.

NEque id satis visum quibusdam, vt Christiani dicerentur; quin & summo apud eosdem in pretio Christianorum nomen erat, & salus. quorum vtrumque alij minùs piè aspernati. Priorem aciem ducat LVDOVICVS, qui ob insignia & præclara gesta PIVS dictus. ille enim dum in Syria cum exercitu ageret, rogabatur, nobilem quemdam Saracenum, qui Sultanum interfecerat, militari balteo donaret. at ille: *Absit à me, vt vel pro seruanda vita, vel morte declinanda, à Christiana religione alienum balteo donem.* Sentiebat solis Christianis illud honoris competere. Gaufred. de Belloloco, in vita eiusdem.

CAROLVS V. IMP.

Ætate, at non facti gloria posterior, nostri sæculi Cæsar CAROLVS. qui cùm in Africa constitutus, aduer-

aduerteret prælium, quod ocyùs committendum, non ex animi voto successurum; receptui canerent, imperauit: adiiciens nobilem illam vocem; *Malim vnum Christianum seruare, quàm mille Mauros, Turcas, Pœnósve interimere.* O clementiam! ô mãsuetudinẽ! ô religionem! Zenocarus in vita, lib. 3.

IVLIANVS APOSTATA.

Ille iam dictis vt ætate, ita & impietate prior; nõ in Christum modò, sed & membra ipsius, ita vt neque Christianos ad se venire permitteret, neque eorum legationem nisi inuitus susciperet. Mouentibus bellum Persis legationem mittebant Nisibini, auxiliares copias postulantes: quos omnium Christianorum nomine impio hoc responso compellans; *Nec me vllum,* inquit, *subsidium laturum, nec pollutæ ciuitatis legationem suscepturum scitote: nisi priùs vos mecum in Paganismum descendisse intellexero* Impiorum animus tum tranquillus, cùm plures in sui sceleris consortium trahit.
Sozom. lib. 6. Hist. Eccles. cap. 4.

IDEM

Ad quæuis scelera pronus, ipsos Paganos in Christicolas armabat, animabatque. qui oppressionem illam aliquamdiu sustinentes, cùm ingrauesceret indies, ad eum recurrunt: at is, vt erat, alter sui sæculi Nero, Quid exspectatis? solatiũ aliquod, aut lenimen? *Vestrum,* aiebat, *est, vt patientes mala sustineatis, hoc etenim præceptum est vestri Christi.* Ita impius IMPERATOR, impiè in Christi doctrinam blasphemus, eius quoque cultores illudebat, ipso Herode deterior. Ibid. cap. 39.

IDEM

Ecclesiasticorum bona diripi & in fiscum inferri præcipiebat, Religionem prætexens. dicebat autem: *Hac ratione eos magis expeditos reddo ad regnum cælorum. Beati namque inter eos sunt pauperes, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Pompon. Lętus in vita eius, G. Richt. in axiomat. Eccles. cap. 80.

CHRISTI POTENTIA ET NOMEN.

IESVS CHRISTVS.

QVis dabit mihi nunc pennas sicut columbæ, vt ad augustum hoc CHRISTI nomen euolē, & non cum Icaro per nimium eius splendorem in præceps agar? Quid enim Gentium simulachra (etiam Deo ita permittente) operata, si cum iis conferas, quæ huius nominis potentia freti viri sancti admiranda præstitêre? cùm ipsa Veritas dicat dilectis suis: *Vsquequo non petistis quicquam in nomine meo? petite, & accipietis.* neque id dilectis solùm; sed & improbis concessum, in nomine suo eiicere dæmones, & alia supra hominem efficere. Vnde super his miratus Ioannes, Magister, inquit, vidimus quemdam in nomine tuo eiicere dæmonia, qui non sequitur nos: & prohibuimus eum. IESVS autem ait: *Nolite prohibere eum. Nemo enim est qui faciet virtutem*, id est miraculum, *in nomine meo, & possit citò malè loqui de me.* (qua fronte enim malediceret illi nomini, quod in se experitur esse tam efficax?) *Qui enim non est aduersum nos, pro nobis est.* Admirāda nominis CHRISTI virtus: quæ etiam in alienis, & à se auersis pectoribus, suæ claritatis radios diffudit. Marc. cap. 9.

S. PETRVS

SS. PETRVS & IOANNES.

Hoc ipsum contestati huius nominis amantissimi, PETRVS & IOANNES. introeuntibus namque in templum, dum Cæcus quidam ad portam quæ Speciosa dicebatur, de more eleemosynam à transeuntibus petens procumberet, & ab his etiam stipem flagitaret, eamque, respicere iussus in eos, iam certò exspectaret; PETRVS de meliori eleemosyna cogitans, *Argentum*, inquiebat, *& aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula.* Act. cap. 3.

ALEXANDER EPISCOPVS.

Insignis quoque huius nominis cultor exstitit iste. qui videns nouas indies sectas pullulare, cùm auctoritate Constantini coactum esset Philosophorum concilium, qui cum Christianis de fidei veritate conferrent: ille paranti dicere Philosopho, *Tibi*, inquit, *in nomine Christi silentium impero.* manet ille ad hanc vocẽ elinguis: & quod ore non poterat, victus manum dat ALEXANDRO. reliqui viso miraculo conuersi, ac si Dominum audiuissent dicentem; *Si mihi non creditis, operibus ipsis credite.* Euseb. in vita Constant.

S. MARTINVS TVRON. EPISC.

Iuliano Cęsare donatiua parante, quę in milites, quò in prælium iam imminens alacriores descenderent, erogaret; missionem MARTINVS postulat, dicens: *Christi nunc miles sum, pugnare mihi nefas.* motus ad iram Tyrannus, eum pugnę instantis metu militiam iam detrectare obiecit. at MARTINVS, quasi illato sibi terrore constantior; *Si hoc*, ait, *ignaniæ adscribitur, non fidei; ego die crastino solo signi*

CHRISTVM SEQVI.

S. Ignativs.

QVanta res ſit Chriſtum habere vitæ ſuæ exemplar, & ad illud ſuos mores efformare, vel ex illo eiuſdem teſtimonio euidens ſit, vbi ait: Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. cuius rei fiducia incenſus Ignativs, vix cōceptum intra pectoris medullas ignem continere valens, ad beſtias Romæ damnatus, *Nunc* inquiebat, *incipio diſcipulus eſſe Chriſti: nihil de iis quæ videntur deſiderās, vt Ieſum Chriſtum inueniam.* Verè & piè Bernardus; Nil canitur ſuauius, auditur nil iucundius, nil cogitatur dulcius, quàm Ieſus Dei filius. Euſeb. lib. 3. hiſt. Eccl. cap. 30.

S. Malachias Episc. Hiberniæ.

Hic à nefario quodam Principe per dolum è templo vocabatur, firmandæ (vt prætexebat) pacis cauſa. cumque ne ad eum deſcenderet totus clerus ſuaderet, ille pacis cupidus, *Sinite*, ait, *me imitari magiſtrum meum. ſine cauſa ſum Chriſtianus, ſi Chriſtum non ſequor.* Verè pectoribus noſtris inſerenda vox. quibus nomen dumtaxat Chriſtianum in pretio, non vita. Sur. tom. 6. in vita.

Nivardvs frater D. Bernardi

Summa laude & admiratione dignus. cui puero adhuc, cùm fratres, inter quos magnus ille Bernardus, ad Religionem pergentes in foro cum æqualibus ludenti dicerent; Niuarde frater, nunc te ſolum manet totius ſumma patrimonij: nos omnibus cedentes, Chriſtum ſequimur; ille, *Cælum vos ergo poßidebitis, ego terram? abſit.* nihilque moratus,

puerilem animum in virilem commutans, fratres ſequitur, & cum illis Chriſtum. In vita Bern. lib. 1. cap. 3.

THOMAS MORVS.

An non dignus ille, qui prioribus iungatur? Cùm, vt erat ſumma pietate & religione, ſupplicationes diebus rogationum fieri conſuetas pedes comitaretur; monitus à ſuis, equum conſcenderet, dixit: *Nolo Dominum meum peditem equès ſubſequi.* Dicebat auté id propter crucifixi imaginem, in qua Chriſtum venerabatur. Tho. Staplut. in vita.

CHRISTVM CONFITERI.

S. ROMANVS MILES.

MAgna eos præmia manent, qui Chriſtum hîc coram hominibus confitentur, nec eum annuntiare tam re quàm verbo erubeſcũt. tales enim ipſemet coram Patre ſuo confeſſurum ſe explicatis verbis promiſit. quod intelligens (vt ſexcẽtos alios omittam) ROMANVS MILES, qui poſtquam plumbatis flagriſque diu tortus, etiam ipſa latera mucronibus reſcinderentur; dixiſſe fertur ad impiiſſimum Tyrannum: *Gratias ago, quòd ampliores mihi oris pateſacias meatus, quibus Chriſtum prædicem: tot ecce laudant ora, quot ſunt vulnera.* Dictum merè & verè Romanum. Sur. in vita.

S. DIONYSIVS M.

Ille etiam meritò Romano adiungendus, qui Romæ à Diocletiano comprehẽſis, dum lætus ad ſupplicij locum duceretur, ſolùm hoc toto itinere ingeminabat: *Etſi millies occidi poſſem, tamen Dominum*

num meum Iesum palàm confiteri non cessarem. Pet. de Natalibus.

S. EVELPISTVS.

Et hic cum Sodalibus prætorio Rustici Præfecti sistitur. quo rogante, Tu quisnam es, cuius ve religionis? nil cunctatus, *Seruus quidem Cæsaris*, inquit, *sed à Christo libertate donatus; eiusque beneficio, illius spei, cuius & isti quos hîc vides, particeps factus.* Sur. tom. 2. Lippelloo ibid. Metaphrast.

CIBVS.

IESVS CHRISTVS.

SCribis & Pharisæis ex eo quærentibus, quare tui discipuli transgrediuntur traditiones seniorum? non enim lauant manus cùm panem manducant. Ille, conuocatis ad se turbis, *Audite*, dixit, *& intelligite. Non quod in os intrat coinquinat hominem.* & paulò pòst: *Non intelligitis quia omne quod in os intrat in ventrem vadit, & in secessum emittitur?* significans, nullum cibum esse ex se immundum, aut coinquinare eum comedentem, cùm nihil cibi cor hominis (à cuius pollutione homo coram Deo pollutus reputatur) ingrediatur, & quidquid in eo immundi per secessum eiiciatur. Matth. cap. 15.

PIOR MONACHVS.

Hic ambulando, vel aliud semper agendo, cibum sumere solitus. rogatus autem cur eo modo comederet? *Nolo*, inquit, *velut necessitate vti cibo; sed tamquam extraneum aliquid agere.* Cur ita? percontanti, *Ne*, respondit, *dum comedo, anima voluptatem sentiat corporalem.* Socr. lib. 8. Trip. hist. c. 1.

F. BERNARDINVS PALOMVS.

Narrandum etiam quod huic ſubiicitur. Adſcribunt BERNARDINO PALOMO, homini ſupra modum faceto, inter cetera illud: *Cibi ſumptio, ad loquendum & bibendum commodius, inſtituta eſt: at ſi apud magnates id fiat, prius dedecus, poſterius infame æſtimatur.* Floreſta.

ISODORVS XENODOCHVS.

Vide tit. DE ABSTINENTIA.

LAVRENTIVS MEDICES.

Cùm fatali lecto decumbenti cibi adferrentur, & eos porrigens rogaret, Quàm ſapiunt cibi illi? reſpondit, *Vt ſolent morienti.* quaſi dicat, nihil in humanis relinqui ſolatij, aut dulcedinis illi, qui ſe videt moriturum. Ang. Politianus in Epiſt.

CLEMENTIA, MANSVETVDO, &c.

IESVS CHRISTVS.

INgredimur CLEMENTIÆ MANSVETVDINISQVE fines: cuius nomen cùm ex ipſo Numine petitum ſit, obuiam quoque & paratam habet commendationẽ. Ante omnia autem ipſum totius manſuetudinis fontẽ referam CHRISTVM DOMINVM: cuius humaniſſima facta vt ſileam, vnicum tamen ſermonem eius rei indicem recenſebo. Manſuetiſſimus agnus ad victimam currit, maledicitur & irridetur: ſeque in exemplum nobis præbens; *Diſcite,* inquit, *à me, quia mitis ſum, & humilis corde; & inuenietis requiem animabus veſtris.* Veram nempe requiem, in cælo, & in terra: dicente Propheta; Manſueti

ſueti hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Matth. cap. 11.

S. ANSELMVS.

Vide EDVCATIO LIBERORVM.

ALEXANDER SEVERVS IMP.

Ad Ciuiles curſum flecto, quòd Sacrorum tantus ſit æſtus, vt verear, ne ſi illos attigero, diu nimis immorandum foret. Ducatum hîc præbet SEVERVS IMPERATOR: cuius clementiam cùm improbarent mater & coniux, ac, Molliorem tibi magiſque contemptibilem Imperij dignitatẽ feciſti, obiicerent; ille, *Sed ſecuriorem,* reſpondit, *& diuturniorem.* Quàm diſpar à nomine vita, & mores! ac rariùs verum illud,

Conueniunt rebus nomina quæque ſuis.

Bruſ. lib. 3. cap. 13.

CONSTANTIVS IMP.

Adiungit ſe illi CONSTANTIVS. qui cùm raptorem cuiuſdam virginis in exilium relegaſſet, & indignarentur parentes non eſſe morte multatum; *Hactenus,* reſpondit, *incuſent iura clementiæ: ſed Imperatorem, mitiſſimi animi legibus, præſtare ceteris decet.* Auct. Serm. conuiu. Item in vita eiuſd.

CAROLVS MAGNVS.

Admirandam hic inter noſtros gloriã & gratiam hac quoq; virtute collegit. vt enim Pipinum filium tranſeã, cui tertiò, quòd in ſe coniurauerat, clementer ignouit; ad filiam veniam. Erat Eginhartus in aula CAROLO ab epiſtolis; vir, vt illo æuo, doctus & prudens. At quid nõ facit cęcus amor? in filiam domini ſui exarſit, & ipſa in eum viciſſim. quid facerent? reſtinguũt (vt ſolent amãtes) furtiua ſui copia, & congreſſu: qui aliquamdiu latuit, donec hiemãte

quadam nocte, cùm in secretiore cubiculo Eginhartus fuisset, & sub ipsam lucem exire vellet, videt multam niuem cecidisse. hæret, & timet ne à vestigiis deprehendatur vir in gynæceo fuisse. Consilio & astu subuênit amica, & illum in humeros sublatum & pendentem, dulce onus tulit. Ecce ô sortem miseram; æquam tamen. Videt id fortè ex superiore domus parte aurã captans CAROLVS. dissimulat, donec pleno die Principũ conuentus. Hic rem narrat, rogatque (at nomina suppressit) qua pœna famulus qui sic in dominum, & filia quæ in patrem peccasset, digni? cui illi, Mortis. Tum vtrumque vocat, & coram se sistit. En, inquit, hi sunt qui peccauerunt. Tu Eginharte, tu filia, qui hoc ausi estis. (nec negandi erat locus; patrem, ac dominum, inspectorem, accusatorem, iudicem, & vindicem habebant.) Quid meruistis? Mortẽ, inquiunt illi. at CAROLVS: *Tamen mitem tu Patrem, tu Dominum videte. Ignoscimus lege hac quam dicam. Eginharte, hanc tuam latricem vxorem duces: concordes estote, & mutuum deinceps inter vos ferte.* Dixerat. illi à summo metu in gaudium inexspectatum translati, grates agunt, & gratulationes futuri connubij accipiunt.
I. Lips. Monit. polit. lib. 2. cap. 12. num. 12.

CAZIMIRVS DVX SENDOMIRIENSIVM.

Nec nimis seuerum est quod addam. CAZIMIRVS, qui postea Polonorum rex, dum tempus aliquando falleret per lusum aleæ cum domestico suo Ioan. Conario equite, & alternaret (vti in illis fit) Fortuna: cùm multa nox esset, placuit vno iactu de tota summa decidere. Is felix CAZIMIRO fuit: qui pecuniam ad se attraxit. Indignatus eques, & sorti

suæ

ſuæ iratus, per calorem Principem inuadit, (capitale erat) & beneficio noctis euadit. primo mane CAZIMIRO ſiſtitur puniendus. Expectatis hîc vindictam, aut vltionem, licet æquam? Nequaquam. at re bene conſiderata, Princeps, *Amici*, inquit, *iſte minùs quàm ego peccauit: imò quidquid peccatum eſt, meum eſt. Calor mentem & manum ei mouit. at ego cur cauſam præbui? & oblitus conditionis meæ, quaſi cum pari luſi? Imò tu Joannes, non veniam à me ſolùm, ſed & gratiam accipe. vtili me caſtigatione docuiſti, ne quid impoſterum Principe indignum committam.* Ita dixit, fecitque. En clementiam, patientiam, prudentiam. Ibidem.

RVDOLPHVS IMP. AVSTRIACVS.

Hic etiam cùm poſt morum mutationem clementior factus eſſet, quàm in ipſo Imperij exordio; reprehenſus, in prudentem hunc ſermonem erupit; *Seuerum & immitem fuiſſe me aliquando pœnituit: lenem & placabilem, numquam.* Memoranda, & verè Imperatore digna vox. Æn. Syl. lib.2. Com. de reb. geſtis Alphonſi.

LVDOVICVS XII. GALLIÆ REX.

At in iſto etiam ſpectabilis hæc virtus fuit. cùm enim in Regem eſſet euectus, acceſſit magna cum fiducia è domeſticis vnus, poſtulans bona ciuis cuiuſdam Aurelianenſis, qui (triſti illo tempore, quo inter Ludouicum & Carolum octauum grauis illa ſimultas, & diſſidium) ex acerrimis Ludouici hoſtibus fuerat. Rex animo planè regio, *Tu verò aliud à me pete*, inquit, *& meritis tuis gratia erit. De iſto, omitte: nam Rex Galliæ* (verba eius ſunt) *non vlciſcitur iniurias ducis Aurelianenſis.* Dux enim anteà cum hoc titulo fuerat: ſignificabat ergo, dignita-

rem ſe, atque cum eâ etiam affectus mutaſſe. Refert Iuſt. Lipſ. ſuprà.

REX MVMONIÆ IN HIBERNIA.

Tempora confundimus, at in re eâdem. Orta aliquãdo graui inter MVMONIÆ REGEM, & fratrem ſimultate, factum, vt à fratre REX regno pelleretur. Pulſus ad Malachiam Epiſcopum fugit, à quo regio honore excipitur, ac ſimul ab eo inſtigatur, regnum quo per iniuriam pulſus erat, per vim reciperet. cui ille, *Nequaquam id fecero*, ait: *nolo enim pro terreno meo honore humanum ſanguinẽ effundere, qui contra me de terrâ clamet ad Dominum*. Docuit ex neceſſitate parandam virtutem. Coll. ex Surio tom. 6. in vita S. Malachiæ.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Te autem ALPHONSE ſilerem? qui hîc parem vix vllum, at ſuperiorem certè neminem habuiſti. Obſidebat Caietam pertinaciter rebellem, conſtabat obſeſſos inopiâ commeatuum premi: quod ipſimet faſſi, inutilem turbam emittebãt. Agitatum in conſilio eam repellere in vrbem, dedendam enim mox hac ratione. at noluit REX eorum miſertus. quare cùm ea potitus non eſſet, quidam obiicere auſi, Niſi illos emiſiſſes, iam vrbe potitus eſſes. Ille fortiter & conſtanter, *At mihi*, aiebat, *pluris tot hominum incolumitas eſt, quàm centum Caietæ*. Tamen nec ea defuit. nam ciues tam inſigni virtute moniti, vltrò ſe ei tradunt. Meminerat clementiſſimus Princeps illius Senecæ, quod

——— quiſquis eſt placidè potens
Dominuſque vitæ ſeruat innocuas manus,
Et incruentum mitis imperium regit,

Ani-

Animoque parcit: longa permensus diu
Felicis æui spatia, vel cælum petit,
Vel læta felix nemoris Elisij loca.

I. Lipſ. loco cit. Panorm. lib. 1. de Geſtis eiuſd.

IDEM

Percontanti, cur erga omnes, etiam malos, ita lenis eſſet; vocem factis conſonam reſpondit: *Quia bonos iustitia conciliat, malos clementia.* Panorm. lib. 2. de Geſt. Alphon.

IDEM.

Iterùm cùm de nimia eius lenitate quererentur miniſtri, eamque vix Principem decere dicerent: *Quid ergo*, inquit, *vultis vrſos & leones regnare? Hominum clementia, belluarum feritas propria est.* Vera dixit. Quo quis maior, & magis (vt ſic dicam) homo eſt, hoc virtuti huic pronior, quæ ob id humanitas appellatur. Quare ſapienter admodum Iuuenal. de hac virtute verba faciens Sat. 1. ait:

——— Separat hæc nos
A grege brutorum: atq; ideò venerabile ſoli
Sortiti ingenium, diuinorumque capaces.

& paulò pòſt:

Principio indulſit communis conditor illis
Tantùm animas, nobis animũ quoq;, mutuus vt nos
Affectus petere auxilium, & præstare iuberet.

Panormit. ibid.

IDEM.

Eiuſdem etiam illa vox; *Malo multos mea clementia ſeruare, quàm paucos ſeueritate perdere.* Vnde etiam dicenti ſibi cuidam: Caue, ne tua hæc clementia in perniciem cedat: *Imò verò*, reſpondit, *multa mihi perferenda ſunt, ne in inuidiam cadam.* Ibidem.

IDEM

IDEM

Quid maximè aduersarios flecteret, rogatus; *Placabilitatis* ait, *& mansuetudinis nomen.* Vnde dum contra Venetos & Florentinos haud equidem iniuria bellum suscepisset, ac magno animo & viribus aduersus eos contendisset, Veneti oratores armato obuiam procedunt, pacem humiliter postulant. cuius conditiones, cùm eiusdem proceres intelligere desiderarent, ac se facilè quiduis à victo hoste impetraturos dicerent, ALPHONSVS respondisse fertur: *Nullum aliud datæ pacis pretium existimo, quàm hostibus genibus ad me aduolutis pacem dare.* O Clementiam! pænè è Potentûm pectoribus proscriptam. Panorm. lib. 1. de Gestis eiusd.

CAROLVS V. IMP.

Et te vnicum Mansuetudinis pręsidium CAROLE Cæsar in extremo hoc agmine colloco. Illi enim nihil grauius ingratiusque, quàm aliquem capitis damnatum intelligere. Quare cùm in Anglia nobilissimum quemdam iuuenem sententia Volsæi, qui iudiciis præerat, damnatum audiuisset, pulchrè ludens, *Indignum,* aiebat, *à cane lanij tam pulchram damam deuorari.* nam ille qui tot annis lanienam in Anglia exercuerat, lanij filius erat. Pręclarè Ouidius ad Cotim:

Conueniens hominum est hominem seruare voluptas:
Et melior nulla quæritur arte fauor.

Chyt. in Orat. de Carolo v. Imp.

COEMITERIVM.

Elias Abbas.

Coemiteria, quæ mortuorum domicilia, suntq; quasi publica quædã gymnasia, in quibus vera Philosophia, Mundi videlicet cõtemptus, docetur, alacri animo accedamus cum Elia Abbate. Ille enim cùm sæpiùs ad ferales has scholas suos remitteret, & illi quidnam emolumenti ex eo accessu consequerentur, inquirerent; dicebat: *Quale in domo figuli retulit Ieremias propheta.* Iste namque eò à Domino missus, cùm vidisset vas super rotam, ejusque confractionem & nouam restaurationem, didicit dependentiam necessariam populi à diuina bonitate. Ita & nos, intuentes Sepulchreta, vitæ nostræ & mortis memoriã recolimus, quodq; gloria hominis stercus & vermis est: hodie extollitur, & cras non inuenitur. ac vt benè cecinit Poëta,

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu quæ valuère ruunt.

Eremita anonymvs.

Rogatus, quomodo ad hanc publicam scholam accedendum esset, respondit; *Quo olim ad ludum Pythagoræ.* Ad eum enim primum accedentibus quinquennale imperabatur silentium, vt silendo meliùs tandem loqui discerent. Ita in hac mortalium palęstra, silentio & tacita inspectione opus; cùm ad prudentiùs loquendum, tum ad rectiùs iudicandũ, & meliùs viuendũ. Ex Stimulis virtut.

Pver anonymvs.

Complorata iacent mæstis vbi corpora bustis,
Garrula soluebant vocibus ora senes.

Certa-

Certabantque iocis: ad quos puer ore proteruus,
Sunt, *ait*, ad vestras gaudia quanta domos.
Confectos ætate senes, lethoque propinquos,
Ipsorumque notans, esse sepulchra, domos.
Ex Epigramm. Sabini.

COGITATIO, CONTEMPLATIO, MEDITATIO.

S. THOMAS AQVINAS.

QVAM verum Heracliti dictum, Plutarcho teste, vigilantibus vnum communem esse mundum, sopitos in suum quemque discedere, per cogitationem scilicet & contemplationem; reipsâ inuestigandum. Atque vt Hieronymos, Augustinos, & alios insignes viros, apud quos magno in pretio contemplationis & sanctæ cogitationis studium, omittam; THOMAS AQVINAS, qui ob doctrinæ præstantiam Angelici Doctoris nomen obtinuit, Parisiis cum Philippo, vel (si Campano fides) Ludouico rege in cœna accumbens, animo alienatus, cùm ne oculis quidem conniueret, manu tandem percutiens mensam, exclamauit; *Aduersus Manichæos conclusum est.* quod factum dum Rex admiraretur, THOMAS cum rubore respondit: *Argumentum mihi in mentem venerat, quo Manichæorum dogma penitus euertẽdum.* Ita viri sancti etiam aliud exteriùs agentes, interiùs ad Dei gloriam promouendam semper intendunt. Fulg. lib.8. cap.7.

S. BASILIVS.

Aquinati se BASILIVS associet. qui non ignorans, quantú pia consideratio ab impietatis studio mentem

tem auocaret, cùm rogaretur, Quis frequenter irascitur? quis ad opera ſpiritualia piger eſt? quis actiones ſuas ad Dei gloriam non refert? hoc vnum ad ſingula reſpōdebat; *Qui non ſemper cogitat Deum ſuarum actionum inſpectorem eſſe. Hæc enim vna recordatio ſi eſſet aſsidua, contra omnia vitia medelam præbet.* Refert Th. Stapl. in Promp. æſtiu. pa. 404.

FR. ÆGIDIVS COMES S. FRANC.

At quoniam facilem in homine aditum parat fœda cogitatio, dicebat aliquando FR. ÆGIDIVS, *Cùm eiuſmodi cogitatio accedit, eam abige: diceſque, Iam alius hoſpes meum domicilium occupauit.* Benè Ambroſ. Si non penitùs libidinem noſtro excutimus animo, tollimus eam magis nobiſcum, quàm poſt nos relinquimus. Ibidem Dom. 2. poſt Pentec.

FRANCISCVS BORGIA SOC. IESV.

Vide infrà, SVI COGNITIO.

S. ELIZABETHA.

Quæ etiam fæminis in hac contemplandi laude acciderunt, referam. Pannonum regis filiam ferunt ita ſupra ſe ſublatã, cæleſtibus rebus animum intendiſſe, vt Ieſum ſe in nubibus videre palàm teſtaretur, ſibique dicere, Ego tecum ſum. vnde & illa cunctis audientibus reſpondebat: *Ita Domine, tu mecum, atque ego tecum.* Magnum diuinæ liberalitatis beneficium, vt homo Deum alloquatur: maius, vt alloquentem audiat: maximum, vt vnà cum illo ſit. Conrad. Concion. de S. Elizabeth.

CAROLVS MAGNVS.

Ille ad ceruicale pennam & encauſtum cum membrana noctu reponebat, vicinumque lecto parietem cera illini curabat. percontanti eius rei cauſam;

ſam; *Vt*, inquit, *ſi quid cogitanti mihi in lecto vtile occurrerit. ſignem, & memoria ſignatum poſtero die reuocem.* Conuenienter Auſonius,

Μελέτη τὸ πᾶν qui dixi, & dictum probo,
Meditationem id eſſe totum quod geras.

Eginard. in vita Caroli, & Henr. Erphord.

CAROLVS V. IMP.

Eiuſdem mentis, ſed paulò aliter CAROLVS V. qui rem quampiam aggreſſurus, diu multumque eam animo voluebat: in publicum non prodibat, imò morbum quandoq; ſimulabat. dicebat enim; *Principum conſilia deprehendi non debere, priuſquam in opus deducta eſſent.* Theat. Zuing.

COGNITIO SVI.

ARSENIVS ABBAS.

SVI COGNITIONEM, quam veram Philoſophiam dicebat Demonax, rem difficillimam Thales, tractandam per exempla ſuſcipimus. Primum ſit ARSENII, magni illius Abbatis, quem dum videret quiſpiam cum Ægyptio viro agreſti multa diſſerentem de cogitationibus, & non ſine admiratione multa inquirentem; indignabatur, virum tantum, & tam celebrem, hominem idiotam de grauiſſimis rebus conſulere: ſed ARSENIVS, *Non quidẽ negauerim mediocriter me eruditum: huius tamen ruſtici illiteratam inſcitiam me nondum fateor didiciſſe.* Sur. tom. 4. ex Palladio & Metaphr.

IDEM.

Eiuſdem etiam percelebre illud, quod commemorat Dorotheus. ſolitum enim eum frequenter dicere aſſerit, *Arſeni, ad quid veniſti?* nihil magis repu-

reputans ad ſui cognitionem aſſequendam facere, quàm ſæpiùs meditari, ad quid huc venerimus. Doroth. doct. 10.

Constantivs Monachvs.

Hunc Arſenio ſocium damus. nam cùm ad videndum eum quidam è longinquâ regione Anconam veniſſet, eumq́ue quòd ſtatura puſillus eſſet deſpexiſſet, irriſorem ſuum oculo excepit. &, *Quantum gaudeo*, inquit, *quòd tandem nactus ſum hominem, à quo iure parui pendendus exiſtimor. Seruum enim me ſcio, & vt habitu, ita ad quoduis bonum opus puſillum, ac prorſus inutilem.* Longè aliter hic ſentiebat, quàm publica hominum lex:

Quâ nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo.
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Greg. lib. 1. Dial. cap. 5.

Franciscvs Borgia Soc. Iesv.

Ille item dignus qui inter priores locum habeat. Occurrenti namque Dynaſtæ Hiſpaniæ, eiuſque vicem querenti, quòd inops veſte attrita ambularet, ſeq́ue & valetudinem negligeret, reſpondit: *In me fore recipio, vt mihi caueam. Iter enim facturus, prodromos binos præmitto tamquam exploratores, qui hoſpitium menſamq́ue adornent.* Interrogantiq́ue Dynaſtæ, Ecquóſnam illos? *Mei*, replicabat, *cognitionem, & pœnarum apud Inferos quas merui, contemplationem.* Lib. 4. vit. eiuſd. cap. 1.

Religiosvs anonymvs.

Iſte quoque interrogatus à confratre, Cur ego aſſiduè iudico fratres, eoſq́ue carpo? reſpondit; *Quia necdum teipſum cognouiſti. Nam ſeipſum qui nouit, fratrum vitia non aſpicit.* ſed potiùs conſiderat,

--- num ſibi quid vitiorum inſeuerit olim

Natura, aut etiam consuetudo mala: namque
Neglectis vrenda filix innascitur agris.

ANONYMVS FRANCISCANVS.

Cùm esset hic Ecclesiastes summus, rogabatur, cur non eam energiam haberent sermones eius, quam Bernardini religiosi viri, quem ipse tamen eloquio superabat; *Ego*, inquit, *comparari possum carboni calido, sed non ignito: cui si alij carbones apponantur, ignem non concipiunt. At Bernardinus similis carboni ardenti, inflammatus diuino spiritu: cui si applicentur alij, ignem concipient.* In vita S. Bern. apud Sur. tom. 7. pag. 432.

COLLOQVIA.

S. PERMENAS PRESBYTER.

CORrumpunt bonos mores COLLOQVIA praua, habet vulgatũ illud. & verè ita esse, suo dicto confirmauit PERMENAS vir sanctissimus, qui cũ Polycronio Episcopo Babylone martyrium subiit. Comprehensus namque à Decio, cùm is multa Polycronium rogaret, & ille nihil responsi redderet, quæsiuit Imperator, num mutus effectus esset. quod PERMENAS excipiens; *Non est*, ait, *mutus Episcopus, sed tacet, ne impiorum colloquiis inquinetur.* Marul. lib. 5.

S. LVDOVICVS EPISC. TOLOS.

Paris virtutis & animi hic: qui vana hominũ colloquia velut cane & angue peiora fugiebat. Dicebat autem, quod & verè sentiebat: *Grata mihi piorum & bonorum familiaritas: quia ab his eruditio & pietas, non secùs ac ab aromatibus odor.* In vita eiusd. manuscr. Louan. in Biblioth. FF. Minorum.

S. Go-

S. GODOFREDVS EPISC. AMBIAN.

Nec minùs illuſtris iſte, apud quem ea inualuerat conſuetudo, comites itineris vel antecedere, vel remotiùs eos ſubſequi; accedere autem neminem. Rogatus autem cur id ageret; *Ne*, inquiebat, *otioſis ſermonibus detur occaſio.* ſuo exemplo conteſtatus, Deo dicatum, ſacris contemplationibus, non inanibus ſermonibus intentum ſemper animum habere oportere. Sur. tom. 6. in vita.

COMPASSIO.

IESVS CHRISTVS.

MVlta alio in loco à nobis dicta, quæ ad hunc aptè deduci poſſent. pauca tamen in præſenti addemus, ne COMPASSIONIS limites neglexiſſe videamur. Huius autem illuſtre exemplum eſt DOMINVS IESVS, cuius tota vita quid aliud quàm continuata quædam compaſſio, & humanæ infirmitatis condolentia? videbat (vt grauiora ſeponam) turbam copioſam ſe ſequentem triduùm, ſine cibo: & conuocatis diſcipulis, *Miſereor*, aiebat, *turbæ: quia triduo iam perſeuerant mecum, & non habent quod manducent: & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim eorum de longè venerunt.* Matth. cap. 15. Mar. 8.

Quære ELEEMOSYNA, CLEMENTIA, *&c.*

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Neque ALPHONSVS inter Principes hac laude caruit. Cùm enim Stephanus Neapolitanus, ſumpto nepenthe, cerebro nonnihil læſus eſſet, teneretque opida quædam regia, fuerunt qui Regem ad ea ipſa repetendum incitarent: quibus ille; *Inhumanum videtur iis etiam ſubſtantiam auferre, qui-*

bus sors cerebrum & mentem abstulit. præclarè insinuans, haud esse miseriam miseriæ superaddendam. Æn. Syl. lib. 4. de Dict. Alph.

ANONYMVS.

Refert de quodam, cuius nomen silet, B. Augustinus: quòd cùm in puteum altum incidisset, eiusque sortem quispiam miseratus, diceret; Quomodo huc miser decidisti? ille facetè respõderit: *Quid rogas, aut refert quomodo inciderim? age, vt me educas.* Ita quosdam videas proximi necessitatibus subleuandis parum attentos, inquirere potiùs quomodo eas habuerint, quàm rationem præbere subsidij vel medelæ.

Vide Apophth. de CHARITATE ERGA HOMINES, *& de* MISERICORDIA.

CONCORDIA.

D. LVDOVICVS REX FRANCORVM.

PErsequamur etiam læto & hilari stilo, egregium humani animi ab odio ad gratiam deflexum. Clarus in eo fuit LVDOVICVS GALL. REX, Diuorũ numero adscriptus: qui non domesticos modò, sed & exteros Principes, inter quos dissidium, ad concordiam reuocare satagebat. Quod cùm improbarent nonnulli, eos grauiter redarguens, *Quid,* inquit, *si externi me vidente, & simulante, armis dissideant: numquid per summã malitiam Regem Francorum id tolerare existimabunt; & in me regnumque aliquam perniciem machinabuntur? Præterea periculum, ne iram Dei in me prouocem, qui summo fauore prosequitur eum, qui dissentientes conciliare nititur.* memor sermonis quem in loco campestri Dominus

coram

coram suis habuit: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Ionuil. in vita eius cap. 89.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Quàm autem vera sit illa Sallustij sententia; Concordia res paruæ crescunt; asseruit suo dicto PETRVS ALDOBRANDINVS: cui in ore aliquando; *Ciuium felicitas non solùm ex concordia nascitur, sed ea etiam quasi quodam pabulo nutritur.* Henricus Farnesius in Apophth. de Principe.

IDEM

Dixisse sæpenumerò commemoratur; *Duo sunt Concordiæ vincula: beneficium & gratia: quorum alterum beneuolentiam connectit accipientium; alterum largientium amorem & studium stabili charitate confirmat.* Ibidem.

ALEXANDER SEVERVS IMP.

Post illos primum locum postulat ALEXANDER SEVERVS: qui vitæ suæ postremum instare terminum cùm aduertisset: filiis ad se vocatis, supremum hoc vale, ac æuiternum monumentum dedit: *In id vnum incumbite, Benè inter vos conueniat: locupletate militem, ceteros contemnite.* Præuidebat prouidus etiam illo instanti Imperator, filios regnandi libidine de successione dimicaturos: & nisi milites pecunia flecterent, penitus interituros esse. Dion. Nic. & Xiphil. in vita eiusd.

IOVIANVS IMPERATOR.

Quid ille? Rogatus aliquando responsum daret Macedonibus supplicantibus; *Odi*, respondebat, *omne contentionis genus: concordiam autem vnicè amplector & amo.* Verum esse illud Horatij testatus:

Felices ter, & ampliùs,
Quos irrupta tenet copula: nec malis

Diuulsus querimoniis,
Suprema citiùs soluet amor die.

Niceph. Call. lib. 10. cap. 40. hist. Eccles.

CONSTANTINVS MAGNVS

Meritò in hunc Illustrium numerum referendus. Cui cùm in Nicæna Synodo varij supplicantium libelli, quibus mutuæ querimoniæ exprimebantur, traderentur; omnibus ad concordiam excitatis, vniuersos dilacerabat, dicens: *Mei muneris non est talibus in causis iudicem agere, aut proferre sententiam.* Sozom. lib. 1. cap. 16.

ALPHONSVS REX ARAG.

Verus Concordiæ patronus persæpè dicebat: *Si Romanorum temporibus vixissem, etiam templum Ioui Positorio construxissem.* Rogantique causam, *Vt ita*, inquiebat, *de rebus acturi, in eo primùm conuenirent, & contentionem omnem deponerent.* Significabat autem nihil Reipub. perniciosius, quàm si cum Patribus plebs contentiones misceat. Panorm. lib. 3. de Gestis eiusdem.

COMES PALATINVS

Rogatus, quod esset potissimum Concordię vinculum; *Religionis*, aiebat, *similitudo, & de diuinis cultibus consensio.* Peucerus.

CONFESSIO PECCATORVM.

IESVS CHRISTVS.

CONFESSIONIS, quę animarum salus, vitiorum dissipatrix, oppugnatrix dæmonum ab Augustino non immeritò appellatur, vtilitatem ac ineffabilem necessitatem prosequamur. quam vti DOMINVS,

minvs ac Salvator noster Sacramentorum nouę Legis auctor instituit: ita etiam pluribus locis commendauit. & Petro siquidem, post insignem illam confessionem: *Tibi*, inquit, *dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Quid enim per claues, nisi scientia discernendi inter lepram & lepram insinuatur? Quid per ligare & soluere, nisi sententiæ, post causæ cognitionem, prolatio? Hoc ipsum & alio loco verbisque post resurrectionem in discipulos insufflans, dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Matth. cap. 16. & Ioan. 20.

S. Antonivs.

Eamdem confessionis necessitatem, atque vtilitatem, confirmauit iste. *Magnam enim esse*, dicebat, *ad virtutem viam; si singuli vel obseruarent quod gererent, vel vniuersas mentis cogitationes fratribus referrent.* Videbat certè ægrè peccatum cōmitti, quod alij debet manifestari, & quasi cùm pudore proferri. Athan. in vita eiusd.

D. Lvdovicvs Franc. R.

Et hic in id vnum incumbebat potissimùm, vt filium natu maximum, hac Confessionis virtute imbueret. Cui etiam moriturus, inter cetera salutis monita dicebat: *Elige tibi Confessorem, & idoneum, & probum: qui sapienter quid agere, quid fugere debeas, edoceat.* O nimis disparē huius Principis à nostri ęui plerisq; Magnatibus animū! Ionuil. in vit.

Clavdivs Viexemontivs.

Vide Iocose dicta.

CHRISTOPHORVS ARCIS DIENSIS PRÆFECTVS.

Require Apoph. de SALVTE EIVSQ. CVRA.

CONFESSIO FIDEI.

IESVS CHRISTVS, & PATER LVNATICI IN EVANGELIO.

POst peccatorum confeſſionem, eam quæ fidei eſt, conuenienter ſubdimus, ſine qua prior illa nihili facienda; magni verò, ſi coniunctam eam habeat, æſtimanda. LVNATICI PATER, (cuius meminit Euangelium) rogatus à DOMINO, *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.* continuò exclamans, motus commiſeratione erga filium, cum lachrymis proteſtabatur: *Credo Domine: adiuua incredulitatem meam.* Et ita, vt habet Aug. Conc. 7. in Pſ. 118. incredulitatem ſuã adhuc inhærentem, inuitò confitebatur: neque tamen fidem diffitebatur. & hinc filio ſanitatem impetrauit. Mar. cap. 9.

S. PETRVS & IOANNES.

Vide PRÆDICATIO VERBI DEI.

BENIAMIN DIACONVS.

Vide CASTIGATIO MODESTA.

S. TIBVRTIVS MARTYR.

Sed & hunc meritò celebrauerim. Qui à Fabiano Præfecto compulſus, prunis ante ſe poſitis thura Diis ponere, aut eaſdem diſcalceatis plantis calcare; facto crucis ſignaculo, ſuper eas ingreditur, dicens: *Depone infidelitatem Fabiane; diſce ſolum Deum, quẽ confitemur, dominari creaturis. Tu tãtum præſta in nomine tui Iouis; &, ſi poteſt, faciat te non ſen-*

ſentire dolorem. Sur. tom. 1. in vita S. Sebaſtiani.

CLERICVS ANONYMVS.

Longum foret enarrare quàm fortiter viri ſancti hac Confeſſionis virtute vſi. quare pluribus aliis, alium in locum relegatis, quid de CLERICO quodam commemoret Gregor. Turon. videamus. Ab Arrianis cuſtodiæ traditus, cùm Perſonarum trinitatem in naturæ diuinæ vnitate multis rationibus adſtrueret; nec minis, nec muneribus, ſententiam mutaret, induci poterat: tandem in equuleum ſublatus, dum rogaretur, Quid credis? nihil aliud reſpondebat, quàm, *Credo in Deum Patrem, & in Ieſum Chriſtum, Filium eius vnigenitum, atque in Spiritum ſanctum, ex vtroque procedentem.* Greg. Turon. de Glor. Mart. lib. 1. cap. 82.

Vide Apophth. de FIDE & FIDELITATE.

ACHEMENIDES.

Inuitant me etiam, & excitant quæ ſequuntur. ACHEMENIDEM referam, qui à Tarane Perſarum rege, quòd fidei ſemina in Perſide ſparſiſſet, accuſatus; *Vniuerſitatis*, aiebat, *Deum nequaquam abiuro, vt tibi amicitia iungar. Maius crimen, diuinam, quàm regiam lædere maieſtatem.* Niceph. lib. 14. Hiſt. cap. 20.

IDEM

Illic honoris & amicitiæ regiæ, hîc munerum contemptor. Sumptuoſis namque veſtimentis à præfato Tarane donatus, poſtquam id factum ſenſit, vt ita lentis beneficiis à propoſito dimoueretur; excandeſcens, conciſſas eas à ſe reiecit, dixitque: *Si eius gratia me Religionem longè optimam mutaturum putas, en munus tuum, vnà cum impietate, habe.* Ibidem.

CANVTVS ANGLORVM REX.

Addamus & hunc, cui præclarum huius rei testimonium præbent Annales. Cùm à coruis aulicis (Assentatores appello) circumuentus, omnia ad nutum eius vultumq́ue conuerti iactitarent: ille, iis inspectantibus, sedem regiam in maris litore poni curat. cui insidens, *Tu mare*, inquit, *ditionis meæ es, & terra in qua sedeo, est mea: tibi impero, ne in terram meam ascendas:* (iam enim erat maris accessus) *nec membra domini tui madore perfundas.* Dixerat. Seruat suum fluxum mare, & immenso imbre domini sui sinum perfundit. Tum ille: *En, quàm ego omnibus imperito? Quin sciant omnes qui terram incolunt, vanam & falsam esse regum potentiam; atque vnum eo nomine dignum, qui verè imperium inhibet cælo, terræ, mari* ac diademate Cruci imposito, deinceps pietatis & modestiæ cultor exstitit. Ita

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis.

Saxo Grammat.

Vide Apophth. de CHRISTI CONFESSIONE, & NOMINE. *Item de* IDOLORVM VANITATE, &c.

CONIVGIVM.

IOANNIS BRITANNIÆ DVCIS F.

DE CONIVGIO dicturis, primùm se exhibet IOANNIS BRITANNIÆ DVCIS FILIVS, quem cùm pater in matrimonium tradere destinasset Isabellæ Scotorum Regis filiæ; rogat, qualis futura sibi vxor esset. Cui pater: Prudens est admodum, & decenti corporis forma: quæ, vt nostri sanguinis generisq; fiat particeps, digna est; verùm omni eloquen-

quendi venere caret. *Talem*, inquit filius, *optaui ſemper: nam ſatis multum prudentiæ mulieri ineſſe existimauerim, ſi norit dignoſcere inter thoracem & induſium mariti ſui.* quaſi dicat: Quę nouit ſe moribus mariti accommodare, & malos diſſimulare, bonos imitari. Corozetus de Dict. Fact. memor.

THOMAS MORVS.

Hic duas vxores ſucceſſiuè habuit, & vtramque admodum paruæ ſtaturę. Rogatus, cur tam exiguas duceret; illud Democriti reſpondit: *Quia ex duobus malis, minus putaui eligendum.* Tho. Staplut. in vita eiuſd. cap. 13.

EVGENIA PHILIPPI FILIA.

Vide VIR BONVS.

Vide etiam plura in Apophth. de MATRIMONIO, MARITO, *&* VXORE.

CONSCIENTIA BONA.

S. TIBVRTIVS MARTYR.

BONA CONSCIENTIA, quæ velut ſuaue nepenthes, omnem vitæ mœrorem ac ſolicitudinem repellit, & iuge conuiuiũ in Prouerbiis nuncupat Salomon, paucis illuſtranda. Veniat in medium TIBVRTIVS: qui dum Fabiani tyranni iuſſione, ociùs Chriſti fidẽ negare variis tormẽtis propoſitis compelleretur, immota & inconcuſſa mente, in generoſam hanc vocẽ erumpens, *Decerne*, reſpondit, *quod lubet. Omnis nobis vilis est pœna, vbi pura eſt comes conſcientia.* Sentiebat autem cum Apoſtolo, gloriam noſtram eſſe, conſcientiæ propriæ teſtimonium. Sur. tom. 1. in vit. S. Sebaſt.

S. HILA-

S. HILARION.

Quin & de S. HILARIONE testatur B. Hieronymus: quòd, cùm iam morti proximus, & modicus calor in corpore teperet, nec quidquam viui hominis, præter sensum, superesset, apertis oculis loqueretur: *Egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? Septuaginta propè annis seruiuisti Christo, & mortem times?* Verè libenter ille moritur: & venientem (vt Christianè loquitur Seneca) nemo hilaris mortem excipit, nisi qui ad illam se diu composuerit. puta, cui conscientia mentem explet dulcedine & pace. Hieron. in vita.

LVPVS SENONVM EPISC.

Quis autem de LVPO Senonum Episcopo non malè opinetur, qui eum pręcessoris sui filiam tenerrimè diligere conspexisset? tamen ipse se taxari intelligens, eam in publico est amplexatus, dicens: *Non offendunt obloquentium verba, quem propria non inquinat conscientia.* Quæ res illo æuo fortassis tolerata: hoc verò, non sine graui scandalo tentanda. Marul. lib. 5.

ANONYMVS.

Illustre & illius responsum, cuius nomen silentij sigillo obseratum. Rogatus enim, quid nos potissimùm delectare soleat; *Conscientia*, aiebat, *pura, & spes bona.* Vnde non sine causa dictum à Sapiente: Læti cordis os florescit. Anton. Serm. de puro corde.

SEBASTIANVS LONDINENS. LVDIMAG.

Nostri æui est, quod addam. Exhibuerat SEBASTIANVS Scholę Londinensis rector, inspectante Elizabetha Anglię regina, Comœdiam miro cum plausu: & mercedem petere iussus quam vellet,

Con-

Conſcientiæ, aiebat, *libertate donari velim, quò Catholicam vitam impunè viuere valeam.* Veram quippe libertatem cum Periandro exiſtimabat, Rectam conſcientiam. Benè & doctè Ouid. in Faſtis:

Conſcia mens vt cuique ſua eſt; ita concipit intra
Pectora, pro facto ſpemq; metumque ſuo.

Raſtell.

Vide Apophth. de INNOCENTIA.

CONSCIENTIA MALA.

IVDAS ISCARIOTES.

AT numquam ſecurus eſt reus animus: mala enim mens propriis cõſcientię ſtimulis agitatur: quibus etiam Regius vates ſauciatus, clamabat; Peccatũ meum contra me eſt ſemper. Eadẽ lue infectus IVDAS proditor, videns Ieſum Iudæorũ ſententia damnatũ, aliquo tactus dolore, peccati conſcientia ſtimulante, referens triginta argenteos, iam ad deſperationem ductus; *Peccaui*, inquiebat, *tradens ſanguinem iuſtum.* Cui illi reſpondentes, dicũt: Quid ad nos? tu videris. Inſinuabant, cuiuſque teſtimonium eſſe propriam conſcientiam: & quæ ex eâ & ab eâ procedunt. Ac quemlibet noſtrûm

Nocte dieq; ſuum geſtare in pectore teſtem.

Matth. cap. 26.

VOLSÆVS EPISCOPVS.

Fuerat hic inter primos Henrico VIII. Angliæ Regi auctor, quòd Catharinam Aragoniam repudiaret. At vt impiorum conſilia rarò ſtabilem ſortiuntur finem; non diu pòſt, dum velut reus læſæ maieſtatis Londinum ſupplicio afficiendus perduceretur; furiis conſcientiæ inquinatæ agitatus, *Vtinam,*

nam, ingemebat quasi desperabundus, *nihilo magis diuinæ maiestatis læsæ reus fuissem! Nunc autem, cum nihil prius habuerim, quàm eâ relictâ Regi inseruire; & in Deum peccaui, & in Regem.* Haud malè in Epigrammate suo Pictorius:

Istud habet damni vitium inter cetera: quòd mens
Palpitat assiduo flagitiosa metu.

N. Sander. de Schism. Anglic. lib. 1.

CONSILIVM ET CONSILIARII.

FREDERICVS CÆSAR.

CONSILIVM omne, à quocumque proficiscatur, à Deo esse, auctor est B. Augustinus: vnde & Consiliarios ipsos præstantiores esse cõuenit, ac vita & moribus superiores. Quis enim in cœno fontem requirat? quis de turbida lympha potum petat? Considerabat id FREDERICVS, qui aliquando pro concione Consiliariis suis dicebat: *Vtinam consiliarij mei in palatij vestibulo duas res deponerent! sic enim & ipsi recta consulerent, & mihi etiam de consiliis eorum iudicare esset facillimum.* Interrogantibus autem quænam illæ res essent? *Simulatio*, aiebat, *& dissimulatio.* Docebat autem, Consiliariorum priuatos affectus sæpè obstaculo esse, quo minùs rei, bonoque publico Principes rectè consulerent. Æn. Syl. lib. 3. Comm. de Reb. Alphonsi.

IDEM

Ladislaum Hungariæ Regem, adhuc puerum, apud se educabat: neque deerant qui eum clàm perdendum suaderent: per cuius mortem vtpotè summam rerum obtineret. Verùm pius & prudens Imperator, *Cur me*, inquit, *diuitẽ potiùs, quàm pium desidera-*

fœderatis? Ego ſanè diuitias non ita amo, vt iis tam impium facinus, improbis veſtris conſiliis perſuaſus, attentem. Et hic iterùm ſuo exemplo docuit, conſilia impia, eorumque auctores è Principum pectoribus aulisque extirpandos. Supra me eſſe debet, inquit Auguſtinus, cui me committere paro. Ibidem.

ALPHONSVS REX.

Rurſus ſe hîc inſerit ALPHONSVS, verè magna huius operis pars. Hunc, cùm ſenex naturâ & ætate audacior argueret, quòd contra Patrum decreta bellum capeſſeret, dixit: *Regum conſiliarij inſtar regum eſſe, regumque animos habere oportet.* Plura tamen aliquando conſiliariis priuatiſque conueniunt quàm Regibus. Ita Parmenioni pecuniam cudere licuit, Alexandro non licuit. Panor. lib. 1. de Geſt. Alphon. & Æn. Syl. de eiuſd. Dictis.

IDEM

Sciſcitanti, quos Conſiliarios maximi faceret; *Libros*, reſpondit: *quia ab his ſine metu, ſine gratia, quæ noſſe cupio, fideliter audio.* Panorm. lib. 3. de Geſtis Alphonſi.

IDEM

Reges ab aliis regi, duceſque ab aliis duci, perabſurdum eſſe dicebat. Notabat autem eos, qui, cùm ſplendidis titulis Regni Imperiique gaudeant, ſuorum tamen Conſiliariorum velut mācipia exiſtant. Panorm. lib. 2.

HENRICVS VIII. ANG. REX.

Vide DOCTRINA IN PRETIO HABITA.

CAROLVS VIII. FRANC. R.

Ante illum CAROLVS VIII. Rex Chriſtianiſſimus, monitus à Legato Aquitaniæ, ne Anglorum conſi-

consilio auxilioque vteretur, sibi satis esse virium bello suscitando: ad quemdam ex adstantibus conuersus, *Vides*, inquit, *sollicitantem eum, vt bellum moueam, quod ex vsu Galliæ futurũ dicit. an & tibi idem visum?* quo dissentiente; REX, *Sum*, inquit, *Galliæ studiosior, quàm hic orator existimat. Cùm enim vnus modò sit in Gallia Rex, vellem eam à senis Regibus gubernari.* Prudentis est omnia priùs experiri consilio, quàm armis. Phil. Comin. lib. 4. de Reb. Galliæ.

ALPHONSVS ARAG.

Eiusdem etiam mentis ALPHONSVS, quem paulò antè nominauimus. Qui, Cathalanis suadentibus, vt sibi adhuc ætate rerumque vsu immaturo, septem viros prudentia doctrinaq; insignes adiungeret, quorum consilio fretus, sua omnia dirigeret; laudauit consilium, adiecitque: *Si horum septem, vel vnum tantùm dederitis, continuò illi regnum & regimen cessero.* insinuans, raras aues in terris esse bonos Regum consiliarios: at plerosque ex eorum genere, de quibus Iuuen.

Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.

Panorm. lib. 2. de Gest. eiusd.

CAROLVS V. IMP.

Require suprà, COGITATIO, CONTEMPLATIO, &c. *item* GVBERNARE.

CONSOLATIO.

IESVS CHRISTVS.

RAtionem in consolando valere plurimùm, auctor est Cicero: ideoque Christiana solatia, quia in ratione fundata, solida sunt & efficacia.

Quis

Quis enim tales eas fuisse negabit, quas DOMINVS NOSTER pluries benignè est elargitus? vt autẽ Cananæam, Magdalenam, & alios innumerabiles trãseam, cùm discipulis & Apostolis suũ ex hoc mundo ad Patrem transitum insinuasset, vt mœstis medelam consolationis adferret: *Si*, inquit, *abiero, mittam Paracletum ad vos.* & infrà; *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Docet autem rebus afflictis nihil diuino solatio efficacius. Ioan. cap. 16.

S. PAVLVS APOSTOLVS.

Ille etiam veræ consolationis dulcedine perfusus, volens eam participare iis, qui secum in naui erant graui periculo expositi, aiebat: *Adstitit mihi hac nocte Angelus Dei, dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecum.* Act. cap. 27.

S. PAVLA ROMANA.

Meritò hæc Paulo supponitur, quam in rebus anxiis hilari animo decãtasse accepimus illud Psalmistæ: *Quare tristis es anima mea, quare conturbas me? Spera in Deo.* Hieron. in Epitaph.

S. LYDWINA.

Certet etiam cum hac LYDWINA, patria Batauа: quæ tanto consolationum recreabatur cumulo, vt earum pondere se opprimendam diceret, nisi aliquando etiam à Domino humiliaretur. *Bona*, inquiebat, *est consolatio, quam non tumor inflat: sed timor consolidat.* In vita eius apud Ioan. Brugman.

S. SABINA.

Eiusdem & sexus & fortitudinis illa. cui cùm nefarij homines minarentur, ni Diis sacrificaret, in

proſtibulum coniiciendam: pręſenti ſe recreans ſolatio, *Sancto*, inquiebat, *Deo id curæ erit.* Sur. tom. 1. in vita Pionij.

PRINCEPS SARACENVS ANONYMVS.

Huius autem egregium & memorabile dictum, ad calcem, licet extra præſcriptum virorũ ordinem, adiicimus. Hic quandoque ad captiuos in Ægypto Franciæ proceres acceſſit, rogans, vtrùm & illi in Deum crederent ex Virgine natum, cruci affixum, mortuum? &c. quibus affirmantibus, *Mactè igitur animo*, inquit, *parum adhuc id erit, tantillum pro eo ſuſtinuiſſe, qui pro vobis ad mortem vſque decertauit. Qui ſi tantæ fuit poteſtatis, quòd ſeipſum è ſepulchro ſuſcitauit, breui vobis ſperanda ex his calamitatibus liberatio.* Seriam veramque conſolationem fuiſſe, probauit ſecuta libertas. Ionuil. in vita D. Ludouici, cap. 42.

THOMAS MORVS.

Huius admirandam omnium rerum virtutem multa loquuntur. Quid illuſtrius, quàm quòd carceri mancipatus, nullum dolori locum daret? & qui ad ſe excitandum accurrerent, ipſe nouo quaſi ſolamine recrearet? *Mundus*, aiebat, *carcer eſt, ex quo ad cauſam dicendam ſuis ſinguli diebus euocantur. Quòd autem meus carcer aliorum Principum carcere ſit minor, beneficij loco habeo: cùm è malis minimum ſit eligendum.* N. Sanderus de Schiſm. Anglic. lib. 1.

Vide Apophth. de FIDVCIA IN DEVM.

Item,

RES ADVERSÆ.

CON-

CONSORTIVM, CONVERSATIO.

S. PETRVS APOSTOLVS.

QVi cum ſapientibus gráditur, inquit Prou. cap. 13. Salomon, ſapiens erit. Vnde APOSTOLORVM PRINCEPS, cùm multi diſcipulorum Ieſu retrò abirent, & non iam cũ eo ambularent; rogatus à Domino, Numquid & vos vultis abire? aliorum nomine reſpondebat: *Domine quò ibimus? verba vitæ æternæ habes. & nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.* declarans ſuo dicto extra Chriſti conſortium nuſquam fidelibus tutum eſſe refugium. Ioan. cap 6.

S. IOAN. APOSTOLVS.

Si quantum mali ex ſordidâ conuerſatione emergat cognoſcere velimus, quantumq́ue boni honeſtorum ac bonorum conuictus reportet, indagare; intueamur IOANNEM APOSTOLVM. Hic enim lauandi gratia balneum ingreſſus, cùm ibidem vidiſſet Cerinthum hæreſiarcham, continuò exſiliens, illotus receſſit, dicens: *Fugiamus hinc, ne & ipſa balnea corruant, in quibus veritatis hoſtis Cerinthus lauatur.* Docebat impiorum (quorum numero adſcribendus Cerinthus) conſortia vbiq́ue locorum deuitanda. Euſeb. lib. 3. hiſt. Eccleſ. cap. 22. Iren. lib. 5. cap. 3.

ARSENIVS ABBAS.

Hic etiam omnium omnino conuerſationem commerciumq́ue fugiebat. Rogatus autem, cur ita ſolus viueret, cùm multis ipſe prodeſſe poſſet, tum ſermone, tum vitæ exemplo; *Non poſſum,* inquiebat, *diuidere me Deo & hominibus, vt vtriſque complaceam.* Sur. in vita eius, tom. 1.

S. HVBERTVS.

Aliter ille. cùm aliquando martyrij desiderio flagraret, ac meminisset necis B. Lamberti, sui quondam collegæ; inter pias lachrymarum exuberationes conquerebatur, *O infelicem me, cui tanta peccatorum congeries, vt viri tanti martyrium subeuntis consortio indignus sim.* Ita nimirum se imperfectionis arguebat, vt quò esset perfectior, eò magis sibimet videretur exiguus. Sur. tom. 6. in vita.

S. LAVRENTIVS MARTYR.

Meritò inter alios celebrandus LAVRENTIVS, qui Sixtum Episcopum ad martyrij palmam properantem conspicatus, hac voce in publico aggreditur. *Quò progrederis sine filio pater, quò Sacerdos sine Diacono properas? vide an idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem? & mihi iam tui sanguinis consortium negas?* Ardebat videlicet illi in morte coniungi, cui dum viueret, sæpiùs per ministerium & animi vnionem fuerat coniunctus. In vita eiusd. apud Sur. & Sulpit.

INNOCENT. VI. PONT.

Ille, vt ceteris adiiciatur, domi habere noluit nisi viros probatos; idemque facerent Cardinales, monuit. dicebat autem: *Nostra & omnium Ecclesiasticorum vita, ceteris exemplo esse debet ad imitationem Saluatoris nostri, cuius tota vita ad humani generis imitationem respiciebat.* Platina in vita.

Vide SOLITVDO.

CON-

CONSTANTIA RELIGIOSA ET PIA.

S. Petrvs Apostolvs.

SEquitur Religiosa et pia Christianorum Constantia, quæ in Sanctis vtriusque sexus emicuit. Nullâ certè re, nostra hæc Religio magis abundat, magis se commendat, & adfirmat. Pauca itaque in historiis sparsa collegimus, & in iis petram Ecclesiæ Petrvm: qui velut ceterorum caput & ductor, Christo de passione multa dicente, cùm audiuisset omnes in eo scandalizandos, *Etsi*, ait, *omnes scandalizati fuerint, sed non ego.* Qui etiam cùm Christus respondisset, Quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem dederit, ter me es negaturus: amplius loquebatur; *Et si oportuerit me commori tibi, non te negabo.* Quod licet ex præsumptione dictum fuisse videatur, habet tamen aliquid religiosæ Constantiæ admixtum: vtpotè cùm illa assertio non nisi ex vehementi in Dominum adfectu processerit. Matth. cap. 26. Luc. 22.

Pacomivs Abbas.

Quid de illo dicam? cui id vnum curæ semper fuisse commemorant, iuniores ad piam hanc & religiosam Constantiam adhortari. Ita enim dicebat: *Frustrà ad salutis brauium currimus, nisi curramus sic vt comprehendamus. Frustrà cum hoste confligimus, nisi certemus vt vincamus.* Marul. lib. 5. cap. 8. Metaphrast. & alij.

Theodorvs Monachvs.

Hic Pacomij discipulus, professionis suæ initio, multùm à matre solicitatus, ad sæculum rediret,

numquam aſſenſum prębuit. cùm autem litteras à Antiſtite loci attuliſſet, quibus libera ei fieret recedendi facultas, Chriſtum præferens, regredi noluit; *Ne*, inquiens, *ſcandalizantem oculum à me proiectum, iteratò requirere videar.* & ita eſſe maluit Dei filius, qui matris eſſe recuſauit. Marul. lib. 5. cap. 8. in vitis P P.

EREMITA ANONYMVS.

Refert Caſſianus EREMI CVLTOREM vſque adeò vitæ ſolitariæ flagraſſe deſiderio, vt dum faſciculum litterarum è patria accepiſſet, ne aperire quidem illum dignatus ſit, ſed in ignem coniecerit, hoc dicto: *Ite cogitationes patriæ, pariter concremamini: nec me vlteriùs, ad ea quæ fugi, reuocare tentetis.* Caſſian. Monaſt. inſtit. lib. 5. cap. 32.

DIDACVS ANDRADAS SOC. IESV.

Non immeritò illum celebramus, quem etiam hæc virtus extulit. Erat enim P. Ignatio ſubcenturiatus: cumque pugionibus confoſſus in pelagus præcipitaretur, ſocios ad pugnam ſpiritualem cohortatus, *Pugnemus*, aiebat, *ſocij fortiter, ſanguinis prodigi: Chriſti enim ſanguine redempti ſumus.* Quid hîc priùs mirabimur, an admirabilem niuei pectoris conſtantiam, an verò religioſam illam in Dominum ſuum Chriſtum fiduciam? In vita F. Borgiæ, lib. 3. cap. x.

Vide in Apophth. de ANIMI FORTITVDINE, MARTYRIO, *item* FIDVCIA IN DEVM, *&c.*

CONSVETVDO.

S. BERNARDVS ET ANONYMVS.

CONSVETVDO, quæ quaſi ſecunda, & (vt cum Auguſtino loquar) affabricata natura dicitur, paucis

paucis perstringenda. eam enim vincere, dura est pugna; vicisse, maxima victoria. Certè D. BERNARDVS, cùm in Franciæ finibus agens, nobilem offendisset in tantum luxuriæ vitio deditũ, vt quolibet die eodem se inquinaret; eum seuera oratione, at nihil proficiente admonuit. Qui dum se abstinere nullo modo posse assereret, *Quæso*, inquiebat BERNARDVS, *saltem aliquales cum Deo inducias facito, vt minùs ad triduum.* Annuit ille: & ecce triduo expleto, *Nunc in honorem Deiparæ*, inquit vir sanctus, *tantumdem præsta.* paret: tum tertiò BERNARDVS, *Semel adhuc has inducias posco in honorem omnium Sanctorum.* & ille rursus eas paciscitur: donec sponte BERNARDO se insinuans, diceret: *Nolim ampliùs diurnas, sed perennes cum Deo inire inducias.* Tantum prodest inueteratam peccandi libidinem contraria assuefactione sensim eradicare. In vita D. Bernardi, & 7. part. spec. Spirit. cap. de consuetud.

S. IOANNES CHRYSOSTOMVS.

Quanta verò innatæ iam consuetudinis vis sit & vsus, suo dicto asseruisse Ecclesiæ Doctoré CHRYSOSTOMVM, auctores sunt Ant. & Max. Serm. de consuetud. dicebat autem: *Nihil tam firmum est in rebus humanis, quàm veteris consuetudinis tyrannis.* Hinc verè Ethnici alteram naturam dixêre consuetudinem, eiusque imperium grauissimum. nam vt rectè Iuuen.

——Laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali.——

LVDOVICVS PALATINVS COMES.

Præclarus ille vir, iure inter præclaros Ciuilis ordinis, à nobis solus recensebitur. Cùm enim quid-

nam eligendum optandumque altercarentur nonnulli: interrupto sermone, *Eligenda est*, ait, *optima vitæ ratio, quam consuetudo reddet suauissimam.* Meminerat illius Stagiritæ: Multa quæ natura sua non sunt delectabilia, cùm fuerint assuetudine superata, tandem fiunt delectabilia. Timoth. Berck. in Orat. Fun. Ludouici.

ANONYMVS.

Ille autem interroganti, quidnam homini inter cetera esset suauissimum; *Id*, ait, *quod tota vita consueuit.* Quare Orosius de Ormesta lib. 1. præclarè sentit: Dum, inquit, perpetuò in vita sua trãquillitatum & deliciarum sereno assuefacti sunt, ad omne vel modicum obductę solicitudinis nubilum commouentur. Polyanthea.

CONTVMELIA.

FREDERICVS III. IMP.

SIcuti néc ob calorem Ægyptum, neque Scythiam ob frigora, fulmen sentire ferunt: ita è conuerso, nec summa potentia, neque extrema fortunæ humilitas, à CONTVMELIA hominem tutum reddit. quod eleganti dicto, felix aliàs in eiusmodi, illustrauit IMPERATOR FREDERICVS. Ille etenim Romã profecturus, cùm vidisset Cosmæ Medices opes maximas, dixisse fertur: *O quæ conuitia contumeliasque perpessus, antequam hoc modo locupletatus est.* Innuens, eos qui ex humili emergunt, multorum odiis exponi: dum ea insita sit mortalibus natura, recentem aliorum felicitatem ægris oculis intueri. Æn. Syl. de Dict. Alphonsi.

AQVI-

AQVITANVS ANONYMVS

Percontanti Carolo VII. Franc. Regi, qua tandem ratione fidem sibi tot præclaris rebus perspectam falleret; *Non tuo*, aiebat, *Here regno, non orbis imperio adduci possem, non omnium thesauris: contumelia tamen, & stomachosa iniuria possim.* Quod verè est contra illud vulgatum: Cadentem in virum bonum, non hærere contumeliam. Æmil. in vit Lud. 12. Gall. reg.

CONVITIA ÆQVO ANIMO PERPESSA.

FREDERICVS III IMPERATOR.

Huiusce rei exempla suppeditant S. Litteræ, & SS. vitæ. vtpotè quibus nihil magis in voto, quàm pro nomine Iesu contumelias conuitiaque perpeti. Sed neque Ciuile agmen suis hîc caret. Antesignanum agat proximè nominatus FREDERICVS: qui, dum multa in eum maledicta iactassent homines improbi, ad Proceres conuersus, *An nescitis*, inquit, *Principes quasi signum ad sagittas expositos? turres enim prealtas fulgura feriunt, humilia tecta prætereunt.* Appositè Seneca in Epist. Malis displicere laudari est, nec vllam auctoritatem habet, vbi qui damnatus est, damnat. Æn. Syl. lib. 1. com. De reb. Alphon.

ALPHONSVS REX ARAG.

Proximos illi honores occupet ALPHONSVS. audierat namque quosdã de se benè meritos, linguam à conuitiis non temperare: *Regum*, inquiebat, quod olim Alexander, *est, non solùm benè facere: sed mala etiam patienter audire.* Panor. lib. 1. De eius gest.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Nec minor illo LVDOVICVS, qui Carolo octauo superstite adhuc, multis & grauibus lacessitus contumeliis, eo vita functo, cùm in regni hereditatem successisset, & calumniatores sibi fuga consulerent, absentes suaptè sponte reuocauit, dicens: *Priuati personam exui. Rex quippe constitutus, haecce conuitia neque curo, neque vlciscor.* Annal. Franc.

Vide Apophth. de PATIENTIA, MANSVETVDINE, *&c.*

CONVITIA IN AVCTOREM RETORTA.

IESVS CHRISTVS.

VEluti in maledicendo promptissimi sunt nonnulli, ita non minùs ingeniosi alij, vt maledicta in auctoris sui caput retorqueant; mira aliquando cum elegantiâ & lepôre. Calumniabantur IESVM Pharisæi, quòd in Beelzebub dæmoniorum principe eiiceret dæmonia. at ille; *Filij vestri in quo eiiciunt? &* paulò pòst: *Ipsi iudices vestri erunt. Omne regnum in se diuisum desolabitur*, &c. Matth. cap. 12.

INARIVS EPISCOPVS.

Vide CÆCITAS.

VITELLIVS CORNETANVS CARD.

Nuntiauerat illi Alphonsus, se Marte iudice eum arma indecenter tractantem, eò inopiæ redacturum, vt tamquam infimi ordinis sacrificulus, missarum solénia etiam denario peracturus sit. cui ipse; *Non abnuo*, aiebat, *conditionem, vt magni Regis Sacella-*

cellanus efficiar. Regis nuntium quod serium videbatur, eludens. Iouius lib. 1. Elog.

RICHARDVS VITVS.

Admodum facetè ille: non minùs ingeniosè hic. Disputabat enim cum homine nefario Anglocaluinista, potentiore ad bibendum quàm disserendum, de clauibus Ecclesiæ. cumque sibi eas datas constanter ille & pertinaciter assereret; *Credo*, respondit VITVS, *tibi perinde ac Petro eas esse datas: verùm hoc discrimine, quòd huic regni cælestis, tibi verò cereuisiariæ cellæ. hoc enim rubicundum tui nasi promontorium indicat.* Ex Martyr. Angl.

THOMAS BIRACVS.

Neque inferiores hoc in titulo alij. Conuocarat aliquando Patriarcha Hierosolymitanus ad certam causam discutiendam plures aduocatos. cumque vnum ex illis acriùs castigasset, THOMAS BIRACVS præ ceteris liberiùs in eum erupit: cui Patriarcha, Vt video, ait, malum caput habes. At ille vt erat promptus, *Verè*, inquit, *& benè: nam si bonum caput haberem, meliori loco res nostræ essent.* Te igitur culpas? infert Patriarcha. *Non me*, respondit THOMAS, *sed caput incuso.* ipsum scilicet Patriarcham, qui reliquis præerat, incusabat. Pogg. Florent.

SFORTIA COTIGNOLA.

Ei quoque dum à Sergiano magno Seneschalco ad exprobrandam generis nouitatem ligonis fabula obiectaretur, *In hac*, inquit, *vt video stirpis origine conuenimus, cùm Adamus mortalium primus terram foderit: sed ego certè quod iure diffiteri non potes, illo meo ligone multò euasi nobilior, quàm tu tuo pene & penna.* Quo scommate lepidè hominē transfixit.

cùm

cùm in eo tanta cum inuidia dignitatem, ſtuproque ſitam, & patrem eius ad Prętoris tribunal ignobilem ſcribam, adulteratoq; teſtamento falſi damnatum, ſcitiſſimè notaſſet. Paul. Iouius in vit. Iac. Mutij, cap. 84.

HOSPES ILLYRICVS ET VANDALVS.

Ebrius occluſas pulſabat VANDALVS *ædes,*
In quibus ILLYRICI *ſanguinis hoſpes erat.*
Impatienſque moræ, cùm nigrâ bile tumeret,
Hoſpite confeſtim non reſerante domum:
Ecce quid Illyricum, *clamabat,* & inter aſellum
Quo pecus eſt nullum turpius, eſſe rear?
Ille refert contrà: Dubius quid talia quæris?
Anne vides quòd ſint inter vtrumque fores?

Ex relatis Auctori.

QVERALDVS LEGATVS REG. ARRAG.

Ad Africæ Regem miſſus Legatus, nobili cœna apud eum excipitur. Aduocantur etiam procerum nonnulli, quibus Rex mandat, clàm oſſa deroſa colligant, & ad QVERALDI pedes proiiciant. Poſtquam epulis exempta fames, menſæque remotæ; apparet oſſium cumulus. tum quiſpiam à Rege ſubornatus, Quid hîc, inquit, oſſium eſt? profectò lupus hîc cœnauit, non homo. Cui QVERALDVS Regem intuitus, *Mihine, inquit, ô Rex cum lupis fuit negotium? Luporum enim carnem & oſſa ſimul arrodere: quod tui iſti commeſſatores fecère. ego vt homo carnem ſumpſi, oſſa in humum ieci, in canum paſtum & oblectamentum.* Pontanus.

HISPANVS ANONYMVS.

Siſterem, niſi faceta HISPANI cuiuſdam & libera reſponſio, quam Franc. Swertius F. inter alia mihi ſuggeſſit, retardaret. Solimanno Mahumetano ſolenne

lenne erat, in loco quo aluum solitus exonerare, depictas conseruare Christianorum Principum effigies. Itaque necessitate naturæ compulsus, dum eò se conferret, HISPANVM, quem inter ceteros ministros fortè alebat, ad se vocat. Et ostēsa Philippi II. Regis imagine, Eo, inquit, honore apud me est tuus Princeps. Cui HISPANVS (mirare quòd tam liber apud Tyrannum) *Credo*, ait, *non sine causa M. T. hunc isti loco consecrare. Illius enim vel solùm in imagine repræsentati aspectus, in tantum tua viscera commouet, vt sine medicorũ ope, natura se sua sponte quasi deficiens resoluat, & quidquid ei superabundat, eiiciat.*

SCVRRA ET TORTOR.

Vnum adhuc huius farinæ à Georg. Sabino carmine descriptum, ad extremum adscribam:

Vsurpare ioco Pastoris verba Menalcæ,
Omnibus & solitus dicere SCVRRA *fuit:*
Efficiam posthac ne quemquam voce lacessas:
Ipsius hæc semper verba iocantis erant.
Ast vbi iam capitis meruisset crimine pœnam,
Multa quòd intulerat probra nefanda bonis:
Cumque foret laqueo iam suspendendus, eodem
Bucolico ludens carmine TORTOR, *ait:*
Efficiam posthac ne quemquam voce lacessas,
Fracturus torto iam tibi fune gulam.

Require ARTIVM CONCERTATIO.

CONVIVIVM.

IESVS CHRISTVS.

CONVIVIVM omne tribus constare oportere, ex Menalippa Varronis colligitur: Lectis viris, lecto ioco, lecto tempore. quale fuisse illud quod sub-

ſubiungimus, quis audeat inficiari? DEI namque FILIVS, cùm Matthæum publicanum ad Apoſtolatus apicem euexiſſet, eius domum ingreſſus, cum eodẽ, & pluribus aliis publicanis ac peccatoribus, quibus extremum vale, amicorum more, Matthæus dabat, diſcubuit. Phariſæi verò indignati, Quare, dicũt ad CHRISTI diſcipulos, cũ publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter? quorum accuſationem audiens IESVS, ait: *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus.* inſinuans, quòd reficiendo nos corporaliter, etiam poſſimus accumbenti proximo noſtro cibos ſuppeditare ſpirituales: & ea eſſe tum demùm lectiſſima conuiuia, in quibus non tam curæ eſt corpus paſcere, quàm proximi infirmitates, quæ tum vel maximè ſe produnt, dirigere & ſuſtentare. Matth. cap. 9.

D. LVDOVICVS FRANCORVM REX

Viros pios & religioſos ad menſam adhibebat, cumque duos ex illis in aurem colloquentes aduertiſſet, grauiter eos obiurgauit; *Malè*, inquiens, *facitis domini mei clàm colloquẽdo: clara voce ſi quid dicendum, exponite: ne quiſquam vos malè de ſe loqui ſuſpicetur.* Significabat autem, non niſi vrbana in conuiuiis communicanda: ſeria & grauia, in aliud tempus & locum differenda. Ionuil. in eius vita, cap. 94.

S. HVGO EPISC. LINCOLNIENSIS.

Ille Regum & Magnatum conuiuia deſpiciebat. cumque veniſſent aliquando à Rege miſſi, qui aduentum eius iam diu Regem præſtolari nuntiarent; *Satiùs*, aiebat, *eſt terrenum Regem abſque me prandere, quàm æterni Regis mandatum ab humilitate mea negligi.* Erat autem ſingulari ſollicitudine

erga

erga sepulturam mortuorum. Sur.tom.6.in vita.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Aspernabatur hic splendidos & regales apparatus, præsertim in conuiuiis. Vnde cùm Romæ plurimi solùm in id intenderēt, vt aduentantes heroës maiori splendore & gloria exciperent, interrogatus à quodam Principe, cuius mensam maximè laudaret; *Masinissæ Regis*, inquit, *potiùs* (ille enim semel interdiu vesci solitus, idque sine pulmento) *quàm Cleopatræ.* quæ, vno ferculo Antonio præparato, centies sestertiûm absumpsit. Henr. Farnes. in Apophth. de Princ.

IVGO DVX CARINTHIÆ.

Vide CHRISTIANISMVS.

CORREPTIO.

S. IOANNES BAPTISTA.

INgrediamur pelagus CORREPTIONIS FRATERNÆ, quæ innata vitia, aut consuetudine vitiosâ nobis insita, rectæ rationis fræno coërcet. Liberalem admodum hoc in beneficio Christum Dominum exstitisse, documēto sunt Sacræ litteræ. In quibus etiam de eiusdē PRÆCVRSORE memoriæ proditum: quòd cùm videret multos Pharisæorum & Saducæorum venientes ad baptismum suū, sciens eos simulato magis quàm sincero animo id agere, *Progenies*, inquiebat, *viperarū, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.* Seria correptione, quid faciendum esset, amicè designabat. Matth. cap. 3.

CÆCVS EVANGELICVS.

Inter cetera notatu digna in hoc CÆCO, vnum illud

lud eſt, quòd calumniantibus Phariſæis tam animosè, at verè reſponderit. & quidem dicentibus ſe Moyſis diſcipulos, ac Chriſtum neſcire vnde ſit; *In hoc*, aiebat, *mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit oculos meos. Scimus autẽ quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.* Pulchra & efficaci argumentatione, ſtolidas Phariſæorum calumnias corripit & refutat. Ioan. cap. 9.

LATRO POENITENS.

Quis non miretur etiam in LATRONE, cui dolores omni ex parte obrepſerãt, hoc correptionis beneficiũ non potuiſſe occultari? Videbat & audiebat commilitonem ſuum & ſupplicij ſocium, in Chriſtum blaſphemias iaculantem: & non ſuſtinens, increpabat eum, dicens: *Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?* & culpam in ſe agnoſcens, ac Domini innocentiam intrepidè confitens, ſubiiciebat: *Nos quidem iuſtè: nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali geſſit.* Luc. cap. 13.

S. IOANNES EPISCOPVS

Nolebat vmquam corripi alienos mores aut vitia. Itaque domeſticos obiurgabat grauiùs, quòd raptorem quemdam morte dignum iudicaſſent. Dicebat autem: *Et quî ſcitis, ſi ille iam peccare deſtitit, cùm vos non ceſſetis?* Iure iſta vir ſanctus. cùm nemo ſciat, num amore an odio dignus. M. Marulus lib. 5.

ORENTVS ABBAS MONTIS SINA.

Æternam quoque memoriam meretur apud poſteros iſte. Dominica quadam die Eccleſiam ingreſſus eſt inuerſo ſago, ita vt deforis totus villoſus appareret.

reret. Conſpicantur hoc religioſi,& Abbatem erroris monẽt,ac duriuſculè redarguunt, quòd ita comparuiſſet coram exteris. Quibus ille: *Vos euertiſtis Sina, & nemo quidquam vobis dicit. at ego, quòd ſagum inuerterim, dicitis: Quare cõuertis ſagum tuum? Ite, corrigite quod euertiſtis, ego quoque corrigã quod euerti.* Prat. Spirit. cap. 126.

Vide Apophth. de ADMONITIONE, CASTIGATIONE, & REPREHENSIONE.

CRVDELITAS, TYRANNIS.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

NIhil tam atrocis ſupplicij ac cruciatus excogitari potuit, quo non digni iudicati fuêre Chriſtiani olim, ſub immaniſſimis quibuſdam Tyrannis: & noſtro æuo Catholici in Anglia, ſub Henrico VIII. eiuſque herede Elizabetha. quare de iis hoc loco taceamus, ſuadet eorumdem, quòd breues eſſe volumus, copia. Ad aliorum dicta pergimus, & facta: quorum quidam crudelitatem in ſuos amplexi, quidam eamdem deſpectui habuere. Certè LVDOVICVS XII. cùm aliquando de tyrannide ſermo incideret, dixiſſe fertur: *Credite. Plebs & ruſtici Tyrannorum ſunt paſcua; Tyranni autem dæmonum.* Præclara & veritati conformis vox. malè enim imperando (vt habet Pub. Syrus) ſummum imperium amittitur. Annal. Franciæ.

CONRADVS REX NEAPOL.

Non dicto ſolùm, ſed & facto, longè alterius mentis CONRADVS NEAPOLITANVS. Ille enim expugnatâ Neapoli circa annum 1253. eiuſdem muros ædeſque regias demolitus eſt, ac templum in-

 greſſus,

gressus, cùm vidisset in eo equum miræ vetustatis effrenem, ilicò ei frenum addidit. vtque eam quam animo conceperat seruitutem & crudelitatem declararet, eidem hoc distichon subscribi imperauit:

Hactenus effrenis, domini nunc flector habenis:
Rex domat hunc æquus Parthenopensis equum.

Corozetus, de Dictis memor.

PROSPER COLVMNA.

Ab illo etiam profecta quandoque hæc vox, cùm iam Mediolanum in prædam suo militi dedisset: *Mediolanum est instar oloris, cuius plumas si extraxeris, pulchrior apparebit.* Ibidem.

FREDEGVNDIS GALLIÆ REGINA.

Transgredimur ad alium sexum, & cum eo ad FREDEGVNDEM, alteram sui æui Cleopatram. Hæc enim repulsis per vim & dolum duabus Franciȩ reginis, tandē etiam in coniugem Chilpericum machinatur malū. dum enim coram illo flagitium suū, quod cum Landrico genere nobili viro patrabat indies, miro casu confessa esset, isq; de vindicta cogitaret, præuenit: & Landrico ad se vocato, *Periimus*, ait, *vterque incauta mea voce.* ac rem ordine narrat, additque: *Quid stupes? virū ostende. patiendū quippe, aut patrandū est scelus.* Quâ voce incitatus Landricus, Chilpericum serâ nocte à venatione redeuntem conficit: rumore sparso, ab externis insidiis perpetratum scelus. An non meritò de illa etiam dixisset Ouid. quod de alio quodam?

Sæuior es tristi Busiride, sæuior illo,
Qui falsum lento torruit igne bouem:
Quique bouem Siculo fertur donasse Tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.

I. Lips. Mon. Pol. lib. 2. cap. 2. num. 6.

CRVX,

CRVX, CRVCIFIGI.

IESVS CHRISTVS.

STatuamus nunc præstantissimum ac ter nobile Redemptoris nostri trophæum CRVCEM, quæ Iudæis quidem scandalum,& Gentibus stultitia; iis auté qui salui fiunt, id est nobis, Dei virtus est. Videamus quanta animi alacritate ad eam aspiratint viri sancti. Et DOMINVS quidem IESVS, qui salutem humani generis (vt canit Ecclesia) in ea constituit, vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret; longa illa altercatione cú Nicodemo de nocte habita, exponens & significans qua morte esset moriturus, *Sicut*, inquiebat, *Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis: vt omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam* clárè insinuans, æneum serpenté à Moyse in deserto erectum, cuius adspectu sanabantur omnes qui ab ignitis serpentibus læsi, Crucis suæ imaginem adumbrasse. Ioan. cap. 3.

IDEM.

Cùm Imperator Nero in Petri Apostoli necem conspirasset, plures ei, Roma abscederet, persuadebant. Id eo cogitante, & iam proximè imminens martyrium fugiente,ecce visibili specie conspiciendum se præbet DOMINVS IESVS. Agnoscit eum Petrus. &, Quò inquit vadis Domine? at ille, *Vado Romam iterùm crucifigi.* Intellexit Petrus sibi insinuari, quòd Romæ eum vincula & cárceres,ac tandem Crucis opprobrium maneret. Egesip.lib.3. cap. 2.

S. PETRVS APOSTOLVS.

Quare ea Domini voce accensus, cùm mortis

crucíſque ſententiam Neronis imperio accepiſſet, & iam diu Chriſto cruci configi deſideraret, iudicem compellabat, ne eo modo quo Dominus eius cruci affigeretur: ſed vt is capite, ita ille inuerſis veſtigiis attolleretur. Dicebat autem: *Verè non me dignum iudico, eo modo in cruce extendi, quo Dei Filius in ea extenſus & paſſus fuit.* Ibidem.

S. ANDREAS APOST.

Neque hic minùs ſuo fratre illuſtris, in Crucis gloria ſuo ſanguine promouendâ. Dicenti etenim ſibi Præfecto Ægeæ, Niſi me obtemperanter exaudieris, crucis ſupplicium quod tu myſterium nuncupas, in temetipſo experiere; *Ego*, reſpondet, *ſi Crucis patibulum expaueſcerem, Crucis gloriam non prædicarem. Ego Crucis Chriſti ſeruus ſum, & Crucis trophæum optandum mihi potiùs quàm timendum.* Sur. tom. 6. in vita.

IDEM

Crucis patibulo adiudicatus, dum ad locũ veniſſet vbi paratam eam conſpicabatur; diuini amoris zelo tactus, & Crucis gloria ineffabili accenſus, in hæc verba prorupit: *Salue crux. Securus & gaudens venio ad te: ita tu exultans ſuſcipias me diſcipulum eius, qui pependit in te: vt per te me recipiat, qui per te me redemit.* Ibidem.

S. THEOPHILVS.

Ille quoque Crucis deſiderio inflammatus, cùm à tortore in equuleum ſublatus eſſet, inclamare cœpit: *Ecce iam Chriſtianus ſum, quia in Cruce ſuſpenſus.* Subſannientibus autem pleriſque eorum qui adſtabant, *Gratias ago tibi Chriſte*, inquit, *quia in ſigno tuo leuari me permiſiſti.* Sur. tom. 1. in vita S. Dorotheæ.

B. IGNA-

B. IGNATIVS LOIOLA.

Piæ Deoq́ue ſacratę virgines, ſanctitatis eius opinione commotæ, ad eum carceri incluſum litteras dederunt, Chriſtianæ conſolationis plenas. In quibus & eos qui huius rei cauſa fuerant, accuſabant: eiuſque iniurias miſerati, dolorem ſuum teſtabantur. At ille; *Miror*, inquit, *vos, quibus crucis Chriſti myſterium pertractatum eſſe oportuit, immenſos gloriæ theſauros in Cruce incluſos ignorare. Ego quidem gaudeo, quòd maiora pro Chriſti nomine ſuſtinere dignus inueniar.* Ribad. lib. 1. cap. 15. in vit. eiuſd.

LAMBERTVS CONSVL HARLEMEN.

An non dignus iſte, qui cum prioribus ſigna conferat? A tumultuantibus Caluiniſtis, quòd Romanæ Eccleſiæ auctoritatē defenderet, in vincula coniectus, tandem patibulo adiudicatus eſt. Quod cùm è longinquo intueretur, *Quid*, inquit, *extimeſcimus Lignum? Etenim ſi olim Dominum gloriæ crucifixerunt, quid nobis eius ſeruis exſpectandum? Anne maior ſeruus domino ſuo?* P. Opmerus in Martyrol. Hollan. manu-ſcripto.

CRVCIS SIGNVM.

CONSTANTINVS M. IMP.

QVem priores illi erga Crucis trophæum honorem, eumdem, aut certè non abſimilem, ſigno eiuſdem exhibuerūt alij. Et quidem MAGNVS ille CONSTANTINVS, cùm Dei auxilium in ſe expertus eſſet, ſtatim ſalutiferum hoc trophæum ſuę imagini adhibuit. idq́ue ex ære fuſum, Romæ celebri admodum loco erigi mandauit, atque hæc Latini ſermonis verba inſcribi: *Hoc ſalutari ſigno, vero for-*

titudinis indice, Vrbem vestrā è tyranni iugo ereptam, in libertatem vindicari: Senatumq́ue & pop. Rom. in pristinum splendorem restitui. Verè illi etiam aberat gloriari, nisi in cruce Domini nostri. Euseb. lib. 9. Damasc. orat. 3. de Imag.

LIBERIVS II. ROM. IMP.

Non impar Constantino iste, sed alio in laudis genere. Dum enim (vti fit) palatium suum obambularet, aduertit tabulam marmoream Crucis signo notatam, inter alios pauimenti lapides constratam. Hæret, reiq́ue indignatione commotus, *Indignum,* aiebat, *Crucis signum pedibus conculcari, quod hominum frontibus oporteret inscribi.* eamq́ue ilicò leuari imperat. Paul. Diac. hist. Longobar. lib. 3. cap. 6.

THEODOSIVS M. IMP.

Veluti natalium munerisq́ue Imperatorij splendore, ita & hac virtutis laude, cum primis illis certat perillustris THEODOSIVS. Signa namque cum Eugenio tyranno conferre paranti, cùm Ordinum ductores prœlium differendum suaderent, eò quòd hostilium copiarum numero superari se dicerent: religiosissimus Imp. *Absit*, inquiebat, *id agamus. Exercitui meo Crux præit: illius copias Hercules ducit.* ac Cruce fretus, in hostem irruens, palmam reportauit. ratus non esse metuendum Herculem, vbi Crucis armatura adesset. Niceph. lib. 12. cap. 39.

CAROLVS V. IMP.

Neque ab his degenerauit nostro æuo CAROLVS V. IMP. Austriacus. qui in Tunetana expeditione de Polemarcho sollicitus, cùm idoneum reperiret neminem, vexillum Christi in cruce pendentis imaginem habens, in altum sustulit: *Et hic,* inquit,

inquit, *Dux noster erit: Rex regum, Dominus Deus exercituum.* O egregium Principem! &, si quis alius, verè Heroum Diuorumque agmini, omnium calculo, associandum. Ægid. Corozetus & alij in vita.

ANONYMVS.

Ille etiam rogatus, in quo potissimam Ecclesiæ gloriam eminere arbitraretur; *In Cruce*, respondit: *quia inter ipsas lucet ærumnas decus.* Strigel. part. 3. loc. pag. 66.

CVNCTATIO.

FREDERICVS III. IMPER.

TOlerabat hic æquo animo omnia cúctator salutaris. Quoties enim apud eú fieret rerú comploratio, quòd aut hæc illáve futura essent, respondisse ferunt: *Necdum tempus est illa emendandi.* nec tamen illo superstite illud tempus impletum; quando autem implendum, nescitur. Cranzius, lib. 2. Saxon. cap. 33.

IVLIANVS IMP.

Quid autem IVLIANVM dicam? dum in frequenti turba quidam eum his verbis compellaret aduersus inimicum suum: Thalassius inimicus tuus nostra per vim eripuit: *Agnosco*, ait, *ab illo fuisse me læsum; proinde dic illi, vt mihi potiori inimico priùs satisfaciat.* mandauitq; Præfecto, ne priùs cognosceret de illorum negotio, quàm ipse cum Thalassio rediret in gratiam. Quod itaque alter adduxerat ad maturandam vindictam, Cæsar torsit in cunctationem. Eras. lib. 8. Apophth.

CVRA PROXIMI.

IESVS CHRISTVS.

QVam suæ dispensationis mercedem à Principe pastorum consecuturi sint, qui proximi sibi commissi saluti & curę aduigilant, superfluum huc in medium adducere iudicaui. Propositum itaque paucos, eosque selectissimos huiusce muneris sectatores, persequi. Ordiamur ab eo, qui hîc Principatum gerit, CHRISTO DOMINO. Concesserat aliquando in desertum, & turbæ eum detinebant, videntes admirabilem eius virtutem, ne ab eis discederet. Quibus ille ait: *Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.* Insinuabat autem omnium omnino ouium suscipiendam curam, ne vlla earum, vitio & negligentia Pastoris pereat. Luc. cap. 4.

S. AMBROSIVS EPISC. MEDIOL.

Egregius commissi sibi gregis protector, cùm templo suo ab Arrianis egredi cogeretur, eoq; planè cedere; *Spontè*, inquiebat, *hoc non fecero: ne lupis ouium septa contradere videar, aut Deum blasphemantibus. Hic si placet, occidite.* Gloriosum ducebat, pastorem cum ouibus, & pro iisdem, in propriâ caulâ, mortem oppetere. Socrat. lib. 9. cap. 20.

S. GREGORIVS THAVMATVRGVS.

Ille quoque sanctitate & doctrina illustris; at signis miraculisque illustrior, ob quorum præstantiam THAVMATVRGVS appellatus; cùm innumerabiles Neocæsareæ & alibi ad fidem Christi suo exemplo eloquioque traxisset, è vita laboribus fractus migraturus, rogabat, quot adhuc superessent

in

in Neocæſarienſi vrbe infideles: cumque reſpōſum eſſet, Septemdecim; *Gratias Deo* inquit, *totidem erāt fideles cùm accepi Epiſcopatum.* O miram Paſtoris vigilantiam: quem etiam morientem gregis ſui cura ſolicitabat. Niceph. lib. 6. cap. 17. Breu. Rom. 17. Nouemb.

S. Godofredvs Episc. Ambian.

Præerat adhuc, priuſquam ad Epiſcopatum ſuſcipiendum raperetur, Cœnobio parùm celebri & dotato: inſtantique Rhemenſi Antiſtiti, alterius, quod tum fortè Rectore carebat, longè præſtantioris cùm nominis, tum fortunæ, gubernacula ſuſciperet; exclamans, *Neque*, ait, *poſſum, neque ſi poſſim, velim pauperculam ſponſam ditiori præferre.* Generosè admodum ſignificabat, magnos honores grauiora etiam onera curaſque comitari. Sur. tom. 6. in vita.

S. Thomas Cantvariensis.

Præclarus ille vir, neque hoc loco ſilentij nube inuoluendus. Suadebat ei Antiſtes quidam ex ſuffraganeis, quò cum Rege pacem ſeruaret, ſeque extremo vitę diſcrimine eriperet, Epiſcopatu cederet. Cui ille generoſo non minùs quàm forti animo: *Non ea conditione Epiſcopatum ſuſcepi, vt Regi eum tradam: ſed vt pro illo meipſum etiam, ſi ita opus, impendam.* Vnde poſtmodum in exſilium pulſus, admonitus fortaſſis à priori illo Antiſtite, molliùs cum Rege ageret, æquè illuſtre reſponſum dabat: *Clauum teneo, & ad ſomnum me vocas?* inſinuans, boni paſtoris eſſe animam ſuā pro ouibus ponere. Sur. tom. 6. in vita. Th. Stapl. in Prompt. morali.

Ioannes Episc. Roffensis.

Require Apophth. de Ratione reddenda.

CVRIA.

LVDOVICVS XII. GALL. R.

LVtetiæ Parisiorum obambulans, obuios quosdam sibi habuit è Senatu, velocissimo gressu ad Curiam properantes. &, *An non* inquit ad proceres, *hi ad nundinas videntur proficisci?* Imitatus Stratoclem & Dioclem, qui se mutuò ad messem auream inuitabant, Curiam nundinas appellabat. P. Æmil. in vita.

ANONYMVS.

Viderat & ille frequentiùs, quemdam è familiaribus ad Curiam discurrentē, & obuio, Quò, inquit, tam festinus? Ad Curiam, respondit ille. Cui alter, Imprudenter agis, an ignoras vulgatum illud:

Curia dat curas, non sit tibi Curia curæ?

Curarum ergo expers esse vis? à Curia abstine. Monebat Plutarchus, ad aulas accedēdum velut ad ignem: neque propiùs, ne vraris: neque remotiùs, ne affligaris. Gregor. Richterus in axiom. Polit.

AVLICI ANONYMI.

Quàm verò curialium & aulicorum vita periculis plena, ob voluptatum copiam, & effusam libertatis ac omnium pænè flagitiorum libidinem, docuêre AVLICI DVO, quorum memoriam in Confessionibus suis facit B. Augustinus. quos dicere solitos testatur, *In palatio quid non fragile, plenumque periculis? & per quot pericula deuenitur ad maius periculum!* Iure igitur miraculi loco habet Hieron. Epist. ad Saluinam, Nedibrium adolescentem nobilem, in media aula nutritum, contubernalem Augustorum, quorum mensæ ministrat orbis (verba

eius

eius sunt) terræ & maria seruiunt, inter omnium rerum abundantiam, in primo ætatis flore, tantæ verecundiæ fuisse, vt virginalem pudorem vinceret, & ne leuem quidem obscœni rumoris in se fabulam daret. August. lib. 7. Confess. cap. 6. & refert Guil. Baldasenus lib. 1. cap. 13. in Stimulis virtutum Adolescentiæ.

Vide AVLA, AVLICA VITA.

CVRIOSITAS REPRESSA.

IESVS CHRISTVS.

CVriosum neminem dicebat Plautus, qui non sit maleuolus. Hinc rogatus Euclides, quam rem Dij potissimùm detestarentur, respondit, Curiositaté. Certè DOMINVS & REDEMPTOR noster, cùm accessissent ad eum Iudæi, & quidem ex illis Principes sacerdotum & Seniores, qui multa curiosiùs inquirebant, quâ potestate omnia sua faceret; & indignos eos quibus directum daretur responsum testatus, *Interrogabo*, ait, *& ego vos vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in quâ potestate hoc faciam. Baptismus Ioannis vnde erat? è cælo, an ex hominibus?* dicentibus illis, Nescimus: *Nec ego*, inquit ipse, *dico vobis, in qua potestate hæc facio.* pulchrè reciproca hac interrogatione, eorum quæstionem eludens. Matth. cap. 21.

S. AVGVSTINVS

Inquirenti curiosiùs Afro, quid ante mundi creationem faceret Deus; respondit: *Curiosis parabat infernum.* profanam audaciam graui dicto compescens. Idem Apophthegma carmine redditum, adscribo ex Epigrammat. Georg. Sabini:

Dum

Dum Libycis Christū pater AVGVSTINVS *in oris*
Asserit, ac peragit munus in æde suum:
Et miranda refert populo primordia mundi,
Esse docens verbo cuncta creata Dei:
Impius assurgit, verbisque procacibus Afer,
Ergo opifex rerum quid faciebat? ait,
Et quibus intentus fallebat tempora curis,
Mundus adhuc nondum cùm fabricatus erat?
Præsul ad hæc Libycus, Fabricabat Tartara, *dixit,*
His, quos scrutari talia mente iuuat.

SISINNIVS NOVATIAN. EPISC.

Ille bis quolibet die in balneo lauari solitus: percontanti verò, cur cùm esset Episcopus, bis in die ablueretur; *Quia*, inquit, *temporis excludor angustiis, ne tertiò lauer.* Suidas.

ANTIOCHENVS ANONYMVS.

Quid autem, vt & ciuilia recenseamus, iste? Rogabat eum Libanius Sophista Apostatę Iuliani fautor, quid nunc Fabri filius (Christum per contumeliam intelligens) ageret. At is, vt erat vir bonus & disertus, *Non otiatur*, dicebat, *ô Sophista, quem tu hoc nomine appellas: parat enim Iuliano tuo loculum.* Tripart. hist. lib. 6. cap. 44.

RVDOLPHVS IMP. AVST.

Non minùs ingeniosè, facetè tamen, & in re ludicra, hic. Tabe propè confectus, festinabundus, Confessore suo comitatus Spiram, quæ Ducū Cæsarumque olim sedes, nunc tumulus, maturabat. causam verò rogatus; *Quia*, inquiebat, *ad sepulchrum mihi properandum, vt alios reges conueniam.* Cuspinus.

FREDERICVS DVX AVST.

Nimirum curiosus rerum indagator, sæpè mutato

rato habitu ſolus inter agreſtes verſabatur, cum quibus mercede diurna, & arās, & alia quæuis faciens, tam de ſeipſo quàm purpuratis ſuis colloqui conſueuerat. Interrogatus autem, cur id faceret; *Neque enim*, ait, *alio modo de me verum audire poſſum*. Æn. Syl. lib. 3. Comm. in Panorm.

Vide huic ſimile de Duce quodam Norico, Tit. de VERITATE.

CIVIS ANTVERPIENSIS.

Addo familiare, & noſtri æui ſolique. Non ita pridem homo facetus Antuerpiæ, merces quaſdam per baiulum ſacco coopertas, ſecum in alienas ædes aſportari curabat: ſciſcitantiq; obuio cuidam, Quid mercium iſte baiulus tecum defert? reſpondebat: *Ideo obuelaui, ne quis ſciret*. Idem Ægyptium quemdam olim ad ſimilem quæſtionem reſpondiſſe, auctor eſt Eraſmus, & Plutarchus.

IOAN. FVNCCIVS.

Quàm ſit autem deforme & turbulentū vitium curioſitas, quàm πολυπραγμοσύνην vocant Græci, docuit IOAN. FVNCCIVS. qui Regiomonti capite truncandus, hoc diſtichon pronuntiaſſe dicitur:

Diſce meo exemplo, mandato munere fungi:
Et fuge ceu peſtem τὴν πολυπραγμοσύνην.

Abr. Bucholc. in Indice Chronolog.

CHABANVS COMES.

At CHABANVS COMES præ ceteris omitti non debet. Dum enim copias Ludouici XI. Franc. regis circa Lutetiam duceret, miſſus à Ludouico Ioannes Ballua Epiſc. Eboicenſis, vt eas perluſtraret. Quo facto, CHABANVS paulò pòſt Regem compellat, &, *Oro*, ait, *M. T. me Eboicas proficiſci permittat*. Inquirenti autem cauſam Regi, *Vt*, inquit, *de ſacerdoti-*

dotibus sacrandis puniendisque scrutinium faciam. Insinuare volebat, cuilibet sua in arte & munere adhibendam fidem. Rob. Gaguin. in vita Ludouici XI.

DÆMON, ET QVOMODO EI RESISTENDVM.

IESVS CHRISTVS.

DIscamus quoque generis nostri perpetuo insidiatori technas nectere. est quippe serpens lubricus, cuius si capiti, id est, primæ suggestioni, non resistitur; totus in intima cordis, dum non sentitur, illabitur. Et quidem SALVATOR noster eiusdem impetitus insidiis in deserto, cùm variis modis eius animum licet incautus venator pulsaret, eumdem seuerè reprimens, *Vade*, inquit, *Satana. scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Vnicum resistendi illi remedium edocens, soli Deo seruire. Matth. cap. 4.

IDEM

Cùm obiiceret Iudæis, diceretque: Vos facitis opera patris vestri. responderent autem illi: Vnum patrem habemus Deum. subintulit post quædam: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vultis facere: ille homicida erat ab initio.* Ioan. cap. 8.

D. ANTONIVS ABBAS.

Magnus hic ad Dæmonum insultus impetusque propulsandos Athleta, rogatus à discipulis, quænam arma diabolicas impugnationes certò & validè repellerent; *Signum crucis*, inquiebat, *& ardens in Christum fides, inexpugnabilis sunt viris Deo dicatis & aheneus murus, aduersus Dæmonum machinationes.* D. Athan. in vita.

APOLLO

APOLLO ABBAS.

Iſte etiam comites de ratione Diabolo reſiſtendi anxios adhortabatur, machinationes eiuſdem in principio cogitationum propulſarent. Dicebat enim, *Contrito namque capite ſerpentis, totum corpus extinguitur.* Palladius.

PITHYRION ABBAS.

Hic quoque Eremi incolis dicere ſolitus, *Qui vult expellere à ſe Dæmones, is priùs in ſeruitutem redigat prauas animi affectiones. Qualem enim animi quis affectionem ſuperarit, eius etiam Dæmonem à ſe eiiciet.* Ibidem, in vita eius.

MACARIVS ABBAS.

Ille etiam fratri, quem nequam Spiritus occulta ſuaſione eò induxerat, vt crederet ſe inutiliter in ſolitudine vitam agere, quòd nemini benefaceret; ſalutare conſilium dedit: vt quoties in eiuſmodi cogitatus incidiſſet, reſponderet; *Hoc ſaltem in ſolitudine vtiliter ago, quòd amore Domini mei Ieſu, à tiguriolo iſto non decedo.* Ceſſarunt ibi præſtigiatoris inſidiæ, vbi amori Chriſti datus eſt locus. In vitis ſanctorum P P.

DETRACTIO.

S. AVGVSTINVS.

AD crimina difficilem aurem habere nos oportere, aiebat Seneca, & cum eo B. AVGVSTINVS: qui nihil magis oderat, quàm detractiones & calumnias. Quare refectionis loco hoc diſtichon inſcribi maiori charactere curauit:

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam,
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

Vnde

Vnde dum quidam ab eo inuitatus, multa de alio quodam effutiret, indignatus AVGVSTINVS, *Vel*, inquit, *hos versus obliterato, vel detrectare abstineto: aliàs mihi secedendũ.* Augusta illa, & verè Augustiniana vox. cui nescio, an hoc æuo parem reperias. Monebat olim Horatius in Sermon.

--- Absentem qui rodit amicum,
Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit: hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Possid. in vit. eiusd. cap. 21.

S. IOANNES EPISCOPVS.

Eiusdem animi IOANNES EPISCOPVS. qui etiam publicè peccantes taxari incusaríve vetabat: *Fieri quippe potest*, aiebat semper, *vt peccatum pœnitendo deleuerint. Iniquum est enim id ab homine petulanter exprobrari, quod clemẽter à Deo esset condonatũ.* Verè & præclarè Hieron. in Oseam: Nihil tam facile, inquit, quàm alios viles facere: quia alterius vituperio laudari nos arbitramur. Marul. lib. 5. cap. 1.

SIGISMVNDVS IMP.

Deferebatur ad eum, Germanos passim obloqui, & honori suo detrahere. Qui subridens, *Anne*, ait, *vobis graue videtur, illos malè de nobis loqui, cùm nos malè agamus?* insinuans, multum aliquando è nostrâ parte dependere, vtrùm benè an malè audiamus. Æn. Syl. lib. 2. de Gest. Alphonsi.

DEVS.

IESVS CHRISTVS.

CONTEMPLEMUR iam summum illud bonum, omnium rerum A & Ω, DEVM. & quid prę-

clarè, licet timidè aliquando, de eo dixerint nonnulli, proponamus. Mediator Dei & hominum CHRISTVS IESVS (cui, vtpote Diuinæ naturæ hypoſtaticè vnito, certa hac in re fides) Adoleſcenti roganti, Magiſter bone, quid faciam, vt habeam vitam æternam? reſpondit: *Quid me interrogas de bono? vnus eſt bonus* (videlicet originaliter, ex ſe, & abſolutè) *Deus.* quaſi dicat, Qualis ego, vt homo, quem tu me ſolùm exiſtimas, non ſum. Matth. cap.19. Marc.cap.10.Luc.18.

S. ATTALVS MARTYR

A tyranno per contemptum interrogatus, quod nomen haberet Deus; dixit: *Qui plures ſunt, nominibus diſcernuntur: qui autem vnus eſt, non indiget nomine.* Verè Simonides ſimile quid percontanti Hieroni tyranno, Quanto diutiùs, inquiebat, conſidero, tanto mihi res videtur obſcurior. Euſeb. libro 6. Eccl. hiſt. cap. 3.

EVAGRIVS EPISC.

Non minùs doctè quàm argutè EVAGRIVS. qui, dum quæſtio de Diuinitate incidiſſet; *Ego quidem* inquit, *Diuinitatem definiendam non eſſe aſſero, ideoque ſilentij tantùm oratione adorandam, quia ineffabilis eſt.* Venit hîc in mentem illud Statij:

Nulla autem effigies, nulli commiſſa metallo
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.

Socrates.

PIVS II. PONT. MAX.

Haud aliter PIVS PONT. qui quoties Dei, eiuſque naturæ meminerat, illud identidem inſonabat: *Diuina natura credendo meliùs, quàm diſſerendo inueſtigatur.* Platina in vita.

D. LVDOVICVS FRANCORVM REX.

Illum prioribus non iniquè adiungimus. à quo cùm in cœtu Religiosorum Seneschalcus Campaniæ sciscitaretur, *Quid est Deus?* & ille cogitabundus hallucinaretur, quæstionem resoluit, inquiens: *Res adeò bona & præstans, vt nihil ea melius præstantiusque dari, vel excogitari possit.* Idem longè ante eum, Ethnicus aliàs, de suo Ioue Horatius:

Vnde nil maius generatur ipso,
Nec habet quicquam simile, aut secundum.

Ionuil. in vita eiusd. cap. 94.

DEI COGNITIO.

S. IVLIANVS MARTYR.

SI cognitionis præstantiã ab obiecto metiri necesse est, vt tradũt Philosophi: ecquis eam COGNITIONEM nobilissimam negauerit, quę circa nobilissimũ ens, quale est DEVS, versatur? Haud ignorabat id IVLIANVS: non Apostata ille, sed Christi Martyr illustris, cuius inuictum animum cùm emollire verbis Martianus non posset, diceretque: Extendatur ad verbera, vt vel sic eius stultitia omnibus innotescat: *Non est*, inquiebat, *stultitia Deum nosse, sed gloria.* Sur. tom. 1. in vita.

S. POLYEVCTVS MARTYR.

Eiusdem & æui & animi POLYEVCTVS. de cuius conuersione cùm Paulina vxor quereretur, ac præsertim quòd 12. idola sua comminuisset; eam suauiter irridens, *Si solus*, ait, *deos tuos duodecim vici & contriui, ecce deorum egena es. Adesdum ergo mea coniux, & saxo Deum verum cognoscas.* Maximum (vt verè etiam erat) beneficium se coniugi præ-

præstiturum existimabat, si eam ad veri Dei notitiã capessendam valeret inducere. Sur. ibid. in vit.

HVGO DE S. VICTORE.

Huius item memorandam sententiam silentio præteriisse, nefas. vtpote à cuius ore profectum aliquando: *Sicut nullum est momentum, quo homo non vtatur, vel fruatur Dei bonitate & misericordia; sic nullum esse debet momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria. Omne enim tempus in quo de Deo non cogitas, hoc te reputa perdidisse.* Lib. 1. de Claust. animæ.

DEI BENIGNITAS.

S. IOANNES BAPT.

DIscutiamus etiam quàm diues in misericordia DEVS, quàm in gratia munificus. sine quo nihil firmum, nihil stabile, nihil sanctũ. Indignatione aliquando cõmotis IOANNIS discipulis, quòd Christus baptizaret, ac multi ad eum confugerent; ait ad illos: *Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cælo.* Quod enim ille præ alio magister plures habeat qui se sequãtur (inquit Chrysost.) Dei donum est. Ioan. cap. 3.

S. MARTINVS

In Alpibus deuia & inuia secutus, in latrones incidit. è quibus vnus vibrata in caput eius securi, mortem minabatur, nisi ferientis dexteræ ictum alius sustinuisset. Rogatus autẽ, num timuisset; *Minimè*, inquit, *numquam eram securior: sciebam enim Dei misericordiam maximè in tribulatione adfuturam.* In vita eiusd. Sulpit.

S. ÆGIDIVS

Amicum quo familiariter vtebatur, rogabat aliquando: Credísne te à me diligi? eóque annuente: *Noli*, ait, *hoc credere. Solus enim creator verè diligit creaturam, cuius dilectioni amor creaturæ comparari nequit.* Ex Sent. aureis eiusd.

RELIGIOSVS ANONYMVS.

Hic quoque sciscitāti curiosiùs militi, num Deus peccatorum misereretur; *Túne*, respondet, *vbi chlamys tua lacera, eam protinus abiicis?* quo negante, adiecit: *Ita nec Deus. custodit quippe eos, quos ad imaginem suam creauit.* In vit. PP. fol. 300.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Quin etiam Dei consilio Reipub. de bono Principe prouideri dicebat ille: Clemente enim VIII. in Pontificem electo, rogatus, quorum suffragiis ad tantum honorem deuenisset; respondit: *Non fit summus Princeps, sed factus de cælo recipitur.* neque enim rationi consonum est, ab hominibus fieri eum qui plus potest quàm hominum vis & natura. Henricus Farnes. in Apoph. de Princ.

LIBERIVS II. IMP.

Neque erat ab hac mente alienus LIBERIVS. qui quòd in pauperes profusior, à coniuge Augusta obiurgatus, dum immensum thesaurum fortè in palatio reperisset; *Vides*, aiebat, *quàm fidelis est Deus noster, qui plura retribuit, quàm nos eius amore elargimur.* Paul. Diac. hist. Longob. lib. 3. cap. 6.

PHILO IVDÆVS.

Hic natione, at non religione Iudæus, missus Orator ad Senatum Romanum. A quo, quòd honorem diuinum ei deferre recusaret, crebriùs repulsam passus, re infectâ abiit: & ad legationis comites

tes conuerſus, dignam illam Philoſopho ingeminauit ſententiam: *Macte animo: cùm enim humana præſidia deſinunt, incipiunt diuina.* Nam vt benè cecinit Naſo, 1. Pont. Eleg. 7.

Quamuis eſt igitur meritis indebita noſtris,
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.

Ioſeph. Antiq. lib. 18. cap. 10.

DEI POTENTIA.

IESVS CHRISTVS.

PAternæ Dei benignitati, Potentiæ eiuſdem amplitudinem ſubiungamus. vtpote in quo, per quem, & ex quo ſunt, quæcumque ſunt,

——— qui res hominum ac deorum,
Qui mare & terras, variiſque mundum
Temperat horis.

Quid autem hac de re VERBVM eiuſdem INCARNATVM? Multa de diuitiarum huius ſæculi inordinato amore dixerat, eóque ſtante, ſalutem acquiri non poſſe: cùm ſuper his mirati diſcipuli, rogant: Quis ergo ſaluus eſſe poterit? quibus IESVS: *Apud homines*, inquit, *hoc impoſſibile eſt: apud Deum omnia ſunt poſſibilia.* quæ ſcilicet rerum perfectioni non repugnant, nec expreſſam contradictionem, ſi ita fiant, inuoluunt. Lubeat hîc recordari eius, quod de dîs Gentium ſenſit & cecinit Ouid.

——— Immenſa eſt, finemq; potentia cæli
Non habet: & quicquid ſuperi voluère, peractũ eſt.

Matth. cap. 19.

IDEM

Indignanti Pilato, dicentíque, Mihi non loqueris? Neſcis quia poteſtatẽ habeo crucifigere te, &c.

respondit: *Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datũ esset desuper.* Omnis quippe potestas à Deo. & vt præclarè Seneca ad lineam,

Omne sub regno grauiore regnum est.

Ioan. cap. 19.

S. IOAN. BAPTISTA

Gloriantibus Pharisæis, quòd patrem haberent Abraham, adeoq́ue legem accepissent, ac Dei populus essent, dicebat: *Nolite dicere intra vos, patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis,* (hos eos fuisse arbitrati sunt quidam, quos Dei iussu Iosue ex Iordanis alueo sustulerat) *suscitare Abrahæ filios.* Matthæi, cap. 3.

S. THEOPHILVS.

Admirandum quod sequitur. Acceperat Angelico ministerio THEOPHILVS à Dorothea virgine aurea mala, & rosas, quæ ironicè ab eâdem, dum ad supplicium duceretur, seq; ad Paradisum sui sponsi properare diceret, postulauerat: & in Iesu Christi laudes protinus erupit. Quare ad Sapritium Præsidem mittitur, qui ilicò, Quid est, inquit, quod foris loquebaris? Cui ille: *Laudabam Christum feliciter, quem hactenus infeliciter negaui.* Dicentiq́ue rursus Sapritio, Miror te hominem doctum, illud nomen voluisse vsurpare, quod hactenus tanto odio es persecutus: *At hinc,* aiebat, *apparet, verum esse Deum, quòd me conuertit ab errore ad veritatem.* Sur. tom. 1. in vita S. Dorotheæ.

DEI

DEI DILECTIO ET HONOR.

S. MARIA MATER DEI.

PRæmiſſa Dei omnipotentia, beneficentiaq́ue, quibus humanum genus ad ſe trahit, ſupereſt de eiuſdẽ etiam erga eum dilectione, cultu, obſequioq́ue dicamus. Et illa quidem ſuo exemplo nos docuit BEATA VIRGO: quæ accepto cæleſti nuntio, cùm ad montana Eliſabetham viſendi gratiâ pergeret, & illa beatam eam diceret, innatæ humilitatis limites non egreſſa; *Magnificat*, inquit, *anima mea Dominum: & exaltauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* quaſi dicat, Tu me beatam prædicas ob beneficia à Deo in me collata: at ego magnis laudibus collatorem ipſum proſequor. inſtruens nos, ſi gloriari oportet, in Domino gloriandum. Lucæ, cap. 1.

S. DOROTHEA VIRGO.

Et quoniam à fęmina propter eminentem eiuſdem excellentiam, vel potiùs ab omnium fæminarum Principe orſi ſumus: dabunt mihi hanc veniam viri, ſi & alteram eiuſdem ſexus, & virtutis, eis præponam. DOROTHEAM virginem ferunt, dum à Sapritio tyranno compelleretur, iuxta mandatum Principum Auguſtorumq́ue ſuorum diis immortalibus litaret, reſpondiſſe: *Deus qui in cælis eſt Auguſtus, ipſe imperauit mihi, vt ſoli ſibi ſeruiam. quare videndum, cuinam Imperatori obtemperandum.* Sur. tom. 1. in vita.

S. FRVCTVOSVS.

Quod priùs fæminarum, nunc virorum exemplis confirmemus. A Galieno Imp. cõpulſus FRV-

CTVOSVS, idola venerari: aliàs morte mulctandus. At ille; *Nolo*, inquit, *ſacrificare diis Galieni, ſed æternum Deum, ac ipſius Cæſaris creatorem colo venerorque.* Ad quod alludens Prudentius, ita canit:

Juſſum eſt Cæſaris ore Galieni,
Quod princeps colit, vt colamus omnes:
Æternum colo Principem, dierum
Factorem, Dominumque Galieni.

In vita apud Sur.

S. EVLOGIVS FRVCTVOSI DIACONVS.

Preſbyteri ſui exemplum EVLOGIVS Diaconus imitatus eſt: qui vnà cũ illo ad martyrij palmã promerendã deductus, cùm rogaretur: Numquid & tu Fructuoſum colis? reſpondit: *Non colo Fructuoſum, ſed eum quem colit Fructuoſus.* inſinuans, viros ſanctos honorandos quidem, quoad etiam hoc carcere mortali detinentur: Deum verò ſolum adorandum atque colendum. Auguſtinus de diuerſ. Serm. 101. cap. 2.

S. THOMAS AQVINAS.

Nunc eos percurramus, in quibus mirè coruſcans Dilectionis erga Deum reſplenduit ſcintilla. Quid enim de THOMA AQVINATE dicam? De quo & illud memoriæ æternæ conſecratum, cùm Neapoli ad imaginem Crucifixi oraret ardentiùs, hanc vocem audiuiſſe: Benè ſcripſiſti de me Thoma; quam ergo mercedem accipies? cui ille: *Non aliam Domine, niſi teipſum.* Ea enim amantium natura, velle eſſe in amato. Breuiar. Rom. 7. Mart. Item in vita.

S. LVDOVICVS EPISC. TOLOSANVS.

Et ab huius ore quoties ad Regni clauum aſſidere compelleretur, profecta nobilis illa vox: *Diui-*

tiæ

tia meæ Christus, desint cetera. Omnis copia quæ Deus meus non est, mihi inopia est. Quàm meritò cum regio Psalte huic canere permissum: Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei. Ex membrana vetusta in biblioth. F F. Minor. Louanij.

PRINCEPS ANONYMVS.

Lubeat etiam alius ordinis exempla in medium adferre. Principem fuisse accepimus, virum, vt prior ætas tulit, egregiè prudentem & pium. Hic rogatus cur munitas arces suo in regno construi vetaret, in firmum sui suorumq; præsidium; respondit: *Vnica mihi arx est, eaque munitissima: ea videlicet de qua Salomon ait: Turris fortissima nomen Domini: ad quam confugiens iustus liberatur.* Georg. Richterus in Axiom. œconom.

DVX ANONYMVS.

Postulabat DVX Christianus ab Indo Toparcha, cui sol erat deus, expeditum cursorem. quo impetrato: Dic age, inquit, vter vestrûm potentior, hic adolescens, an tu? Ego sanè, respōdit Toparcha, qui huic vt id præstet, impero. Tum DVX: *Ita tibi de sole sentiendum. Cursorem illum velocissimum, Regis æterni ministrum: quare non ille, sed auctor dominusq; illius adorandus atque colendus.* Placuit Christiani viri dictum, & verè quod intendebat, effecit. Ios. à Costa, lib. 5. hist. Ind. cap. 5.

ANVS ANONYMA.

Ingerit se hîc nescio quæ ANVS: cuius in vita B. Yuonis celebris mentio. Yuone enim designato Oratore à Ludouico Pio Gall. Rege ad Sultanum Damascenū; accidit, vt ANVM sibi obuiam habuerit, altera manu testam prunis plenam, altera phialam aquæ gestantem. Miratus ille, quid sibi id vel-

ler, inquirit. Illa, *Hoc igne Paradisum comburere, & quâ infernum extinguere volo.* Ecquid tam arduam rem moliris? inquit Yuo: *Vt nemo,* respondit illa, *imposterum benè operetur præmij spe inductus, metuq́; pœnarum nullus à scelere desistat: sed vt omnes vero amore, quem Deo debemus, accensi, rectè viuamus.* Hãc tam grauem piæ ANVS vocem obstupuit Yuo; & laudauit. Ionuil. in vita Ludouici, cap. 57.

DEI TIMOR. *vide* TIMOR DEI.

DISCENDI CVPIDITAS.

SALVIVS IVLIANVS.

TAntum in nobis scientiæ cognitionisque amorem innatum refert Cicero, vt nemo dubitare possit, quin ad eum hominum natura, nullo etiam emolumento inuitata, rapiatur. In cuius quidem rei confirmationem, vnum SALVIVM IVLIANVM producemus. qui licet eximia iuris cognitione clarus, frequenter in ore habebat: *Etsi alterum pedem sepulchro immisissem, adhuc discere desiderarem.* Placuit hoc laudatissimis viris, & meritò. cùm nunc passim illæ voces, Adultior sum quàm vt discere quicquam valeam. Tamen, vt sapienter Cato,

Scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle.

Refertur Pandect. lib.4. tit. de Fid. comm. l. apud Iulianum.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Sunt & alij huius generis: sed omnes æquat & superat ALPHONSVS. Intellexerat à familiaribus, regem quédam Hispanum dicere consuetum, non conuenire Principi litteras; & ira commotus, *Bouis*, aiebat, *non hominis illa vox.* atque è contrario gloriabatur, se totú vetus & nouum Testamentum,

vnà

vnà cùm glossis, decies & quater euoluisse. Verè eo elogio dignus, quòd à Carolo Magno maiorem fortunâ & virtute Principem orbis non vidit. I. Lips. Mon. Polit. lib. 2. cap. 7.

Idem.

Neque vno illius dicto exemploq; contenti erimus. Habebatur sermo de rerum pretiosarum iactura, cùm eum persanctè affirmasse ferunt: *Malim gemmas, vniones, aut quascumque inæstimabiles margaritas perdidisse, quàm vel minimum librum.* Sciebat namque in libris occultatam sapientiam, quam ex iis qui vellet, hauriret. Panorm. l. 4. de Gest. eiusd.

Idem.

Vide Cantvs, Libri, *&c.*

Carolvs IIII. Franc. Rex.

Hunc etiam Carolvs imitatus, qui scholas Pragenses ingressus, magistros de liberalibus artibus altercantes, per horas quaternas mira cum voluptate & attentione audiuit: cumque molestiùs id ferrent Purpuratorum aliqui, & horam cœnæ effluxisse Regem monerent: *Mihi*, inquiebat ille, *minimè effluxit: nam cœna mea hæc est.* Rarum in Principe exemplum. Æn. Syl. lib. 4. Comm. in Gesta Alphonsi.

Constantinvs Dvcas Imperator.

Et hic licet ignarus litterarum, magnus tamen earumdem fautor & amicus exstitit. quippe qui sæpiùs illud vsurparet: *Malim ex doctrina, quàm imperio nobilitari.* Zonar. tom. 3. Annal.

Vide infrà Doctrina in pretio habita.

Discordia. *Pete ex Apophth. de* Concordia.

DIS-

DISPVTATIO.

SPIRYDION EPISCOPVS, ET ANONYMI SOPHISTÆ.

APud Homerum ridetur à procis Vlysses, quòd panis frustula peteret, non enses, neque lebetes: ita & ridendi illi, qui disserendo solùm id agunt, vt friuolas captiunculas obiiciãt, & ipsum tractandæ quæstionis fundamentum euertant. Tales enim cùm ad Nicęnam Synodum conuenissent, & quosuis cauillationibus suis impeterent; SPIRYDION vir bonus, & verus Israelita, recitata fidei formulâ, SOPHISTAM principẽ aggressus: *Si credis*, inquit, *constanter responde, nec logomachiis istis in Dei contemptum vtere.* Ilicò ille; *Credo.* & comites intuitus, *Quantum interest*, ait, *de rebus nudis absque fuco disputare, & inanibus sophismatibus tempus consumere?* mirantibusque subitam illam animi conuersionem assentatoribus suis, *Quamdiu*, inquit, *res verbis agebatur, verba opposui: at postquam cum verbis vis quædam ex ore huius senis erupit, nihil ampliùs verba aduersus eam valuère.* Admodum eleganter Chrysost. In aliis certaminibus laureas referunt, qui victores redeunt: at in disputationibus diuinis, solis debetur corona, qui se rei magnitudine victos ingenuè fatentur. Ita Niceph. lib. 8. cap. 15. Sozom. lib. 2. cap. 3. Cedrenus, & alij.

IVLIANVS CARDINALIS.

Erat in Conc. Florentino Imperator Palęologus: qui, dum grauis illa incidisset altercatio de processione Spiritus sancti, multa se in Græcorum fauorem annotasse, at domi suæ (quæ erat in Græcia) asser-

ſeruaſſe dicebat. Cui IVLIANVS: *Cùm in certamen ſe ſciret ſua Maieſtas deſcendendum: non oportuit arma domi relicta, ſed in contentionem allata.* P. Æmil. lib. 10.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Non minùs diſſerẽdo, quàm elaborando doctrinam parari inſinuabat hic; dum enim quidam diſputantium circulos effugeret, aiebat: *Tu id addiſcendo facis, vt dum diſputationem refugis, nihil addiſcas.* Hinc benè Minerua armata veteribus pingitur; quia doctrina non niſi acriter pro eâ diſceptantibus, præda fiat. Henr. Farneſ. in Apophth. de Principe.

IOANNES PICVS MIRAND.

Huiuſce propoſiti pariter & animi IOAN. PICVS. qui percontanti, quáſnam diſputationes maximè prodeſſe exiſtimaret; aiebat: *Quæ pacato animo ad inueſtigandam veritatem, priuatim, ac ſemotis arbitris exercentur. Obeſſe autẽ illas, quæ in propatulo fierent, ad oſtentationem dumtaxat, aut captandam vulgi auram, atque imperitorum applauſum.* Ioan. Franc. in vita Pici.

DIVINATIO, AVGVRIVM, *&c.*

S. ATHANASIVS.

NOn impium illud culturæ Dæmoniorum genus Sortilegium proponimus; ſed liberum & fortuitum futurorum euentuum, certum tamen frequentiùs prænuntium. Quod etiam in viris magnis locum ſuum habuiſſe, teſtes ſunt hiſtoriæ. Certè ATHANASIVS ab Arrianis præſtigiator habitus, dum vrbem Alexandriam aliquãdo ingreſſus eſſet:

factum,

factum, vt cornix in aëre volitans crocitaret. quo audito, Græci eum scommate quasi impostoré persecuti, rogant quid cornix portenderet; qui vrbanè & sine felle, *Cras*, inquit, *insonat: quod Latinis posterum diem designat. significat autem, crastinum diem, quo annuam hic celebratis festiuitatem, non ex animo vobis cessurum.* Ita euenit: nam postero die mandatum ab vrbe ad eos missum, inexspectati mali nuntium. Niceph. lib. 9. cap. 35.

IOANNES XXIIII. PONT.

Hic anteà Balthasar Cossa dictus, Bononiâ, vbi litteris operam dederat, Romam proficiscebatur. Rogatus autem cur Romam tenderet; *Vt me Pontificem faciam*, respondit. nec inuanum. haud diu enim pòst ab Alexandro V. ad Cardinalatus honorem euectus, ei in Pontificatu sub nomine IOAN. XXIIII. successit. Bapt. Fulgos. lib. 3.

NICOLAVS V. ET PIVS II. PONT.

Simile est quod subiicimus. Erat Thomas Sarzanus Orator Eugenij IIII. ad Cæsaream maiestatem in Germaniam missus: cumque Alpes traiiceret, incidit fortè in Æneam Frederici III. legatum. cumq; in eamdem domum diuertissent ambo, & Æneas parciùs in victu ageret; subridens Thomas, *Ecquid*, inquit, *tantoperè victui parcimus: numquid vterque nostrûm ad Pontificatum promouendus?* verè vterq; promotus. Thomas sub NICOL. V. & Æneas sub PII II. nomine, Pontificatus honore præfulsit. Bapt. Fulgos. lib. 1. cap. 3.

PAVLVS II. PONT.

Quo die Franciscum Ruueram ad sacrum Senatum promouit, dixisse fertur: *Hoc die successorem meum elegi.* Ridebāt alij Pontificis dictum. at Franciscus

ciſcus, ſumpto Sixti nomine, PAVLO vita functo ſucceſſit. Ibidem.

CLODOVÆVS GALL. REX.

Demus etiam ſuum locum ciuili ordini, &, qui eiuſdem ductor, CLODOVÆO. Quid iſte? inquies. Caſtra metaturus aduerſus Gothos, munera Diuo ſuo tutelari Martino Turonam mittebat: mandans ea deferentibus: *Ingreſſuri templum, obſeruate quæ futuri euentus ex bello quod paramus, coniecturã poſſent præbere.* Parent illi; & ecce templi limen ſubeuntes, audiunt monachos, veſpertinas horas Deo perſoluẽtes; & quidem illud Pſalmi Dauidici: Pręcinxiſti me virtute ad bellum. captatoque omine felici, ad Regem redeunt, omen nuntiant, quod euentus declarauit non fuiſſe vanum. Ibid.

LEONARDVS RVVERAS.

Erat hic Franciſci illius, de quo iam antè, ex fratre nepos; anguſta re & virtutis gloria homo omnium ludibrio expoſitus. cùm namque propriò nomine compellaretur, indignabundus, *Quin*, ait, *me Comitem appellatis?* Si verò de ducenda vxore ſermo haberetur, *Nolim*, dicebat, *aliam*, *quàm propinquam Regis*. Tulit igitur Patrui, qui tum Pontifex, fortuna; vt quæ de ſe per iocum prædicauerat, reipſa ad effectum deducerentur. Ibid.

ANONYMVS.

Neque miſſum faciam quod Seuero Imper. ex Anglia reduci non ſolùm victori, ſed pace etiam æternùm fundata, ſcurra quidam factus obuius, hunc in modum eſt vaticinatus: *Fuiſti Cæſar, totum viciſti, iam Deus eſto victor.* nec ita diu pòſt vita exceſſit Imperator. Eraſ. lib. 6. Apophth.

HEN-

HENRICVS SCHVARTZEBVRG. COMES.

Spectat huc etiam quod de HENRICO COMITE apud plerosque scriptum reperi. huic familiaris erat, si quando rem quampiam facere recusaret, hæc vox: *Si hoc fecero, mergar in latrina.* tulisse autem sui interitus præsagium in hoc prouerbio, docuit secutus euentus. Elfordiæ enim in cœnobio D. Petri (vbi cum Frederico Cæsare fuerat) in sordibus istis, collapsis latrinæ trabibus, suffocatus est. Phil. Cam. medit. Historic. cap. 86.

FREDERICVS ELECTOR ET IOANNES DVCES SAXONIÆ.

Erant hi fratres germani, Saxoniæ fortissimi Duces. Qui dum per Albim fluuium, recèns soluta glacie, Wittebergam nauigio pergerent: factum vt congelatæ moles Albi innatantes, iter impedirent, nauemque quassarent. In ripam itaque egressi, vident nauis carinam latè findi, ac latera resoluta decidere. quod interpretatus FREDERICVS, *Metuo,* ait ad fratrem, *post nos, nostræ nauis,* id est, *domus Saxonicæ dilacerationem.* quæ & subsecuta est. Peucerus lib. De diuinat.

THOMAS MORVS.

Emicuit etiam in hoc diuinandi beneficium. Narranti enim Annam Bolenam, quam Henricus Rex coniugem duxerat, incessanter tripudiare; *Hæc tripudia,* ait, *alium lusum adferent: nostris enim capitibus quasi pila pedaria hæc eius tripudia ludunt: quin & ipsius caput hunc ludum subibit.* Euenit vtrumque. Th. Staplut. in vita.

DIVI-

DIVITIÆ.

Iesvs Christvs.

AD Divitias orationem conuertimus: quæ ex Chilonis ſententia, malorum theſaurus, & calamitatum omnium viaticum. quorum vtrumque breui hoc, at graui dicto Christvs Dominvs complexus eſt, cùm adoleſcentem ſe volentem ſequi, triſtem abire propter ſermonem quem dixerat, (Si vis perfectus eſſe, vende omnia quę habes, & da pauperibus) vidiſſet: *Amen dico vobis, quia difficilè dines intrabit in regnum cælorum. & iterùm dico vobis, Faciliùs eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem* (ſtante videlicet diuitiarum amore) *intrare in regnum cælorum.* Non negat tamen Eccleſiaſt. quin beatus ſit diues qui inuentus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperauit in pecunia & theſauris. Matth. cap. 19.

Sacra require tit. de Divitiarvm *&* Mercedis contemptv, Pecvnia, *&c.*

Sigismvndvs Cæsar.

Haud aliter (quod inter politicos homines, eoſque Principes, mirare) Sigismvndvs de diuitiarum natura & vſu ſenſit. Allata erant ad eum ex Hungaria aureorum quadraginta millia: quæ cùm ſub noctem in thalamo regio forent recondita, cogitare cœpit, quémnam in vſum tantum pecuniarum impenderet: cogitantem ſomnus deſtituit: itaque vocatis iis qui à cubiculo, conſiliarios duceſque accerſant, imperat. Vocati, intempeſta nocte accurrunt ocyùs, rem magnam autumantes. At Im-

perator, arca aperta, illos aureos pro cuiusque meritis distribuit, dicens: *Ite, nunc securè nobis dormire liceat. nam quod somnum mihi ademerat, procul aberit à limine.* Rarum, & cui vix vllum par exemplum. Benè Iuuen. Sat. x.

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq; timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Æn. Syl. lib. 4. Comm. in res gestas Alphonsi.

MAXÆMILIANVS CÆSAR.

Non inferior in hac laude Ludouico MAXÆMILIANVS. numquam enim penes se opum aceruum, etiam si deferretur, remanere passus. Aiebat enim: *Hominum, non opum mihi demandata custodia: quibus si semel capiar, ilicò è rege seruus futurus sum.* Nam, vt iterùm rectè Iuuen. ibidem,

——*Plures nimiâ congesta pecunia curâ*
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia cēsus.

Iac. Spiegel. in Comm. Æn. Syl.

ADOLPHVS NASSOVIÆ, REX ROM.

Verè igitur & præclarè iste. cùm multa de diuitiarum gloria iactari audiret, *Præstat*, inquiebat, *vir sine pecunia, quàm è conuerso sine viro pecunia. animus est qui verè diuites facit.* Hinc Lucret. lib. 5. de Nat.

Quid? si quis verâ vitam ratione gubernat;
Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parcè
Æquo animo. neque enim est vsquā penuria parui.

Golzius.

DIVI-

DIVITIARVM CONTEMPTVS.

S. HILARION.

ADmirabatur eum Cicero in Off. qui diuitiis ac opibus non moueretur, eumq; ſpectatu dignum arbitrabatur. Admiremur igitur viros inter Chriſtianos hoc gloriæ ſplendore inſignes, ſpectemus HILARIONEM, qui Conſtantio Imp. ſibi decem auri libras offerenti, eò quòd candidatum quẽdam graui nequitiæ ſpiritu liberaſſet, hordeaceum protulit panem, dicens: *Qui tali cibo aluntur, non maioris æſtimant aurum, quam lutum.* Hier. in vita, cap. 8.

S. THADDÆVS APOST.

Miremur etiam THADDÆVM: quem Abgaro Ediſſenorum Regi, aurum ſibi ob miracula perpetrata & iacta Euangelij ſemina offerenti, reſpondiſſe tradunt: *Si noſtra relinquimus, quomodo accipiemus aliena?* Sciebat illud Oſeæ cap. 9. Deſiderabile argentum vrticam hereditabit, lappa in tabernaculo eorum. Euſeb. lib. 1. Hiſt. cap. 15.

S. BASILIVS MAGNVS.

Vt in aliis omnibus, ita & hic magnus miranduſque BASILIVS. Cui dum Cæſareæ Præfectus ſuadere niteretur, in gratiam Imperatoris fidem negaret, promitteretque fauoris & opum copiam; *Hæc homini Chriſtiano*, inquit, *non conueniunt: ſed adoleſcentulis, iiſque qui talibus promiſſis capiuntur.* Trip. hiſt. lib. 7. cap. 36.

SS. MAXIMVS ET OLYMPIADES.

Quo tempore Chriſtiana pietas in Perſide inuicta permanebat, Decio tyranno oblati ſunt iſti. à

quibus dum facultates flagitaret, *Libẽter*, inquiunt; *nostræ enim facultates & aurum, Christus est. ad hunc accedito, & veris diuitiis abundabis.* Baronius. Lippel. tom. 2.

S. EVPHRAXIA ANTIGONI FILIA.

Ecquis EVPHRAXIAM magnis illis viris adiungi à nobis indignabitur? quę patricij generis adolescẽti à parentibus quasi desponsata, sumpto religionis velo, continentiã Deo vouit. promittentiq́ue Theodosio Imp. opulentam dotem si acquiesceret; *Opes*, inquiebat, *meæ Christus est: tu tuas aliis dato.* Lubet hanc breui carmine etiam illustrare:

Quam non regna iuuant, non Lydius aurifer amnis,
Nec quas terrarum sustinet orbis opes.
Hæc aliæ cupiant: cupit hæc modò paupere cultu,
Securo Christum tramite læta sequi.

Sur. tom. 2. in vita.

FREDERICVS IMPERATOR.

Habet & hîc suas partes FREDERICVS. cùm enim Ladislaum Hungariæ Regem protegeret, & in suo palatio institueret, non defuêre qui clàm perdendum puerum dicerent: vtpote cuius morte opes plurimas regnaq; consequeretur. At IMPERATOR: *Ego sanè non ita amo diuitias, vt impiis consiliis persuasus, propter eas tam impium facinus attentem.* ô egregium, & verè regium sermonem! Æn. Syl. lib. 3. Comm. de Reb. Alphonsi.

Require Apophth. de MVNERVM CONTEMPTV, MERCEDIS NEGLECTV, *&c.*

DOCI-

DOCILITAS.

THEODOSIVS IMPER.

AD DOCILITATEM vela dantes, vnde meliùs quàm à THEODOSIO exordiemur? tradiderat filios in disciplinam Arsenio viro docto, iisq; æterna memoria dignum semper verbum proloquebatur: *Si tales vos exhibeatis, vt vitam moresque ad disciplinam & Dei leges componatis; propensum me fore scitote, imperium in manus vestras tradere: sin minus, conducibilius erit priuati vos personam agere, quàm sine vlla doctrina imperare.* Niceph. lib. 12. cap. 23. hist. Ecclef.

CAROLVS MAGNVS.

Illustrius est quod addam. Instituerat CAROLVS, verus amor & delicium humani generis, Seminarium, in quo tenuioris fortunæ adolescentes non alebantur modò, sed & omni disciplinarum genere exercebantur; & alterum, in quo nobiliores instruerentur. Vbi autem illos præ his ampliorem in studiis progressum fecisse animaduertisset, eos ad dextrã segregatos, hoc sermone compellabat: *Macti virtute estote filioli: vos manet sacerdotia & dignitates non aspernendæ.* Conuersus verò ad alios; *Vos*, inquit, *comperi dicto imperioque nostro inobedientes. Deum testor! nihil penitus commodi honorisque à me ad vos profecturũ.* Auentinus lib. 4. Annal. Boior.

DOCTRINA.

PIVS II. PONTIFEX.

DOCTRINAM, quâ pulchrior ac nobilior nulla est possessio, in præsenti adducimus, & pro ea

PIVM II. PONTIFICEM. cuius memoranda vox: *Cui plura nosse datum est, eum maiora sequuntur dubia.* Cur ita? Fit namque vt vbi rem quãpiam accuratè inuestigaueris, tum demum ea in animum veniant, quæ ad rationem perfectionemq́; illius plenè indagandam conducere videntur. Platina in vit.

IVLIANVS CARDINALIS.

Huic in Bibliotheca assiduè lectitanti dum quidam obiecisset, Quid hîc inter mortuos solus latitas? cur non exis ad nos, qui suauiter viuimus? *Imò,* inquit, *hi famâ viuunt: tu verò neque nomine, neque re.* Sensit & hic cum Diogene, vitam sine litteris mortem. Æn. Syl. lib. 3. Comm. de gest. Alphon.

TILIVS NOBILIS REG. FRANC.

Erat hic ex illis qui Francisci primi vestigia sectatus, litteras (quæ anteà sordidæ inter nobiles reputabantur) in aulam Franciæ reduxit. cui proinde in ore frequens illud: *Litteræ Equestris ordinis dignitatem confirmant, & ab ignobilitate vindicant.* Refert Greg. Richterus in Axiom. Polit.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Iterùm ALPHONSVM compello: à quo profectum aliquando, *Malim priuatam vitam agere, quàm eruditione carere.* ita enim eum affecerant litteræ, vt Ioan. Efernitanus rari iudicij ingeniiq́ue vir clarissimum hoc de eo tulerit testimonium, nisi Rex fuisset, eximium Philosophum futurum fuisse. Panorm. de gest. Alphon.

Require Apophth. de LIBRORVM DELECTV.

DOCTRI-

DOCTRINA IN PRETIO HABITA.

LEO IMPERATOR.

CVm tanta tamq́ue celebris ſit ERVDITIO, quis miretur eam magno in pretio habitam aliquando apud magnos? LEO IMP. qui Martiano ſucceſſit, dicenti cuidam ex Eunuchis, quòd Eulogio philoſopho frumentariam teſſaram dari mandaſſet, militibus eiuſmodi largitionem faciendam; reſpondit: *Vtinam is ſemper ſit meorum temporum ſtatus, vt mihi liceat militum ſtipendia in litterarum magiſtros transferre!* Suidas.

ALEXANDER SEVERVS.

Ille Macedonem Alexandrum imitatus, quotquot in Italiam ſe conferrent viri doctrina præſtantes, ſuo fauore complectebatur. ita vt aliquando apud exterarum nationum Legatos gloriari ſolitus ſit: *Rari in orbe docti, quibuscum aut verbo aut ſcripto non fuerim locutus.* Laus digna Regibus, & quàm hereditariam illis eſſe decet. I. Spinæus lib. 4. de Tranquill. animi.

SIGISMVNDVS IMP.

Miro etiam fauore complectebatur eos, quos in litterarum ſtudio profeciſſe intelligebat. reprehenſus autem, quòd litteratos, obſcuro aliàs genere & loco natos, foueret; *Quid ni*, reſpondebat, *amem eos, quos natura ceteris voluit antecellere?* Videbat certè ingenij ornamenta longè præclariora externis corporis donis. Iac. Spieg. in Æn. Sylu.

IDEM.

Quin idem ipſe Georgium Fiſcellum legis Do-

 ctorem

ctorem equestris militiæ insignibus donauit. Cumque is Basiliensem Synodum vnà cũ SIGISMVNDO subiisset, & doctoribus equitibusque suis deputaretur locus, dubius hæsit, cuínam se ordini associaret. tandem ad equites declinat. cui ilicò SIGISMVNDVS: *Stultè agis, qui litteris militiam præfers: nam ego milites mille vna die fecerim, Doctorem verò mille annis non fecerim.* meritò doctrinam militiæ præponens. Æn. Sylu. lib. 4. Comm. in Gesta Alphonsi.

ROBERTVS REX NEAPOLIS.

Huic item & litteræ & litterati vsque adeò chari, vt aliquando audita ab eo regia illa vox: *Cariores mihi litteræ regno.* Vtinam etiam ea mens in aliis regibus nostri orbis! I. Lips. lib. Monit. Polit. cap. 7.

ALPHONSVS ARAG. ET NEAP. REX.

Eiusdem vt regni ita & animi ALPHONSVS. quem non semel in hanc vocem prorupisse tradunt: *Malim regnorum omnium* (septem ea numerabat) *iacturam facere, quàm minimam doctrinæ.* Affectum probauit effectus. Bibliothecas enim instituit, exornauit, auxit: viros doctos, non secùs ac Mæcenas ille Horatianus, amore & honore summo est prosecutus: verè dignus longiori æuo princeps. Ibidem.

IDEM.

Et vt priori illud annectam: intellexerat quosdam Europæ principes viros ad Basiliensem Synodum destinatos: & quasi indignabundus; *Parum decere*, aiebat, *cùm de iure diuino humanoque sit disceptandum, nobilitatem potentiámve iactare: sed doctrinam & eruditionem requiri.* Æn. Syl. lib. 3. Comm. in Gest. eiusd.

IDEM.

Quò magis progredior, eò me in altum magis inuenio sentio. dabitis mihi ergo hanc veniam viri illustres, si ALPHONSVM rursus propono. Ille equidem erga omnes beneuolus, solos illitteratos despexit; vixdum hominis eos nomine dignatus. Ennianum enim illud subinde obmurmurabat, *Vulturis* (genitiuus pro nominatiuo ad ritum priscum) *in syluis miserum mandebat homonem.* ægrè eos homines vocitabat; in quibus nihil hominis, effigiem præter, animaduertebat. Panorm. lib. 1. de Gest. Alphonsi.

HENRICVS VIII. ANGLIÆ REX.

An dignus est, qui inter hos locum habeat HENRICVS? homo nefarius & crudelis, vnâ tamen (licet ad impium finem) voce, meritus fortassis clemētissimis optimisq; accenseri. Cogitabat de repudianda Catharina legitima sua coniuge, quam & repudiauit postmodum: vnde excidia hæc & bonorum clades: & summa ope enitebatur præclaros quosuis in suam sententiam pertrahere, adeoque Thomam Morum: cuius solius adstipulatio tanti apud eum facta fuisset, vt diceret: *Malim solum Morum, quàm dimidiam regni mei partem, decreto institutoque meo assentiri.* At neque ad eam impietatem pertractus Morus, sed ad veram gloriam: iste ad æternam pœnam. N. Sander. lib. 1. de Schism. Angl.

MARGARETA SCOTIÆ REG.

In Scotiam transeo, vbi MARGARETAM Reginam video, iure primis illis annumerandam, si non præferendam. Obambulabat, vt fit, palatium, & ecce conspicatur Alîam Chartiet, virum notæ deformitatis, at eruditionis eximiæ, obdormiscentem

inter subsellia procubuisse. Accedit palàm, cum amplectitur, eleuat, & mirantibus (quis hęc facientem Reginam non miretur?) quòd virum tam deformem exoscularetur: *Virum*, inquit, *amplexata non sum: sed os illud, ex quo tot insignes prodiêre sermocinationes.* Vnicum quod sciam in fæmina exemplum. inuisa namque eruditioni bona pars illius sexus. Auct. Serm. memorab.

FRANC. SFORTIA.

Erat hic litterarum expers, amantissimus tamen eorum qui illas fouebant. Rogatus autem, cur litteras nesciret; *Quia*, inquit, *non didici vnâ eademq́; manu librum tenere & gladium.* P. Iouius.

DOCTRINA FACTIS CONSENTANEA. *Require Apophth. de* ACTIONE.

DOLOR.

PASTOR ANACHORETA.

BEatos eos qui hîc lugent, quoniam postmodum consolabuntur, inquiebat Saluator. eiusque dicti memor PASTOR ANACHORETA, cùm Arsenium lachrymis madentem esset cōspicatus, dicebat: *Beatus verè es Arseni, quòd cùm teipsum in hac vitâ luxeris, non erit opus lachrymis in futurâ.* Sur. tomo 4. ex Palladio.

F. BORGIA SOC. IESV.

Quantum autem vtilitatis successiui dolores homini Christiano adferant, tacitus secum considerabat FRANC. BORGIA: cuius assiduæ illæ ad Deum preces, vt deliciæ in cruciatum verterentur, ac dolores voluptati essent. Itaque Lermæ Comitissam cùm mœstam videret, hoc dicto solabatur: *Nolenti*

lenti dolores Deus immittit, postulanti negat. Ribad. lib. 4. cap. 5. vitæ eius.

DOLVS ET FRAVS.

LVDOVICVS XII. GALL. R.

SInceritati contrarium DOLVM FRAVDEMQVE miro ingenij acumine in Antonio Viuonio equite detexit carpsitque LVDOVICVS. Cùm enim apud eum referret Antonius se aliquando iuuené adhuc vituli pelle contectum, solitum in aucupium descendere, quò aues falleret: ille hominem callidú & fucatum perstringens, *Verè,* ait, *tu haud omnino adhuc eam pellem exuisse videris.* astutos enim & fraudulentos, vulpino nomine vulgò nuncupamus. Ita olim Persius in Satyris Damam seruum corripiens, dicit:

Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Astutam vapido seruas sub pectore vulpem.

Annal. Franc.

MILES ANONYMVS.

De tribus exigeret cùm vilibus Euclio drachmis
Fœnus ab vrbano milite; MILES *ait:*
Ne diffide, dabo: *dubiisque fefellit auarum*
Dictis, accepto nam dedit ære fugam.

Ex collectis & relatis Auctori.

DVX BONVS.

ALBERTVS AVSTRIACVS.

VT sumptum elleborum concitatis priùs omnibus, ipsum se imprimis prodit, & egreditur: ita fortissimum Ducem, cohortatis & in ordinem dispo-

dispositis suis, inter primos egredi oportere, testatus est AVSTRIVS ALBERTVS. Cùm enim copias in Bohemos duceret, priusquam Romanis imperitaret, ac rogaretur, quémnam suo exercitui ductorem præficeret; animosè profectò: *Si alium quàm me ductorem exercitus petitis, frustrà me Austriæ Ducem appellatis.* eum Ducis nomine dignum reputabat, qui reliquos duceret, & quem fortiter pugnantem, reliquus exercitus sequeretur.

--Cogit enim tantos perferre labores
Sola Ducis virtus, qui nuda fusus arena
Excubat, atque omni fortunam prouocat horâ.

vt ait Lucan. Æn. Syl. lib. 3. de Gest. Alph.

LAVRENTIVS ALMEIDA LVSIT.

Æquè fortiter atque animosè iste. cum Mahumetanis nauali prælio decertabat; eáque quâ vehebatur nauis, in supremum videbatur discrimen adducta: monitus ergo saluti suæ prospiceret, quasi minabundus istius consilij auctoribus, *Non*, ait, *mihi decorum id periculum euitare, & commilitones in eodem constitutos deserere: non mortem, sed infamiam extimesco.* Osor. lib. 5. Hist. Eman.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Dicebat aliquando ille: *Magnum est populi aduersus hostem Ducem esse: maius tamen ciuibus ad virtutem.* quare non ineptè olim Pausanias Plistonactis F. percontanti quónam pacto debellari possent Thraces; Si, inquiebat, eum belli ducem delegerimus, qui vir optimus est. vt videlicet non minùs ad virtutem, quàm aduersus hostem ducatum præbeat. Panorm. lib. 4. de eiusd. Gest.

IDEM

Vt erat clementissimus, dum parta de hostibus memo-

memorabili victoria triumpharet: victos captosq; in triumphum adduci non est passus. dicens: *Potius ob seruatos hostes, quàm cæsos, triumphandum.* nam

---Ignoscere pulchrum
Iam misero, pæneque genus vidisse precantem.

Panorm. lib. 1. de eiusd. Gest.

EBRIETAS.

BASILIVS MAGNVS.

TVrpissimum dicebat Augustinus vino obrui eum, qui ferro vinci nequiret: potandi libidine superari, qui bello non posset. Certè BASILIVS, quid esset EBRIETAS, percontanti, respondit: *Est Dæmon sponte admissus in animum per voluptatem. Mater malitiæ, impugnatio virtutis, ex forti timidum facit; ex modesto lasciuum, iustitiam ignorat, prudentiam abolet.* Ant. & Max. Serm. de Ebriet.

F. BERNARDINVS PALOMVS.

Huic autem sæpiùs in ore: *Vinum duo potissimùm mala comitantur: si namque dilutum sumas, ipsum corrumpis: si non diluas, ipse corrumperis.* Floresta.

ALHONSVS ARAG. REX.

Considerabat eadem ille. ideóque rogatus, cur præter Magnatum morem vini expers viueret; respondebat: *Vino sapientia obscuratur. quare non decet Regem, vt huius immodica compotatione in animo extinguat illud, sine quo Imperatoris aut Regis nomen tuèri non posset.* Sciebat enim quòd

Nox, & amor, vinumq; nihil moderabile suadent.

Panorm. lib. 2. de eiusd. Gestis.

IDEM

Aliàs per oportunitatem rogatus, cur vinum tanta

tanta aqua dilueret? *Ne me*, inquit, *inebriet. Scio namque quantum Macedonis Alexandri gloriæ obfuerit ebrietas.* Ibidem.

IDEM

Rursus simile sciscitanti, cur videlicet in tantùm Ebrietatem detestaretur, respondit: *Quia scio Furorem & Libidinem eius filias esse.* Probè igitur monet Horatius:

At ne quis modici transiliat munera Liberi;
Centaurea monet cum Lapythis rixa super mero
Debellata. —— Ibidem.

GERMANVS ANONYMVS.

Instituerat Ferdinandus Imp. ludos publicos in nuptiis Hyppolitæ & Alphonsi filij sui. ad quos cùm omnis generis sexusque homines conuenissent, eorumque celebritatem admirarentur; in media laudantium plaudentiumque corona, GERMANVS quidam vocem efferre, & inclamare cœpit: *Valeant ludi quibus nemo bibit.* Hem! egregium virum, & verè Epicuri de grege porcum, cuius omnis animus (vt inquit ille) in poculis & patinis! Pontanus.

CAROLVS V. IMP.

Addo facetum hoc nostri quondam Principis. Monebatur aliquando in castris Germano militi legem daret, ebrietatis vitandæ gratia. At ille, *Quid* inquit, *Germano Ebrietatem interdicerem? perinde id foret, ac si Hispanis furta aut rapinas inhiberem.* Corozetus, & alij.

Require Apophth. de CÆCITATE.

ECCLESIA EIVSQVE IMMVNITAS ET AVCTORITAS.

IESVS CHRISTVS.

PRoſequamur nunc ordine Æterni Regis Sponſam in terris, columnam & firmamentum veritatis, ECCLESIAM : cuius auctoritatem poteſtatemque inſinuans ipſe eius DOMINVS, dum de obedientia illi præſtanda ſermocinaretur, *Si*, inquit, *Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* id eſt, Si Eccleſiæ obtemperare noluerit; ne conſortio eius vtaris, ſiue in diuinis, ſiue in humanis. Ita enim Iudæi habebant Ethnicos & Publicanos, vt eorum menſâ & conſortio ſe pollui arbitrarentur. & verè non habebit vmquam Deum patrem, qui ECCLESIAM noluerit habere matrem. Matth. cap. 18.

S. HVGO EPISCOPVS LINCOLNIEN.

Immunitatis Eccleſiaſticæ vindex & protector eximius, numquam ſe conſcio quicquam in Eccleſiæ præiudicium attentari permiſit. vnde & Regum malleus, eâ ætate nuncupatus. Rogantibus autem amicis, vt maioris periculi euitandi cauſa, in re parui momenti, Regi contra Eccleſiæ auitum ius adſtipularetur, dixiſſe fertur: *Abſit, vt me viuo laici, cuiuſcumq; etiam dignitatis, Eccleſiaſticæ libertatis priuilegium infringant*. Sur. tom. 6. in vita.

IDEM

Cùm fortè Diœceſis viſitandæ cauſa iter ageret, obuiam habuit hominum ſine ordine diſcurrentium turbam, qui furem ad ſupplicij locum de more deducerent. Reus Epiſcopum adeſſe ratus, propiùs

piùs pro consequenda benedictione adduci postulat. Eo viso EPISCOPVS, misericordia motus: *Soluite, ait, & sinite abire. vbi enim Episcopus cum fidelium populo congregatus est, ibi est Ecclesia: neque minor immunitas debetur lapidibus viuis, quàm mortuis.* Ibidem.

S. THOMAS CANTVARIEN.

Et hic quoque in hoc amoris & solicitudinis genere excelluit. mortem quippe sibi minitante sicario: *Ego verò*, aiebat, *pro Domino meo mori paratus sum, vt Ecclesia Anglicana meo sanguine pacem & libertatem assequatùr.* Thom. Staplut. in Apolog. & Sur. in vita eiusdem.

INNOCENTIVS II. PONT. ET FREDERICVS II. ROGERIVS IMP.

Erat is FREDERICVS, qui in id solùm incumbebat, vt Ecclesiæ auctoritatem integritatemq́ue eneruaret. Quare à pluribus summis Pontificibus iustè diris deuotum, despexit INNOCENTIVS, ac Cæsaris nomine indignum iudicauit. Ille autem ore procaci hoc disticho in Pontificem lusit:

Roma diu titubans, variisq́ue erroribus acta,
Corruet, & mundi desinet esse caput.

cui PONTIFEX, vt erat summo ingenio, rescripsit:

Niteris incassum nauem demergere Petri:
Fluctuat, ast numquam mergitur illa ratis.

At sui impos FREDERICVS, denuò INNOCENTIVM perstringens, subiecit:

Fata volunt, stellæq; docent, auiumq; volatus,
Quòd FREDERICVS *ego malleus orbis ero.*

Verùm intemperatum illud augurium eludens INNOCENTIVS, ita ad extremum respondit:

Fata

Fata volunt, Scriptura docet, peccata loquuntur:
Quòd tibi vita breuis, pœna perennis erit.

In Paralip. Ab. Vrſp. Ioan. Wolf. tom. 1. Lect. memor. p. 323.

THEOLOGVS ANONYMVS.

Dignus item ille, qui ſe prioribus aſſociet. Erat Regis Angliæ curator, homo nefarius, & Caluini lacte nutritus. Hic dū fortè DOCTORI THEOLOGO in conuiuio, die ieiunij ab Eccleſiâ indicti, aſſideret, carneſq; nolenti adminiſtraret, diceretque: Quam Scripturam adfers domine Doctor contra hunc cibum hodie comedendum? confeſtim ille verba Apoſtoli ſubiecit, inquiens: *Nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* quo dicto obſtupuit alter, & obmutuit. Corozet.

PIPINVS REX GALL.

Magis admirandi laudandique hi, quò ab Eccleſiaſtico ordine ſunt remotiores. In Galliam itaque ſecedenti occurrit PIPINVS REX, verus, ſi alius vllus, Eccleſiæ fautor & protector. Dum namque aduerſus Longobardos caſtra mouiſſet, ſuos adhortatus, tandem hoc dicto ſermonem finiit: *Eo conſilio arma induimus, vt Apoſtolicam ſedem ab omni mortalium iniuria vindicemus.* Hinc meritò ei nomen Chriſtianiſſimi obtigit: quod ab eo, licet non eodem iure, omnes poſteri vſurparunt. Barland. in Chron. Duc. Brab.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Emittat hîc etiam ſuos radios ALPHONSVS: qui Piceno ſuo Marte Sedi Apoſtolicæ recuperato, cùm ab Eugenio P P. vrbes aliquot dono offerrentur, fortiter recuſauit, dicens: *Nequaquam queſtus aut prædæ, ſed Eccleſiæ tuendæ gratiâ hanc expeditionem*

ſuſcepi. Heu! vbi nunc ille Principum feruor & zelus? Panorm. lib. 3. de Geſt. eiuſd.

ECCLESIÆ BONA.

CLEMENS IIII. PONT.

ERat hic, priuſquam ſacris initiaretur, Bononiæ legum Doctor & Profeſſor. Itaque cùm ob merita & virtutes ad Romanæ Cathedræ honoré euectus eſſet, eiuſque filiæ, quas ex priori coniugio binas habebat, dotem paternæ conditioni æqualem poſtularent, reſpondebat: *Papa non habet filias: ſufficiens vobis ſit, relicta à maioribus parentibusq; hereditas.* & ita inanes, raro, ſed illuſtri exemplo dimiſit. Bap. Fulgoſ. lib. 4. cap. 3.

LAVRENT. IVSTINIANVS PATRIARCHA VENETVS.

Illud in Pontifice, hoc ęquè illuſtre in PATRIARCHA. Habebat namque conſanguineum IVSTINIANVS tenuioris fortunæ quàm animi: qui cùm apud eum inſtaret frequentiùs, filiæ ſuæ, quam vnicam habebat, ampliori dote ſuccurreret, quo nobiliori marito deſponſaretur; prudens hoc & pium ab eo reſponſum accepit: *Conſidera quæſo, frater, ſi parum dedero, non eſt quo opus habes: ſin multum, defraudauero multos, vt vni ſatisfaciam. ac proinde quidquid meum eſt, ad cibos pauperum potiùs, quàm ad intortos crines aut margaritas, ab Eccleſia relictum eſt.* In vita eius apud Surium tom. 1.

Vide Apophth. de BENEFICIIS ECCLESIAST.

AB ECCLESIA ARCERE INDIGNOS.

BABYLAS EPISCOPVS.

MAgno ſanè pioque Eccleſię Dei zelo ſuccenſi olim viri ſancti, inidoneos ab eâdem arcebant. domum Dei quippe per eos contaminandam rati, qui ſe illa feciſſent indignos. & quidem BABYLAS Deo ſacrificium immaculatum offerens, cùm videret Numerianum per Eccleſiæ cancellos introſpicientem, magno ei animo obſtitit, dicens: *Non licet tibi cruore & idolorum ſacrificiis polluto, tam petulanter in domum Dei ingredi, & diuina myſteria contaminatis oculis contemplari.* Nicephor. lib. 6. hiſt. cap. 34.

POLYEVCTVS PATRIARCHA.

Neque minùs animosè ille. Ioanni enim Zimiſco, qui Nicephorum Phocam, cuius imperium affectabat, interfecerat, ad imperij apicem euecto, dum in templum Conſtantinopolitanum diademate iamiam inſigniendus properaret, factus obuius, ita eum aggrediebatur: *Non decet talem ingredi Eccleſiam, cuius manus adhuc ſtillant recenti ſanguine ſui cognati.* Cedr. Cuſp.

THEODOSIVS IMP.

Hunc autem zelum viris illuſtribus defuiſſe, ne quiſquam dicere audeat; monet THEODOSIVS IMPERATOR. dum enim de vniendis pacificandiſque Eccleſiis cogitaret, Demophilum Arrianæ peſtis præfectum, eò quòd à ſcelerato dogmate diſcedere abnueret, his dictis compellauit: *Si pacem concor-*

diamque declinas, fugere te etiam à sacris Basilicis præcipio. Indignum eum iudicabat sacra limina contingere, in quibus auctor pacis domicilium fixisset. Socrat. hist. Trip. lib. 8. cap. 10.

Plura require infrà de EXCOMMVNICATIONE.

ECCLESIASTICI HONORANDI.

CONSTANTINVS IMP.

SI stulta illa & superstitiosa deorum cultrix antiquitas, nescio quid diuinum in Sacerdotibus Flaminibusque suis suspicata, summo eos honore ac veneratione prosequebatur: quis miretur eumdem nunc impendi iis, quos Deus ipse, tamquam operis sui vicarios, Sponsæque suæ perpetuos protectores, constituit Ecclesiæ ministros. Quorum honorem reuerentiamque ita in omnibus tuendam existimabat CONSTANTINVS, vt illorũ vitam detrectantibus, aures clauderet, diceretque: *Si in Episcopum aut Monachum fornicantem incidissem, sustulissem chlamydem, eique imposuissem, vt à nullo oculo videretur.* Sciebat autem prudens Imp. talium delicta, leui & malignanti populo magnum ad vitia præbere incitamentum. Sur. to. 1. de S. Ioan. Eleemos.

PHILIPPVS AVGVSTVS F. R.

Et hic non nomine dumtaxat, sed re etiam ipsa AVGVSTVS. Ad quẽ cùm deferretur, Ecclesiasticos nimis latè suæ iurisdictionis limites extendere, ac crebriùs Regi præiudicare, respondit: *Credo rem quandoque se ita habere: at memor beneficiorum Dei, malim auferri mihi iura mea, quàm cum seruis Dei litigare, aut cum Ecclesia contendere.* Ita ille olim:

nunc

nunc autem ſola ea ſpolia iuſta reputantur, quæ Eccleſiæ, eiuſque miniſtris, quouis tandem modo detrahuntur: ita vt noſtri ſæculi pſeudoprophetæ, pro concione non erubeſcant populo annuntiare, præcepto de nō furando, Eccleſiaſticorum prouentuum rapinas non vetari. Ionuil. cap. 93.

HENRICVS II. F. R.

Eodem in regno & virtute ſucceſſor HENRICVS. Cùm Lutetiam more maiorum ingreſſus, publico epulo in palatio exciperetur, ambigerentque Eccleſiaſtici & ſæculares Principes, quínam dextram ſiniſtrámve Regis clauderent; *Meam*, inquiebat REX, *dextram Eccleſiæ dedi, dedicauique.* Iuſſitque Eccleſiaſticos Principes, non ſine multorum fremitu, ad dexteram ſuam accumbere. Lud. Aurel. ex Annal. Franc.

EDVCATIO LIBERORVM.

S. LVDOVICVS F. R.

TOtius Reipub. fundamentum, LIBERORVM EDVCATIONEM dicebat Diotogenes Pythagoræ auditor: quia facile eſt tenellos animos componere, & quaſi ſub pollice ad quoduis ducere. Cuius rei exempla à LVDOVICO auſpicabimur. qui priuſquam ſe quieti componeret, vocatis filiis, facta dictaque Principum proponebat; tam eorū qui laudabilem vitam duxerant, quàm qui nefariam. monebatque; *Illorum exempla animis veſtris inculcate: vt & meliores euadere, & ab omni flagitio, prouectiores effecti, abſtinere valeatis.* Significabat enim in iis potiſſimùm inſtituendos adoleſcentes, quibus vſuri ſunt, cùm ad virilem peruenerint ætatem. Ita glo-

riatum de seipso legimus Persium, quòd à Cornuto, viro erudito & Philosopho eximio, adhuc puer liberalibus disciplinis imbutus fuisset. ait enim Sat. 5.

Cumq; iter ambiguum est, & vitæ nescius error
Deducit trepidas ramosa in compita mentes;
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico Cornute sinu: tunc fallere solers
Apposita intortos extendit regula mores,
Et premitur ratione animus, vinciq́ue laborat,
Artificemq́ue tuo ducit sub pollice vultum.

Ionuil. in eius vita, cap. 87.

IDEM

Vt erat pietate & modestia eximius, cuicumque se operi daret, salutiferæ crucis signo frontem, pectusq́ue, & os præmunire solitus. Dicebat enim: *Ita me mater puerum instruxit.* Corozetus.

S. ANSELMVS.

Egregius hic morum vitæq́ue institutor. qui intelligens cœnobij cuiusdã Præpositum duriùs cum iis agere, qui se religioni eiusq́ue obedientiæ deuouerant, eosq́ue deteriores indies euadere; *Quàm benè*, inquiebat, *nutrimentum expenditis, qui de hominibus bestias nutriuistis?* Surius in vita. Edinerus, & alij.

IDEM.

Eiusdem etiam paterna illa vox, dum de liberorum educatione interpellaretur: *Cupitis*, inquit, *pueros optimis ornari moribus? necesse est, vt cum seueritate disciplinæ, paternæ pietatis & mansuetudinis leuamen eis impendatis.* Ibidem.

GISBERTVS DVVENORDIVS.

Quid verò iste? Erat vir genere & religione nobilis:

bilis. cui cùm agyrta quidam ſtigmaticus, magiſtri ſui proponeret ſequenda veſtigia; *Quid ais*, inquiebat, *ſodes? non eſt quòd meque teque fatiges. quæ enim puer imbui, ſenior reſpuam?* Sanè,

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem
Teſta diu.

P. Opmerus in Mart. Holl. manuſcr.

ELECTIO.

APOSTOLI CHRISTI.

AD ELECTIONIS exempla progredientes, vnde meliùs quàm ab APOSTOLIS CHRISTI ordiemur? qui graui illa oratione à Petro habita, propoſuerunt eligere virum aliquem ex iis qui Chriſtum ſecuti fuerāt, in locum proditoris Iudæ, vt vnà cum eis teſtimonium præberet reſurrectionis Domini. Et ſtatuerunt duos, Barſabam & Matthiam: orantesque dixerunt, *Tu Domine qui noſti corda omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum miniſterij huius, & Apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum.* Quorum exemplo monemur, non niſi certa deliberatione, ac perſonarum cognitione præuia, per diuini nominis inuocationem, ad quamuis electionem procedendum. Act. cap. 1.

HONORIVS IIII. PONT.

Hunc vnicum dumtaxat Ioannem Buccamatium Epiſc. Tuſculanum ad ſacrum Senatum ſuo Pontificatu adſciuiſſe tradunt: ac pluribus ob id indignantibus, dicebat: *Boni tantùm & docti, in tantum collegium adoptandi.* Plat. in vit.

SIGISMVNDVS IMP.

Non longè à ſcopo hoc aberrabat SIGISMVNDVS. qui diu multumque de Procerum delectu in ſuam curiam ſolicitus; *Eos reges*, inquit, *in terris beatos exiſtimo, qui eiectis ex ſua curia ſuperbis, viros manſuetudine & miſericordia præclaros, aſſeſſores habent*. Æn. Syl. de Dict. Sigiſm.

VALENTINIANVS IMP.

Æuo ſuperior, aſt animo hic par cum priori VALENTINIANVS. Contendebat apud eum Epiſcoporum concilium, vt Mediolanenſibus Antiſtitem deligeret. Verùm ille, *Maior*, inquit, *hæc prouincia, quàm quæ noſtris viribus queat ſuſtineri. vos itaque diuinâ repleti gratiâ, meliùs hocce negotiũ tranſigetis*. Neque id malè. decet enim electionem ab iis fieri, qui paris ordinis aut conditionis cum eo qui eligendus. Theodoret. lib. 4.

ELEEMOSYNA.

IESVS CHRISTVS.

AD ELEEMOSYNAM tranſitum facimus, quæ ardentium criminum globos beneuolentiæ ſuæ fonte refrigerat, & irriguo largitatis obruit incendia delictorum. Huius autem præſtantiam dignitatemque pauciſſimis verbis expreſſit SALVATOR, dum ad prandium vocatus à Phariſæo, accubuiſſet; ac intra ſe reputans Phariſæus diceret, quare non eſſet baptizatus ante prandium. reprimens enim inſulſam eius intentionem mentemque DOMINVS, tandem ſubdidit: *Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis*. Ita olim pauperum pater Tobias: Eleemoſyna ab omni

omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Luc.cap. 11.

ZACHÆVS PVBLICANVS.

Hæc cùm ita ſint, quis non excuſſo tenacis auaritiæ compede ad liberalitatem gradum feret, & de iis ſaltem quæ ſuæ ſuperſunt neceſſitati, aliorum indulgebit inopiæ? ZACHÆVS publicanorum princeps, & ipſe diues, ante Dominum conſtitutus; *Ecce*, ait, *dimidium bonorum meorum do pauperibus.* verè dignus, cuius domui ſalus facta eſt à Domino. Luc. cap. 16.

SERAPION MONACHVS.

Neque hic immemor diuinæ promiſſionis, Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur. Cùm enim præter tunicam, pallium, & codicem Euangeliorũ haberet nihil, duobus pauperibus factus obuius, alteri pallium, alteri tunicam obtulit. cumq; iã nudus ſederet, interrogatus, Quis te deſpoliauit? protento codice quem ſub alis geſtabat; *Hic*, inquit, *me nudauit.* Alios poſtmodum conſpicatus mendicantes, codicem vendidit; pretiumque illis diſtribuit, dicens: *Domini verbum eſt: Vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* quod necdum ſe impleuiſſe putabat, donec ſeipſum poſtmodũ in ſeruum venderet Gentilibus, vt eos ita Domino lucraretur. Verè pius ac miſericors SERAPION, & meritò Seraphicis ordinibus poſt mortem adſcribi dignus. Pallad. in Vitis P P.

S. LAVRENTIVS MARTYR

A Decio tyranno quæſtione agitatus, vt argentum indicaret quod Philippum Philippi Auguſti filium olim Eccleſiæ obtuliſſe conſtabat; protenſa in pauperes manu, quibus illud iamdudum eroga-

uerat: *Apud hos*, inquit, *Philippi argentum depositum seruatur*. At Decius illudi sibi putauit: qui, vbi veræ diuitiæ veráque gloria esset, ignorauit. Ambros. Off. lib. 2. Prudent. in Peristeph.

S. IOANNES PATRIARCHA ALEXANDRINVS.

Quid autem de illo dicam? cui in pauperes innata liberalitas & beneficentia, Eleemosynarij nomen peperêre. Ministris enim conquerētibus, quòd iis qui peterent eleemosynas, intermiscerēt se puellæ quædam comptæ ac ornatæ, rogarentque num illis quidpiā dari vellet? ille in omnes æquè beneuolus; *Si*, inquit, *discipuli ac distributores mei & Christi esse vultis, parete diuino eius iussui, qui iubet dari petentibus*. Quod est contra illos qui nimium curiosè inquirunt de vita & statu mendicantium, vt eis quidquam elargiantur. Sur. tom. 1. in vita.

IDEM.

Quin & de eodem illo posteritati relictum, quòd, dum in ærarium publicum Reipub. necessitatibus subleuandis referre iuberetur, quidquid in pauperum vsus indies erogabat, respōderit: *Iustum non est, vt quæ cælesti Regi sunt consecrata, terreno prodantur*. Ibidem.

S. LVDOVICVS FRANCORVM REX.

Neque obscurum benignæ liberalitatis exemplar iste. vt enim erat genere, ita & largitate vitæque innocentia clarissimus: nam quocumque locorum se conferebat, centum & viginti (duplicato autem numero tēpore quadragesimali) pauperes per singulos dies cibis regiis alebat. quibus etiam, maximè solennibus diebus, ministri & pincernæ officium exhibebat. Quare cùm ob id cauillarentur familia-

miliares; *Meliùs*, aiebat, *hos sumptus in pauperes confero, quàm in luxum. Hac enim ratione, opes regnumque stabilitur.* Ionuil. in vita, cap. 84.

VRBANVS PONT. MAX.

Ea autem quæ in sinu miserorum reconduntur, in cælum inferri, palàm testatus est VRBANVS. à quo cùm Cæciliæ martyris thesauri, quos dispensandos acceperat, poscerentur: quoniam indigentibus eos impenderat, aiebat: *Cæciliæ thesauros manus pauperum in cælum sustulerunt*. Faciamus ergo nobis amicos de Mammona iniquitatis, vt cùm defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula. nam vt benè etiam Martial.

Extra fortunam est, quidquid donatur amicis.
Quas dederis, solas semper habebis opes.

In histor. Cæciliæ. Marul. lib. 1. cap. 2.

ALEXANDER V. PONT. MAX.

Celebratissimus quoque hoc in genere ALEXANDER. qui vsque adeò in egenos munificus, vt aliquando vix quidquam sibi superesset in vsum. Vnde & per iocum dixisse commemoratur: *Fui diues Episcopus, pauper Cardinalis, mendicus Pontifex.* Exulabat ergo ab eius pectore impius habendi error, qui aliàs cũ re & ætate solet accrescere. iuxta illud:

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Platina in vita.

AIDAMVS LINDIFARNENSIS EPISC.

Erat Osualdus Angliæ rex, egenorum alumnus inenarrabilis. vtpote qui omnes ad palatium confluentes, in atrio sustentabat. Cumque aliquando maior esset numerus quàm apparata cibaria, ne vacuos dimitteret, escaria lance comminuta, argenti fragmen-

fragmentis suppleuit, donauitque. Quam regis liberalitatem AIDAMVS (qui fortè aderat) miratus, & apprehensam munificam illam dexteram exosculatus; *Tam prompta*, inquiebat, *in dando manus senescere non debet.* At neque cōsenuit. aiunt enim eamdem adhuc integram, reliquo corpore absumpto, in tumulo asseruari. Beda hist. Anglic. lib. 3. c. 6.

ARCHIEPISCOPVS ANONYMVS.

Memoratu dignus etiam hic. qui, Oeconomo suo conquerente quòd plures domi aleret quàm necessitas exigeret; omnium nomina, tam eorum qui necessarij, quàm qui inutiles videbantur, separatim scribi mandauit. Illis itaque visis, aiebat: *Hos dicis necessarios, illos verò inutiles. Alantur igitur hi, quia eorum ego indigeo: illi autem, quia mei indigent.* Sufficientem eam causam pauperum inopiæ subleuandę ratus, quòd nostri indigeant. Phil. Diez tom. 2. part. 4. Serm. in Dom. Palm.

PIVS V. PONT. MAX.

Claudamus inclyto exemplo, quod ætas nostra sensit, & vidit. Lue contagiosa Vrbem deuastante, crebriùs ingentem auri vim verè PIVS tum PONTIFEX MAX. ægrorum inopiæ subleuandæ erogabat: cuius etiam tali Pontifice digna audita vox: *Ea nunc tempora sunt, vt & calices aureos & Ecclesiæ thesauros oppignerari velim, quò Christi membris subueniatur.* Ribad. in vit. Borgiæ lib. 3. cap. 5.

S. PAVLA.

In eodem sanctitatis genere Fæminæ quoque æternæ sibi laudis locum vendicant: quæ eodem etiam impulsæ spiritu, hunc affectum Christo in pauperibus exhibuerunt. Te te igitur compello,

PAV-

PAVLA: cuius in largiendo profuſa benignitas æternum apud Superos trophæum ſtatuit. Tu enim, ne rogantes vmquam repulſam paterentur, pecuniam mutuò, imò ad vſuram accipere ſolita; ac prodigalitatis accuſata, *Deum teſtor*, inquis, *me pro illius nomine cuncta hæc agere. Et id vnum in votis mihi, vt ipſa mendicans moriar, & alieno ſindone hoc meum corpuſculũ innoluatur. Ego enim ſi petiero quidquam, multos inueniam qui mihi tribuant: mendicus ſi à me non acceperit, quæ etiam de alieno poſſum retribuere, & mortuus fuerit; à quo requiretur anima illius?* Sic lampadi infundens oleum, id eſt, virginitatis decus miſericordiæ operibus exornans, admiſſa es ad ſpōſi nuptias, ineffabili etiam miſericordiâ ſempiternùm fruitura. Hieron. in Epitaph. Paulæ.

S. LVCIA.

Et tu etiam in hunc virginum chorum referenda: quæ omnibus bonis ad votum erogatis, cùm diis litare compelleris, hoc vnicum obmurmuras, & inclamas: *Sacrificium Deo acceptiſſimum eſt, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum.* Verè beata, quam nunc miſericordiæ remunerator Deus inter cæleſtes illas ſponſas ſponſam ſuam collocauit. Martyrol. Sur. tom.6.

S. ELIZABETH PAVPERVM MATER.

Hæc item nondum marito Lantgrauio viduata, ob aſſiduam in pauperes benignitaté, MATER eorumdem parenſque nominabatur. Quos enim in plebe oppreſſos aduertebat, illis familiariter admodum vtebatur. Rogata autem, cur tam nobilis fæmina talibus ſe coniungeret; *Vt*, inquiebat, *eis ſubueniendi liberior mihi detur facultas.* Quid? cùm eſſet Regis Pannonum filia, quoties ſuis ipſa manibus

bus neuit texuitque, vt de laboris sui peculio eleemosynas largiretur? ita vt non incongruè de illa dici possit; Manum suam misit ad fortia, digiti eius apprehenderunt fusum, &c. Conrard. Minor. Concion.

IOANNES GANDIÆ DVX.

Et ne solis iis qui in sacrato hoc ordine, totã hanc laudem attribuisse videamur; IOANNEM GANDIÆ DVCEM referemus. & hic in egenos paterno animo. cùm enim Curiæ præfectus pares eleemosynis rationes facultatesque non esse expostularet: *Ita*, dicebat, *statuo; mihi potiùs omnia ad vitam necessaria deesse, quàm Christi membris, patiar.* Est sanè manus pauperis gazophylacium Christi; & quidquid pauper accipit, Christus acceptat. Da ergo pauperi terram, vt accipias cælum: da micam, vt acccipias totum.

Quisquid enim cupidè non expendenda recondit;
Quæ nulli tribuit, pauperibus rapuit.

In vita Borgiæ, lib. 1. cap. 11.

AMEDÆVS SABAVDIÆ DVX.

Vide IN PAVPERES LIBERALITAS.

PLACILLA THEODOSII VXOR.

Par misericordiæ exemplum cum prioribus fuit hæc. Reprehensa à suis, quòd bonam vitæ partem pauperum miserabiliumque personarum miseriæ curandæ absumeret, suasque facultates liberaliùs in eos distribueret: non minùs fortiter, quàm magna illa Elizabeth, respondit: *Imperatori conuenit id aurum elargiri: mihi verò manuum opus pro imperio ipso, ei qui id semel contulit, offerre.* & appositè hæc sibi eam laudem vindicabit, de qua Sapiens:

Manum

Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Niceph. Call. lib. 12. cap. 42.

ELOQVENTIA.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

MErcurio Caduceum in manu affinxit vetustas. quo significatum voluit, ELOQVENTIÆ interuentu statim omnes controuersiarum cadere tempestates: nam

Illa regit dictis animos, & pectora mulcet.

Vnde dixisse commemoratur CARDINALIS ALDOBRANDINVS: *Nullum est imperij vallũ firmius, quàm quod in eloquentiæ campo est fundatum.*

Addit enim *inualidæ robur facundia causæ,*

vt habet Lucan. Henr. Farnes. in Apoph. de Princ.

IDEM

Interroganti, quis felicissimè regeret; *Non*, inquit, *qui opulentia aut robore plurimùm pollet, sed qui eloquio & facundia.* verè Alciatus:

Cedunt arma togæ, & quæuis durissima corda
Eloquio pollens ad sua vota trahit.

Ibidem.

PRINCEPS ANONYMVS.

Rogabat hunc quispiam, quænam artes hominem in altissimo honorum culmine collocarent; *Duæ*, ait, *vna Imperatoris, altera Oratoris boni.* Nec id malè: ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo belli pericula repelluntur. Greg. Richt.

EPISCOPVS.

S. IVLIANVS MARTYR.

AVt nullum esse, aut rarum Episcopum, qui omnia ad tantum ordinem requisita habeat, auctor est lib. 1. aduers. Pelag. Hieronymus. Episcopos nihilominus, quòd paternam suorum curam gerant, vel saltem vt id agant, sedulò incumbere debeant, patres appellabat S. IVLIANVS. percontanti namque Præfecto, num Episcopi illi quos secum aggregauerat, eiusdem discipuli effecti essent; respondebat: *Discipuli non sunt, sed patres: per ipsos enim veram natiuitatem suscepimus.* Non existimabat itaque indignũ cum his patribus ad veram patriam properare. Sur. tom. 1. in vita.

S. AMBROSIVS.

Huic Calligonus, qui Valentiniano à cubiculo, insultabat sæpiùs, rogabatque, Tu me viuo contemnis Valentinianum? caput tibi auferã & vitam. At ille verus pastor, suo gregi inuigilans, *Vtinam*, aiebat, *impleas quod minaris. Ego lubens patiar quod Episcopi: tu facies quod spadones.* Episcoporum quippe aduersa quæuis perpeti potiùs, quàm commisso gregi vmquã paterna solicitudine, saltem in iis quæ necessaria sunt, deesse. Ambros. Epist. 33.

SISINNIVS NOVAT. EPISCOPVS.

Fuit hic eruditione ac dicendi lepôre summus. qui cùm Acacium Episcopum inuiseret, quidã sciscitatus, cur veste Episcopo insueta vteretur; & vbinam scriptum reperisset, presbyterum alba veste vti posse. Cui ille; *Tu*, inquit, *mihi dicito, vbinam scriptum sit, Episcopum nigra vti debere.* & adiecit: *Salomon*

lomon nos cohortatus est : Sint tibi vestimenta alba. & Saluator noster eâdem etiam vsus, & in eâ Moysen & Eliam Apostolis exhibuit. Socrat. lib. 6. Hist. Eccl. cap. 20.

Atticvs Episc. Constantin.

Venerat hic consecraturus Episcopum in Nicæam. Vbi cùm Asclepiadem Antistitem reperisset, ætate maturum, quot in Episcopatu annos transegisset, inquirit: eoq; dicente, Quinquaginta : *Felix homo es*, inquit, *tanto tempore boni operis curam agens.* Alludebat ad illud Apostoli: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Tripart. hist. libro 12. cap. 11.

Christianvs II. Archiepisc. Mogvnt.

Quid verò ille? Rogabat eum Guilielmus Imperator, sibi consilio suo in militari negotio subueniret. ad quem Christianvs non nomine duntaxat, sed reipsa; *Episcopi*, inquiebat, *est docere verbum Dei, non pugnare : Christus namque Petro mandauit, ensem cohiberet.* Brusch. in Episc. Germaniæ:

Archiepiscopvs anonymvs.

Erat in Granatensi regno Archiepiscopus, vir vnicè in egenos munificus ac liberalis : quorú etiam familiam domosque visitabat interdum. Rogatus itaque à Ferdinando de Talanera, cur, cùm esset Archiepiscopus, in tantum se deiiceret, vt etiam ad populares casas se conferret, præter decorum illius status; respondit: *Tu crede, si fores Episcopus, ampliùs admirareris quæ non facio, & deberem facere, quàm ea quæ nunc præsto.* Floresta.

S. Lvdovicvs Episc. Tolos.

Quapropter celebrandus ad extremum etiam iste. qui dum ex longa huius mundi nauigatione in

Q salutis

salutis æternę portum volens libenſque properaret; memor occupationum quibus in Epiſcopali munere fuerat irretitus; *Vero verius eſt*, inquiebat, *Epiſcopalem dignitatem non tam grandis eſſe nomen honoris, quàm oneris.* In vita eiuſdem, impreſſa apud Moretum, cap. XVIII.

CONSTANTINVS IMPERATOR.

Verùm Epiſcopalis muneris dignitatem primus inter Chriſtianos Principes CONSTANTINVS MAGNVS agnouit. quem ita ad Epiſcopos locutũ commemorat Euſebius: *Ego communis quidam Epiſcopus ſum, ſed vos eorum quæ in Eccleſia; ego verò eorum quæ extra eam ſunt, à Deo conſtitutus Epiſcopus*, ſeu ſpeculator & ſuperintẽdens, *videor.* Quã etiam diſtinctionem in Regum coronatione ipſi Reges ab Eccleſia accipiunt. ita enim, dum à Pontifice inunguntur, ad eos dicitur: Accipe coronam regni tui, quam ſanctitatis gloriam & honorem, & opus fortitudinis intelligas ſignificare: & per hanc te participem noſtri miniſterij non ignores: vt ſicut nos in interioribus paſtores & animarum rectores intelligimur; ita & tu contra omnes aduerſitates Eccleſiæ Chriſti defenſor exiſtas. ita Pont. Rom. Euſeb. de vit. Conſtant. lib. 4. cap. 24. Th. Staplut. Dom. 22. poſt Pent. in Prompt. morali.

EVANGELIVM.

S. ANTONIVS EREMITA.

FOrtiſſimus ſanctæ Eccleſiæ paries & fundamentum EVANGELIVM ſeſe offert pertractandum. De quo ſanè etſi nullum eſſet aliud, præclarum habemus ANTONII EREMITÆ teſtimonium. Vene-

Venerant ad eum iam ſenem Religioſi, qui vitę normam præſcribi ſibi poſtulabant. Ille ſumpto Euangeliorum codice, *Ecce*, ait, *omnia hîc, ad benè beateq́; viuendum neceſſaria.* Dicere poterat illud Dauidis, Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. Balæus Cent. 1.

S. BARTHOLOMÆVS APOSTOLVS.

Inciderat apud eum mentio de Euangelicæ doctrinæ vtilitate & fructu. de quo iſte: *Euangelij lex breuis eſt, & longa.* Notabat autem Euangelij codices numero & litteris paucos & breues: explicatione verò, ac potiſſimùm imitatione, operoſos ac longos. Dion. cap. 1. Theol. myſt.

SERAPION ABBAS.

Quin & ille, cùm iam ſe omnibus indumentis exſpoliaſſet, vt Chriſti membra contegeret, & nudus ſederet; roganti, Quis te pater ſpoliauit? prolato, quem ſub alis habebat, Euangeliorum codice; *Hic*, inquit, *me nudauit.* Propter fidem enim Euangelij, in quo tam præclaræ promiſſiones Eleemoſynis factæ leguntur, ita ſe exſpoliauit. Palladius.

SIGISMVNDVS POLON. REX.

Hic quoque cùm eſſet verè Catholicus, à nonnullis Lutherano elleboro dementatis ſollicitabatur, vt puram reformatamq́ue noui Euangelij doctrinam (ita eam appellant) ſuo populo proponi pateretur. quibus heroico animo; *Non eſt*, inquiebat, *meum de Euangelij puritate inquirere: Epiſcoporum id munus, quorum ego iudicio lubens me libenſq́; ſubmitto.* Prudenter cum Vlyſſe aures claudebat, ne Sirenarũ fallaces voces in ſui exitium excipere cogeretur, inſtar aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas,

quæ non audiuit vocem incantantium. Surius in Comm. Rerum in orbe gest.

IOANNES RVRIAS MINISTER EDENBVRG.

Quo laudis honorisve priores, eodem vituperij gradu collocandus iste. Dum namque nouatæ religionis buccinam palàm inflaret, binas ad suggestum bombardas deferre solitus, asserebat autem, *Fratrem Euangelicum paratum esse debere, non verbo tantùm, sed & armis, si opus foret, Euangelium propugnare.* Guill. Rastellus.

THOMAS MORVS.

Reiiciendos verò eos Euangelij interpretes, qui propriis viribus fisi, à communi Ecclesiæ explicatione sponte aberrant, testis est THOMAS MORVS. Obiiciente namque Tindallo (quem MORVS reprehenderat, quòd vocem *Ecclesiæ* in congregationem, & *Presbyteri* in seniorem verterat) dulcissimum eius Erasmum ita vertere, respondit: *Si dulcissimus meus Desiderius praua illa intētione sic vertisset, qua Tindallus; dulcissimus meus Desiderius, ne quidem mihi dulcis esset.* Th. Staplut. in vita.

EVCHARISTIÆ SACRIFICIVM ET SACRAMENTVM.

IESVS CHRISTVS.

AMplectamur nunc spirituale illud alimētum, quod sumptū reficit, nec deficit: miremur augustum illud nouę Legis sacrificiū, verè, si vllum aliàs, propitiatorium. cuius proinde dignitatem exprimens DOMINVS IESVS, Pharisæis dicentibus patres eorum manducasse manna in deserto,

iuxta

iuxta illud; Panem de cælo dedit eis manducare; aiebat: *Non Moyses dedit vobis panem de cælo: sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.* Ioan. cap. 6.

IDEM.

Litigantibus Iudæis, & inuicem cauillantibus, quomodo carnem suam dare posset ad manducandum; respondit: *Amen dico vobis: nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis,* &c. Quibus verbis, & EVCHARISTIÆ dignitatem, & miram necessitatem explicauit. Facessant igitur, qui hîc verum Christum sub speciebus contineri negant: cùm ille suam carnem & sanguinem, non in figurâ aut signo, sed verè ac realiter, nec per fidei apprehensionem tantùm, sumi ac manducari expressis verbis præcipiat. Ibidem.

S. ANDREAS APOSTOLVS.

Egregius Christi athleta ANDREAS, magnum etiam augustissimo huic Sacrificio splendorem suo dicto addidit. Ægeæ namque Proconsuli Achaiæ crucis supplicium minitanti nisi idolis sacrificaret, respondebat: *Ego omnipotenti Deo, qui vnus & verus est, omni die sacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes: sed immaculatum agnum. cuius carnes posteaquam omnis populus credentium manducauerit, agnus qui sacrificatus est, integer perseuerat & viuus.* Ex passione eiusd. scripta à Presbyteris Achaiæ, Sur. tom. 6.

S. LAVRENTIVS PATRIARCHA VENET.

Quàm verò præclara res sit, crebrior huius Sacrificij oblatio, documento sit B. LAVRENTIVS PA-

TRIARCHA. vtpote qui numquam valens ab eâ cessauerit, ex quo die eam faciendi potestatẽ acceperat. Percontantibus autem, cur tam assiduus sacris operaretur; dicebat: *Qui, cùm posset domino suo frui, non fruitur; facilè declarat se curam eius non habere.* Hinc venerabilis Beda asserit, Sacerdotem non legitimè impeditum, qui celebrare omittit, quantum in se est, priuare sanctam Trinitatem laude & gloria, Ecclesiã spirituali Christi beneficio, ac seipsum medicina & remedio. Sur.tom.1. in vita.

HVGO DE S. VICTORE.

Huic animam agenti, cùm Monachi SS. Eucharistiam, quam anxiè sibi dari expetiuerat, ob continuum vomitum diu dare detrectassent, tandem non consecratam hostiam ritu ceremoniisque consuetis deferunt. Quam cùm æger esset intuitus: *Misereatur*, inquiebat, *vestri Deus: cur mihi illudere voluistis? non est iste Dominus meus.* Illi rubore confusi, sacratam adferunt: qua visa, exspirauit. Hugo Ranulphus lib. 7. cap. 19. in Polychron.

S. NICOLAVS DE TOLENTINO.

Ille ad extremum vsque spiritum sacro hoc Eucharistiæ alimento reficiebatur. vnde in extremo vitæ discrimine, ipsoque agone, idipsum in viaticum petiit sibi administrari. rogantique cur tam ardenti desiderio in illud ferretur; *Vt*, aiebat, *tanto viatico munitus, non deficiam in via, ad patriam cælestem profecturus. & si ob demerita mea improbus Belial hostis mihi occurrerit, possim fidenter dicere; Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.* Sur. tom. 5.

B. FRANC. XAVERIVS.

Et quoniam in tam augusto mysterio diabolicæ frau-

fraudis malitia irrepſit, qua verum in eo Chriſti corpus contineri ambigat humana fragilitas: præſentiſſimum huic malo remedium dicebat XAVERIVS. rogatus namque, quo tandem modo occurrentes ſuper hoc ſcrupulos quis animo eximeret, reſpondit: *Pia & diligenti ipſius myſterij frequentatione.* Horat. Turſell. lib. 4. c. 23. vit. eiuſd.

CORNELIVS MVSIVS.

Fuit is MVSIVS, quem Delphi Bataui ſedulum Paſtorem habuerant, & in immeritam crucem intempeſtâ nocte egerant. Is ergo, ſui populi inſano furore percepto, cùm plures in ſacrario ſupereſſent conſecratæ hoſtiæ, ne in impiorum manus deuenirent, mente ad Deum conuerſa, omnes abſumpſit, dicens: *Hoc ſumpto viatico armabor ad martyrium: nec deficiam tam ſalutari refectus ſacramento.* P. Opm. in Mart. Holl. manuſc.

D. LVDOVICVS F. R.

Sed quid illos tantoperè miremur, quos ad tam ardua myſteria conſignauit vocauitque ipſe eorumdem inſtitutor & auctor Chriſtus Dominus: cùm & alij æmulæ poſteritati conſecrati ſint, qui nō minùs in hoc genere Religionis præſtantes? Ducat hanc aciem Chriſtianiſſ. REX LVDOVICVS, cuius hac de re celebris memoria. Sciens namque pius & religioſus Princeps, quòd Fides non habeat meritum, vbi humana ratio præbet experimentum; & quòd in auguſtiſſimo hoc myſterio, vt doctè in Hymno ſuo D. Thomas Aquinas,

Quod non capis, quod non vides,
Animoſa firmet Fides
Præter rerum ordinem.

dum fortè Missæ sacrificio cum Proceribus in palatij Parisiensis sacello interesset, & illi puerulum formæ præstantissimæ in manibus celebrantis conspicerent, & admirarentur, Regemque vt videret impellerent, respondit: *Qui non credit, vadat & videat. Ego credo, & fidei meritum libens conseruo.* noluit enim sibi aliquando à Domino dici, Quia vidisti me, credidisti. Beati namque qui non viderunt, & crediderunt. Refert præter alios, F. Ioan. Viguerius, in Instit. ad Christian. Theolog. cap. de Eucharistiæ sacramento.

RVDOLPHVS IMP. AVSTRIACVS.

Proximum Ludouico locum sibi vendicat AVSTRIACVS RVDOLPHVS: in quo quàm varium pietatis studium emicuerit, subiecto exemplo illustratur. Erat adhuc in modicâ fortunâ, nec nisi comes Hapesburgensis: & vt nobilitas illa solet, cum paucis equis ad venationem exiuerat. pluuius & inserenus erat dies, viæ sordentes & fractæ. Ecce occurrit Parochus ægro viaticum pedes laturus. Is aspectus pium pectus perculit, & equo desiliens; *Me vehi,* inquit, *& te qui Saluatorem meum portas, pedibus incedere? indecorum vel impium sit: conscende, & equum hunc cape.* Paret alter. & hic capite nudato subsequitur, ad ipsas ædes infirmi deducit, ab iis eodem habitu reducit. Sacerdos officio attonitus, & mente à Deo motâ, benè abeunti dixit, & simul Imperium ipsi posterisque prædixit. & ab hac religiosa stirpe, illustris illa & omni pietate insignis Austriaca domus, quæ etiam modò Christianum orbem moderatur, incrementum sumpsit.
I. Lips. Mon. Polit. lib. 1. cap. 4.

PHILIPPVS II. HISP. REX.

Verùm inter cetera Auſtriacæ domus exempla, minimè nobis omittendum, quod de PHILIPPO II. Hiſpaniarum Indiarumque rege ſuggeſſit à ſe obſeruatum ex hiſtoria Gallica Petri Matthæi, Ioannes Brantius Antuerpiæ vrbis Graphiarius. Cordubę (quę Hiſpanię ciuitas) anniuerſario ritu Chriſti corpus circumferebatur. dies æſtiuus erat, & feruens. comitabatur reuelato capite PHILIPPVS, ſoliſque ardorem Auſtriaca pietate ſuperabat. At è dynaſtis vnus, regiæ ſalutis anxiam curàm gerens, monet æſtum vitare. cui pius Princeps: *Iſto quidem die, ſol aut lædere aut offendere quemquam nequit.* Sole namque iuſtitiæ ſuos radios emittente in tantum incaleſcebat, vt alterius ardores etiam vehementes pro nihilo duceret. verè dignus ea laude Princeps, quòd ex nobili illa ſtirpe, vix vllum pietate & religione parem habuerit, ſuperiorem autẽ neminem.

LAVRENTIVS MEDICES.

Hic quoque admiratione imitationeque dignus. cui dum fatali lecto decumbenti, SS. Euchariſtia toties expetita deferretur; è lectulo quaſi exſiliens; *Procul à me abſit*, inquit, *vt patiar Ieſum meum, qui me finxit, qui me redemit, ad me venire. tollite hinc obſecro, vt Domino occurram.* dicebat quippe cũ Centurione Euangelico: Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum. Ang. Polit. in Epiſt.

HENRICVS VIII. ANGLIÆ REX.

Liceat & hunc ſuperioribus addere: qui licet ab obedientia Sedis Apoſtolicæ deſciuiſſet, maximo tamen honore SS. Euchariſtiæ Sacramentum eſt proſecutus. Itaque non diu ante mortem, ſub vnica

ſpecie communicaturus, cùm è ſella aſſurgeret Christi corpus adoraturus, & Zwingliani, poſſe regem illâ inualetudine ſedentem Euchariſtiam percipere, dicerent: *Si me*, inquiebat, *non modò vſque ad terram deiicerem, ſed & ſub ipſam terram ſubmitterem: ne ſic quidem ſatis honoris ſanctiſſ. huic Sacramento viderer delaturus.* Vtinam in omnibus talis! & fuiſſet profectò, niſi perditorum conſiliis, ac propriis concupiſcentiis nimium acquieuiſſet. Sanderus lib. 1. de Schiſm. Angl.

THOMAS MORVS.

Henrico Angliæ regi eiuſdem regni Cancellarium ſubiicio. quem nullo vmquam die Miſſæ ſacrificium neglexiſſe, memorant hiſtoriæ: ita vt aliquando cùm illi intenderet, à Rege vocatus nō diſcederet, donec integrè abſolutum foret. Vrgentibus autem, Regem eius aduentum præſtolari, aiebat: *Meliori Domino obſequium præſto, & id mihi primùm erit perficiendum.* Th. Staplut. in vita.

EXCOMMVNICATIO.

ARSENIVS ABBAS.

HActenus de auguſtiſſimo illo Eccleſię Sacramento: nunc de cenſoria eiuſdem virgâ, quam EXCOMMVNICATIONEM nominant veteres, dicendum. quâ qui tacti & notati, Eccleſiæ caſtris excluduntur, & magni illius Sacramenti, aliorumque benedictione, fratrumque communicatione priuantur. Prouidum illius vſum expreſſit ARSENIVS: qui in iuniores etiam grauiter delinquentes, rariùs hūc mucronem ſtringebat. dicebat enim: *Iuuenis excommunicatus vinculum illud ſpernit: prouectior verò velo-*

velociter eius dolore corrigitur. Socrat. lib. 8. cap. 1. Trip. Hist.

GREGORIVS VII. PP.

Hunc meritò subnecto; quem nullus aut fauor, aut metus, à iusta huius mucronis iaculatione dimouit. Conceperat in animo Henricum IV. Imp. hoc anathematis gladio coërcere. obstant magnates, & Regem non ita facilè anathematizandum clamant. Quibus PONTIFEX: *Dum Petro Ecclesiā suam Dominus committeret, dicens: Pasce oues meas. excepítne reges?* Non excepit sanè. generalis enim tradita potestas, Quodcumque ligaueris & solueris super terram, &c. Platina in vita.

B. FRANC. XAVERIVS.

Cùm autem ij qui hoc Excommunicationis gladio feriuntur, extra Ecclesiæ limen eiiciantur: meritò eorum commercia colloquiaq; vitanda erunt. Et quidem FRANCISCVM XAVERIVM ad Sinas pergentem cùm rogaret magni nominis vir, Præfectum diris deuotum salutaturus cōueniret: *Egon'* aiebat, *hominem fidelium cōmunione exclusum adeam salutandi causa?* & post pauca: *Me quidem amicum non habebit, quamdiu habuerit inimicum Deum.* Hor. Tursell. lib. 3. cap. 14. in vita.

VALENTINIANVS IMP.

Neque ab hac mente alieni fuêre ciuilis ordinis viri primates. Quid enim de VALENTINIANO dicam? Acceperat is à fratre Arriano litteras, quibus auxilium contra Gothos efflagitabat. Quibus ille: *Nefas homini bellum gerenti cum Deo opem ferre; cuius potiùs temeritas meritò coërcenda.* Theodor. libro 4. hist. Eccl. cap. 28.

THEO-

THEODOSIVS IMP.

Ab Ambrosio Episcopo anathemate ictus, cùm admissum scelus lachrymis vbertim detergeret, venit ad eum Ruffinus, tanti doloris causam sciscitatus. Cui IMPERATOR, *Tu*, inquit, *Ruffine ludis, & mea mala non sentis? ego gemo calamitatem meam, quia seruis & mendicantibus patent templa Dei, & Dominum suum exorantes ingrediuntur: mihi verò ad eum ingressus non patet, insuper & cæli mihi clausi.* An non hic etiam, vt plerique Principes, se vi & armis anathematizāti Episcopo opponere potuit? potuit certè. at diuinæ potestati, quam Ecclesiæ suæ in hereditatem reliquit, obsistere nec debuit nec voluit. •Socrat. Trip. hist. lib. 8. cap. 10.

OTHO BRANDEBVRG. PRINCEPS.

Quàm autem fœda res sit cum Excommunicatis familiariter vti, etiam ratione carentia animalia exemplo nobis sunt. Anathemate ob demerita percussus à Ludolpho Antistite OTHO BRANDEBVRGENSIS, per ludibrium mensæ assidens, canibus frusta carnium obiecit: *Videamus*, inquiens, *an ab excommunicatis* (quod vulgò dicitur) *carnes accipere recusent canes?* Certè recusarunt. Ille saturitatem causatur, canemque tridui inediâ maceratum adduci iubet. at nec ille carnes obiectas attigit. eoque miraculo territus, Ecclesiæ paruit. Chronic. Magdeburg.

EXEMPLVM.

IESVS CHRISTVS.

INstructus redditur animus in futuris, quando præteritorum commouetur exemplis: auctor est Cassia-

Cassianus. hinc MVNDI REDEMPTOR transiturus ad Patrem, postquã abluisset pedes discipulorum, rogabat eos; *Scitis quid fecerim vobis?* & paucis interiectis: *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Ille demum magister aliorum vocari dignus, qui se illis præbet bonorum operum exemplum. Ioan. cap. 13.

S. MARTINVS EPISCOPVS TVRON.

Detinebatur ille vi febrium in lectulo per multos dies: neque tamen idcircò à Dei opere cessabat. & pernox in oratione ac vigiliis, fatiscentes artus spiritui seruire cogebat, nobili illo strato cilicio & cinere recubans. Rogatus autem vt saltem vilia ac modica stramenta suo corpori pateretur supponi; *Non decet*, aiebat, *fili, Christianum nisi in cinere mori. Ego si aliud vobis exemplum relinquo, ipse peccaui.* Probè ac scitè ille:

Sic agitur censura, & sic exempla parantur,
Cùm iudex alios quod monet, ipse facit.

Sulpit. in vita.

MACARIVS ABBAS.

Simili etiam modo MACARIVM respondisse tradunt. Cùm enim apud eum verba faceret religiosus quispiam de abstinentia, eamque sibi admodum duram videri diceret; ille, *Confide fili*, ait: *per annos viginti, ego neque pane, neque aqua, neque somno satiatus sum.* Ita suo exemplo alterũ ad abstinentiæ virtutem incitabat. Socrat. lib. 8. hist. Trip. cap. 1.

S. TRANQVILLINVS.

Audiuerat iste Zoën vxorem Nicostrati pro Christo neci dandam; eiusq; exemplo permotus, *Quid*, inquit, *fœminæ nos ad martyrium præcedant? indignum.*

gnum. Itaque ſe Chriſtianum profeſſus, lapidibus obruitur. Sur. tom. 1. in vit. S. Sebaſt.

S. LVDOVICVS F. R.

Et de illo memoriæ proditum, quòd, cùm inquiſiuiſſet ex quodam aulicorum, lauarétne ſuorũ pedes feriâ quinta maioris hebdomadæ, & ille ſibi hoc indecorum videri diceret, ſubintulerit: *Quid, indecorum? non debes abhorrere quod ſuo nobis exemplo exhibuit Dei filius, qui hoc die diſcipulorum pedes lauit. Quanto minùs tu faceres, quod modò Angliæ Rex, qui leproſorum pedes hoc die non lauare tantum, ſed exoſculari etiam conſueuit.* Ionuil. vitæ eius cap. 84.

RELIGIOSVS ANONYMVS.

Factam de Ludouico mentionem, haud iniuria ſequetur FRANCISCANI cuiuſdam RELIGIOSI prudentia. Aperuerat huic Ludouicus Caroli II. Siciliæ Regis filius, dum in Cathalonenſi detineretur cuſtodia, ſe votum Deo feciſſe perpetuæ caſtitatis, & capiendi inſtitutum D. Franciſci. cumq́ue dubius hæreret, quo tandem loco propoſitam rem exequeretur; pius pater dilationis periculo ob oculos poſito, quantumq́ue ſuo exemplo ſplendoris aliis allaturus ſit, demonſtrato, *Cogita,* inquit, *quantum exempla bona proſunt: magnorum namque virorum non minùs memoria, quàm præſentia eſt vtilis.* Ex vita S. Ludouici Epiſc. Toloſ. cap. XI. impreſſa apud Ioan. Moretum.

S. DOROTHEA VIRGO.

At in femina quoque ſatis illuſtre habemus exemplum. Dicente Sapritio Præſide virgini DOROTHEÆ, diis ſacrificaret, ni legibus acta amaris, exemplum timoris dare eligeret, hoc reſponſum dedit:

dedit: *Omnibus dabo exemplum timoris Dei: vt hi qui timent Dominum, homines rabidos non timeant.* Sur. tom. 1. in vita.

Franciscvs i. Gall. Rex.

Prodeat hîc etiam in arenam Franciscvs. quem ſolitum dicere iis, qui è Cæſario carcere reducem ad reſtaurandas copias incitabant, auctor eſt Peucerus: *Vos non interfuiſtis prœlio ad Papiam.* ita ſemper animo ſe offerebat infelicis illius prœlij crudele exemplum. Peucerus in lect. Chron. anni 1574.

EXPROBRATIO.

Lvdovicvs xi. Gall. Rex.

VEluti in quibuſdã carpendi reprehendendiq́;, ita in aliis mira exprobrandi venuſtas. quę ſanè, ſi in vllo alio, certè in Lvdovico xi. emicuit. Intellexerat namque is Nicolaum Paulinum Burgundiæ Cancellarium, ſuis opibus hoſpitale exteris recipiendis erexiſſe, & dotaſſe. Fuerat autem ille ſeuerus admodum in exigendis multis, & (vt vulgò fertur) ad rem familiarem attentus. Quod feſtiuè notans Lvdovicvs; *Hoc*, inquiebat, *rationi conſentaneum, vt qui plures pauperes effecerit, tandem illis excipiendis hoſpitale inſtituat.* Taxabat ſimul Iudicum in multando rigorem, in pauperum verò cauſis ignauiam & teporem. Corozetus.

Brisævs Præses.

Priorem Ludouicus, hic artem arte deludens, ipſum Ludouicum aggreſſus. Iuerat ad venationem exiguo vectus equo, & Præſide ſuo Briſæo comitatus: cumq́ue eſſet proprij & conſilij, & cerebri, neque facilè conſiliariorum decretis auſcul-

tarct,

taret, oportunè rogabat BRISÆVS: Vnde sereniss. Rex tam robustũ nactus est equum? cui Rex: Quomodo hæc tibi in mẽtem veniunt, cùm sit adeò pusillus? *Quia te*, respondit ille, *& consilium tuum fert.* Gaguinus, in vita Ludouici XI.

PETRVS NANVS.

Nomine pusillus, magnus ingenio ille PETRVS. Erat apud Canem Scaligerum cum Vguccio, perditis iam Luca & Pisis Italiæ vrbibus: cumque illis esset conuiua, & de Edonibus mentio incideret; Vguccius illato sermone, se iuuenem quaternos altiles capos, perdices totidem, & plura eius generis, vnicâ cœnâ absumere solitum narrauit. At PETRVS dictum excipiens; *Non est*, inquit, *quòd hac à te iuuene comesta admiremur: cùm iam maturus, nec planè dentibus instructus, duas vrbes vno prandio absumpseris.* Fama quippe erat, Vguccium, si se ab inchoato prandio temperasset, satis temporis habiturum fuisse ad sedanda nascentis tumultus initia, & vtrãque vrbem saluandam. P. Iouius lib. 1. Elog.

ANONYMVS.

Audiamus quid etiam ille. Vidit matronã quampiam cultu fastuque tumescentem, ac veste indutam, in quam bonam fundi & agrorum partem absumpserat. cumque illa conquereretur, quòd nimio indumentorum pondere grauaretur: *Quis miretur*, inquit ille, *cùm ampliùs quàm quattuor terra iugera circumferas.* In Epigram. Tho. Mori.

AMALABERGA FRANCIÆ REG.

Et ne ab hac dicendi venere immunes fęminas arbitremur, AMALABERGAM ad calcem damus: quę indignè ferens coniugis in bello ignauiam, & iniquam sortem, dum fortè illustriores aliquot conui-
uas

uas ille præstolaretur, dimidiam ei triclinij partem apparat. Percõtanti marito, & ægriùs ferenti, quidnam id rei esset; respondit: *Qui parte regni exuitur, etiam triclinij parte cedat oportet.* P. Æmyl.

FACETE DICTA.

S. MARTINVS.

SI omnia illa persequi voluerimus quæ in hunc locum adduci possent, cùm de ratione Apophthegmatis sit, habere coniunctã faceto acumini grauitatem; vererer quòd manus scribentem deficeret, & solus hic titulus operoso volumini materiẽ subministraret. Ne tamen hîc etiã nostris partibus deesse videamur, è multis pauca libauimus, huic loco propria. Viderat fortè B. MARTINVS ouem iam recèns tonsam, &, *Euangelicum*, inquit, *mãdatum ista compleuit: duas habuit tunicas, & vnam largita est non habenti.* & ad discipulos conuersus; *Ita & vos facere oportet.* Sulpit. in eius vita, Dial. 2. cap. 12.

IDEM

Subulcum in veste pellicea conspicatus, *En*, inquit, *Adam eiectus de Paradiso in veste pellicea sues pascit: sed nos, illo vetere deposito, nouum Adam potiùs induamus.* Ibidem.

MARCVS EPISCOPVS ARETHVSÆ.

Quin & in re seria iocari aliquãdo plures. MARCVS quidem Arethusæ Episcopus innumeris cruciatibus ab infidelium turba affectus, & in sublime feruentissimo æstu leuatus, vt apum vesparumque configeretur aculeis, in tortores iocatus; *Abiecti vos*, inquit, *qui humi repitis: erectus verò ego, & excelso loco collocatus.* Verè excelsus, quem victrix toleran-

lerantia fecerat omni humanâ crudelitate superiorem. Theod.lib.3. hist.Eccl. c.16.

EPHRAIM SYRVS.

Bellè etiam iste. Transegerat ieiunio plures dies, cibumque à ministro deferri sibi mandat. at is ollam confringit, & obsonio pauimentum perfudit. quem pudore pariter ac timore correptum conspiciens; *Bono animo*, ait, *fili : quandoquidem enim obsonium ad nos venire renuit; age, nos ad illud accedamus.* & ad ollæ fragmenta considens, comedit. Nicephor. Call. lib.9. cap.16.

NICOLAVS V. PONT. ROM.

Intellexerat hic quosdam in Vrbe, qui bonos doctosque versus concinnarent: &, *Bonos*, aiebat, *esse nego. cur enim ad me illi non deferuntur, qui etiam malis pateo*? Molestè ferebat homo sapiens, esse in sua Vrbe viros doctos, & à se ignorari. Hermol. Barbarus, in Præfat. Castigationum suarum in Plinium.

LVDOVICVS CRASSVS F. R.

Fastidio eiusmodi narrationum. Quis enim modus, si omnia enumerauero? tamen vt ad politicum latus me conferam, pauca ex illo depromã. & quidem in Frãcia, video LVDOVICVM CRASSVM. Hic in prœlio contra Anglorum regem ab equite quodam vrgebatur, qui etiam apprehenso per frenum equo Regem captum inclamabat. at ipse, gladio exerto, equitem obtruncat, dicens: *At ne quidem in latrunculorum ludo solus Rex capitur.* Corozet.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Eiusdem vt nominis & regni, ita lepôris heres iste. Intellexerat Franciscum, qui postmodum regni gubernaculis successit, spe prouentuum percipiendorum,

dorum, magno ſe ære alieno grauare. vnde anxium eum compellat; *Vacuo*, inquiens, *animo ſis oportet*. & hanc fabellam ſubiungens, *Equitabam*, dicebat, *quandoque cum patre, & proximus mihi videbar vrbi: viſisque templorum pinnis, cùm in via languerem, En, aio, pater, confecta via. Aberamus adhuc ſtadiis pluribus: ille autem ad me; Adoleſcens*, inquit, *ne poſthac viſis templorum pinnis, iter te executum arbitrere.* tacitè innuens, indignum eſſe, ſpe & ſpecie largitionis, nondum adepti principatus commoda percepturum ſe exiſtimare. P. Æmil. in vita.

IDEM

Cuidam ob vulnerum cicatrices in facie acceptas glorianti; *Hæ ipſæ verò*, inquiebat, *tibi monumento futuræ, ne fugiens vmquam faciem auertas.* Corozetus.

ROBERTVS NORMANDIÆ DVX.

Quanta verò in hoc Principe venuſtas, audite. Profectus erat religionis ergô Solymam, & in itinere morbum contrahit, qui eum à progreſſu retardaret. Quid tandem? Locorum agreſtes, dato pretio, accerſiri imperat. qui Principem humeris ſuis per reliquum viæ deferant. Intereà è domeſticis vnus Normandiam repetit, & num quid ſuæ genti nuntiatum velit, Regem interpellat. ille; *Dices vidiſſe te dæmones ferentes Robertum Ducem in cælum.* innuens ſe ab idolorum cultoribus geſtari, quos dæmonibus comparabat; & Hieroſolymam, cælo. Pol. lib. 8.

IDEM.

De eodem quoque memoriæ proditum, quòd Conſtantinopolim profectus, cùm perbenignè à Conſtantino exciperetur, qui & altiores ſellas ſine

puluinaribus tam illi quàm ceteris Normandiæ Ducibus apponi curauerat, continuò vestẽ exuerit, eamq́ue globi instar complicatam sibi supposuerit. quod ipsum etiam comites imitati. Exemptâ autem iam epulis fame, omnes veste relictâ recessêre. Monet abeuntes Constantinus subridens, indumenta resumerent. Ad quem DVX: *Non est*, inquit, *mos Normannis, sedes secum deferre.* Ibidem.

MAXÆMILIANVS IMP.

Hic item à mendico frater salutatus, & fraterno amori condignam eleemosynam elargiri rogatus; vbi ab Adami stirpe hanc consanguinitatem deduxerat, obolum vnum dumtaxat dari iussit, adiiciens: *Abi, & à quolibet fratrum si tantumdem receperis, crede, breui me diuitiis superabis.* Corozet. de Factis memor.

ALPHONSVS REX. ARAG.

Serius ille quidem in omnibus, & supra modum prudens, in faceto etiam hoc agmine non infimum locum accepit. Senensibus quippe, qui se bello Italico quasi medios continuerant, ita vt in neutram partem inclinarentur, per diuisos iam milites spoliatis, dicebat: *Verè Senensibus euenit, quod iis solet, qui mediam domum incolunt; vt ab infernè habitantibus fumo, à supernè verò vrinâ vexentur.* Panor. lib. 4. de Reb. gest. Alphonsi.

IDEM.

Habebat Iacobus Alamanus, homo Christianus quidẽ, at Iudæis parentibus natus, venale D. Ioannis aureum simulachrum, quingẽtorum aureorum pretio coëmendum. Ad quem ALPHONSVS subridens: *Non tu sanè ineptus es, & maioribus tuis dissimilis, discipuli & præcursoris imaginem tanti æstimans,*

mans, cùm illi Ioannis magistrum & Regem Iudæorum non nisi triginta argenteis vendiderint. Panorm. lib. 1. de Gestis eiusd.

ANONYMVS PICTOR.

Ferunt etiam Coloniæ Agrippinæ pictorem, sed & potorem (hoc enim illi generi commune) solitum Christi imagines apud caupones pignori dare: rogatumque, cur non diuenderet potiùs ampliori pretio; respondisse: *Ergo me Iudæum, quàm Christianum mauultis? absit.* Æn. Sylu. lib. 1. Comm. de Reb. gest. Alphonsi.

THOMAS MORVS.

Ille quoque suam grauitatem tot Reip. muneribus comprobatam, ita suaui quadã vrbanitate condiuit, vt nescias an fuerit Senator grauior, an amicus iucundior. Proponebat Cardinalis Wolsæus in Concilio, expedire Reipub. eligeretur aliquis qui Regis absentis personam repræsentaret: seque pro eo declarandum insinuabat. Annuunt omnes, vno MORO excepto. quem irâ commotus Cardinalis compellans, Ostendis, ait MORE, te stultum Consiliarium, qui solus resistas. Cui MORVS euestigiò: *Magnæ ergo gratiæ Deo agendæ, quòd maiestas Regia in hoc suo Senatu vnicum tantùm stultum habeat.* Th. Staplut. in vita, cap. 13.

IDEM

Theatrum, supplicij locum, conscensurus; manum sibi, quò faciliùs ascenderet, porrigi postulabat, dicens: *Iuua me vt conscendam, in descensu nemini molestus futurus.* Ita ex facilitate ingenij similes facetias, etiam rebus grauissimis insparsit. Th. Staplut. cap. 13. vit. eiusd.

NICOLAVS FLORENT.

Intuebatur ille equitem plurimis aureorum torquium circa collum ſpiris incedentem; & egregiè ludens, *Hem!* inquit, *ceteri ſtulti vnica vincti catena tenentur: at huius tanta eſt inſania, vt pluribus vix queat coërceri.* Poggius in Facetiis.

ANONYMVS COQVVS.

Hic item cùm præ ſenio Mediolanenſium Principi ampliùs deſeruire vix poſſet, vnicum ab eo in gratiam omnium meritorum poſtulauit ſibi prǽſtari. quo rogāte, Quidnam illud? *Vt aſinus etiam ſiam*, reſpondit. ac ſtultæ petitionis cauſam ſciſcitanti Principi, *Quia*, aiebat, *video eos quos extuliſti adeò ambitione & ſuperbia inflatos, vt iam pænè in aſinos tranſierint.* Ibid.

ANONYMVS MERCATOR

Mare inſuetum peragrabat, & fortè præ nimia agitatione ſtomachum euacuare cōpellebatur. cui ex adſtantibus alius: *Verè tu gratus es & beneficij memor: quòd piſces, qui te toties pauère, repaſcas.* Th. Morus in Epigram.

CONVIVA ANONYMVS.

Eiuſdem lepôris etiam iſtud. Ad conuiuium vocatus inurbanus quidam, poculum ab altero accepturus, vidit in eo muſcas demerſas. quas dum collegiſſet, hauſto poculo, rurſus eas iniecit. mirantur conuiuæ, & cur id agat inquirunt. ad quos ille: *Ego quidem muſcas numquam ſumo: ſed neſcio, num quis veſtrûm eas pro deliciis habeat.* Breui Epigrammate id complexus eſt Thomas Morus:

Muſcas è cratere tulit conuiua, prinſquam
Ipſe bibit: reddit rurſus vt ipſe bibit.

Addidit

Addidit & causam, Muscas ego non amo, *dixit;*
Sed tamen è vobis nescio num quis amet.

FAMILIA.

NICOLAVS V. PONT. MAX.

MAgnum virtutis morumque documentum esse probè instructam FAMILIAM, suo dicto testatus est NICOLAVS PONTIFEX eius nominis Quintus. à quo dum sciscitaretur quispiam, priusquam esset in Pontificem electus, qualis haberetur Eugenius quartus tunc superstes; *Facile id cognitu,* aiebat: *qualem enim familiam vides, talem illius rectorem Principem esse puta.* Auct. Serm. conuiual.

FESTINATIO.

NICOLAVS III. PONT. MAX.

REm oportunè aliquando & nulla interposita mora aggredi, admodum vtile iudicabat NICOLAVS III. PONT. vtpote qui vacantibus Ecclesiis pluribus, in id incumbebat assiduus, vt eis de viris timoratis prospiceret. causamque tantæ celeritatis interrogantibus, *Magnum,* dicebat, *tum in mora est periculum, cùm non desunt, qui diuina etiam cupidissimè occupata diriperent.* Summa itaque in agendo erit prudentia, si rerum temporumq; qualitati res nostras accommodemus. Platina.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Huius quoque non minùs egregium dictum. Inquiebat autem: *Vbi vrget temporis angustia, accelerandum non est, sed maturandum.* Illud enim inconsiderati est animi, hoc verò prudentis. Henr. Farnes. in Apophth. de Princ.

FESTI DIES.

THOMAS MORVS.

DEos genus hominum miseratos dicebat Plato, quòd remissiones laborum illis statuerent, solemnia videlicet FESTA. At Christianis alio in vsu eorum institutio: vt iis videlicet omnium largitori Deo gratiæ agantur; aut ij quos apud eumdem patronos habemus, digna veneratione celebrentur. vnde tãta religione eadem obseruasse dicitur THOMAS MORVS, vt iis etiam, dum in carcere solus degeret, vestibus melioribus sibi allatis indueretur. Mirantibus verò, cur solus cùm esset, id faceret; respondit: *Non ad conspectum populi, sed ad Dei honorem festa colo, & honestè induor.* Volebat certè non interno mentis tantùm, sed & externo corporis splendore dies festos celebrari. Thom. Staplut. in vita.

IDEM.

Neque prætereundum, quòd cùm accepta mortis sententia, diutiùs ab eius executione quàm vellet detineretur, tandem instante festo Translationis S. Thomæ Cantuariensis, *Cras*, aiebat in Vigilia, *vehementer gestio ad Deum migrare: esset enim ille dies mihi admodum conueniens.* eumque quem optabat diem, suo Martyri Deus suauissimè concessit, in quo & Patroni, cuius nomen gerebat, & sancti Apostoli (incidit enim illud festum in Octauam S. Petri) pro cuius primatu sanguinẽ fundebat, celebris memoria in Ecclesia fieret. Thom. Staplut. in vita, cap. 19.

FIDES,

FIDES, FIDELITAS ERGA DEVM ET HOMINES.

Iesvs Christvs.

Fidei fidelitatisqve bonum exequimur, ſine quo nulla inter homines, imò & Deú ipſum, conſiſtere poteſt aut debet ſocietas. Cumque Fides alia Theologica ſit, Moralis alia: de vtraque nobis ſermo. Priorem autem crebris in locis inſigni ſua commendatione exornauit Salvator. & quidem à ſe poſtulantibus cæleſtem cibú, dicebat: *Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet in æternum.* quod aliàs etiam Marthæ inſinuauit, cùm diceret: *Qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, viuet.* Verè Chriſtiani ædificij fundamentum & baſis eſt Fides, per quam Eccleſiæ auctoritas integritaſque firma & ſtabilis perſeuerat. Ioan. cap. 6.

Idem

Deprecantibus eum ſuper ſua infirmitate duobus cæcis, Creditis, aiebat, quia hoc poſſum facere vobis? quibus dicentibus: Vtique Domine. contingens eorum oculos, adiecit: *Secundùm fidem veſtram fiat vobis.* & aperti ſunt oculi amborum. Tantum apud Deum impetrare poteſt firmus noſtræ mentis circa eiuſdem potentiam aſſenſus. Matthæi cap. 9.

Idem

Quærentibus quibuſdam, Quid faciemus, vt operemur opera Dei? reſpondit, dixitque: *Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum quem miſit ille.* Opus ergo diuinum eſt, credere. Præclarè Auguſtinus Ser-

mone 18. sup. Ioan. Ambula per fidem, vt peruenias ad spem: spes non ædificabit in patria, quem fides non consolatur in via. Ioan. cap. 6.

IDEM

Dicenti sibi Marthæ, cùm Lazarum suscitaturus aduenisset; Domine, iam fœtet, quatriduanus enim est; respondebat: *Nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam Dei?* Ioan. cap. 11.

S. PAVLVS APOST. ET SILA.

Quid autem illi? Seruabantur Philippis in custodia, viditque carceris custos vtrumque diuinâ ope vinculis exutum: & mente mutatâ in melius, procidens ad eorum pedes; *Domini*, inquiebat, *quid me oportet facere vt saluus fiam?* qui dixerunt: *Crede in Dominum Iesum, & saluus eris; tu, & domus tua.* Act. cap. 16.

S. PHILIPPVS.

Vide Apophth. de BAPTISMO.

S. MARTHA.

Contendunt etiam cum his Fęminæ, & quidem in prima acie. Soror Lazari MARTHA roganti Domino, crederétne ea quæ de fidei firmitate & resurrectione paulò antè dixerat; *Vtique*, aiebat, *Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti.* Ioan. cap. 11.

S. ZÖE MARTYR.

Sed dicet fortassis quis veritatis calumniator, facile fuisse mulierculam spe resuscitationis fraternę in hanc vocem erumpere: alia proinde adducenda exempla. Quid igitur ZOE Christi sponsa, & martyr? Orabat in Natali Apostolorum ad cõfessionem S. Petri, & ab improbis paganis circumuenta, ad Præ-

Præfectum ducitur. Instat hic, & Marti sacrificet, compellit. Cui illa: *Mulierem Marti sacrificare compellis, vt ostendas Martem vestrum, vtpote libidinosum, fæminis oblectari. At verò si ille potuit impudicissimæ Veneri pudorem eripere, mihi certè Trophæum fidei in fronte gestanti præualere non poterit.* Quis non hîc cum Ecclesia concinet,

Fortem virili pectore
Laudemus omnes fæminam.

Sur. tom. 1. in vita S. Sebast.

S. AGNES VIRGO ET MARTYR.

Vide ANIMI FORTITVDO.

FLECTIVS CONIMBRICÆ PRÆFECTVS.

Ad ciuilia exempla vela damus, & ea quidem quę non Theologicam illā vti prima, sed moralē fidem, quam & fidelitatem dicimus, repræsentant. Primum suggerit Hispania in FLECTIO viro nobili, arci Conimbricæ atque vrbi à Sanctio Rege Præfecto. At Sanctius improuidè regnum administrabat; ita vt Pontifice (is Innocentius fuit) auctore, cura tutelaque regni ad Alphonsum eiusdem fratrem transferretur. Constans & fidelis suo regi FLECTIVS, & oppugnationem & arma Alphonsi excipit; nec flectitur, donec Sanctium in exsilio Toleti mortem obiisse renuntiatum. Incredulus tamen inducias postulat, quò Toletum ipsus ire, & coràm arbitrari valeat. impetrat. Cùm ergo venit, Regemque suum fato functum sepultumque videt, tumulo aperto, cum suspiriis, ipsas vrbis Conimbricēsis claues in manus demortui Regis dat, hæc verba miscens: *Quamdiu te viuere ô Rex iudicabam, quidquid à fideli homine, & in tua verba iurato, exigi exspectarique potuit, id præstiti. Vnum superest, vt clauibus*

tuæ

tuæ vrbis tibi redditis, ſolutum me iuramento omnibus denuntiem. Ita abiit, & legitimo pro Rege Alphonſum agnouit. I. Lipſ. Mon. Polit. lib. 2. cap. 13.

EMANVEL PORTVGALIÆ REX.

Ille quoque ſeditionis in Caſtellæ Regem excitatæ auctores, cùm ſuis rebus diffidentes ſuppetias poſcerent, acriter redarguit. cumq́; ipſum regnum offerrent, dicebat: *Numquam vllum imperij additamentum, fide & officio antiquius habiturum me ſcitote.* Oſor. lib. 12. de reb. Emmanuel.

TRIVMPARA REX COCINI.

Veſtrâ pace, Chriſtiani Principes, hominem gente quidem & ſolo, at non animo & mente barbarú, vobis adiungo: Regem orientalis Indię TRIVMPARAM. Venerant ad eum Luſitani, cum quibus etiam fœdus pacemq́; panxit. Mox in ſuſpectam gentem conſpiratio, omniumq́ue vna mens, Regem Cocini pertrahere, Luſitanos quos ſuæ fidei creditos acceperat, traderet necandos. Ille verò obniti, & palàm negare, dicereq́ue: *Omnia ſe potiùs, quàm fidem amiſſurum. Vita* enim, aiebat, *ſpatium breue ac definitum: perfidiæ macula ſempiterna eſt.* Iamq́ue ob id victus pulſuſque, cùm antiquum fortunę ſtatum rurſus offerrent; hac lege, ſi eos traderet; abnuit, dicens: *Sceptrum & vita eripi poteſt, fides non poteſt.* Verus fidei amator & cultor nouerat, quod ante eum Seneca, Fidem ſanctiſſimum eſſe humani pectoris bonum; quodq́ue nulla neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo præmio corrumpitur. I. Lipſ. Mon. Polit. lib. 2. cap. 13.

THEODORICVS AFRICÆ REX.

Quid præterea hic? Domeſticum habebat, quo fami-

familiariter vtebatur, magnum fidei cultorem. qui cùm Regi gratificari se posse consideret, si eiusdem cum eo Religionis normam acciperet, ad Arrianos defecit. Quo cognito, Rex amicum suum vltimo supplicio affici mandat, dicens: *Si Deo tuo fidem seruare recusas, quomodo mihi, qui homo sum, eam seruabis?* Theod. lib. 2. Collectaneorum. Cedrenus in Anastasio.

FRANCISCVS PRIMVS GALL. REX.

Claudamus inclyto & memorabili exemplo, quod magnus ille Galliarum Rex FRANCISCVS nobis donet. Ille Carolum Quintum Cæsarem in turbidos Gandenses properantem, comiter ac regaliter deduxit, sola fide Regis, & suâ fortunâ nixum. Mirantibus Galliæ proceribus Regis sui comitatem, quòd tam bellam occasionem recuperandi Mediolanensem Ducatum præterlabi passus esset, hominemque à quo rei summa dependebat, ita dimisisset, in celebri conuentu cùm multa in sui defensionẽ adduxisset, adiecit: *Etiamsi fides toto orbe exularet; tamen Regibus tenenda erit: qui eâ solâ, & nullo metu vique astringi possunt.* Notatu digna vox. & res sic habet. Alios Lex aut Pœna coërcet, Principes Pudor & Fides. I. Lips. suprà. Idem de Carolo v. commemorat Guil. Zenocarus in vita eiusd.

RVDOLPHVS DVX SVEVIÆ.

Tenet me ne aliò digrediar RVDOLPHVS, & illustribus viris si non inseri, annumerari tamen postulat. Dederat fidem Henrico IIII. Imp. à quo cùm desciuisset postmodum, & in prœlio quod contra eum ante Mersburgum gerebat, dextram amisisset; iamque ex vulnere langueret; ostensa sibi manu, conuersus ad eos qui eius prœlij auctores, ac fidei

datæ

datæ memor; *Ecce*, inquit, *hac est manus quâ fidem Henrico domino meo dedi: nunc tandem considerate, num iustè ab eius obedientia defecerim.* Strigelius 2. Sam.

FIDVCIA IN DEVM.

S. HVGO EPISCOPVS LINCOLNIENSIS.

FIdei vt agnata est FIDVCIA; ita non incongruè eiusdem tractationem, illius subsequetur explicatio. Nocte quadam grauibus infestatus curis HVGO LINCOLNIENSIVM PRÆSVL, cùm eas excutere non posset, turbari animo cœpit. ac primo mane ad se reuersus, grauiter ingemiscens, *Heu!* inquiebat, *deliqui, quòd non vti hominem Christianum decet, omnem curam super Dominum, iuxta Prophetæ monita, iactaui.* Sur in vita.

S. ANTONINVS

Præclarus vir, vocauerat ad prandium amicum quemdam: cumque panariæ cellæ præfectus eius iussu omnes panes in egenos distribuisset, bile actus quòd hospitem adduxisset, nihil prandio superesse dixit. at Præsul, *Ne diffidas*, ait, *nam qui iumentis oportuno tempore escam tribuit, is certè nos homines pascere non tardabit aut negliget.* F. Vincent. Mainordus in vit. Sur. tom. 2.

P. FRANCISCVS BORGIA.

De hoc traditum est, cùm Hispali moraretur, accidisse, vt nec cibum domi nec pecuniam haberet. datoque signo, cùm in triclinium conuenirent, ille paululum se colligens, Deum precabatur: moxque hilariore vultu, *Deo fidite*, inquit: *illi curæ sumus.* Dixerat: & ecce pulsans ad ostium, ciborum cani-

strum

strum defert. quem is conspicatus, *Discite*, ait, *filij Deo fidere: cuius si gloriam quærimus, animis corporibusque nihil vmquam defore, pro explorato habetote.* Ribadin. lib. 2. vitæ eiusd. cap. 10.

PHILIPPVS AVGVSTVS F. R.

Ducebat item ille copias aduersus Othonem Imp. causa Ecclesiæ tuendæ. cumque suos ad fortiter pugnandum inuitaret, aiebat: *Viri commilitones, spem capimus rei benè gerendæ, præsertim cùm aduersus sacris interdictos & Ecclesiæ spoliatores dimicemus. Nos enim etsi per humanæ fragilitatis tenuitatē peccatores sumus; communionem tamen tenemus fidei & religionis Catholicæ.* Grandis fiducia: Deum non defore iis, qui pro sui nominis gloria dimicant. Gaguinus lib. VI. de reb. Gall.

Vide Apophth. de DEI CVRA ET PROVIDENTIA.

FINIS.

FREDERICVS IMPERATOR.

FINEM esse id cuius gratia quidpiam fit, auctor est Aristoteles: estque verè illud, quod actus nostros probat. vnde FREDERICVS, percontanti quid homini optimum possit contingere, respondebat: *Bonus ex hac vitâ exitus.* Verè, — *dici beatus*
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.
Æn. Syl. lib. 4. Comm. in res Alphonsi.

IDEM.

Erat dux Witenbergensis supra modum animosus, & vehemētior quàm æquitas aut ratio postulabant. hunc FREDERICVS vir summa modestia cohortabatur aliquando, temperatiùs & moderatè ageret.

ageret. cumque is monita negligeret, solitus erat dicere FREDERICVS: *Cuius finis bonus, ipsum est bonum.* insinuans eam vehementiam (vti accidit) Duci aliquando nocituram.

Sic Crœsum quoque vox iusti facunda Solonis
Respicere ad longæ iussit spatia vltima vitæ.

Phil. Camer. 3. part. Medit. hist.

FOEDVS.

FREDERICVS III. ELECT. IMP.

NVlla fœderum societas diuturna. multa siquidem incidunt quibus destruitur: animis præsertim vera beneuolentia non coalescentibus. Dicebat FREDERICVS III. *In omni fœdere illos esse loco deteriore, qui fœdera seruarent.* Cur ita? quòd eos durissimè plecti videamus ab hominibus, qui arctissimè fœdera custodiunt. Strigelius in Chronico part. 5.

ALCIATVS

Percontanti cuinam fœdera comparari possent, *Testudini*, respondit: *in quâ cùm vna solùmodò chorda discrepare incipit, tota harmonia turbatur.* Ibidem.

IACOBVS STVRMIVS.

Fieri autem vt sociorum vel noua semper confœderatorum accessione maior fiat voluntatum disiunctio, testatus est suo dicto IACOBVS STVRMIVS. Intuebatur ille Principes se vndequaque fœderibus munire, eorumque fiducia multa attentare. at videns quantum ea parerent voluntatum & opinionum dissensum; *Quò magis*, inquiebat, *accrescit numerus confœderatorum, eò magis etiam decrescit vnio volun-*

voluntatum, ex quâ omne robur & quies ſperanda. Peucerus in lect. Chron.

FOENVS ET VSVRA.

ALPHONSVS ARAG. REX

ÆQui cultor egregius, intemperatam illam habendi libidinem, quæ per iniquas vſuras ſuo æuo dominabatur, deteſtatus, rogabatur quidnam ſibi videretur FOENVS; *Nihil aliud*, inquiebat ille, *quàm animæ funus*. ita enim ante eum Auſonius: ——— *Sic turpia lucra*

Fœnoris, & velox inopes vſura trucidat.

Panorm. lib. 3. de Geſt. Alphonſi.

IDEM

Percontanti, quo apud eum honore eſſent Fœneratores; *Eodem*, dicebat, *quo Harpyiæ*. Illæ enim ex rapto viuunt, ſicuti & iſti. Panorm. lib. 4.

FORMA.

BARTHOLOMÆVS CAPRANVS EPISCOPVS MEDIOLANENSIS.

QVantum ancipiti hoc FORMÆ bono oblectatus fuerit hic, vel ex eo colligimus, quòd numquam, niſi quos natura etiam corporis habitu exornaſſet, in ſuam familiam adſciuerit. Rogatus autem cur id faceret; reſpondit: *Quia turpes animi, turpia corpora incolunt: improbitas in egregio corpore vix comperta*. Ita quidem ille. Cautiùs tamen & veriùs Iuuenalis:

———Rara eſt concordia formæ
Atque pudicitiæ: ſanctos licet horrida mores

Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas.
Æn. Syl. lib. 2. Comm. de Gest. Alphonsi.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Etiam in Principe, præter virtutum splendorem, externam corporis formam suam habere laudem asserebat illustriss. Cardinalis ALDOBRANDINVS. dicebat enim: *Etsi faciendum sit de Principe iudicium ex moribus: habet tamen Principis forma & decor non minimum ad maiestatem ponderis.* Henricus Farnes. in Apophth. de Principe.

FRANCISCVS BORGIA DVX.

Et quis hîc DVCEM BORGIAM transeat, verum humani generis delicium? Viderat Isabellæ Augustæ cadauer (quod à Cęsare iussus in regium monumentum efferri curabat) omnino deforme, & pędore obsitum. ac ingemens, cùm secum tacitus præsentia præteritis adunaret, tandem erupit: *Nimirum hæc rerum humanarum vicissitudo. I nunc, fragile illud formæ bonum demirare.* Hęcce tanti spectaculi consideratio ita eius mentem commouit, vt deinceps non nisi de interiori animæ forma cogitaret. Eleganter & doctè Ouid. lib. 2. Amor.

Forma bonũ fragile est, quãtumq; accedit ad annos,
Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
Et viget amissâ spina relicta rosâ.

Ribadin. lib. 1. Vitæ eius, cap. 7.

FORTITVDO ANIMI, *vide* ANIMI FORTITVDO.

FOR-

FORTITVDO BELLICA.

Ioannes Zisca Dux Hussitarum.

NVnc illum virtutis actum proponimus, cuius ponderosissima vis, & efficacissimi lacerti, in Bellica fortitudine consistút. nec me prçterit, Zisca Dux inclyte, principatum tibi in hac saltem scena assignari oportêre. Erat Dux Hussitarum bellicosissimus, licet vtroque oculo priuatus: cumq́ue iam morti proximus rogaretur, quomodo vellet tumulari; ille: *Pellem demortuo demite, ex eoq́ue tympani operimentum conficite. Hostes enim, vt viuentis adspectum ferre non potuerunt, ita nec mortui sonitum ferent.* Æneas Sylu. lib. 3. Comment. de Gestis Alphonsi.

Carolvs ix. Franc. R.

Illi proximus Carolvs; qui, cæso in acie Montmorantio, cuius erat ensem Regi præferre, quibusdam eum honorem ambientibus respondebat: *Satis virium mihi est ad gestandum ensem.* Annal. Franc.

Alphonsvs Arag. Rex.

Redeo ad Alphonsvm: qui naufragos auxilium implorantes cùm vidisset; suos cohortatus, opem vt ferrent. Quod cùm facere pertimescerent ob exortam tempestatem, ipse nauem soluit; *Satius est*, inquiens, *vnà cum sociis viris fortissimis occũbere, quàm illos videre ante oculos extrema pati.* Panor. lib. 2. de Gest. eiusd.

Idem.

Vide Pericvlvm.

CAROLVS V. IMP.

Exiturus erat iste ad prœlium contra hostes: stabatque in acie intra vallum & stationes armatus. at hostis magna balistarum vi eum repellere conatur. monentibus autem suæ saluti prospiceret, id solùm obmurmurabat: *Canes qui latrant non sunt extimescendi: neque est quòd timeatis, cùm præsidio Dei satis vallati simus.* Franc. Robertellus in Orat. funeb. habita Bononiæ.

PETRVS SABAVDIÆ COMES.

Hic autem feudum apud Othonem IIII. petiturus, duplici ante eum habitu comparuit. Latus dextrum auratis vestibus, sinistrum armis insigne. Othoni verò, quid inusitatus hic vestium habitus modusque portenderet, sciscitanti; *Aurum*, inquiebat, *gesto in dextra, ad honorandam maiestatem Imperatoriam: arma autem læua sustinet, vt contra eiusdem maleuolos ad extremum vsque spiritum dimicem.* P. Camer. medit. Hist. cap. VI.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Eiusdem virtutis & fortitudinis iste. Pergebat cum exercitu Mediolanum, & in itinere nuntium accipit, hostem oppidulum quod in transitu situm occupasse; tardiusque aduentare hospitio inibi deligendo. At ille: *Ego super corpora eorum hospitium accipiam, vel illi in meo.* Corozetus de Dict. memor.

STEPHANVS CONTARENVS.

Claudat hoc totum de bellica virtute CONTARENVS, natione Venetus. Hic Senatus iudicio rei maritimæ in Benaco lacu præfectus, dum quippiam aduersi nuntiatum esset, domum properans, euocata de superiori suarum ædium parte coniuge; *Scias*, aiebat,

aiebat, *me Benacensi oræ præfectum, Senatu iubente. Tu itaque intra paucos dies, aut lætum à me partæ victoriæ nuntium exspectato, aut mortis meæ litteras, quibus hoc meum cadauer auitæ sepulturæ mandes.*
Ioan. Bapt. Egnat. lib. 6. cap. 4.

FORTVNA.

VILLEGISVS ARCHIEPISCOPVS MOGVNTIN.

VOlubilis FORTVNÆ rotas voluimus, & simul in eis admirandam in magnis viris mutationem: eamque licet iniquam quandoque, æquo tamen fortique pectore toleratam. Videamus ergo quot beneficiorum gradibus VILLEGISVM bearit rerum domina FORTVNA. Patre rhedario natus, ab Othone III. derepentè primus inter Electores adoptatur. ne autem repentinus ille honor, eum supra id quod erat, efferret, sæpiùs ructabat: *Vide quis sis, memento quis fueris*. Vnde & rotas suo Musæo appingi curauit, iisque subscribi: *Villegise prioris tuæ* FORTVNÆ *memor, quis nunc sis considera.* Hæc rota postmodum insigne Archiepiscopatui Moguntinensi fuit, atque ab Henrico II. Imp. confirmatum. Obseruabat ergo hic illud Ausonij:

Fortunam reuerenter habe, quicumque repentè
Diues ab exili progrediere loco.

Ioan. Zieglerus de Viris illust. Ioan. Nauclerus gener. 32. Bruschus de Episc.

BENEDICTVS XI. PONT. MAX.

Ille etiam genere obscuro ortus, ac tenui fortuna, virtute ad Pontificatus apicem euectus, primæuæ paupertatis memor erat. Venerat namque ad eum mater: quã splendidiori cultu, ac tali filio digno, ornaue-

nauerãt matronæ Rom. quæ, vbi in conſpectũ eiuſdẽ veniſſet, diſſimulauit Põtifex ſe eam agnoſcere. ac monitus adeſſe matrẽ, *Egon'*, ait, *tam ſpecioſo amictu matrem eſſe credam? non agnoſco. matrem enim & pauperem ſcio, & ignobilem.* Erubuêre cuncti, matríque eductæ pannoſas exuuias reddidêre. quibus indutam, reducunt. Tunc genitricem amplexatus, *Hoc*, inquit, *habitu matrem reliqui, & talem libenter agnoſco, recipioq́ue.* Cranz. lib. 8. Metrop. c. 46.

FRANCISCVS PRIMVS FRANC. R. & CAROLVS V. IMP.

Horum vterque maxima Fortunæ luctatio fuit. omnes enim illius inſultus fortiſſimè & conſtanter ſuſtinuêre. Captus à Cæſarianis FRANCISCVS apud Ticinum amnem, cuſtodiæ in Hiſpaniis traditur. quò perductus, aduertit muro palatij, quod ei carceris loco erat, inſcriptum illud CAROLI ſymbolum, *Plus vltrà.* & ſtudio id factum ſuſpicatus, vt nempe ſuæ conditionis memor eſſet, variam & ancipitem belli aleam conſiderans, eodem charactere ſubiunxit: *Hodie mihi, cras tibi.* quod intuitus poſt dies paucos CAROLVS, firmum ſe formatumq́; ad omnes rerũ euentus conteſtatus, laudabilem illam ſententiam ſubiunxit: *Homo ſum, nihil humani à me alienum puto.* Auct. Serm. memorab. Peucerus de Diuinit. Richt. in Axiomat.

GELIMERES VANDALORVM REX.

Quid verò huic ſimile ætas noſtra aut ſenſit aut vidit? Ducebatur iam victus & vinctus vnà cum coniuge, liberis, familia regia, à Iuſtiniano Imp. in triumphum: & non tactus iniquæ ſortis caſibus, pleno & cachinnabili riſu defluxit. cumq́ue eum

ob

ob nimium dolorem mente alienatum existimarét, dicebat: *Rideo Fortunæ vicissitudines, vt qui modò Rex fuerim, iam seruiam.* Et ita obtinet illud Lyrici;

Fortuna læto sæua negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.

Philipp. Camer. in Oper. succeſſ. cap. 12.

REX ANONYMVS.

Gelimeris exemplum aliud illi par non indecorè sequetur, quod Nicephorus postumæ ætati consecrauit. Erat Sesostris Ægyptiorum Rex illustris, & felix, qui Reges quàm plures & maximas nationes suo imperio subiecerat. Verùm ex eo successu in proteruam arrogantiam sublatus, currum aureum & gemmatum construxit; in quo considens, quattuor ex deuictis Regibus qui eum protraherent, iugo imposito adhibuit. quod cùm crebriùs fieret, factum vt celebri quodam die vnus è quattuor istis Regibus, oculis conuersis, assiduè volubilitaté rotæ intueretur. Quem cùm Sesostris rogasset, cur tam frequenter oculos in rotam coniiceret; respondisse ferunt: *Admiror, & cum stupore rotam considero; dum eam instabili modo volui, & nunc quidem sublimia demittentem, rursus autem demissa sublimantem conspicor.* Mouit ea responsio, & magis, cuius illa index erat, rerum humanarum vicissitudo, ne illi deinceps currum traherent: & Fortunæ inconstantia, Sesostri suspecta, & despecta esse cœpit.

——— Sic omnia verti
Cernimus, atque alias assumere robora gentes,
Concidere has. sic magna fuit censúque virísque,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,

Nunc humilis veteres tantummodò Troia ruinas,
Et pro diuitiis tumulos ostendit auorum.

Niceph. lib. 18. cap. 29. P. Ioan. Dauid in Orbita Probitatis, cap. 18.

ANONYMVS.

At nostri sęculi & soli est quod subiicio. Occuparat Alexander Farnesius Parmæ Dux, vrbiũ Christiani orbis ocellum Antuerpiam: cùm à viro nobili admoneretur Marti valediceret, gloriam suam ad summum apicem attigisse. & inquiebat: *Solet Fortuna, cùm ad summum venit, rotam voluere; &, summa imis commutans, numquam diu stare.* Quis vaticinium illud verum fuisse negabit, qui subsecutam eius fortunam mente complectitur? Iansonius lib. 5. Mercurij Gallo-Belg. pag. 500.

FVGA.

D. ATHANASIVS.

SAluti per fugam oportunè aliquando consulendum, confirmauit prudẽtissimus ATHANASIVS: qui ab Alexandriæ Præfecto crebris insidiis petitus, necessarios suos de eiusmodi procellis alloquẽs, *Secedamus*, aiebat, *ad tempus. Nubecula est, quæ citò euanescet.* Socrat. lib. 3. hist. Eccl. cap. 12. & Theod. lib. 3. cap. 8.

IDEM

Probro illi dantibus hæreticis quòd fugeret, dicebat: *Si fugere mihi turpe; vobis, innocentem me persequi turpius.* Socrat. lib. 3. hist. Eccl. cap. 6.

ALPHONSVS ARAG. REX

De fuga fugiendíque ratione disserentibus, *Præclarè mihi dixisse videntur*, inquiebat, *qui fugienti hosti argenteum pontem extruendum arbitrati sunt.* Existi-

Existimabat enim optimus Princeps, vel multo optabilius hostem in fugam vertere quàm occidere; vel certè pecunia solicitandum, ab acie illæsus discedat. Panorm. lib. 4. de Reb. eiusd.

FVRTVM.

ALEXANDER SEVERVS IMP.

QVia ad cęteras virtutes & vitia cursum flectimus, FVRACITATIS etiã infamiam redarguamus: veluti & eamdem redarguit olim ALEXANDER SEVERVS. qui tãtus huius delicti vindex exstitit, vt per præconem edixerit frequentiùs: *Nemo principem salutet, qui se furem cognoscit.* Æl. Lamprid.

IDEM.

Quin & Furti suspicione infames ne intueri quidem sustinebat: adeò, vt cùm Septimus Arabinus, qui famosus furtorũ crimine sub Heliogabalo fuerat, inter Senatores Principem salutatum venisset, exclamarit: *O numina! ô Dij immortales! Arabinus non solùm viuit: sed in Senatum venit. fortassis de me sperat? tam fatuum esse me iudicat?* Vnde iactabat etiam frequẽtiùs illam sententiam cognitã furibus:

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται.

Qui multa furatur, & pauca dat, effugit.

D. LVDOVICVS F. R.

Et ille furari dicebat pessimum, & pænè inter vitia supremum. rogatus autẽ causam; *Quia*, inquiebat, *res ablatas iusto domino restituere, ita molestum est; vt verbum ipsum dum profertur, os & linguam exulceret.* Alludebat autem ad verbum Gallicum (*rendre*) quod propter consonantiam duplicis *r*, dissonum & duriusculum redditur. Ionuil. in Vita eius, cap. 94.

FREDERICVS DVX SAXONIÆ.

Et de hoc ferunt, quòd monitus, Quæstoribus ampliora stipendia constitueret, ne cogerentur aliquando prę inedia decerpere ex alieno, responderit: *Libens ego eis maiora stipendia assignauero, si certum mihi foret eos à furtis cessaturos.* Ita Nazianzenus elegantissimè dixit, plures ex iis qui præsunt, rapere ex facultatibus publicis, Briarei manibus: fuit enim (iuxta Poëtarum commentum) Briareus Gigas, cui centum erant manus. Philip. Camer. in Postil. part. 3.

HENRICVS BOCKHOREN APOSTATA.

Longè aliter iste, quem & carnis & æris sacrilega libido à fide & sacro ordine amouerunt. Habita namque re Venerea cum eis quibus erat à cōfessionibus, & ablatis quarumdam Ecclesiarum pretiosis vasis, quæ, vt ruralis Archipresbyter, ad se deferri conseruāda mandauerat: meritos carceres perhorrescens, ad commune sacrilegorum receptaculum Caluinistas fugiens, tandem Bredano Brabantiæ opido impostor præficitur. Hîc, dum iam pridem sacras aras, quæ in Beginasij sacello inuiolatæ remanserant, demoliri curasset, ipsumque sacellum in suum vsum coaptari, & simul Decalogum ritè in eo describi; Religiosus ordinis Cisterciensis fors illi aderat. Cui dum isthæc conspicienda exhibuisset, tandem percontatus ille, Quo iure hęc veris dominis erepta, in vestrum vsum coaptatis? an fortassis Decalogi, quem hîc inscripsisti? Nil cunctatus IMPOSTOR, sermone patrio, *Papistarum*, ait, *ea bona sunt, & cuiusuis rapinæ subiecta, neque Decalogo comprehensa.* Ita diuinis præceptis sacrilegum illud genus indies illudit. Ex relatu Religiosi præfati.

GAR-

GARRVLITAS.

SENEX RELIGIOSVS ANONYMVS.

COrnicem à Pallade repulſam tradunt veteres, quòd meditationũ peruigilio infeſta ſit, mentiſque agitationem ſua garrulitate obturbet. Eadem de cauſa repulſum hoc GARRVLITATIS vitium à Religioſo quodam viro maturo, accepimus. Hic namque cum fratribus pergens ad S. Antonium, ſemper tacebat; illis mirum in modum garrientibus. ventum tandem ad Antonium, qui præuia ſalute, Mi Pater, ait, admodum facundos & bonos, vt video, nactus es comites. Cui ille: *Boni ſunt quidem, ſed habitatio eorum non habet ianuam: quicumq; vult, intrat in ſtabulum, & ſoluit aſinum.* Indicabat autem eos ſupra modum loquaces, quidquid in buccam venerit effutire. In Vita S. Antonij.

ADRIANVS VI. PONT.

Mirum in modum facetus hic fuit. Venerat enim ad eum quis ex clericis domeſticis, homo intemperatæ linguæ, poſtulans Archiepiſcopatum de Calliard in Hiſpaniis. Cui ille ad poſtulata alludens, (calliar enim tacere Hiſpanis eſt) *Quomodo*, inquit, *eam dignitatem tibi conferri deſideras, cui tu omnino contrarius es, & impar?* Ingenioſè nimiã eius in dicendo libertatem reprimens. Floreſta.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Conſiderabat etiam ille in multiloquio non deeſſe peccatum. hinc garrulos intuitus, *Videte*, aiebat, *has veſicas.* Veſicæ ſiquidem humoribus infuſis diſtenduntur & tumeſcunt, donec eum reſpuant: ita loquaculum illud genus. Panorm. lib. 4.

ANO-

ANONYMVS

Quidam iactabat se apud omnes maximum φιλολόγον. cuius ostentationem de audientibus vnus reprimens, *Non*, inquit, *φιλολόγον te, sed λογοφίλον conspicor.* pulchrè eius loquacitatem mutato nomine redarguens. Theat. vitæ hum.

Vide Apophth. de LIBERE DICTIS, SILENTIO, *&c.*

GLORIA.

S. BASILIVS.

TAndem Virtuti suum præmium rependimus, GLORIAM. Exiguum quippe nobis vitę virtutisque exercitæ curriculum natura circumscripsit; immensum verò sempiternumque honoris & glorię: ad quę sola via est Virtus. Hinc de illis differens aliquando D. BASILIVS, *Si gloriam*, inquiebat, *quæris, & cupis superior multis videri, & in rebus mundanis clarus fieri; sis iustus, temperans, prudens, fortis & patiens in aduersis pro religione suscipiendis.* Ant. & Maxim. Mon. Orat. de gloria.

ANTONIVS SYLVERIA LVSIT.

Denique non paruas animo dat Gloria vires: quę etiam arripuit attraxitq; ANTONIVM SYLVERIAM, arcis Diensis Præpositum. Viderat ad eam expugnandam copiosam Turcarum classem aduentare; & ad nobiles suos serenâ fronte conuersus, *En*, inquit, *viri, tempus nunc, acceptam à maioribus gloriam bellicam, debitamque tum Deo tum Regi nostro fidem, nobis ob oculos ponendi. quæ si intueamur, omnes hostiles apparatus periculaque pro nihilo ducemus.* Profuit

præ-

præſens Ducis animus ad palmam de tanta claſſe obtinendam. P. Maff. hiſt. Ind. lib. 11.

HIERONYMVS OLGIATVS.

Non illum perinde fax honeſtæ mentis accenderat, ſed eum imitatus qui Dianæ Epheſinæ fanum exuſſerat, in Galeatium Sfortiam Mediolanenſem Ducem ſicarij munus obiuit. Rogatus autem, quî tantum facinus attentare auſus; *Solo*, inquiebat, *gloria & nominis poſtumi deſiderio permotus.* Cumque iam ſuo corpori gladium admoueret carnifex, paululùm ſe colligens; *Age*, dicebat, *Hieronyme, ſtabit vetus memoria tui facti: mors acerba, fama perpetua.* Quam doctè & verè Iuuenalis:

——— Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis tituliq; cupido
Hæſuri ſaxis cinerum cuſtodibus.

Egnat. lib. 8. cap. 15.

COMES DOSSVNÆ HISP.

Non minimus vanitatis huius auceps iſte. Obuius namque cuidã è regio palatio venienti, Quiſnam, ait, de me in palatio ſermo? alter pudore & rubore pariter ſuffuſus, Nullus, reſpondit; neque qui ad laudem faciat, neque qui aduerſus eam. Audit ille, & indignatur propter adſtantes, qui eum virum magnum reputabant, & in omnium labris: ac innocentem fuſtibus excipi, deinde 50. aureis donari mandat, dicitque: *Iam tibi materies laudis & vituperij: vtere, & adhibe in palatio.* Floreſta.

SEBASTIANVS DE FLECKENSTEIN.

Fuit hic nobilitate, reique militaris peritia, inſignis. cui dum inter dimicandum Turca quidã ſacculum nummis plenũ, velut redemtionis pretium, obieciſſet; eum tamquam victoriȩ remoram ex equi ſella

ſella deiecit; *Ad Ditem veſtrum*, inquiens, *abite diuitiæ. non enim hîc aurum, diuitias, aut alia malorum irritamenta quærimus: ſed virtutis præmium potiùs, & gloriam militarem.* Melch. Soiterus de bello Pannonico, lib. 2.

GLORIÆ VANÆ CONTEMPTVS.

IESVS CHRISTVS.

QVamuis iuſtam gloriam, quę verę virtutis honeſtiſſimus eſt fructus, repudiare leuis ſit animi: inanem tamen aucupari rumorem, vmbraſque falſæ gloriæ (quæ bonorum ſpiritualium latro, ſecundùm Baſilium) conſectari, non minor leuitas iudicanda eſt. Talis autem eſt ea omnis quæ humanæ opinioni & laudi innititur. Hæc erat mens, hæc doctrina Mediatoris noſtri CHRISTI. quem dum admirarentur Iudæi ſuper eruditione & doctrina ſua, dicerentque: Quomodo hic ſcit litteras, cùm non didicerit? verus humilitatis magiſter, *Mea*, inquiebat, *doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.* Ita quoties admiranda quædam opera fuerat exſecutus, ſemper ne cui dicerēt vetabat. nos inſtruens, vt ſi gloriari velimus, in Domino gloriemur: non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt. Ioan. cap. 7.

S. MARCELLVS ABBAS.

Sui magiſtri verus diſcipulus MARCELLVS, cùm Energumenos exorciſmo & precibus curaret, dæmonemque poſſeſſam manſionem relinquere compelleret, clamaretque ille; Iube nos exire, quia in nos accepiſti poteſtatem; nihilominùs in oratione perſeuerat. Siſcitanti autem, cur dæmonibus ceſſuros

ros se confitentibus, nihil præciperet; *Quoniam*, ait, *dicentes me in eos accepisse potestatem, non agebăt aliud, quàm vt me vanæ gloriæ laqueis implicaret.* In vita eius apud Sur.

S. DOMINICVS.

Quid? nónne & DOMINICVM inanis hæc aura afflauit? Non afflauit certè. cùm enim Tolosæ plures ad Christi fidem conuertisset, tamen Carcosiæ figebat domicilium. Rogatus cur non potiùs Tolosæ moraretur; *Quia*, inquit, *plures ibi me honorant: hîc verò me omnes impugnant*. Maluit vir sanctus se persecutionis quàm inanis gloriæ stimulis conficiendum exponere. In vita eius, lib. 4. cap. 10.

S. ANTONIVS ABBAS.

Quin & hunc tradunt Martiano militum præfecto, pro filia quam nequitiæ spiritus possederat supplicanti, respondisse: *Ne me opem poscas, nam & ipse peccator sum: si in Christum credas, eidem pro filia tua supplex fiam.* Vnica responsione tria simul expressit bona: humilitatis obseruationem & gloriæ fugam, fidei virtutem, infirmitatis remedium. Athan. in vita.

S. IOAN. CANONICVS REGVL.
IN ANGLIA.

Et de illo memoriæ proditum, quòd cùm Inclusam visitaret, vt spiritualibus eiusdem frueretur alloquiis; illa quasi primis verbis se visionem habuisse diceret, aquilæ videlicet circumuolantis; adderetque: Tu pater illa aquila es, pro excellentia meritorum tuorum. Quo audito ille recessum parat, dicitque: *Nos eo fine accessimus, vt mutuis sermonibus Dei gratiam conciliaremus. At video, malus dæmon vitiorum nostrorum sagax explorator, per has inanes*

laudes

laudes aditum ſibi in animos noſtros parat. Ita virgines illæ, dum de virginitate ſua gloriam foris expetunt; veluti fatuæ, in vaſis ſuis oleum habere noluerunt. Sur. tom. 5. in vita eiuſd.

S. PACOMIVS ABBAS.

Erat quoque hic admirabilis ſanctitatis & prudentiæ: cùm namque aduerteret quemdam ex ſuis duas paruas ſtoreas à ſe vno die factas (cùm reliqui non niſi vnam confeciſſent) ex aduerſo ſibi poſuiſſe, vt ab eo laborantis prædicaretur induſtria, dixit adſtantibus gemens: *Frater iſte à manè ad veſperam vſque laborans, totum ſuum opus dæmoni conſecrauit.* ac rogantibus eius rei cauſam, reſpondit: *Quia nihil ſibi fructus ex eo opere reliquit, cùm plus amarit gloriam hominum, quæ contemnenda erat, quàm Dei largitoris, quæ maximè diligenda.* Quare eum ſeuerè puniens, conceptæ vanitatis vitium præſenti medicina ſanauit. Ibid. tom. 3. in vita.

SARA ABBATISSA.

Etiam fæminis hîc ſua laus. SARA quidem Abbatiſſa, Deo deuota, cùm dæmonis ſuggeſtione diu vexata, tandem eam repreſſiſſet, eique humani generis hoſtis apparens diceret: Fateor, tu me viciſti: *Non ego*, inquiebat, *te vici, ſed Dominus meus Chriſtus.* In vitis PP.

IOAN. PICVS MIRANDVLA.

Et ne alterius ordinis viros hoc honore priuemus: quis IOANNEM PICVM ſileat, qui humanam gloriam fumo perſimilem æſtimabat? dicebat autem: *Fama viuis nonnihil, mortuis minimè profutura.* tantumque quod ſciret ipſe æſtimabat, quantũ Eccleſiæ vtilitati, eliminandiſque erroribus, conducere poſſe ſciebat. Eleganter Boëtius lib. 2. Met. 7.

Qui-

Quicumque ſolam mente præcipiti petit,
Summumque credit gloriam:
Latè patentes ætheris cernat plagas,
Arctumque terrarum ſitum:
Breuem replere non valentis ambitum,
Pudebit aucti nominis.

CAROLVS V. IMP.

Require Apophth. de CHRISTI HONORE, *&c.*

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Addamus, quamquam æuo diſſitum, ſenſibus & huic loco tamen aſſitum, LVDOVICI eius nominis duodecimi exemplum. Qui rogatus cauſæ Benedicti Scaligeri aduerſus Venetos patrocinaretur (illi enim Veronam aliaque opida Scaligeris extorſerant) *Non his*, reſpondebat, *mihi opus, qui pro diuitiis titulos & tumulos auorum demum oſtentare ſoliti ſunt.* innuens vanam illam & ſine re eſſe oſtentationem, ac de eâ gloriari, ſtultum & ſtolidũ. Hinc acutè nobilem quemdam, & deſidioſum adoleſcentem redarguens Perſius, ita loquitur:

Hoc ſatis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quòd Tuſco ramum milleſime ducis,
Cenſorémve tuum vel quòd trabeate ſalutas?
Ad populum phaleras.——

P. Æmil. in vita.

GLORIA CÆLESTIS.

IESVS CHRISTVS.

INani illa præmiſſa, ſupereſt, vt VERAM ÆTERNAMQVE GLORIAM noſtræ menti infigamus. Cuius non immemor Petrus Apoſtolus, ad eam anhelans,

helans, eiusdem retributorem DOMINVM rogabat: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te; quid ergo erit nobis? qui scintillam aliquam illius Gloriæ præfigens; *Amen dico vobis*, ait, *quòd vos, qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum*, &c. *centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Matth. cap. 19. Mar. 10. Luc. 3.

S. FRANCISCVS.

Mirum in modum huius Gloriæ ardore succensus FRANCISCVS. Cùm enim interrogaretur quomodo tam tenui amictu hiemalis algoris asperitatem temperaret; respondit: *Si supernæ flammâ patriæ per desiderium contegeremur, facilè nos ab hoc frigore tueremur.* Sur. tom. 5. in vita.

IDEM

Dum ob assiduas lachrymas oculorum imbecillitatem adeptus esset, ab eisque sibi temperandum dicerent, ni corporei visus vsu priuari vellet: *Non est*, inquiebat, *ob amorem luminis quod nobis cum muscis commune est, visitatio lucis æternæ vel modicum repellenda: non enim propter carnem spiritus, sed propter spiritum caro lucis beneficium accepit.* Ibid.

S. FVLGENTIVS EPISCOPVS RVSPENSIS.

Fulgebat quoque hoc CÆLESTIS GLORIÆ amore FVLGENTIVS: qui Arrianorum persecutionem iuxta Christi mandatum fugiens, Romæ cùm peregrinaretur; visa vrbis magnificentia, ad collegas versus, in hæc verba prorupit: *Quàm speciosa esse potest Hierusalem cælestis, si ita fulget Roma terrestris? & si in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vani-*

vanitatem, quænam præſtabitur ſanctis diligentibus veritatem? Magna certè, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Sur. tom. 1. in vita.

S. PORPHYRIVS.

Similis etiam ſententia eſt, quam in re non omnino diſſimili protulit PORPHYRIVS Gazæorum Epiſcopus. dum namque ex cauſa quadam Conſtantinopoli exiſtens, Theodoſij iunioris infantem ingenti cum pompa ad ſacrum Baptiſmatis fontem deduci cerneret: Nos (inquit vitæ eius ſcriptor) mirati tantam gloriam. admirantibus autem dicebat S. PORPHYRIVS: *Si ea quæ paulò pòſt euaneſcunt, tantum gloriæ ſplendorem habent; quantum habitura ſunt cæleſtia, quæ parata ſunt ſanctis & electis Dei?* Conſideratione dignum quod ait S. Auguſtinus, Soliloq. cap. 21. & Enarrat. in Pſal. 85. Peccatoribus ſe indies blaſphemantibus dat Deus cælũ, terram, fontes, fructuum vbertatem. Qui autem talia peccatoribus largitur, quid eum putabis ſeruare ſuis fidelibus? Sur. tom. 1. in vita. Th. Staplut. Domin. Septuag. in Prompt. morali.

IVLIANVS ABBAS.

Videbat & is ſocios ſua domicilia ampliare: &, *Vereor*, inquiebat, *ô viri, ne dum terrena dilatamus habitacula, minuamus cæleſtia: atque hæc nobis ad modicum tempus conueniunt, cæleſtia verò æterna.* In Vitis P P.

S. LVDOVICVS EPISC. TOLOS.

Erat is Caroli Regis Siciliæ ex Maria Hungariæ Regina filius, de quo frequens nobis & illuſtris ſermo. Hic terrenum regnum ſplendidam ſeruitutem vocitabat: &, *Si domum*, inquiebat, *ac paternum*

regnum contemplor, paruum id est contemplanti ingentia illa spatia, quæ sursum sunt: in quorum possessionem animus admittitur, si se homo erexerit supra se. Ex membr. vetusta in Biblioth. Fratrum minorum LouanI.

THEODORICVS EPISC. COLONIEN.

Vide Apophth. de MORBO.

S. DOROTHEA VIRGO ET MARTYR.

Prosequamur etiam ardens huius Gloriæ in infirmiori sexu desiderium. DOROTHEA VIRGO, à Fabricio Præfecto aliquamdiu torta, cùm iam ad capitale supplicium duceretur; *Gaudeo*, inquiebat, *me ad sponsum pergere, cuius Paradisus omnium florũ ferax amœniùs vernat, quàm dici posset.* Verè non erit ibi ampliùs neque luctus, neque clamor, sed nec vllus dolor: quæ prima abierunt. Sur. in vita, tom. 1.

S. MARIA OEGNIACENSIS.

Illi comitem se præbet hæc. rogata enim, num ex laudibus humanis, aut diuinis reuelationibus, se vanæ gloriæ stimulis titillari aliquando sentiret; respondebat: *Comparatione veræ gloriæ quam ego exspecto, nihil est, aut æstimari potèst omnis humana gloria, aut prædicatio.* Sur. in vita.

RECAREDVS HISP. REX.

Require ÆTERNITAS.

AMEDÆVS SABAVD. DVX.

Vide IN PAVPERES LIBERALITAS.

GRA-

GRATITVDO.

S. TRANQVILLINVS MARTYR.

OPtima beneficiorum custos est ipsa eorumdem memoria, & perpetua gratiarum confessio. vnde contendentem Agrestium Præfectum, Solem summo iure pro numine habendum; TRANQVILLINVS hoc modo compescuit: *Num*, inquit, *nauibus tibi alimēta ferentibus gratiæ agendæ potiùs, quàm Regibus? Si ergo Regibus asportata adscribitur annona; quanto magis vni Deo gratiæ agendæ, cuius nutu omnia elementa nostris vsibus deseruiunt.* Sur. tom. 1. in vita.

S. SABA.

Hic Cœnobiorum multorum pater, Agarenis per cellam transeuntibus, apposuit melagriorum & arundinum radices. neque enim aliud ei in cibum. Illi regressi, caseos & dactylos referunt. Tum SABA, *Heu mihi!* inquit, *Barbari isti, parui nostri beneficij memores, referre gratiam munificè studuerunt: nos, qui bonis creatoris fruimur indies, nullam ei studemus referre gratiam per mandatorum obseruationem. Quæ venia? quæ excusatio?* Sur. tom. 6. in vita.

S. RVMOLDVS ARCHIEPISC.

Contendebant apud illum parentes, heroinam stemmate illustrem in coniugem, & simul Scotiæ adsciceret gubernacula. At ille soli Deo vacans; *Quid*, inquiebat, *Imperium, quid mulierum amplexus, mihi propediem emigraturo profutura sunt? cùm nihil tunc sim habiturus, quod gratitudinis loco Deo, omnium bonorum largitori, queam referre.* Ex vita eiusdem.

B. IGNATIVS LOIOLA

Cùm linguæ Italicę puritati nequicquam incumberet, & vix vlla profectus spes superesset; *Ego*, aiebat, *à bonorum largitore non plus accepi, conferam tamen in eius laudem hoc quidquid est, quod vt Deo redderem, ab ipso accepi.* Ribadin. in vita lib. 3. c. 3.

THEODOSIVS IMP.

Spectabilis insuper in THEODOSIO hæc Gratitudo fuit. Exhibiturus erat suo populo Circenses ludos, & nuntium accipiebat, Tyrannum Ioannem in Occidente interemptum: cœptóque desistens, populo qui spectatum aduenerat, denuntiat: *Relinquamus hoc propositum, & ad Ecclesiam properantes, Deo gratias agamus, cuius manus Tyranni præsumptionibus obuiauit.* Dixerat. & ecce fit frequens ad Ecclesiam concursus, gratiæque ter maximo Deo redduntur. Socrat. Trip. hist. lib. 11. cap. 18.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Ille etiam hac gloriâ illustris, sæpiùs ad amicos dixisse commemoratur: *Deo tribus potissimùm de causis incessanter gratias ago: quòd me rationale animal esse dederit: quòd Christianum: quodque inter Christianos, Regem.* An non meritò Platoni præferendus? qui, cùm etiam sibi de primo gratularetur; adiecit, se diis gratias habere, quòd ciuis esset Atheniensis, ac Socrate magistro vsus. Æn. Sylu. de dict. Alphonsi.

CAROLVS V. IMPERATOR.

Conquerebatur apud eum domesticorum quispiam, quòd cum suæ Maiestatis obsequio omnem operam impédisset, minùs tamen sibi de celebriori officio prouideri, quàm ceteris. At CAROLVS, *An nescis*, ait, *quò Soli Luna est vicinior, eò minus ab illo* *acci-*

accipiat luminis? Significabat autem id Magnatibus vſu venire, vt qui illis officio aut miniſterio propinquiores, ſint à promotione remotiores. Chyt. in Orat. de vita Caroli.

GRAVITER DICTA.

ALPHONSVS ARAG. REX.

VT facetè & iocosè dicta ſuum leporem & venuſtatē, ita grauiter prolata ſuam etiam energiam habent & grauitatem. Durante inimica illa contentione, quæ erat inter Franciſcum Sfortiam & Nicolaum Picinium, ſciſcitabantur Matricienſes Legati ex ALPHONSO ARAGONIO, vtrum illorum ſibi in amicitiam adſciſcere vellet? Quibus ille: *Vtroſque tamquam amicos habeo, & ab vtriſque velut hoſtibus cauendum mihi exiſtimo.* Sentiebat quippe perdifficile ita vnius familiaritate vti, vt alterius qui huic hoſtiliter inſidiatur, offenſam non incurras. Panorm. lib. 1. de Geſt. Alph.

DVX VENETIARVM ANONYMVS.

An aliud à VENETORVM DVCE exſpectandum? Galliarū Rege ad Ticinum capto, factū vt eiuſdem Orator, ſubtriſti vultu Regis ſui cladem nuntiaturus, adueniret in Palatium: quo tempore etiam Imperatoris Caroli legatus Ducem præſtolabatur, lætus admodum, obtentæ iam palmæ deferens nuntium. conſpicatuſque vtrumque DVX (vt erat prudentiſſimus) quò ſe in neutram partem inclinari teſtaretur; *Faciam*, inquiebat admodū grauiter, *iuxta mandatum Apoſtoli: Gaudebo cum gaudente, & flebo cum flente.* Eoque dicto vtriuſque animum placauit. Auct. Serm. memor. Corozet.

GVBERNARE.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

VElut is qui in puppi ſedens flectit gubernacula, ſimul nauem ipſam flectit reflectitque: ita ad Reipublicæ clauum conſtitutus, eam regit dirigitq;. Quis illud ipſum intellexiſſe SIGISMVNDVM inficiabitur? apud quem dum quiſpiam gloriabundus vrbanos Magiſtratus deſpiciendos diceret, militumq; tribunos extolleret; excandeſcens, *Tace*, inquiebat, ô *Thraſo*: *nullâ nobis militiâ foret opus, ſi ſuas quiſque ciuitates & imperia iuſtè recteque gubernaret.* Significabat bellorum fomitem Prælatorum ſocordiam: adeoque nihil verius, quàm illud Horatij:

Quidquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Æn. Syl. de Dict. Alph.

FRANCISCVS BORGIA DVX.

Quare prudenter dixiſſe fertur iſte: *Qui ceteris præeſſe volunt, non vnâ omnes qui parent regulâ metiri oportet: ſed bonos milites imitari; qui pro fiſtulæ captu, machinam bellicam ſulphureo puluere implent, ne diſſiliat.* Ribad. lib. 4. vitæ eius, c. 8.

ALEXANDER SEVERVS IMP.

Tempora confundimus, ſed in re eadem. Suſpectos habebat SEVERVS IMP. eos, qui vltrò honores ambirent, eoſque Reipub. pernicioſos exiſtimabat. Itaque cùm vrbi ſuæ Præfectum deſignaſſet, iſque fugam capeſſeret, ne publico iſti muneri deſeruiret; retractum, reluctantem, & inuitum eodem nihilominùs ornauit, dicens: *Inuiti, non ambientes in Rempublicam collocandi.* Æl. Lampridius.

PETRVS

Perus Aldobrandinus Card.

Dignitate & ordine ceteris prior, non item æuo ille. rogatus, quisnam benè gubernaret: respondit; *Qui vim habet numinis*. Sensit autem cum Homero, neminem rectè gubernare, nisi ex dono Dei. Henricus Farnes. in Apophth. de Principe.

HÆRESIS, HÆRETICI.

Agathon Abbas.

INfandam humani generis luem perniciemque cum formidine attingimus. quâ infecti, velut caupones pessimi (vt est apud Hieronymũ in cap. 1. Isaiæ) faciunt ex vino aquã, cùm è conuerso Christus aquam mutarit in vinum. Verè monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen omne tam diuinum, quàm naturale ademtum: Deo inimicum, bonis omnibus inuisum; & inter illos Agathoni Abbati. Cui dum varia per calumniam imponerentur crimina, & ille humilitatis ergô omnia in se libens agnosceret; postremùm eum Hęresis labe pollutum obiiciunt. Tum ille: *Absit hoc malum ab animâ meâ.* Quærentibus autem, cur ad Hæresis nomen commoueretur, alia verò crimina tam æquo animo sustineret; *Quia*, ait, *peccatorem me scio: hæresim autem quæ à Deo separat, non fero.* In vitis PP. de patient. & humilit. Part. 2.

Aphraates Monachus.

Ille hanc pesté minimè in semetipso: at neque in aliis hic sustinebat. Cùm namque Valens Imp. Antiochenos crudeli modo diuexaret, quòd Arrianum dogma suscipere recusarent; Aphraates eos confirmaturus, celeri gradu processit. Vidit eum Impe-

rator è porticu; & quo properaret, rogat. *Oratum*, ait ille, *pro tuo imperio.* At hoc domi factú oportuit, inquit Valens. *Rectè dicis*, subdit APHRAATES, *& verè feci, donec Christianis in pace esse licuit. Tu autẽ nunc turbatis Ecclesiis ignem iniecisti, quem pro virili restinguere conabor.* Huius ignis (proh dolor!) nimis euidens & frequens testimonium exhibet Belgicum hoc solum: in quo vix pedem ponas, qui non ilicò exustas exesasque templorum machinas contingat. Theod. lib.4. cap.26.

S. POLYCARPVS MARTYR.

Iste Marcioni fortè obuiam factus, rogatusque ab eo, An me agnoscis POLYCARPE? *Agnosco*, respondit, *primogenitum Satanæ.* Hac laude dignos eos reputabat, qui ab Ecclesiæ gremio transfugissent. Euseb. lib.4. hist. Eccles. cap.14.

HÆRETICI FVGIENDI.

PAPHNVTIVS MONACHVS.

CVm ergo tam nefanda pestis sit HÆRESIS, quis nõ eam velut colubrum fugiet, & vt summam perniciem summo etiam conatu detestabitur? Viderat PAPHNVTIVS Maximum Episcopum inter hæreticos quadam occasione consedisse; & assurgens, manuque eum trahens, *Haud patiar*, inquit, *venerabilem Episcopum in cathedra pestilentiæ sedere, & cum impuro hoc grege verbo communicare.* Hic erat antiquus ille feruor & zelus primorum Athletarum: qui simul etiam cum illis pænè interiit abiitque. Sozom. lib.2. cap.24.

MOSES ABBAS.

Quid verò hic? Missus à Valente Imp. rogatu

Mauiæ

Mauię Saracenorum Reginæ Alexandriam, vt Episcopali infula insigniretur; vidit Lucium Arrianum paratum sibi imponere manus. cui Moses: *Absit, vt tua manus me consecret. Tua namque inuocatione Spiritus sancti gratia in neminem descendit.* Cui Lucius: Vnde isthæc coniicis? *Non coniicio,* inquit alter, *sed certissimum id mihi. pugnam etenim contra doctrinam Apostolicam, eique contrariam proponis, verbisque blasphemiæ impiè facta coniungis.* Insignis castigatio, & ab omnibus laudata. Theod. lib. 4. cap. 21. Sozom. lib. 6. cap. 8.

SS. Alexander et Caivs.

Illi item capite damnati, dum vnà cum Marcionistis ad supplicij locum ducti essent, vnicum illud deprecabantur, vt separatim ab iis occiderētur. *Ne,* inquiebant, *sanguis noster cum illis misceatur, qui parùm rectè de Catholica fide fuerunt opinati.* Tam timoratæ per ea tempora fuerunt Christianorũ mentes, vt ne mortui quidem hæreticis se commisceri sustinerent. Bapt. Fulgos. lib. 1. cap. 3.

S. Alexander Episc. Alexandriæ.

Huius etiam præclara vox: *Par est, vt nos qui sumus Christiani, omnes qui contra Christum loquũtur, tamquam Dei hostes & corruptores animarum deuitemus.* Et sanè, quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? quis consensus templi Dei cum idolis? Socrat. hist. Eccl. lib. 1. cap. 3.

S. Antonivs.

Quid autem, ceteris si non præferendus, meritò tamen adiungendus, Antonivs? qui ne verbis quidem Manichæos vmquam dignatus. dicebat enim: *Taliùm amicitiæ atque sermones, non nisi mera animæ pernicies.* ac de Arrianis aliquando ita sentie-

bat,

bat, vt ſerpentibus deteriores diceret eorum conciones. Athan. in Vita.

FRANCISCVS I. FRANC. REX.

Lubeat his etiam annectere priſcum illum Chriſtianorum Principum feruorem, & quidem Chriſtianiſſimi Regis FRANCISCI; qui, quamuis fœdus cum Henrico VIII. Angliæ Rege inierat, núquam tamen à Sedis Apoſtolicæ obedientia ſe ſubtraxit. quin Henrico per Oratores contra Rom. Pontificem ſuppetias poſtulanti, reſpondit: *Aliis in rebus fraternum animum exhibiturus ſum; ſed in his quæ Religioni aduerſantur, nulli me aſſociauero.* Verè digna tali Rege vox, & à Polo, qui tum ſuperſtes, non parùm laudata. N. Sanderus, lib. 2. de Schiſm. Anglic.

IDEM.

Quin æternę memorię conſecrari dignum, quòd ſæpè adſtante Procerú conuentu, in hæc verba proruperit: *Si ſcirem brachium meum hæreſi infectum, reſcinderem, & comburerem.* Vtinam nihil ab illo mutati Regni illius ſucceſſores! Auctor rerum Memorab.

PVERI ANONYMI.

Habeat & hîc ſuum locum PVERILIS ætas, & exemplum præbeat bonæ laudatæque indolis, & cú hac huiuſce virtutis. Narrat Theodoretus, PVEROS quoſdam Chriſtiana fide imbutos, in tantum hæreticos abhorruiſſe, vt cùm fortè pilâ in foro luderent, eaque è manibus prolapſa, ſub Lucij hæreſiarchę aſinú tranſiret, eiuſq; calcem tangeret; eam contrectare noluerint, ſed inclamauerint: *Contaminata eſt, polluta eſt; neque, niſi per ignem expietur, contrectanda.* Lib. 4. hiſt. Trip. cap. 14.

HISTO-

HISTORIA.

ALPHONSVS ARAG. REX.

TE te rerum omnium,&Principum potissimùm virorum, curiosa indagatrix compello: quę res gestas Regumq́ue Ducumq́ue, & tristia bella ad seros nepotes transmittis. Oblectatur tui præsentia ALPHONSVS, dum Capuæ decumbens ex febri, nihil solatij in morbi sui molestiis persentisceret. Q. Curtij Alexandrum in manus sumens, omnem ægritudinis languorem superauit, dixitq́ue: *Valeat Auicenna, valeat Galenus, & alij medici: viuat vnus Curtius restitutor sanitatis meæ.* Ant. Panorm. de Gest. illius, & Æn. Syl. de eiusd Dictis.

CAROLVS V. IMPERATOR.

Sed & Historiæ scriptorem, virúm bonum prudentemq́ue, ac propositi tenacem esse debere, docuit nostri & futuri fortassis sæculi decus & æuiternum ornamentum CAROLVS V. IMP. Austriacus. Audiebat Ioan. Sleidani historiam, quæ res à se gestas continebat, coram se legi. & identidem dicebat: *Mentitur nebulo.* ad extremum adiiciens: *Quænam istorum scriptis veritas fidesq́ue insit, cùm veritatis fideiq́ue lucem in seipsis extinxerint?* In vita Caroli apud Surium & alios.

FREDERICVS SAXONIÆ DVX.

At quæ non vtilitas ex historiis? Curabat sibi præscribi historiarum epitomen Elector FREDERICVS, quam etiam in grauissimarum rerum deliberatione adhibebat: nec rarò dicebat: *Haud voluptatis ergô tantùm historiarum cognitione oblector; sed potissimùm, quòd ea ad benè beateq́ue viuendum viua exem-*

exempla & commonefactiones ob oculos ponant. Historia namque meritò hoc encomio gaudere debet,

— quòd gestis præsit custodia rebus,
Et det, quod caueas, quodq; sequaris iter:
Priscaq; ne veteris vanescat gloria sæcli,
Gaudeat inuisis eruere è tenebris:
Et sua virtuti dare præmia, & impia rursum
Sedula famosis mittere facta notis.

Georg. Richt. in Axiom. Oeconom.

HOMO.

ISOCASIVS QVÆSTOR LEONIS IMP.

IMbecillitatis fragilitatisque exemplum HOMINEM producimus, & simul ISOCASIVM Quæstorem. qui, traditus ab Imperatore Leone ob certa quædam flagitia Iudici examinandus, cùm in habitu condemnati ad prætorium duceretur, percontanti, Viden' quo in statu sis? *Video*, inquit, *neque nouum id mihi, si homo cùm sim, humanis casibus subiiciar.* & hic, vt quōdam ille, nihil à se humani alienum existimabat. Zonar. lib. 3. Annal.

CAROLVS V. IMP.

Require FORTVNÆ INCONSTANTIA.

ÆNEAS SYLVIVS.

Antequam primo illo honore prȩfulgeret, audiebat differentes quosdam de humanæ sortis fragilitate. &, *Comœdia*, inquiebat, *est vita, cuius vltimus actus in morte agitur. nemo bonus poëta habetur, nisi ad finem vsque omnes actus prudenter explicet.* Præclarè pariter & doctè monet Ethnicus:

Disciteque ô miseri, & causas cognoscite rerum,

Quid

Quid ſumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus; humanâ quâ parte locatus es in re.

Lib. 3. Comm. eiuſd. de Reb. Alphonſi.

FERDINANDVS IMP.

Ille etiam humanæ conditionis memor, HOMINEM cælo, terra, mari, arboribus brutiſque dicebat longè inferiorem. & ſciſcitanti cauſam, *Quia omnia hæc*, inquiebat, *tempeſtatem præſentiunt; ſolus homo mala ſua nec ſentit, nec proſpicit.*

Nam gens hominum fertur rapidis
Obuia fatis, incerta ſui.
Stygias vltrò quærimus vndas.

Chron. German. Imp.

FRANCISCVS BORGIA DVX.

Hanc Ferdinandi conſiderationem nulla conuenientiùs quàm FRANCISCI BORGIÆ ſubſequetur ſententia. Grauiter cum affligebat Tertiana, ita vt penè ipſas medullas ſuo æſtu concoqueret. cumque vi morbi debilior factus iaceret; ſe recolligens, *Heu!* ſuſpirabat, *quàm iam didici nihil eſſe in humanis perpetuum.* Quod idem mente aliquando complexus Iuſtus Lipſius V. C. Epitaphio ſuo, quod Louanij viſitur, ipſe inſeruit:

HVMANA *cuncta fumus, vmbra, vanitas,*
Et ſcenæ imago, & verbo vt abſoluam, NIHIL.

Ribadin. in vita Borgiæ.

THOMAS MORVS.

Quin, quòd tota hæc vita noſtra nihil aliud ſit, quàm ad mortem damnatorũ, in hoc mundo tamquam in carcere poſitorum, continua expectatio; quò alij ocyùs, ſeriùs alij euocantur, hac hypotheſi docuit vir & ſapientia & ſanctitate celebris THOMAS MORVS. dicebat enim: *Velut qui è carcere ad*

pati-

patibulum ducitur, quò duæ quidem viæ ducunt, vna breuis & recta, per circuitum altera; nescit quânam ducatur, nec longiorem sibi viam promittit propter alterius viæ incertitudinem: ita iuuenis, etsi videat senem per circuitum duci ad mortem, & ignoret an eò ipse ducatur, longiorem tamen ob id sibi vitam promittere non potest. Quis enim inter homines

—— tam Diuos habuit fauentes,
Crastinum vt posset sibi polliceri?
Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

In vita Th. Mori, cap. 12. apud Staplut.

HONOR.

ABBAS DE BAIGNE ANONYMVS.

Virtutem velut vmbra sequitur HONOR: cuius proinde appetitus si moderationis fines non transilit, reprehensione caret. Habuisse eum quemdam ABBATEM DE BAIGNE meminit Corozetus in suis Memorab. à quo cùm Ludouicus XI. peteret, Abbatiâ cederet; subtiliter & modestè, *Quadraginta*, inquiebat, *annis vacaui, vt priores alphabeti litteras A B addiscerem: at iam totidem requiro, vt subsequentes D C ediscam.* Significabat autem, se demùm post annú suæ professionis quadragesimum in Abbatem electum, & velle annis totidem eodem munere perfungi, priusquam cederet.

ALPHONSVS REX ARAG.

Esse autem vnicam ad honores viam, Virtutem, hoc modo declarabat ALPHONSVS. Suadenti enim sibi cuidam familiari, tranquillè dum posset & securè viueret, neque se tot tantisque periculis obiectaret,

ctaret, respondisse fertur: *Non temerè à Romanis, & iis quidem sapientioribus, Honoris templo Virtutis fanum coniunctum est: vt in id nemini, nisi per illud, transitus pateret.* Non itaque per voluptatem & otium; ——— *sed semita certè*

Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.

Panorm. lib. 1. de Gest. eiusd.

IDEM

Interrogatus, quid honor esset sine vtilitate; *Perinde*, respondit, *ac si peracutùm cernas, sed offensus caligine in tenebris oberres.* Anne fortassis innuere volebat illud Poëtæ,

——— *Virtus sine censu languet vbique.*

Panorm. lib. 2.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Vide Apophth. de MANSVETVDINE, *&c.*

REX ANONYMVS.

Quàm verò apud quosdam illud obtineat, Honores mutāt mores, at rarò meliores, docet is quem subnectimus. Erat filius Carbonarij homo humili loco natus, qui populi sui suffragiis in REGEM deligitur: quo audito pater accurrit lætus, natumque splendore regio conspicatus, cùm se ab illo non videri existimaret; An, ait, me cognôscis fili? cui ille, *Quid*, inquit, *pater, ego meipsum non cognosco, & quomodo te agnoscam?* Gotscal. Serm. 17. Part. æstiualis, lit. C.

ANONYMVS.

Aliud insuper adiiciam. Dum electus esset in Archiepisc. Tolosanum Franciscus Simenez, amico, quem summum habebat, felicem suarum rerū successum nuntiauit. Cui ille; *De successu*, respondit,

V *qui*

qui tibi ex animo euênit, gaudeo plurimùm: & simul non parum doleo, me amicum nunc amisisse. respiciebat namque ad vulgatum illud, Honores mutant mores. Hinc laudatur illud Poëtæ:

Naturæ celas vitia, es dum pauper: at illa
Imperium nactus conspicienda dabis.

Floresta.

HONORIS CONTEMPTVS.

S. PETRVS APOSTOLVS.

CLaro illucescente Sole, minor vmbra corpori comes: ita, quò plures quibusdam virtutum radij, eò minorem honorum vmbram sibi comitem desiderant, in solum virtutum omnium largitorem Deum, quidquid est honoris & gloriæ, referentes. Præstolabatur Cornelius vir iustus B. PETRVM ad se accersitum, eique obuius factus, ad pedes procidit & adorauit. At PETRVS eo se honore reputans indignum, eumque manu eleuans, dixit: *Surge, & ipse homo sum.* Actor. cap. 10.

S. MALACHIAS EPISC. HIBERNIÆ.

Hunc etiam honoris titulique contemptum in MALACHIA habemus. qui vocatus & compulsus ad onus Archiepiscopale, omnibus quibus potuit modis, renuit. Anathema verò, ni pareat, minitantibus; tandem acceptauit, dicens: *Ad mortem me ducitis, sed obedio spe martyrij.* O virum insignem! nec honorem affectantem, neq; mortem pro Christo formidantem. Sur. tom. 6. in vita.

S. FRANCISCVS.

Et quid verus pauperum & humilitatis pater FRANCISCVS? Rogatus à domino Hostiensi (qui ordinis

dinis eiusdem protector, ac postmodum sub nomine Greg. IX. Pontificatum administrauit) vtrũ suos fratres etiam ad Ecclesiasticas dignitates vellet promoueri; dignam Francisco vocem respondit: *Minores ideò vocati sunt fratres mei, ne maiores fieri præsumant.* Sur. tom. 5. in vita.

S. Antonivs Eremita.

Hic item frequentibus litteris à Constantino Imperatore vocatus, venire recusauit: ne maiori honorũ pondere grauaretur. dicebat autem: *Siquidem ad Imperatorem venero, Antonius ero: sin minùs, Abbas Antonius.* Niceph. Callist. lib. 8. Eccles. hist. cap. 40.

Franciscvs Borgia Soc. Iesv.

Memorabilis etiam illius contra omnes honorum insultus constantia. abdicato quippe illustri Ducatu, mundiq; pompa pro nihilo habita, sępiùs oblatum Cardinalatus honorem recusauit. dicebat autem: *Deum precatus sum, vt mihi vita priùs abire liceat, quàm titulis iterùm bonisque onerarer inuitus.* Erat tamen ille, cuius, si vllius alterius, virtuti meritissimus debebatur honos. Quã benè & verè Boët.

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?
Opes, honores ambiant,
Vt cum falsa graui mole parauerint,
Tum vera cognoscant bona.

Ribadin. in vita, lib. 2. cap. 3.

Idem.

Venerant ad visendum eum officij causa Dynastæ. cumque speciosis nimiùm titulis vterentur, tædio affectus, rogabat titulis temperarent; *Ne,* inquiens, *Deo exprobrasse videamini, quòd in me eximium vocationis beneficium contulerit: néve pluris*

facere videar quæ abieci, quàm quæ assumpsi. Idem cap. 8. lib. 2.

IDEM

Vlyssiponam dum ingressus; Ioan. III. Rex misit, qui eum salutaret. Hic cùm, fessúsne de via esset, interrogaret; & (Domini) nomen iterùm atq; iterùm repeteret; FRANCISCVS lepidè respondit: *Fessus quidem sum de via: sed magis (Domini) quâ me oneras potiùs quàm honoras, appellatione.* Idem lib. 4. cap. 1.

BENIVOLVS QVÆSTOR.

Claudat hunc ordinem ille. Vocabat eum Iustina Valētiniani mater, religione Arriana, & mādabat, legē cōtra Catholicos promulgaret. id recusantē, maioribus cingulis inuitat. Ille verò se discingens, balteum ante pedes Augustæ proiecit, dixitque: *Neque hunc honorem, neque maiorem expeto pro impietatis mercede.* Tripart. hist. lib. 9. cap. 20.

ALEXANDER SEVERVS.

Ingeramus calamū ciuilibus exēplis, & ex iis primum omniū depromamus ALEXAND. SEVERVM, honores titulosque despicientem. Imperator creatus, vix tertio lustro suæ ætatis emenso, ob virtutes eximias, magnificis titulis à Senatu decoratus, núquam præsens eos est passus. Aiebat enim: *Oportet vt res gestæ, maturiorque ætas ea nomina pariat.* Itaque nomina quæ alij ad honestandam fortunā omnibus studiis sibi adsciscere laborarunt, ipse adhuc adolescens, oblata non admisit. Lamprid. Fulgos. lib. 4.

CONSTANTINVS MAGNVS.

Vide tit. de LAVDE CONTEMPTA.

GODO-

GODOFREDVS BVLIONIVS.

Et quis hunc pro merito laudauerit? Erant eius consilio & armis expugnatæ Solymæ: vnde Christiani principes, suis humeris subuectum, vno ore Regem proclamarunt. Hic verò regni titulum rogatus non abnuit, auream autem coronam suo capiti superimponi omnino noluit, dicens: *Indignum est, aureo illic diademate hominem vti, vbi Rex regum* CHRISTVS *pro hominum salute spineam portauit.* Platina in vita Paschalis II. Pont.

CAROLVS MARTELLVS BRAB. DVX.

Neque in hoc vllum incrementum habuit regni titulique libido. Nam cùm in Regem Franciæ post mortem Chilperici expeteretur, renuit, inquiens: *Imperare Regibus, quàm Rex esse malo.* Vnde hoc ei Epitaphium inscriptum:

Ille Brabantinus Dux primus in orbe triumphans,
Malleus in mundo specialis Christicolarum.
Dux Dominusque Ducum, Regum quoque Rex fore spreuit,
Non vult regnare, sed Regibus imperitare.

Barland. in Duc. Brab. pag. 16.

CAROLVS MAGNVS.

Est hîc etiam illustris CAROLVS. deletis Saxonibus, & finitimis populis debellatis, cùm admodum metuerent ne tandem Imperator factus, se de illis totaque gente vindicaret; ad eum prostrati veniunt, seque obsequio suo lubentes deuouent. quibus ille in brachia acceptis; *Nolo*, inquit, *vos mihi seruire, sed Deo.* Vera Christiani Principis vox. Seb. Munst. lib 9. Cosmog. c. 19.

WENCESLAVS BOHEMIÆ REX.

Non minoris animi WENCESLAVS. Rudolpho

Austrio vitâ functo, illi Romanũ deferebatur imperium. sed quâ virtute promeruit, eâdem modestiâ recusauit, asserens; *Satis superque mihi laboris est, paternam ditionem æquis legibus gubernare: externis libens abstineo, eisque me dignioribus cedo.*
Munst. de German. lib. 3. cap. 499.

IOVIANVS IMP.

Require IMPERIVM EIVSQVE ADMINISTRATIO.

FRANC. SFORTIA DVX MEDIOL.

Non parum etiam laudis meritus est SFORTIA, cùm Mediolanensium & totius pænè Lombardiæ parto imperio, vrbem Mediolanum esset initurus. præparatum enim sibi cum triumphali honore auratum currum conscendere detrectauit, dicens: *Eiusmodi ornamenta Imperatoriæ maiestati debentur.* Quo facto, victoria illa, quæ rara erat, & hostes, & insolentis animi affectus, qui plerumque victoriam comitantur, superauit. Fulgos. lib. 2.

HORÆ CANONICÆ.

S. HVGO LINCOLNIEN. EPISCOPVS.

HORARIAS PRECES, Clericorum pensum, statuto tempore & ordine persoluisse, Deo gratum esse & acceptum, suo exemplo docuit Lincolniensium Antistes HVGO. qui etiam in itinere constitutus, numquam ab hac debita persolutione cessauit. quin, cùm aliquando ceteri comites primo mane abire vellent, ille: *Quónam ibimus, Horis matutinis nondum recitatis?* quibus eas differentibus, & iter accelerandum ne latronibus præda fierent asserentibus; HVGO, *Vos quod lubet facite,* inquit. *Ego sanè*

ſanè hinc non exeo, donec ſolito more preces perſoluam. Mira res! ſolus ille poſtmodum ſubſecutus, liber tranſiit: aliorum verò hi capti, illi ſpoliati, in prędonum manus deuenerunt. Sur. tom. 6. in vita.

S. LVDGERVS PRIMVS EPISC. MONASTER.

Memorabile illud factum dum recolo, aliam LVDGERI viri ſanctiſſimi pietatem nec obliuiſci poſſum, nec prætereundam cenſeo. Euocatus hic à Carolo Magno Imp. dum ſub veſperã veniſſet, primo diluculo ab Imperatore accerſitur: eâ ipſâ horâ perſoluendis de more Canonicis horis inſiſtebat. cumq; his expletis vẽturum ſe reſpondiſſet, & iam tertium à Cæſare nuntium acciperet, tandẽ in conſpectum Caroli venit. qui, cur venire diſtuliſſet, ſubiratus rogat. Ille vultu & mente intrepida; *Ego, Imperator, tuum mandatum ita in omnibus exequendum putaui, vt Deum tibi vbique præferendum non dubitarem.* Quo reſponſo delectatus Imperator, gratias egit, quòd talem eum experiretur, qualem eſſe crediderat. Thom. Staplut. in vita Thomę Mori. Sur. in vita.

THOMAS MORVS.

Hic etiam iſto in genere pietatis admodum fuit liberalis; qui pro more, Sacerdoti, ſuperpellicio indutus, cõcinebat: monitus autem hunc humilitatis modum Regi minimè placiturum, tamquam dignitati eius minùs congruum, reſpondit: *Domino meo Regi diſplicere non poteſt, quod ipſius Regis Domino obſequium impendo.* Ibidem apud Staplut.

HOSTIS.

HENRICVS IIII. IMP.

NOn parum solatij mortem Inimici etiam cum gloria obitam adferre, paucis confirmabimus. Vitâ functo Rudolpho Imp. cùm eius cadauer mirifico apparatu tumularetur, quidã HENRICI IV. assentatores id haud æquo animo tulêre, eò quòd vix vmquam inter eum & Imperatorem conuenisset. At HENRICVS; *Sinite*, inquit. *Quàm velim omnes qui mihi aduersantur, hoc cultu fastuque tumulari.* Matt. Castrit. de heroic. virt. Princip.

CAROLVS IX. FRANC. REX.

Nec multum dissimili modo hic. Conspicabatur in furcâ suspensum Gasparis Colignij perduellis cadauer; & comitatui fœtorem non ferenti, *Hostis*, inquiebat, *mortui bonus est odor*. Annal. Fr.

ERGA HOSTES CLEMENTIA.

RVDOLPHVS IMP. AVSTRIACVS.

MAgna profectò ea virtus est; quæ, vt infinitam gloriam, ita & summum amorem laudemque apud omnes meretur;

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Benè igitur RVDOLPHVS dicenti cuidam, se Ottacarum Bohemiæ Regem è medio sublaturum, si facto præmium apponeretur; respondebat: *Etsi noster hostis sit, non efficiet tamen, vt iustitiæ & moderationis fines transeamus.* Æn. Syl. lib. 3. Comm. de Reb. Alphonsi.

IOAN.

IOAN. IMPERATOR.

Pari clementiæ iustitiæque zelo efferbuit IOANNES. Cui dum insinuaret quidam se facilè Henricum suum ad regnum Bohemiæ cōpetitorem veneno sublaturum, aiebat: *Si me inscio hoc perpetrasses, & subornasses fugam ad me, Crux tibi merces futura: & tu me modò huius sceleris auctorem petis?* verè imitatus Vatis Regij mansuetudinem, qui etiam suorum hostium interfectores numquam est passus esse inultos. Ibidem.

SIGISMVNDVS IMP.

Quid autem de SIGISMVNDO loquar? cuius mansuetudinem potentissimi affectus, ira atque gloria, quatere non potuerunt. Hic enim hostes bello superatos, non modò à delicti offensa liberare, sed & inter familiares adoptare solitus: & ob id à Laurentio Hungariæ Palatino repréhésus, *Tibi*, inquiebat, *vtile videtur hostem occidere, quia mortui bella non excitant. At ego inimicum occido, dum parco: & amicum facio, dum extollo.* Præclarè sentiebat præclarus Imperator, pulchrius esse benefaciendo, quàm potentia hosté vincere. Tibi ergo CÆSAR clementiss.

Et tecum hoc commune deis, quod vtriq; rogati
Supplicibus vestris ferre soletis opem.

Idem.

IDEM

Obiurgatus à suis, quòd fugatos hostes non insequeretur, comprehensos verò occideret; *Satis*, dicebat, *vicit, qui hostes fugauit.* Vtinam & nostri orbis Monarchis persuaderi posset, illam tum demum esse victoriam, quæ sine sanguinis effusione contingit. Æn. Syl. lib. 2. de Gestis Alphon.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Age. ALPHONSI ARAGONII clementia, quàm clarum quamque memorabile exemplum haberi debet? Cùm namque expugnato Stephato, Centuriones ac milites, qui Regi maledixerant, mirâ cũ humanitate excepisset, quos tamen morte mulctandos iudicabant alij; respondebat: *Malim ex clementia & humanitate erga hostes, quàm ex victoria laudem pacisci.* Quæ illa vox? egregia sanè, & verè regia: ac dignus qui eam protulit, eo elogio celebretur, quo Augustum Ouidius olim extulit, quòd

—*nec* ALPHONSO *Deus est moderatior vllus,*
Iustitiâ vires temperat ille suas.

Panorm. lib. 3. de Gest. eiusd.

IDEM.

Caietam vrbem obsidebat, & compulsi Opidani præ inedia ad bellum inutiles vrbe pellere. In quos cùm incidisset ALPHONSVS, monitus à circumstantibus eos trucidaret; *Nequaquam*, ait, *bellum contra puellas, fœminas, senes, ac innocentem iuuentutem suscepimus: sed contra viros armatos, manu nobiscum de victoriâ concertantes.* & ita imbelli ætati sexuique pepercit. Hanc pietatem nostra tempora clamant, & desiderant: quibus (heu!) gloriosum, si trucidatis infantibus ac senibus, eam ætatem abducunt, quę vel libidini apta est, vel labori, vel vtrique. Panorm. lib. 1. de Gest. eiusd.

Require CLEMENTIA.

HVMILITAS.

IESVS CHRISTVS.

EXempla etiam eorum percurramus, qui à iactantiæ vitio remoti, virtutum omnium alum-

nam,

nam, veramque custodem, toto conatu sectati sunt. qui tanto maiores in cõspectu Dei apparuère, quanto se apud homines reputarunt minores. Vt autem SALVATORIS nostri summam humilitatem taceamus, certè præclara eiusdem de hac virtute dicta iudiciaque nullatenus erũt prętereunda. Cùm persoluto statere, à discipulis inquireret, quánam de re inter se altercarentur? accedentes rogabant: Quis putas maior est in regno cælorũ? & aduocans IESVS paruulum (quem alij fuisse Ignatium Episc. Antiochenum existimant; alij veriùs Marcellum Pont.) statuit eum in medio eorum, dicens: *Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis,* scilicet ab hac stulta contentione & ambitione, *& efficiamini sicut paruuli,* nempe quoad sinceritatem, qua alter se alteri non præfert: *non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste,* videlicet humiliter de se senserit per virtutem, vt ille per ætatem; *hic maior est in regno cælorũ.* Hinc pręclarè Ambros. Quisquis cupit diuinitatis tenere fastigia, humilitatis ima sectetur. Matth. cap. 18.

S. HILARIVS

Miræ humilitatis vir. Venerat euocatus ad Synodum, Leonis papæ auctoritate coactam, sed tardiùs quàm oportuerat: vetuit Leo ne quis assurgeret venienti. Ille conspicatus sibi locum non dari inter Episcopos, nihil molestè ferens, humi resedit; inquiens: *Domini est terra, & plenitudo eius.* Herm. Gigas.

S. FRANCISCVS.

Ille etiam hanc virtutum omnium altricem mirificè coluit. cùm namque mensæ accumberet, & qui ex ordine refectionis tempore legebat, de Virginis

ginis Deiparæ anguſtiis quædam in medium proferret, continuò aſſurrexiſſe dicitur, ac humi prouolutus, dixiſſe : *Numquid ego peccator ad menſam ſedere debeam, cùm Dei genitrici in diuerſorio locus denegatus fuerit?* Marulus lib. 1. Exempl. cap. 8.

FR. ÆGIDIVS COMES S. FRANCISCI.

At quanta humilitatis vis ſit & efficacia, non minùs piè quàm acutè FR. ÆGIDIVS hoc ſimili explicauit : *Humilitas*, inquiebat, *mihi fulminis inſtar eſſe videtur, quod ferit quidem, ſed nulla poſt ſe ſui veſtigia relinquit.* Ita ſanè Humilitas omne peccatū non odit ſolùm, verùm etiam diſſipat, & tamen vt homo in oculis ſuis nihil ſit, efficit. Libet hîc attexere, quomodo humilitatis vim complexus ſit Iac. Billius in Antholog. ſacra; vbi ait:

O Deus! ô quantis vita eſt humana periclis
Subdita! quis tali vitet ab hoſte necem?
Quoquò oculos verto, ſubeunt diſcrimina mille,
Tenſa animæ cerno retia mille meæ.
O Deus! ecquiſquam fugiet tot retia? Vano
Mens ea quæ faſtu libera ſemper erit.

Surius tom. 7. in vita. Th. Staplut. Dom. IV. Aduent. in Prompt. Morali.

S. HVGO LINCOLNIEN. EPISC.

Admirabatur ſummam eius humilitatē Guilielmus Lincolnienſium Cancellarius: ac dubitare cœpit, num qua mentem eiuſdē attigiſſet elatio. dixitque : Domine, S. Martinus leproſum oſculo ſanauit; cur & tu leproſos quos oſcularis, non ſanas? cui incunctanter ille : *Oſculum Martini leproſum ſanauit, oſculum autem leproſi animam meam ſanat.* Illa eſt vera humilitas, ait in Moralibus Gregorius, quâ quis

quis de se parua æstimat, & bona alterius sine liuore commendat. Sur. tom. 6. in vita.

S. GREGORIVS MAGNVS.

Quid tantoperè priores illos miramur? Ipse GREGORIVS ad supremum honoris apicem præter voluntatem euectus, & dictis & factis in tanta dignitate humilitatem seruauit maximam, ita vt aliis de se præclara testimonia ferentibus diceret scriberetque: *Ego nihil sum aliud, quàm seruus seruorũ Dei.* Quo nomenclaturæ titulo deinceps gauisi summi Pontifices. Ioan. Diac. lib. 2. cap. 1. Marul. libro 1. cap. 5.

B. IGNATIVS LOIOLA.

Et ille summa spectantibus, ab imis suadebat incipiendum: néve altum saperent, sed humilitate sibi viam ad excelsa munirent. dicebat autem; *Tum demùm ædificium stare poterit, si humilitatis fuerit fundamento constitutum.* Ribadin. lib. 5. vitæ eius, cap. 3.

FRANCISCVS BORGIA.

Hic quoque virtutum omnium & humilitatis potissimùm cultor, quo die Hebdomadis maioris Christum discipulorum pedes abluentem Ecclesia recolit, ad Tyrones verba faciens; *Nullum*, inquiebat, *hodie in mundo locum reperi. Sextum enim iam annum ad Iudæ pedes illum mihi fingebam; nunc dum Christum attentè considero iis aduolutum, lauare, tergere, osculari, nullum mihi inde expulso relictum video locum.* Idem lib. 4. cap. 1.

IDEM.

Quin & de eodem meminit præfatus auctor, quòd, cùm in Præpositum generalem adscitus esset, electores collegas suos obnixè rogarit, se orationibus

bus & consilio iuuarent; *Iumentum*, inquiens, *factus sum apud vos. Si oneri ferendo par non sit, onus cum clitellis tollitur. Idem vos facite, imperium tollite, si tanto oneri impar videar.* Ibid. lib. 3. c. 1.

S. MARIA MATER DEI.

Nunc ancillarum Christi humilitatem referamus: eo enim nomine se dignam dumtaxat reputabat DEI GENITRIX. ab Archangelo namque salutata, & Altissimi mater nuncupata, nullatenus eo titulo elata fuit; sed innatam humilitatem professa, *Ecce*, inquit, *ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.* Luc. cap. 1.

S. PAVLA.

Graccharum hæc stirpe nobilis, humilitate nobilior; cùm omnibus propter Christum exuta, hominum tamen aculeos euadere non posset, séque stultam à pluribus reputari intelligeret, in hanc vocem erupit: *Theatrum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus. nos stulti propter Christum. sed stultum Dei, sapientia est hominibus.* Marul. lib. 5. cap. 2.

ROMANVS IMPERATOR.

Neque fuit ab hac virtute alienus ROMANVS. qui, cùm in cœnobio, in quod à filiis dominandi libidine accensis fuerat detrusus, argueretur à fratribus quòd domum mundaret, respondisse fertur: *Luculentiùs regnat, qui seruorum Dei humilitatibus deseruit, quàm qui potentibus mundi peccatoribus imperat.* Benè in eumdem ferè sensum Horatius:

Latiùs regnes, auidum domando
Spiritum, quàm si Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.

Luitprandus lib. 5. cap. 1.

CARO-

CAROLVS V. IMP.

Sed & inuictiſſimi Cæſaris noſtri inſigne ad humilitatem documentum eſt. Poſtremo eiuſdem ex Germania receſſu, cùm Vliſſingę ventos nauigationi propitios expectaret, factum, vt cum Seldio Ferdinandi fratris Legato in ſeram noctem de rebus ſeriis ageret. Iam & nox & lumina ſomnum poſtulabant: ſignoque nolâ dato, nullo è miniſtris ſomno vinoque ſepultis accurrẽte, ipſe CAROLVS candelam arripit, Seldio quouis modo renitenti præfert: eique per gradus ad quietis locum deducto; *Hoc tibi monumentum*, ait, *Cæſaris illius* CAROLI *habeto Seldi, tot exercitibus & ſatellitibus quondam ſtipati. quem nunc ſolum, & à familia etiam deſertum vides, & cui tu tot annis ſeruiuiſti, ille tibi ſeruiit, & lumen prætulit.* Quid hoc Principe humilius? quid modeſtius? Sanè

——quò fortuna altiùs
Euexit ac leuauit humanas opes,
Hoc ſe ſupprimere magis felicem decet.

Cythr. Orat. de Carolo V.

HVMILIS SVI ÆSTIMATIO.

S. IOANNES BAPTISTA.

SVbiiciamus magnæ huic virtuti ſuũ effectum, qui eſt contemptus ſui. Humilis enim hoc ſolo ſuperbus (vt habet Bernardus Serm. 16. in Cant.) quòd laudes contẽnit. Ita Dominici aduentus præcurſor & prænuntius, cùm benè admodum & præclarè apud omnes audiret, & Iudæi mitterent Hieroſolymis Leuitas, qui prædicationis eius excellentia permoti, ſciſcitarentur quis eſſet; tamen neque

ſe

se Christum, neque Eliam, aut vnum è Prophetis confitens, aiebat: *Ego vox clamantis in deserto.* Cumque instarēt illi, quānam potestate baptizaret; protestatus suum baptisma non esse tantæ excellentiæ, ac futurū erat illud nouę Legis à Christo instituendum; subiiciebat: *Ego baptizo in aquâ, medius autem vestrûm stetit, quem vos nescitis: ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamenti.* Ioan. cap. 1. Mat. c. 3. Luc. c. 3.

CENTVRIO EVANGELICVS.

Quis illius humilitatem pro merito admiretur, quam ipse Saluator noster tantoperè admiratus perhibetur? miserat quippe ad eum amicos, seniores Iudæorum, qui super infirmitate filij deprecarentur. per quos etiam dicenti Domino, Veniam & curabo eum, ipse responderi iussit: *Domine noli vexari: non enim sum dignus, vt sub tectum meum intres. propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te; sed dic verbo, & sanabitur puer meus.* Luc. cap. 7. Matth. c. 8.

S. PETRVS APOSTOLVS.

Ille quoque conspicatus se ad Domini præceptū conclusisse multitudinem piscium copiosam; procidens ad genua eiusdem, aiebat: *Exi à me, quia homo peccator sum Domine.* Luc. cap. 5.

S. FRANCISCVS.

Quid de isto dicemus? quē, dum rogabatur quam de seipso opinionē conciperet, respondisse tradunt; *Maximi peccatoris.* inferentique alteri, tuta ipsum conscientia id asserere non posse, inquit: *Si quantumcumque sceleratum hominem tantâ fuisset Christus misericordiâ prosecutus, arbitror sanè, quòd multo*

multò me gratior exſtitiſſet. Sur. tom. 5. in Vita, & Bonauent. cap. 5.

S. ÆGIDIVS COMES S. FRANCISCI.

Huic id vnum curæ, ſui magiſtri præuiis inſiſtere veſtigiis. Rogabatur aliquando, Quidnam agis pater? ille: *Vix quidquam, niſi malum.* at, Quo pacto, ait alter, cùm ſis Minorita? quem iteratò compellans ÆGIDIVS, *Vter*, inquit, *paratior eſt: Deúſne ad dandam, an homo ad percipiendam gratiam?* Dicente illo, Deus proculdubiò ad dandam. *Ergo*, ſubintulit, *viden' me vera dixiſſe, malè me facere, qui Dei gratiam etiam paratam, non ſemper recipiam; nec in ea, vti par eſt, ambulem.* Sur. in Vita tom. 7.

S. LVDOVICVS EPISC. TOLOS.

Vtebatur religioſo quodam conſultore LVDOVICVS TOLOSANVS ANTISTES, priuſquam ſacro ordine & habitu S. Franciſci eſſet initiatus: dumque maturè cum eo deliberaret, & humilitatis ſibi veſtigia præfigeret, tandem ita orſus: *Scio nihil tam gratum Deo, quàm ſi vitæ merito magni, tamen non magni, ſed humilitate infimi videamur: cùm tanto quis Deo ſit pretioſior, quanto propter eum eſt vilior ſibi.* Ex Vita eiuſd. cap. XI. impreſſa apud I. Moretum.

SYLVANVS EPISC. TROIANVS.

Erat hic etiam vir ſanctiſſimus, qui admiranda à Deo orationis virtute impetrauerat. Et ecce importunè eum ſollicitant incolæ, vt nauem onerariam, quæ immobilis permanebat, in mare ſuis precibus deduceret. Ille humili vultu voceque, quaſi indignabundus, *Abſit*, inquit, *à me, qui peccator ſum, iſtud poſtuletis: neque enim id attentare eſt mearum virium, ſed iuſti alicuius.* Ita humiliter de ſe ſentiunt veri

Dei miniſtri, quo inanis gloriæ inquietos ſtimulos euadant. Tipart. hiſtor. lib. 12. cap. 8.

FRANCISCVS BORGIA SOC. IESV.

Priores illos minùs admirabitur, qui mentem oculoſque in BORGIAM coniecerit. Venerat de via feſſus, & hoſpitium extra opidum ſubire compellitur, ac in illo ſtramineum thorum. accubat cum eo Buſtamantius, qui tota nocte imprudens emiſſo phlegmate (laborabat enim tuſſi) collegam fœdabat. primo diluculo, cõperto quod res erat, veniam precatur. cui humilis pater: *Non eſt quòd ea ex re labores: nec enim dignior vſquam me locus ſputo aſpergi aut fœdari potuit.* In vita eiuſd. lib. 4. c. 5.

IDEM

Acceperat impoſtorem quemdam triremibus addictum, quòd ſe Franciſcum Borgiam ſimulaſſet, iactaſſetque. quo intellecto; *Si*, ait, *triremibus addicitur, qui meum nomen ſibi vendicat; quid de me fieri par eſt, qui non inane nomen porto peccatoris?* Ibidem cap. 1.

HYPOCRISIS.

IESVS CHRISTVS.

DEduxit me ſcribendi æſtus ex ſalutifera humilitatis valle, ad impios ſubdoloſque omnis nequitiæ vertices, HYPOCRITAS. quorum conuerſatio congregatioque, quia noxia & ſterilis, ideò eos tanta diligentia & cura à nobis eliminandos, toties inſinuauit DEI FILIVS: & luculenter quidem, pluribus concurrentibus ad audiendum eum, *Attendite*, dicebat ad diſcipulos, *à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.* eiuſq; naturam & conditionem, alio

alio in loco, præſertim Matth. cap. 23. latè deduxit. Prouidè etiam monet Ethnicus:

Cedamus patriâ, viuat Arturius iſthîc,
Et Catulus, maneant qui nigrũ in candida vertãt.

Luc. cap. 12.

EVGENIVS CARD.

Quapropter non malè ſenſiſſe dicendus eſt iſte. Percontanti enim, quóſnam Eccleſiæ maximos reputaret hoſtes; *Hypocritas*, replicauit. Quid ita? illi enim falſis veri imaginibus, velut quadam Gorgone armati, cuncta euertere moliuntur: quamuis interim cælum ipſum ne corruat, humeris ſuſtinere videantur. Auct. dict. Memorab.

FREDERICVS III. IMP.

Memorabilis quoque & non ſilenda huius vox. Audiebat dicentem quemdam è domeſticis, ſe aliquando in ea loca peruenturum, in quibus nulli forent hypocritæ. & dicebat: *Vltra Sauromatas ergo, & glacialem Oceanum tibi eundum: ſed neque cum eò veneris carebit hypocriſi locus, ſi modò & tu homo es, non Deus.* Neminem inter homines reputabat, qui non aliquâ ſui parte fictus fucatuſq; ſit. Æn. Syluius de Frederico III.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Æquè illuſtre eſt quod ſequitur. Cùm poſt Africanã victoriã in Ænariam inſulã veniſſet ALPHONSVS, audiens Antoniũ Picentem ordinis Eremitarũ, magnũ hypocritã vermiculari morbo abſumptum; dixiſſe fertur: *Ideò Deus tantoperè in hypocritas ſæuit, quia dum homines decipiunt, Deum ipſum tamquam ſceleris mediatorem interponant. Ideoque adhuc viuentes vt plurimum plectuntur, vt intelligant mortales, quanta ea culpa ſit, qua Deum etiam in ipſa*

vita habeat indubitatum vltorem. Panorm. de Gestis. & Æn. Syl. de Dict. eiusd.

IACTANTIA, *vide* OSTENTATIO.

IDOLA DII GENTIVM.

S. IVLIANVS MARTYR.

DÆMONIA GENTIVM DEOS pertractamus: de quorum superstitiosa vanitate quia alio in loco egimus, vnicum dũtaxat vtriusque sexus exemplum in præsenti proferemus, quo clarè nobis pateat, quàm liberè eam aspernati olim viri sancti. Et quidem compulsus iis litare IVLIANVS, abdicato veri Dei cultu, hac voce Præsidem compellabat: *Dij vestri lapidei sunt, aut ærei. Si ærei, meliores eis sunt cucumæ, quæ ad hominum vsus è metallo conflantur. Sin' lapidei, respuendi sunt: quia ex ipsis sternuntur plateæ ad euadendum lutum.* Sur. tom. 1. in vita.

S. ANASTASIVS MARTYR.

Vide ARGVTE DICTA.

S. CÆCILIA.

Nec minùs prudenter & animosè sponsa Christi CÆCILIA. quæ iussa ab Almachio Pręfecto idolorum acerræ thus imponere; *Nescio,* aiebat, *vbinam tuos oculos amiseris: nam quos tu deos dicis, ego & omnes qui sanis oculis sumus, videmus esse lapides, æs, & plumbum.*

Heu miseri! qui vana colunt, qui corde sinistro
Relligiosa sibi sculpunt simulachra, suumque
Factorem fugiunt, & quæ fecêre verentur.

Idem tom. 6. in vita.

S. AGATHA.

Vide ARGVTE DICTA.

Require

Require Apophth. de CHRISTO, *&* CONSTANTIA RELIGIOSA ET PIA, *&c.*

IEIVNIVM.

IESVS CHRISTVS.

ARdentes dæmonũ ſagittas IEIVNII frigore reſtinguẽdas, dicebat Hieronymus: eoq́; corporis paſſiones certo certiùs ſanandas, ſi debito modo adhibeatur. Et quidẽ diſcipuli Ioannis acceſſerũt cũ Phariſæis ad IESVM, rogantes: Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant? audierant enim dicentem eum, ſe cũ peccatoribus verſari, vt eos ad pœnitentiam vocaret: vnde quaſi inferũt, Quare ergo non doces diſcipulos tuos ieiunare? quibus ille, ex congruentia temporis argumento ſumpto, *Non poſſunt*, ait, *filij ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus: venient dies, cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt*. Significabat autem præſentiam ſuam eſſe cauſam lætitiæ & hilaritatis ſe ſequentibus: non luctus aut doloris, cuius index eſt ieiunium. Matth. cap. 9.

SYLVANVS ABBAS.

Hic in deſerto Scythiæ vnà cum Zacharia diſcipulo die ieiunij iter faciens, ad cœnobiũ quoddam diuertit: vbi comiter exceptus, manducauit. cumq́; inde ſecederet, diſcipulum in via bibentem reprehendit, quòd eo potu ieiunium ſolueret. qui, Iam vterque illud ſoluimus in cœnobio, ait. cui SYLVANVS; *Minimè*, inquit: *nam illud non ieiunij ſolutio, ſed charitatis communicatio fuit*. Exiſtimabat itaq; poſſe aliquid prægustari in ſodalitio exterorum: eumq́ue morem Ægypti monachis celebrem fuiſſe, au-

ctor est Cassianus. Sabellicus lib. 2. Ebor. de Castig. corp.

ANONYMVS ANACHORETA.

Venerant ad eum Cassianus & alij quidam, quos admodú liberaliter accepit. Rogatus autem, cur in fratrum susceptione regulã ieiunij more Palestinæ non obseruaret; respondit: *Ieiunium semper mecũ est, vos verò non semper. & quamuis ieiunium res sit vtilis & necessaria: in nostrâ tamen voluntate est. Charitatis autem plenitudinem lex Dei exigit à nobis.* In vitis P P. cap. de Hospital.

ANONYMVS.

Eiusdem mentis iste. Diuerterant ad eum quoque duo Eremi illius incolæ: quos, licet ipse vesperè de more cibum non caperet, humaniter ad cellam & mensam deduxit, dicebatque: *Ieiunium suam mercedem habet. Qui manducat propter charitatem, duo mandata implet: quoniam propriam voluntatem à se abdicat, & mandatum implet, reficiens fratres.* Ibidem.

MARCIANVS ANACHORETA.

Neque minori admiratione dignum reor MARCIANVM: qui cùm Anitum se inuisentem ad vescendum hortaretur, & is recusaret quòd ante vesperam cibum non sumeret; *Nos quoque,* inquit, *eamdem quam tu viam amplectimur & vitam: ieiunium cibo præferimus, quo etiam ante vesperã non vtimur: at charitatem ieiunio præstantiorem scimus, vtpote quæ lege Diuinâ præcipitur, cùm illud sit nostri arbitrij & voluntatis.* Theod. in histor. Sanctorum Patrum, cap. 3.

S. BERNARDVS.

Arguebatur aliquando hic, quòd ad hospitum aduen-

aduentum extra ordinem cœnaſſet. at, *Non ego*, inquit, *ſed charitas comedit & bibit.* Æn.Sylu.lib.2. Comm. in Panorm.

S. LEO PONT.

Quantæ verò vtilitatis ſit cum bona rectiq; conſcia mente ieiunium, crebriùs inculcatum à LEONE accepimus. cui in ore ea vox: *Parum fructuosè corpori eſca ſubtrahitur; niſi mens ab iniquitate reuocetur.* Hinc in quadrageſimali Hymno canit Eccleſia:

Sic corpus extra conteri
Dona per abſtinentiam,
Ieiunet vt mens ſobria,
A labe prorſus criminum.

In vita eiuſd.

S. HIERONYMVS.

Ille etiam Saluiam ad hanc corporis caſtigationem cohortatus, *Melius*, inquiebat, *eſt ſtomachum tuum dolere, quàm mentem: imperare corpori, quàm ſeruire: greſſu vacillare, quàm pudicitia.* In Epiſt. ad eamdem.

YPERICIVS ABBAS.

Hic autē percontanti, quid eſſet Ieiunium; *Frænum*, aiebat, *Monachis aduerſus peccatum. Qui autem illud abiiciet, velut equus furens deſiderio fæminæ rapietur.* In vitis PP. part. 2.

THOMAS MORVS.

Valet autem in Ieiunio, quod in aliis virtutum operibus locum habet, illud: Fides libenter accipit quidquid arduum videtur incredulis; vt de Quadrageſimali ieiunio ſcripſit Auguſtinus. at noſtri temporis Politici & hæretici, iuxta Perſarum & Ægyptiorum inſtitutum (cui adhærere malunt, quàm Eccleſiæ Catholicæ & SS. Patrum decretis) non

nisi propter modestiã quamdam,&carnis infrenatę dominium abstinent,quocumque tandem die. quibus non minùs sapienter quàm facetè respondit THOMAS MORVS, Christi martyr celeberrimus; *Hoc si ita est*, inquiens, *nec coniugati facilè ieiunabunt,qui facilius remedium in promptu habent: neque etiam virgines,ne impudici iuuenes eas à carnis illecebris titillari aduertant: denique nihil hoc aliud est, quàm vt suam quisque libidinem prodat.* Th. Staplut. in vita eius, cap. 12.

Lege tit. de ABSTINENTIA *&* CASTIGATIONE CORPORIS.

IGNORANTIA.

COMES AVIONENSIS.

IGNORANTIAM,quę,Boëtio teste, miseros tramite deuio abducit, plures in seipsis laudasse accepimus; neque expendisse illud Senecæ in Octauia:

Inertis est, nescire quid liceat sibi.

Ita Ludouicus Franciæ Rex, non ille quem pietas & doctrina commendauit, COMITEM AVIONENSEM in cœnobio S. Martini de Turri, inter canonicos in choro Psalmos decantantem, scommate & risu excepit. qui non minùs liberè, quàm eleganter subintulit: *Rex indoctus, est asinus coronatus.* Corozetus.

ANONYMVS.

Venerat ad presbyterum illitteratum & ignarum quispiam homo (vt apparet) facetus. qui dum multa ex eo inquireret de Scripturarum explicatione, alter se nescire fassus, hunc locũ in medium attulit; *Littera occidit.* quod scitè excipiens ille: *Benè cauisti,* ait,

ait, *mi Domine, ne te littera occideret, quia nullam calles.* De quo ita lusit Th. Morus in Epigramm.

Magne pater, clamas, Occidit littera: in ore
Hoc vnum, Occidit littera, semper habes.
Cauisti benè tu, ne te vlla occidere posset
Littera: nam nulla est littera nota tibi.

Vide Apophth. de DOCTRINA IN PRETIO HABITA. *item*, INSCITIA.

IMPERIVM, EIVSQVE ADMINISTRATIO.

IOVIANVS IMPERATOR.

IMPERIVM ob oculos ponimus: cuius prudens rectáque administratio, populũ seruitutis atq; interitus euidentibus periculis eripit. Qui Iuliano Apostatę successit IOVIANVS, cùm ad imperiũ concordibus populi votis vocaretur; clamabat: *Ego Christianus sum, infidelibus nolim imperare.* insinuans non esse potestatem nisi à Deo, eáque vtendum non esse apud eos qui Deum ignorant. Niceph. lib. 10. cap. 13. Eutrop. lib. 11.

LEO MAGNVS IMPERATOR.

Et huius cæleste dictum. Dum quidam ab eo vrbis præfecturam petiisset, eáque alteri contra spem data esset; apprehensâ Imperatoris purpurâ, *Qui*, inquiebat, *tali purpurâ ornatur, mentiri non decet.* Cui IMPERATOR: *Sanè hoc quoque Imperatorẽ decet, nemini cedere, aut subditum esse, maximè vbi id cum Reipub. incommodo fieret.* Cedrenus in Leone.

MICHAEL IMP.

Quid autem iste? Hortabantur eum amici, se fortiter

titer Leoni opponeret, remque armis experiretur. At is ægrè ferens se ad bellum ciuile incitari, misso ad Leonem diademate & purpura, vltrò imperio regnoque cessit, dicens: *Malim vitam propriam amittere, quàm vel vnam Christiani sanguinis guttam effundere, aut meo nomine effusam cernere.* Cedren. in vita.

THEOPHILVS IMP.

Eiusdem Cedreni auctoritate constat, THEOPHILVM Imperatorem contemplatum quãdoque è vestibulo palatij nauẽ onerariam plenis velis portum petentem, rogasse cuius ea esset: dicentibus quibusdam, Theodoræ tuæ coniugis; *Quid,* inquit, *nescitis me diuinitus in Imperatorem euectum, vxorque mea nauclerum me facit? Anne vlla vmquam reperta est Augusta, quæ maritum suum viderit mercatorem?* iussitque è vestigio nauem cum mercibus & armamentis flammis tradi. Ibid.

SIGISMVNDVS IMP.

Interrogatus, quem virum imperio dignum existimaret; *Eum,* aiebat, *quem neque res secundæ extollerent, neque aduersæ deprimerent.* Benè Claudian.

——Tunc omnia iura tenebis,
Cùm poteris Rex esse tui.

Æn. Syl. lib. 4. Comm. de Reb. Alphonsi.

VALENTINIANVS IMP.

Quamuis autem eximia laude non careat recta imperij regnique administratio, suas tamen difficultates habet & pericula. ita vt verissimũ sit illud, Honores onera. Cõtemplatus est id VALENTINIANVS Imp. à quo dum Salustius quidam, pro nauatâ in eiusdem electione operâ, eam gratiam posceret, vt præfecturæ oneribus quâ perfungebatur, liberare-

beraretur; *Ideóne*, ait, *hanc mihi molem imposuisti, vt ne digito eam attingeres.* Zonar. tom. 3. Annal.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Voluebat idipsum animo ALPHONSVS. qui non ignorans perdifficilem regni imperiique administrationem, eò quòd tam varia essent subditorum ingenia & sensus; dicebat: *Quàm optarem quemuis popularium meorum Regem fuisse! tum demum quippe experti, Regum Principúmve curas agnoscerent.* Panorm. lib. 3. de Gest. eiusd.

Vide Apoph. de REGE *&* REGNO, *ac* PRINCIPE.

IMPIETAS. *Require* BLASPHEMIA, IN CHRISTIANOS ODIVM, *&c.*

INCONTINENTIA. *Vide* LIBIDO.

INFERNVS.

ABBAS OLYMPIVS.

SVbeat nunc animum inextinguibilis ille ignis, in Dei furore (vt loquitur Scriptura) succensus: qui succensione non indiget, & ardore quo impios adurat, non caret: cuius vel sola cogitatio peccati libidinem refrenat, & in Dei amore proficiamus, impellit. Ita ABBAS OLYMPIVS, cùm cellulam perexiguam incoleret, quam & æstus impetebat & cyniphum aculeata turba, rogatus, quî in ea tanto tempore moraretur; *Libens*, respondebat, *ista tolero, vt futuris cruciatibus eripiar. Cyniphes quippe perfero, vt immortalem effugiam vermem; Ignem verò, sempiterni ardoris supplicia, perhorrescens.* Climac. in Prat. Spirit. cap. 141.

ALE-

ALEXANDER ABBAS.

Venerat ad eum quidam è fratribus Eremitis querulus quòd acedia animique torpore infestaretur: ideoq; locum mutare se velle affirmabat. Cui ALEXANDER: *Fili signum est te neque cælorum neque inferorum regnum in mente habere: nam qui ista concipit, crede, acediam non sentit.* Ibid. cap. 142.

FRANCISCVS BORGIA DVX GAND.

Et quis BORGIAM non eloquatur? Tertianâ laborabat graui & ardente: cumque alterno ac nouercali die recurrente, ignis medullas concoqueret; *Ecquænam*, inquiebat, *illos flammæ vrunt, qui ob flagitia apud Inferos æternas pœnas sustinent: quiq; expiante igne, cum certa beatitudinis spe purgantur.* Ribad. in Vita, cap. 5.

THOMAS MORVS.

Prodeat hîc etiam MORVS: vir, si alius vllus, religiosus & timoratus. qui percontanti, quænam expeditum magis ad Inferos iter redderent; dicebat: *Luxus & libido.* quod etiam hoc disticho, Progymnasmatibus suis inserto, indicauit:

Si quis ad infernos properat descendere Manes,
Huc iter accelerant Balnea, Vina, Venus.

In Epigramm. Th. Mori.

SENEX ANONYMVS.

Res mira quam refert venerabilis Beda. Senex quidam vitę restitutus in Eremum cõcessit: vbi supra hominem austeram & religiosam vitam duxit. Increpabant vicini, quòd se enecaret. quibus ille in lacrymas solutus: *O vtinam vobis datum ea videre, quæ ego vidi! certo certiùs adfirmo, has pœnas nihil esse ad æternas illas, quæ mihi visæ.* Beda de Gest. Angl.

ANONYMVS.

Fuit hic Miniſtellus Lutheranorum, qui magna vocis contentione in Purgantem ignem fuerat debacchatus, ita vt illum iam planè ſe ſuſtuliſſe gloriaretur. cui vir quidam primarius: *Tu quidẽ Purgatorium dicendo ſuſtuliſti, vtinam etiam infernum auferres*. Nimirum, vt omni prorſus timore ſublato, liberè in quoduis ſcelus prolabamur. Hiſt. noſtri temporis.

INGRATITVDO.

CASTRVTIVS LVDOVICI IMP. PRÆFECT.

QVemadmodũ nihil rationi conformius, quàm beneficium beneficio cõpenſare: ita nihil magis ab ea remotius, quàm beneficiorũ acceptorum obliuiſci, & gratiã ingratitudine præmiari. Cõquerenti apud Piſas corã Ludouico Imp. de CASTRVTIO, quòd ſe probris affeciſſet, Guidoni Tarlato, eique ingratitudinem obiicienti, germano ſermone reſpondit CASTRVTIVS: *Beſtiæ calcaribus & fuſtibus opus ſuum exequuntur: nec de ingratitudine credendum ei, qui numquam fuit gratus*. Imperatore verò in cachinnum ſoluto, Tarlatus, eo non ſalutato, equũ conſcendit, & abiit. Auct. Serm. Conuiu.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Obiurgabatur, quòd in Aluarum Lunam, hominem planè ſibi ingratum, tanta cõtuliſſet beneficia, quorũ ne memoriam quidem haberet. &, *An ignoratis*, inquit, *ingenti beneficio non niſi ingenti ingratitudine ſatisfieri?* Et ſanè:

Obruit ingentes iſta procella viros.

Panorm. de Geſt. eiuſd.

FRAN-

FRANCISCVS BORGIA DVX.

Huius item frequens illa vox, præsertim cùm aucupio vacaret: *Carniuoras feras agreste ingenium exuere, atque mansuetas reddi, quis non miretur? hominem verò rationis & orationis participem, tot tantisq; beneficiis ornatum, adeò ingratum, vt vocanti Deo parere nolit?* Ribad. in Vita, lib. 1. c. 5.

ANONYMVS.

Quidam multis beneficiis affecerat hominem rusticum & agrestem: qui tamen benefactorē suum miris modis lacessere non desinebat. quod intuitus ille, *Hem!* inquit, *quàm verum est commune adagiū:*

Si vngis, pungit: si pungis, rusticus vngit.

Auct. Serm. Conuiual.

BELLISARIVS IVSTIN. IMP. PRÆFECTVS.

Require INVIDIA.

ALPHONSVS ARAGONIVS.

Quid? iam ingratitudinis limites emensum reuocat me & reducit ALPHONSVS. qui offensus cuiusdam, de quo optimè meritus erat, ingratitudine, hoc se dicto repressit: *Quare ego isti succenseo? cùm Deus ampliora in me beneficia contulerit, & ego longè Deo ingratior sim, quàm hic erga me fuit?* Ita hæc virtus in magnis & heröicis animis elucet: cùm indomitæ mentis sit, indomitæ etiam iræ laxare frenos. Ioan. Strigelius.

THOMAS MORVS.

Videbat vir inclytus & summus, homines tam facilè beneficiorum obliuisci, tardè autem maleficiorum. & ait; *Beneficia pulueri; si quid mali patimur, marmori insculpimus.* Thom. Staplut. in Vita, cap. 11.

INSCITIA.

Arsenivs Abbas.

S*Cire aliquid laus est, pudor est nil discere velle*, aiebat magnus Cato. Sunt tamen qui etiam Inscitiæ suos fructus & emolumenta adscribunt. Et quidem Abbas Arsenivs, percontanti Euagrio monacho Græcarum litterarũ peritissimo, cur monachi Ægyptij rudes alioquin & indocti, tantis essent virtutibus ornati præ aliis; respondit: *Nos, qui alienis confidimus laboribus, nõ possumus ita tamquam ex propriis fructum percipere: ij verò qui in propriis laboribus occupantur, meritò etiam proprios fructus colligunt.* Sur. tom. 4. in Vita.

S. Antonivs.

Famâ nominis eius permoti quidam Philosophi, cùm ad eum venissent, & velut indoctum despexissent; ad illos conuersus, *Quidnam*, inquit, *prius est, sensus, an litteræ?* item: *Sensúsne ex litteris, an è conuerso, ex sensu litteræ?* Asserentibus autem sensum esse auctorem & inuentorem litterarum, *Ergo*, intulit Antonivs, *cui sensus incolumis est, hic litteras non requirit.* Athanas. in Vita.

S. Avgvstinvs.

Quid ille? audiuerat mira narrantem Potitianum de conuersione quorumdam aulicorum ex lectione vitæ S. Antonij: & Alipium qui fors aderat, inuadens, *Quid*: inquit, *surgunt indocti, & cælum rapiunt: & nos cum doctrinis nostris sine corde. Ecce vbi volutamur in carne & sanguine.* Coll. ex lib. 8. Confess. cap. 8.

Domi-

DOMINICVS IDIOTA.

Erat is religiosæ & laudabilis vitæ, at planè inscius. cui cùm aliquando Gerardus à Nazaretho vellet litterarum elementa tradere, eaque addiscere ei esset perdifficile, dicebat: *Verè magis Deo placere potero iustè viuendo, quàm si tempus perdidero horum quidquam inutiliter addiscendo.* Gerard. à Nazareth, cap. 6.

ANONYMVS

Roganti cuidam, cur inscij & indocti vsque adeò amplectantur suas commentatiunculas, & si quid fortè oportunius dicant; *Miraris?* inquit. *Quódnam quæso animal impensiùs amat suos fœtus, asino & simiâ?* Appositè certè, inscios asinis & simiis comparabat. Ita enim eorum personam induens Persius, cauillatur:

Non ego cùm scribo, si fortè quid aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est.

Auct. Serm. conuiual.

Huc refer Apophth. de IGNORANTIA, DOCTRINA, *&* ERVDITIONE.

INTEGRITAS VITÆ, INNOCENTIA.

IESVS CHRISTVS.

INNOCENTIÆ puritatem, verum omnium virtutum fontem, amplectimur: quam Christianum populum decere, vel maximè ex eo constat, quòd DOMINVS NOSTER suos adhortatus, subiūgat quasi concludens: *Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Et iterùm alio loco oues eos nominat, & agnos: oues quidem, vt innocentia

tia Christiana ouibus æquetur; agnos, vt agnorum naturam simplicem, mentis simplicitas imitetur. Matth. cap. 10.

Require CONSCIENTIA BONA.

ALPHONSVS ARAG. REX.

At in ALPHONSO etiam admirabilis hæc virtus fuit. qui percontantibus suis, cur rariùs satellitio stipatus incederet; respondebat: *Innocentiam comitem habeo.* Innuebat autem REX prudentissimus, eum demum ab omni improborum incursu munitum, qui propriam innocentiam habet comitem: adeoque verum esse illud Horatij:

Integer vitæ, scelerisque purus,
Non eget Mauri iaculis, nec arcu, &c.

Panorm. lib. 2. de Gest. eiusd.

ALBVQVERTIVS PROREX INDIÆ.

Veniat & ex vltimis orbis finibus ALBVQVERTIVS. qui, dum grauis tempestas ingrueret, & quâ vehebatur, nauis in discrimine esset, vidit puerum aquis in nauim defluentibus penè suffocatum. quo, & simul animo arrepto, *Huius*, aiebat, *innocentiâ fretus, confido me Christi benignitate è fluctibus emersurum.* Audiit Christus, adfuit, & emersit. Osor. lib. 8. de Reb. Eman.

INTEMPERANTIA.

MACARIVS ABBAS.

QVemadmodú omnes appetitiones sedat Temperantia, & efficit vt rectæ rationi pareant: sic huic inimica INTEMPERANTIA, omnem animi statum inflámat, conturbat, incitat. Vnde MACARIVS accedenti ad se è fratribus cuidam sub meridiem,

qui præ æstu aquam ad restinguendam sitim postulabat, eiusdem intemperatum bibendi desiderium temperauit, dicens: *Vmbra tibi sufficiat: multi namq; nunc iter agentium, aut nauigantium, hac releuatione priuantur.* Socrat. Trip. hist. lib. 8. cap. 1.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Neque caruit hac laude ALPHONSVS: qui, contemplatus quàm insatiabilis esset humanus animus, & ——— *quòd nemo quam sibi sortem*
Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
Contentus viuat:

dicebat: *A diis olim, Ioue, Neptuno, & Plutone, omnia trifariam sorte diuisa; & quisque ea contentus, quæ sibi obtigit. Homini verò, neque quod satis, neque quod minus, satis vmquam est.* Panorm. lib. 4. de Gestis Alphonsi.

INVIDIA.

BELISARIVS IVSTIN. IMP. PRÆFECTVS.

AGgredimur, *-quo Siculi non inuenêre Tyranni*
Maius tormentum, ———

INVIDIAM, dirum homini exitium. Cuius viuum exemplar est BELISARIVS. dum namque subactis Vandalis, actoque de Persis triumpho, Iustiniano Imp. suspectus redderetur, oculis eius iussu orbatur. At is tugurium ad viam regiam cõstrui cùrauit, vbi stipem à prætereuntibus sibi erogari, hac verborum formula postulabat: *Viator da obolum* BELISARIO: *quem Virtus extulit, cæcauit* INVIDIA. Procop. & Crinit. lib. 9. cap. 6.

CAROLVS V. IMP.

Quid autem magnus ille CAROLVS? Postulabat ab eo

ab eo Dux Gandiæ Borgia, sæculum deserendi facultatem; & non obstante quòd prudenti eiusdem consilio opus haberet IMPERATOR, impetrauit. Tú adstantes ita compellans CAROLVS; *Ego de hoc facto*, ait, *sic sentio: plures eius æmulos futuros, quàm imitatores.* Legerat fortassis illud Silij Ital. lib. 1. Bell. Pun.

Dum malus obtrectat facta immortalia liuor,
Non sinit adiutas ductoris crescere laudes.

Ribadin. in vita Borgiæ, lib. 1. cap. 20.

ACTIVS SINCERVS.

Re & nomine sincerus ACTIVS, hanc etiam pestem exosam habuit. cumque aliquando coram Frederico Cæsare altercatio incidisset inter Physicos, quidnam potissimùm oculorum perspicuitati conduceret; variis varia suadentibus, subintulit ille: *Nihil vsque adeò huic morbo medetur, quàm Inuidia.* Obstupuêre Imperator & medici. ad quos ACTIVS: *Numquid inuidia omnia facit maiora & ampliora?* protulitque Ouidianum hoc distichon:

Fertilior seges est alienis semper in aruis,
Vicinumque pecus grandius vber habet.

Pontanus.

ANONYMVS.

Habebat hic Demeam, hominem inuidum, sibi familiarem. de quo rogatus, cur ita demisso in terram vultu & luminibus incederet; *Quia*, inquit, *alterius prosperitate dolet.* Hoc enim inuidorú proprium, obstipo capite lumine terram figere, & exporrecto labello aliorum felicitatem trutinari. Ex relatis Auct.

IOCOSE DICTA.

CLAVDIVS VIEXMONTIVS.

POterat ſub aliis præſens titulus contineri : at quia vrbano Ioco ſua elegantia & lepos non deeſt, hunc etiam ſub breuitate tranſcurrimus. CLAVDIVM VIEXMONTIVM referunt, dum confeſſionem cuiuſdam excepiſſet, qui clandeſtinas dęmonis ſuggeſtiones detegère trepidabat, iocatum: *Na tu es fidelis diabolo ſecretarius. quippe qui times, ne fidem apud eum perdas, ſi peccata ab eo ſuggeſta, in confeſſione prodas.* In Inſtit. de ſal. Pœnit. peccator.

S. FRANCISCVS.

Commemorat de iſto Nauarrus, quòd rogatus quà perrexiſſet homicida, qui iuxta eum tranſierat; manus per manicas emittens, reſpondit : *Iſthac non tranſiuit.* videlicet per manicas. Vnde concludit cũ Adriano Nauarrus: Qui ſic iniquè interrogatur, poteſt optimè reſpõdere quod neſcit, intelligendo non eo modo ſe ſcire, quo illud dicere teneatur. In Manuali cap. 12. num. 8.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Lubens hunc inſero, eiuſque iocos laudo. Narrabat apud eum Alexander vir doctus, ex veterum monumentis, ſacerdotes olim ſolitos & cane & capella abſtinere : vt non attingere modò, ſed ne nominare quidem eis liceret. & ille; *Peſſimè*, inquit, *hoc ſeruatur ab Alebreti filio* (erat is S.R.E. Cardinalis) *qui & capræ carnibus, Biarnenſium imitatus mores, pro deliciis vtitur; & agmen canum venandi gratia ſuſtentat.* Paul. Æmil. in Vita.

IDEM

Referenti cuidam, Valentinum Borgiam à Consaluo contra iusiurandum retentum, & vinctũ missum ad Ferdinandum; *Ergo*, ait, *posthac pro Punicâ Hispanicam fidem sumus celebraturi.* Idem.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Claruit etiam hoc dicendi lepôre ALPHONSVS. quo Virgiliana lectione occupato, & quidem vbi de Didonis morte agitur, dum fortè terræmotus concitatus esset, aliis obstupentibus, *Anne*, dicebat, *mirum vobis videtur, si in morte tam celebris Reginæ terra intremiscit?* Panor. lib. 1. de Gest. eiusd.

MINACIVS.

Quidam hoc nomine, dum aleæ iactu pecunias & vestes perdidisset, nudus ante tabernam consedit, grauiter eiulans. Cui è familiaribus vnus: Cur in tantum ploras? quid habes? Ille, *Nihil*, inquit. Cur ergo ploras? subintulit alter. *Ideò*, inquit MINACIVS, *quòd nihil habeam.* Pog. in Facetiis.

DECOCTOR ANONYMVS.

Dum sua DECOCTOR *subeuntem limina furem*
Quærere sperat as nocte videret opes;
Nocte quid in nostris circũspicis ædibus? *inquit:*
Hîc ego nil mediâ cernere luce queo.

ANONYMVS.

Habebat hic ancillam obesam & præpinguẽ, cui pro deliciis erat frequens vsus salis & vini. rogatus ille, cur ea ita perpetuò sisteret & excitaret sitim; ait:

Ne caro præpinguis, sale non condîta, putrescat,
Nostra vorat multum Phyllis obesa salis.
Hinc ne concipiat duros vesica lapillos,
Se liquido semper perluit illa mero.

Collig. ex G. Sabini Poëmatib.

IRA.

IOANNES ABBAS ET PESIVS ANACHOR.

IRAM, quam Insanię initium nuncupauit Ennius, in proscenium post Iocos adducimus, quòd hi plerisque aliquando subitæ iracundiæ causa & fomes. IOANNES monasterij in Scythia ABBAS, cùm ad PESIVM Anachoretam visendum venisset, ab eoque inquisiuisset quantū in solitudine (in qua per annos 40. vixerat) profecisset; respōsum hoc ab eo accepit: *Sol omnia perlustrans, numquam me adspexit manducantē.* cui ilicò adiunxit IOANNES: *Neque me iratum.* Haud minoris meriti existimans nō irasci, quàm corpus quotidiano ieiunio atterere. Benè monet Statius 8. Theb.

——Ne frena animo permitte calenti,
Da spatiū tenuemq; moram: malè cuncta ministrat
Impetus.

Marul. lib. 3. Ebor. De pace & concord.

PASTOR ABBAS.

Mirum, quantum primores illos Eremi incolas & Anachoretas deterruerit IRACVNDIA, & ad eam procliuitas. Rogabat PASTOREM familiarium quispiam, quo sensu illud Euangelij accipiendum esset, Qui irascitur fratri suo sine causa, &c. Qui iustæ irę causam definiuit hoc modo: *Tum demum ex causa irasci potes, si à Deo timeas separari: qui ob alias iniurias irascitur, sine causa irascitur.* Quàm remoti ab hoc sensu ij, quibus ob atomum excitatam bilis finditur. Ita vt

— Arcadiæ pecuaria rudere credas.

In vitis PP. Marul. suprà.

MONA-

MONACHVS ÆGYPTIVS.

Illum prioribus ſubnecto, vtpote eiuſdem cum illis ſenſus. Interrogatus enim, cur in tantũ ſe omnibus corporis voluptatibus ſubtraheret; reſpondit: *Vt hac ratione omnem Iræ cauſam præcidam. Ira enim vt de voluptatibus generatur, ita etiam voluptatum ſuppreſſione ſopitur.* Nic.Call.lib.11.hiſt.Eccl. cap. 43. ex Euagrio.

MACARIVS MONACHVS.

Addi meretur MACARIVS. qui ſciſcitanti, quid ita iniuriarum erga homines memoriam tenentes, vim animæ reminiſcendi enecaremus; aduerſus dęmones autem, cùm acceptorum ab eis malorum reminiſcimur, detrimentum nullum ſentiamus; reſpondit: *Ideò hoc fit, quòd prior illa affectio præter naturam, poſterior ſecundùm naturam ſit.* Ibid.

IRRISIO.

FLANDRI POPVLI.

ABominabilis eſt Domino omnis IRRISOR; & illuſores deludit: vt habet inter Prouerbia Salomon. Quod FLANDRIÆ POPVLO olim euenit: rebellabant & tumultuabantur aduerſus Ludouicum ſuum Comitem; qui Philippum Valeſium Franc. Regem in auxilium vocabat. Quo audito, illi Gallum gallinaceum lineo panno expreſſum editiori loco collocant, & cum eo hanc vocem inclamant: *Cùm hic gallus reſonabit, Rex repertus* (ita Philippum, quaſi illegitimè ad regnũ vocatum, appellabant) *Caſletum occupabit.* Aſt & illud paulò pòſt, & omnes eos occupauit: magno & merito eorumdem damno. Ann. Franciæ.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Paullò mitior ille. Promouerat ad consilium hominem indoctum & inexpertem: accurrunt ad eum plures, qui de eiusdem inscitia conquerantur. quibus ille: *Quot numero estis in palatio?* alij, Cētenario, inquiunt. Infert LVDOVICVS: *Quid? vos tanto numero non sufficitis ad rem quamuis discutiendam?* & ita confusos dimisit. Corozet.

STEPHANVS MOLDAVIÆ COMES.

Irruperant in eius fines plura Turcarum millia; quibus se ita fortiter opposuit, vt breui tēporis spatio omnes fuderit, profligarit, & bonam partem cęciderit, ac Oratores ad Byzantij Imp. cum muneribus & hoc dicto mittit: *Latrunculi aliquot Turcici, nescio cuius instinctu, meos fines depopulare ausi: sed, Deo comite, suæ temeritatis mihi pœnas dedēre. Si similes illis adhuc tibi supersint, velim ad mè eos destinari, quò & illi meritas pœnas luant.* & ita tanti Imperatoris potentiam quasi sibilo & cachinno excepit. Paral. Ab. Vsp. pag. 452.

IVDEX, IVDICIVM.

IESVS CHRISTVS.

AD IVDICIVM properamus, & IVDICEM: qui, vt sol non alius pauperi est, alius diuiti, sed omnibus communis; ita nec personam spectare debet, sed rei æquitatem. Reprehensus COÆTERNVS DEI FILIVS apud homines agens, quòd Sabbato curasset; *Nolite*, respondit, *secundùm faciem iudicare, sed iustum iudicium iudicate.* Iudicare dignè de subditis nequeunt (inquit Greg. in Moral.) qui in

subdi-

ſubditorum cauſis, vel gratiam vel odium ſequuntur. Ioan. cap. 7.

IDEM.

Quin & verum illud Terentij eſſe, Iudicem videre oportere, ne quid accuſandus ſit; idem clarè edocuit, dum ad eum Scribę & Phariſæi adducunt mulierem in adulterio deprehenſam. inclinans enim ſe deorſum, digito ſcribebat in terram: cumq; perſeuerarent interrogantes, erexit ſe, dixitque: *Qui ſine peccato eſt veſtrùm, primus in illam lapidem mittat.* Quo audito, vnus poſt alium abiit. Natura quippe Apophthegmatis eſt, compeſcere aliis inſultantes. Ioan. cap. 8.

CÆCVS EVANGELICVS.

Tantum autem meritò iudicare cuilibet licere, quantum in ſeipſo expertus eſt; docuit ſuo exemplo CÆCVS ille EVANGELICVS, qui à Domino viſum recepit. Iudæi quippe eum vocantes, compellant, Da gloriam Deo, nos ſcimus quia homo peccator eſt. qui reſpondit: *Si peccator eſt, neſcio: vnum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modò video.* Ioan. cap. 9.

LIBERIVS EPISCOPVS.

Rogabat hunc Conſtantius Imperator, ſubſcriberet proſcriptioni & excommunicationi Athanaſij. qui prudenter & diſcretè, *O Imperator*, inquit, *iudicia Eccleſiaſtica decet cum maximâ proferri iuſtitiâ.* Trip. hiſt. lib. 5. cap. 17.

BOSO REX ARELATENSIS.

Hunc eo iuſtiùs libet addere, quòd veræ iuſtitiæ iudiciique in ſeipſo exemplum exhibuerit. Cùm namque ob alapam Epiſcopo ſuo ſacris operanti inflictam, apud Othonem primum Rom. Imp. capitis damnatus eſſet, & Archiepiſcopus cum clero pro

illo intercederet; ipſemet reus ſe eorumdem ſupplicationi opponens, *Non eſt æquum*, inquit, *vt rectum Imperatoris iudicium executioni non mandetur: cùm non conueniat vel vllum verbum è principis ore fruſtrà egredi.* Munſterus libro 2. Coſmogr. de Arelato.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Clementiſſimus etiam ALPHONSVS, nũquam ita manſuetudinis & noxiæ lenitatis ingreſſus eſt fines, vt iudicij æquitatíſve planè ſit egreſſus. Quare cùm equitum ſuorum quiſpiam multa per luxum & libidinem abſorbuiſſet, & grauiter ære alieno opprimeretur; intercedentibus aliis, ne quod ære nō poſſet, corpore lueret; reſpondit: *Si tantum pecuniæ in ſui regis aut patriæ commodum expendiſſet, audirem. nunc quoniam tantas opes impendit corpori, par eſt vt corpore luat.* Panorm. de Geſt. eiuſd.

TROCHONVS PRÆSES.

Habeat inter cęteros locum TROCHONVS Gratianopolitani Senatus Pręſes. Erat vir nobilis, qui furore potúve percitus, ruſticum enſe diſtricto aggrediebatur. Hic fugam capit: at fruſtrà, altero inſtanter eum conſequente. quid faciat? machæram, quam fortè ſecum habebat, educit: minas adiiciens iuſtæ defenſionis. Alter vitæ prodigus, innocentem vrget & pellit: donec ab eo ipſo, & loco & vita per machęram pellitur. Res ad TROCHONVM iudicem delata: qui, æquitate cauſæ attentâ, *Licuit*, inquit, *machæra ſe contra enſem tueri.* & id rectè. cùm liceat vim vi repellere, adhibito (vt dicunt Canoniſtæ) inculpatæ tutelæ moderamine. Eiuſd. Trochoni, in Decretis Curiæ.

PRINCEPS ANONYMVS.

Adiiciam & aliud facetú. Quodam PRINCIPE ad venationem egrediente, Aſtronomus qui fortè in illius aula, rogatus qualis aura futura eſſet; ſerenam prædixit. quod audiens colonus, pluuiam aſſerit, idq́; euidẽtibus ſignis. Vix nemora ingreſſus PRINCEPS, denſiſſimus imber oboritur. Laudat itaque colonum ſuum; &, *Ita cenſeo*, inquit, *aſtrorum curſui poſthac intendas: tu verò* (ad Aſtronomum verſus) *ad raſtra te promptiùs conferes.* Idem Georgius Sabinus ita expreſſit:

Dixerat Aſtrologus cælum ſine nube futurum,
Principe ſiluarum luſtra petente ſuo.
Dixerat è contrà ruiturum nubibus imbrem,
Vertere conſuetus bobus arator humum.
Vix ingreſſus erat Princeps nemus ilice denſum,
Cùm ſubitò pluuiæ præcipitantur aquæ.
Laudat aratorem Princeps, ipſumq́; doceri
Aſtra: ſed Aſtrologum ſumere raſtra iubet.

IVDEX CORRVPTVS.

INNOCENTIVS VI. PONT.

ABduci nõnumquam, imò plerumq; hoc ęuo, Iudices, & excæcari largitionibus potentûm, teſtis eſt experientia. Quod ſuis tribunalibus vitium proſcribere conatus INNOCENTIVS, ſacri palatij auditoribus ſtipendia cõſtituit, ne muneribus pellecti, contra æquum decernerent. Dicebat autem: *Famelici non facilè alieno cibo abſtinent, ſi quouis modo oblata ſit edendi facultas.* inſinuãs quod in Sermonibus Horatius, ——*Malè verum examinat omnis Corruptus iudex.*

Platina in Vita.

ALE-

ALEXANDER SEVERVS IMP.

Re & nomine SEVERVS iniustitiæ vindex & vltor iste. Intellexerat Vetronium Thurnium virum genere nobilé, munera ab his & illis accipere, quibus multa se apud Cęsarem posse persuadebat. eum itaq; comprehensum & palo alligatum, fumo suffocari iussit, & per præconem clamari: *Fumo punitur qui fumos vendidit.* Et mirum in modum suo fauore prosequebatur eos,

——— est animus quibus
Rerumque prudens, & secundis
Temporibus dubiisq; rectus;
Vindex auaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ.

Ex Chron. orbis refert Georg. Richterus.

IVDICIVM NON TEMERE FERENDVM.

NICODEMVS.

SApientiam Iudicis ex eo spectari, vt non solùm quid possit, sed quid debeat etiam; neque quantum sibi permissum, sed quatenus cõmissum, ponderet; auctor est Tullius. His enim perpensis, non temerè quis ad ferendum de quopiam IVDICIVM se ingeret: quod etiam sentiebat olim NICODEMVS. Nam cùm Pharisæi multa de Christi operibus ex seruis Pontificum aliisq; audirent inuiti, eos acriùs perstrinxêre, seductosque esse, imò & maledictos inclamauêre. quibus NICODEMVS (ille, qui venerat ad Iesum nocte) *Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi priùs audierit ex ipso, & cognouerit quid faciat?* Non temerè ergo, sed ex causæ & æquitatis cogni-

cognitione procedendum insinuat. Ioan. cap. 7.

MOYSES ABBAS.

Quid de illo? accersebatur vt de fratre qui deliquerat, sententiam diceret. Venit, saccumque arenâ plenum humeris detulit. Rogatus, quidnam illud esset; *Peccata*, inquit, *mea sunt, quæ vix ferre præualeo, minimè ergo aliena iudicauero.* Iac. de Vorag.

PASTOR PRESBYTER ET MONACHVS.

Venit ad PASTOREM religiosus quispiam, de cœnobio exire contendens, eò quòd cum fratre, qui malè apud quosdam audiebat, remanere nollet cui ille: *Ne facilè malum credideris quod audiuisti.* cumque alius se ex relatu viri fidelis id accepisse assereret, adiecit: *Si fidelis esset, numquam id tibi dixisset.* Idem.

S. FRANCISCVS.

Idipsum nobili exemplo etiam testatus est FRANCISCVS. qui, dum iter agens, incidisset in hominem miserum & nudum, ingemuit, eiusq; nuditati condoluit. At frater illi comes; Quid, inquit, mœrore consumeris pater? etsi hic indumentis indiget, abundat forsan concupiscentiis. FRANCISCVS amoris fraterni non dissimulator, iussit protinus suâ se tunicâ detegeret, & pauperem contegeret; addens: *Disce non tam temerè de proximo tuo iudicium ferre.* ab eoq; veniam supplex peteret, mandauit. Fulgos. & alij in Vita eiusd.

Vide Apophth. de CONSCIENTIA BONA.

IVDI-

IVDICIVM DEI.

HENRICVS MOGVNTINVS ANTISTES.

IVSTVM IVDICIVM iuſtitiamq́ue commendauimus. At vt quilibet diſcat non reputari apud Deum inſontem, ſi quis ea violat aut contemnit; exempla mira & ſupra fidem, ſed à fidis ſcripta, proponam. Frederico Ænobarbo Imperante, HENRICVS MOGVNTIÆ PRÆSVL, vir imprimis pacis cupidus, Romæ accuſatus, tamquam ad tale munus prorſus inutilis & ineptus: idq́ue inſtigantibus per Arnoldum, qui ei ſucceſſit, maleuolis. Eò ventum, vt duo Cardinales Moguntiam miſſi, de causâ inquiſiuerint, HENRICVM damnauerint, & Epiſcopatu abdicauerint. Tulit HENRICVS, neque quidquam queſtus, quàm, *Iniuſtè iudicaſtis: Ieſum Chriſtum æquiſſimum Iudicem appello, apud quem me exhibebo: venite.* Illi ioco illudentes, Cùm præceſſeris, inquiunt, ſequemur. nec vanè. iſte enim poſt annum ferè & dimidium vitâ functus: quem hi vno die ſecuti. I. Lipſ. Mon. Polit. lib. 2. cap. XI.

ABBAS HERVELDENSIS.

De hoc etiam memoriæ proditum non abſimile priori exemplum. Erat Burchardus Halberſtadienſis Antiſtes, qui iniquam diu litem cum ABBATE HERVELDENSI, manu magis quàm iure ſuſtinebat. neque ſpes illi aut potentia, aduerſario reſiſtere. Ecce paucis ante mortem diebus, quam & rei illius vexatio conſciuerat, vel ſaltem accelerauerat, Comitem Palatinum ad ſe vocat; & per eum extrema hęc Antiſtiti denuntiari rogat: *Scio me lege meliorem, lite tamen imparem ſimul cum vitâ cedere. ad Deum iudicem*

dicem appello. Paret ergo se, vt causa coram eo tribunali dicatur, vbi gratiâ & potentiâ spretis, sola iustitia potest polletque. Neque diu pòst ABBAS interiit, & Antistes cùm equum conscenderet, velut fulmine ictus concidit, desiitque hac voce: *Abripior ad diuinum tribunal iudicandus.* Lambertus Schafnaburgensis, circa annum ∞. LIX. I. Lips. suprà.

PETRVS ET IOANNES CARVAIALII.

At notior res, & cognomine prodita in Ferdinãdo quarto Hisp. rege. Erat is in iudicando præceps & rigidus. quò factum, vt duos fratres in occulta cęde suspectos, at suspectos tantùm, nec conuictos, de editâ rupe præcipites dari iusserit. Cùm id fit, clamant & vociferantur: *Insontes morimur; at quoniam Regis aures iustissimæ defensioni obstructæ sunt, eum ad summum Iudicem prouocamus, diemq; trigesimum ab isto qui nobis vltimus, dicimus.* Dicta nihil valuerunt: sententia tenuit; etiam ipsorum vadatio, nec tempore nec die fallax. Quis neget diuinum illud, & serium monitum:

Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos?

I. Lips. ibidem.

IOANNES HAYNVS PRESB. ANGLVS.

Eiusdem etiam propositi iste. Erat ex iis quos Anglia Christo martyres peperit. Iam enim mortis sententiam, Elizabethæ Reginæ iussu contra se inauditum prolatam, intellexerat: & ad iudicem Gaudæum conuersus, *Si ita*, inquit, *Senatui & Reginæ visum vt moriar, ad summi & immortalis Iudicis tribunal causam meam reseruo.* Martyrol. Anglic. anno 1582.

FREDERICVS ROM. IMP.

Claudebam, sed FREDERICVS interuenit, vt etiam

etiam personam suam exhibeat in hoc theatro. Principe immiti & crudeli nihil apud eum magis exosum. vnde dixisse eum ferunt: *Væ vobis Principes.* & causam reddens, *Quales*, dicebat, *se dum vixêre aliis præstiterunt; tales, cùm moriuntur, in se iudices experturi.* & quid mirum? nam

Si quis quæ fecit patitur, iustissima pœna est.

Æn. Syl. de Dict. Alphonsi.

IVDICIVM EXTREMVM.

IESVS CHRISTVS.

ET hoc quidem occultum DEI IVDICIVM, aliud erit longè maius, longè horribilius, publicum illud, quo omnes nos adstabimus ante tribunal Christi, vt referat quisque prout gessit in corpore: &, vt Manilius,

Quæsitor scelerum veniet, vindexq́ue reorum,
Qui commissa suis rimabitur argumentis.

Cuius iudicij districtam discussionem crebris parabolis insinuauit eiusdem futurus iudex CHRISTVS: idq́ue vel maximè, vbi ad Pharisæos conuersus, dicebat: *Quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die Iudicij.* Intelligunt autem per verbum otiosum, illud, quod iustæ necessitatis aut pię intentionis ratione caret. Matth. cap. 12.

REX ANONYMVS.

Legimus in vita S. Iosaphat, fuisse Regem potentissimum, qui vitam in luctu & mœrore peragebat. Miratus & indignatus frater, eum increpat. ille ingemens responsum supprimit, & non ita diu pòst, mittit de nocte tibicines ad fratris ædes, qui horribiles

biles ederent clangores (hoc enim illo æuo ſolenne erat, quoties in aliquem capitis ſententia ferretur.) Quid faciat hęc inaudiens frater? turbatur, clamat: & atro habitu ſumpto, ac cinere conſperſus caput, primo manè ad regiam adproperat, Regis ad pedes ſupplex prouoluitur, delicti, ſi quod eſſet, veniam poſtulat. Cui REX: *Si tu tantum me timeas fratrem tuum, quem numquam læſiſti; numquid ego meritò timere debeam diem illum, quo coram ſupremo Iudice, quem toties offendi, mihi erit comparendum? Si tu in tãtum horrueris tubam illam humanam; quis non horreat diuinam, quâ omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem Filij Dei.* Pręclarum, & verè imitandum Regis exemplum. Refert Bernard. de Buſto in ſuo Roſario. item Spec. Exempl.

IVRAMENTVM, PERIVRIVM.

IESVS CHRISTVS.

IVRAMENTVM, quod omnis controuerſię eſt finis, cum reuerentia adhibitum, licitum ſemper fuiſſe & ſanctum, ex vſu omnium gentium & tribunalium euidenter conſtat. quamuis in vanum & ſine cauſa vſurpatum, reprehenſibile ſit: obligans nihilominùs, in re honeſtâ, iurantē. Significauit vtrumque Euangelij auctor CHRISTVS, dum viſis turbis in montem ſecedens, eas doceret, inquiens: *Ego autem dico vobis non iurare omnino, neque per cælū, &c. Sit ſermo veſter, Eſt, eſt; Non, non. quod autē his amplius eſt, à malo eſt.* Quo loco non vetuit ne quis iuraret (vt noſtri Anabaptiſtę fingunt) ſed duos Phariſæorum errores correxit, qui putabant quauis occaſione iurandum per creaturas; & tale iuramen-

tum non esse obligatorium. Dicit ergo nullo iuramento iurandum, nisi necessitas compellat. quia quod extra necessitatem adhibetur, à malo, id est, diabolo est introductum: vt explicat Maldonatus. Matth. cap. 5.

D. LVDOVICVS FRANC. REX.

Huius doctrinę sedulus imitator iste, frequenter dixisse cōmemoratur: *Libens lubensque candentis ferri adustionē paterer, si iuramenta eo pacto regni mei finibus proscribere possem.* Audiuit hæc qui vitam eiusdem conscripsit Ionuilus, & refert cap. 83.

IDEM.

Eodem auctore accepimus, dum ad pactum cum Saracenis de captiuorum redemptione stabiliendú, genus quoddam iuramenti pietati Christianæ dissentaneum exigerent, recusasse se eâ formâ iuraturum. Instantibus verò Proceribus, eo pacto iuraret, nisi captiuos omnes periculo vellet expositos; *Integrum*, inquit, *eis sit facere quod lubet: ego malim certè pius Christianus occumbere, quàm irato Deo beataq; Virgine vitam ducere.* Ibid. cap. 46.

MARCELLVS II. PONT.

Et is Pontificatu inito, rogatus à Cardinalibus, vt de more illi diplomati subscriberet, quo iuramento obligaretur, se certum tantùm Cardinalium numerum assumpturum; ratus non esse sufficientem iurisiurandi necessitatem, renuit, dicens: *Re id præstiturus sum, verbis nolim.* Onuph. Panor. in Vita.

CONSTANTINVS MAG. IMP.

Iurauerat apud illum Arrius, se numquam eis opinionibus adhæsurum, propter quas eum Alexander Episc. Ecclesia eiecerat. Libertati itaque ab IMPERA-

peratore restituitur, hoc dicto: *Si recta est fides tua, benè iurasti: sin' autem impia, & tamen iurasti, Deus de cælo de te ferat iudicium.* & ita Imperatore eluso, abiit: at Dei vltionem non euasit. Theod. lib. 1. Eccl. hist. cap. 14.

Ivtha Othonis II. filia.

Exemplis quæ de Iuramento scribere cœpimus, Ivtha Othonis II. filia finem imponet. Nutriebatur apud Ratisponam in Cœnobio religiosarum virginum. Vnde eius fama permotus Vdalrici regis Bohemiæ filius, eam vi rapuit, & matrimonio iunxit. Detestatus illud facinus Imperator, iureiurando affirmat exercitum se in Bohemiam ducturum, & Vdalricum, eiusque filium pœnas sceleris daturum. Castra mouét, hinc Otho, illinc Vdalricus: cùm Ivtha (victo magnitudine periculorum muliebri pauore) per media tela patris colloquium, priusquam furor ardeat amplior, exposcit. Impetrat non alloquium tantùm, sed & pacem: at iusiurandum quo se obstrinxerat, vrget pater. Cui illa; *Vana est religio quæ sceleri locum facit. vim criminibus sacramenta non addunt.* Prudenter notabat iuramenta impia seruanda non esse. Munsterus de Germ. lib. 3. cap. 499.

IVRISPRVDENTIA.

Petrvs Aldobrandinvs, Card.

Ivdicibus, qui Ivris scientia carerent, Midæ auriculas affingebant veteres. neque aliud ad stolidos iudices ornamentum deuenire potest. Quantum verò Reipub. vtilitati, imò & necessitati, conferat hæc scientia; docuit Cardinalis Aldo-

BRANDINVS. Ille enim, *Facillimum est*, inquiebat, *sine Iurisprudentia ius ipsum peruertere: difficillimum etiam ius dicere, nisi cognoscatur.* Henricus Farnes. suprà.

IDEM

Iuris scientiam in Actione magis quàm cognitione consistere dicebat. Rogatus namque, quē inter Principes maximè iustum existimaret; *Eum*, ait, *qui vitæ potiùs exemplo populum, quàm vocis testimonio instruit.* Ibidem.

IVSTITIA.

S. PAVLVS APOSTOLVS.

COmmendemus etiam virtutum omnium dominam atque Reginam IVSTITIAM. sine quâ (vt habet Cicero in Officiis) nihil præclarum, nihilque laudabile homini euenire potest. Vnde eam in seipsum exerceri optabat Gentium Doctor PAVLVS: qui Festo se roganti, an Hierusalem ascendere vellet, & ibi iudicari; fortiter respondit: *Iudæis non nocui. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori.* Act. cap. 25.

LIBERIVS EPISCOPVS.

Require IVDEX, IVDICIVM.

MARTINVS V. PONT.

Nullum tam crebrò, quàm IVSTITIÆ nomen ex eius ore prodibat. vnde sæpiùs ad Satrapas suos, vrbiumque Rectores, illud regij Vatis vsurpabat: *Diligite iustitiam, qui iudicatis terram.* Plat. in Vita.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Veritatis testimonio inductus, solitus est dicere: *Neque Iustitia sine Principis auctoritate, neq; Principis*

cipis auctoritas sine Iustitia quidquam valet. Nihil enim aliud est IVSTITIA, quàm vis & robur Atlantis, quo mundum suis humeris sustentat. Henr. Farnes. suprà.

IDEM

Interroganti, quid de Iustitia sentiret; respondit: *Ars est & viuendi & vincendi.* illa quippe

——— Vtilibus rectum praponere suadet,
Communesq́; sequi leges, iniustaque numquam
Largiri sociis.

Ibidem.

FREDERICVS & RVDOLPHVS IMP.

Vide CLEMENTIA, & MANSVETVDO.

ALPHONSVS ARAGONIVS

Æqui cultor iustissimus persæpè in ore habebat: *Principes qui Iustitiam negligunt, persimiles sunt illis, qui morbo comitiali laborantes, cadunt.* Sciebat enim animæ nutrimentũ esse Iustitiam: quâ à Principe sublatâ, nihil ei superesset ad veram vitam. Panor. & Æn. Syl. de Dict. Fact. Alphonsi.

IVSTINVS BYZANTII IMP.

Inter priores haud indecorè se offert IVSTINI Imperatoris, licet æuo longè prioris, virtus. Cùm enim esset corpore morbido, ac rarò ius diceret, iniuria & lites creuerant. quid ageret? Præfectum plena potestate ad coërcendum deputat. Qui sumptis factæ potestatis infulis, pro Tribunali sedebat. accusatur primò vir nobilis, & in Aula gratiosus. Is spernit se sistere, & in Aulam pergit. Pergit etiam Præfectus, & ad Principem (apud quem hic reus) intrepidè querelas defert, & simul insignia acceptæ potestatis. Hîc Imperator, non secùs ac Vespasianus olim, *Tu,* inquit, *quod es, esto: & ius tuum in me,*

 quidni

quidni meos? exerce. Duc, si peccaui, sequor: duc, si quis hîc alius, sequetur, vel trahetur. Præfectus oculos & manus in Senatorem conicit, eumque iudicio conuictũ verberibus afficit, & magno ære mulctat. Ita paucis diebus vim & vitam Iustitia recepit. Coll. ex Mon. Polit. I. Lips. cap. 10.

LABOR.

AGATHON ABBAS.

AMplectimur illud, sine quo nihil mortalibus dedit vita, vẽdidêre dij: cuius memoria dulcis, finis iucũdissimus. de quo interrogatus aliquãdo AGATHON, vtrùm antecelleret laborẽ custodia interior, an verò è cõuerso; respondit: *Homo arbori similis, cuius velut folia, sunt labor corporalis; fructus, custodia interior.* In Vitis SS. PP.

DOROTHEVS MONACHVS.

Huic etiam solẽne quotidie lapides ad mare colligere, è quibus annuatim hospitium fabricabat ægrotis. Cui dum quidam diceret, Cur in tantũ conficis corpus tuum? *Quia*, inquit, *me illud occidit.* Sciebat enim (vt est apud Faustum Andrelinum in distichis) quòd

Corrumpant forti celsas cum pectore mentes
Otia plumoso desidiosa toro.

Sozom. Trip. hist. lib. 8. cap. 1.

S. EPHRÆM.

Nullus etiam hunc LABOR deterruit, quem tam seria vox commendat & ornat. ita enim Religiosum consodalem affari solitus: *Ne molestus tibi sit labor: nam multi etiam nihil agentes, à negligentiâ & torpore turbati sunt. Disce igitur operans, ne discere*

cogâre

cogâre mendicans. Idem in illud, Attende tibi, cap. 5.

S. EVSTACHIVS.

Missos à Traiano milites, hospitio & conuiuio excepit: hospiti verò pro solutione solicito; *Ne verreâre*, inquit, *mea seruitus & hæ manus exoluent mercedem.* Quàm benè cum Apostolo de se dicere potuit, Nullius vestem concupiui, sed ad ea quę mihi opus erant, ministrauerunt manus istæ. Sur. tom. 6. in Vita.

SENEX ANONYMVS.

Sciscitanti cuidam, quid esset humilitas, quæve eius viæ; dixit: *Humilitas magnum quid est & diuinum; via verò eius, Labores corporei.* Doroth. Doctr. 2.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Quis hîc ALPHONSO aditum præcluserit? qui à Matthæo Siculo notæ pietatis viro reprehensus, quòd propriis manibus laborasset; subridés, *Numquid*, ait, *Deus & Natura, nequidquam Regibus manus contulere?* Panor. lib. 2. de Gest. eiusd.

IDEM.

Venerat ad eumdem Senior, non modico vino madidus. qui, vt intemperantiam suam excusaret, dicebat: Verè lac senum est vinum. Cui ille subiunxit: *Sed Regum cibus est honos; quem dij immortales non otio aut luxu, sed improbis laboribus & multo sudore homini vendunt.* quia, vt rectè C. Manilius,

——— longa dies acuit mortalia corda,
Et Labor ingenium miseris dedit: & sua quemque
Aduigilare sibi iussit fortuna premendo.

Ibidem.

LAVS.

IOANNES PONTIFEX.

QVod rebus fortiter gestis honesta subsequatur commemoratio, admodum LAVDABILE dicebat Seneca. & quamuis omnem laudem abominati sint viri sapientes; nihilominùs IOANNES PONTIFEX, cùm immodicè à quodam laudaretur, *Etsi*, aiebat, *plurima mihi affingat, multùm tamen hac laude oblector*. Cur ita? quia per eam monebatur, qualis esse deberet. Æn. Syl. lib. 1. de Gest. Alph.

S. GREGORIVS PP.

Magna etiam fuit huius erga laudantes se modestia. nam cuidam se mirificè extollenti respondisse fertur: *Deum precare frater, vt his quæ de me prædicas, dignus efficiar: sicut & tu dignus es, cuius opinio improbari non debet. Quare licet me tua commendatione inferiorem agnoscam, charitati gratias ago.* Ita prudentiss. PONTIFEX & laudanti se satisfecit, & humilitatis limites non excessit. Ioan. Diac. lib. 4. cap. 62.

S. CONSTANTIVS MONACHVS.

Haud parum est & exiguum, esse laudabilem, & laudari nolle; sed arduũ & excelsum. Quo in genere emicuit supra alios CONSTANTIVS Anchaonitanæ Ecclesiæ MONACHVS. nam cùm è longinquis terris quidam, eum videndi gratia, aduenisset, ostensumque sibi despexisset, eò quòd staturâ esset pusillâ & breui, (quasi corporis vitium animi virtutibus officere posset) irrisorem suum osculo excipiens, *Quàm lætor*, inquit, *quòd tandem nactus sim hominem, à quo iure paruipendendus existimor. Ego sanè*

vt habitu, ita & virtute pusillus sum. Quo facto dictoque satis declarauit, quantum ab humanæ gloriæ concupiscentia abesset, qui sic exultabat contemptus & irrisus.

Sic qui fauoris gloriam veri petit,
Animo magis, quàm voce laudari volet.

Greg. Dial. lib. 1. cap. 5.

CONSTANTINVS MAGNVS.

Et hunc beatum dicebat quidam Antistes, qui hîc in terris dignus esset, cui rerum summa committeretur, quique in cælis cum Dei Filio regnaret. At is eiusmodi sermonem indignè ferens, *Noli*, inquit, *hæc verba in vanum fundere: Deum potiùs orato, vt & in hac & in futura vita, eius famulatu inueniar dignus.* Euseb. de Vita eiusd. lib. 4. c. 48.

ALPHONSVS REX ARAG.

Etiam inter hos sibi locum & laudem vendicat ALPHONSVS. Mirum in modum eum extollebat è Proceribus vnus, quòd esset regis filius, regis frater & nepos. verùm ille: *Nihil minori apud me loco est. Laus enim illa non est mea, sed maiorum. à me itaque eliciendа, si qua erunt ornamenta.* Panorm. lib. 2. de Alphonso.

IOANNES HVNIADES.

Simili mente iste. Vocauerat Huldricum Ciliæ Comitem, ad se veniret in castra. at is renuit; Egon', inquiens, Comes & Princeps ad te hominem nouum? Erat enim IOANNES non ita pridem in nobilium collegium adscitus. cui ille: *Non tuis maioribus, sed tibi me comparo: quamquam nec illis cedam, qui pugnando pro Christiana religione nobilitatis titulo accepto, maius lumen posteritati meæ comparaui.* Significabat cum Alphonso, gloriosius à seipso inclarescere,

rescere, quàm ab auis atauisque suæ claritatis radios desumere. Panorm. suprà.

CAROLVS V. IMP.

Vide Apophth. de ADVLATIONE.

LECTIO.

S. CYPRIANVS.

PERLEGE *quodcumque est memorabile,* monet Ausonius: *& vt tibi prosit,* inquit,

Conditor Iliados, & amabilis orsa Menandri
Euoluenda tibi. - Et verè nihil adeò ad morum vitæque instituendæ rectam rationem facere, ac lectionem clarissimorum Scriptorum, auctor est cum aliis CYPRIANVS. Qui in Tertulliani lectione ita fuit assiduus, vt nullo vmquam die ab eâ vacaret: & Paulo Scribæ crebriùs diceret, *Porrige magistrum,* nempe Tertullianum. Hier. in Catal. vir. Illust.

S. BERNARDVS.

Ille Prophetarum & Apostolorum scripta, quibus inhærebat assiduus, magno in pretio habebat. &, *Verè,* aiebat, *hi sunt fontes veritatis, quibus per deuotam meditationem inhærendo plus proficiunt homines, quàm longos commentarios euoluendo.* Proinde apud amicos iocari solitus, *Nullo ego, præterquam quercubus & fagis, magistro sum vsus.* Auct. vitæ, lib. 1. cap. 4.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Vide Apophth. de DISCENDI CVPIDITATE, LIBRIS, *&c.*

LEX.

PIVS V. PONT.

AD LEGES me conuerto, ſine quibus nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerú natura omnis, neque mundus ipſe diu poteſt. quas non ita ab omnibus æqualiter obſeruari, quę tamen omnes æqualiter obſtringebant, indoluit quandoque PIVS V. PONT. & veterum illud vſurpabat: *Leges ſunt velut aranearum telæ, quibus muſcæ irretiuntur, quaſque hirundines perrumpunt*. Hinc vulgus etiam non ineptè per aranearum telas ac retia, Hieroglyphicè, Legum notat inæqualitatem. Auct. Serm. mem.

PIVS II. PONT.

Haud aliter iſte, licet ætate in hoc ſacro ordine prior, dixiſſe fertur: *Leges ſanctæ ſunt, & vaganti fræna licentiæ imponunt: eæ tamen in plebem vim habent, in potentes mutæ ſunt.* Platina in Vita.

LIBERIVS PONT.

Ille item Conſtantio Imp. ſibi dicenti, hæreticarum Eccleſiarum communionem amplecteretur, & ſic Romam, quâ exulabat, rediret; reſpondit: *Iam Romæ fratribus valedixi. nam leges Eccleſiaſticas obſeruaſſe, pluris faciendum cenſeo, quàm Romæ habuiſſe domicilium.* Theod. lib. 2. cap. 17.

LAVACRIVS PRÆSES FRANCIÆ.

Neque tantùm Legum obſeruantiam in pretio habuiſſe laudem meretur; ſed & iniquas pręcauiſſe, ſuam gloriam habet. Ita Ludouico XI. Gall. Rege exitium Curię Pariſiorum minitante, niſi latas à ſe leges iniquiſſimas promulgarent & approbarent; re intel-

intellectâ, Regem adeunt Patres. quos cùm ille rogaret, Quánam de causa huc aduenistis? aliorum nomine LAVACRIVS, *Ut mortem*, respondit, *oppetamus potiùs, quàm iniquas leges ferri patiamur.* Rex tali responso permotus, leges scriptas sua manu dilacerauit. Bodinus in Method. Hist. cap. 6.

CAROLVS MAGNVS.

Quid verò ante illum CAROLVS; quem fortitudo, constantia, pietas, MAGNI nomine apud posteros decorauit? Ille capulo cui insignia propria insculpta erant, edicta signabat. dicebat enim; *Eiusdem est & confirmare & defendere leges.* Corozet. de Dict. Fact. memorab.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Æquissimum autem esse illud Ausonij,

Pareto legi, quisquis legem sanxeris.

ostendit suo dicto ALPHONSVS. cui frequens in ore: *Ineptè agunt Principes, qui aliis honestè beateq; viuendi leges proponunt; ipsi verò nihilo temperantiores melioresque se præbent.* Panor. lib. 5. de Gest. eiusd.

LVDOVICVS XII. GALL. R.

Et ille, cùm Subpręfectum Aurelianensem, quocum familiariter fuerat vsus, quemque sępiùs iniustitiæ reum liberarat, capite damnasset; admirantibus nonnullis, *Contendi*, inquiebat, *priuatus pro amico: regnum adeptus, leges tueri debeo.* Non ignorabat, quòd

Inde datæ leges, ne fortior omnia posset,
Cœptaque sunt purè tradita sacra coli.
Exuitur feritas, armisque potentius æquum est.
Et cum ciue pudet conseruisse manus.

Annales Franc.

VITOL-

VITOLDVS LITVANIÆ DVX.

Alia mente VITOLDVS. cui pro deliciis erat, differentem ſe moribus & habitu à popularibus præbere, ac dicere: *Plebs legi, Principi lex ſubiecta eſtô.* quaſi magiſtratum, vtpote legum cuſtodem fideliſſimum, nō deceat primùm imperatis parere, vt ſubditi ad eorum imitationem incitentur.
Æn. Syl. Comm. in Res geſt. Alphonſi.

LIBERALITAS.

LEO X. PONT.

NOn ita claudenda eſt res familiaris, vt eam aperire nō valeat BENIGNITAS; nec ita reſeranda, vt omnibus pateat, inquit in Officiis eloquentię pater. ſed conſiderandum, vt pro dignitate cuique tribuatur. Ad cuius rei gloriam ardentiùs nemo anhelauit LEONE X. PONTIFICE, cuius egregia illa vox: *Principis loco indigni ſunt, qui fortunæ muneribus beneficâ manu vti neſciunt.* Quare meritò ſuum etiam Proculeium hoc verſu celebrat Horatius:

Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente ſolui
Fama ſuperſtes.

P. Iouius in Leon. x. lib. 4.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Rogabatur ille, quódnam beneficium exiſtimaret maximè gratum; & reſpondit: *Quod non fuit petitum.* præclarè certè. Quò enim quis ſua ſponte impenſiùs benefacit, eò magis naturam immortalium deorum attingit. quia

Gratia

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia namque
Cùm fieri properat, gratia grata magis.

Henricus Farnes. suprà.

IDEM

Dicere solitus, *Principum* LIBERALITATE *Musas esse pascendas.* Musæ enim quæ honesta, non quæ quæstuosa, sequuntur. Ibidem.

CAROLVS IX. F. R.

Erat hic inter Principes sui æui munificentissimus. Qui reprehensus quòd pecunias non daret, sed profunderet; *Regem*, aiebat, *in dando facilem esse oportet. Nam populus fluminis instar pecunias in fiscum ceu ad Oceanum defert.* Annal. Franc.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Quid & ALPHONSVM loquar? Res pernota est, bonum fuisse & prudentem; sed & liberalem, dicta eiusdem & facta loquuntur Deferebatur ad eum summa decem millium aureorum, cumque ex adstantibus quidam se eâ beatum fore diceret; *Accipe*, inquit ALPHONSVS, *quantacumque ea est, & beatus esto.* Verè huic dicere poterat, quod alteri accommodat Ouid. in Fastis:

Quid moror, & variis onero tua pectora causis?
Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.

Panorm. lib. 4. de Gest. Alph.

RICHARDVS BRITANNIÆ REX.

Eadem laude clarus RICHARDVS. qui cùm apparato conuiuio aduerteret duos equites attentiùs colloqui, & vasa quædam sumptuosiora adspicere & mirari; accessit, & quibus de rebus verba facerent, sciscitatur. confitetur vnus; Dicebamus, ait, voto nostro tum demum fore satisfactum, si duo ex hoc vasorum numero nobis obtingerent. Cui Rex

subri-

ſubridens; *Ne ob id contenti eſſe deſinite, en vaſa hæc veſtra ſint*. An non hîc de illo exclamaret Claudianus, quod de Eutropio;

Nil negat, & ſeſe vel non poſcentibus offert?
Bap. Fulgoſ. lib. 4.

IDEM.

Natalitiis Saluatoris, dum ſacellum auro gemmiſquè exornari curaſſet, & Aquenſis Antiſtes Bonefacij Pont. Legatus in eo rem diuinam peregiſſet; iamq́ue paramenta veſteſque pontificias exueret; REX nihil de ornamentis amoueri iubet, apprehenſaq́ue Legati manu, *Æquum*, ait, *mihi non videtur, Pontificium Legatum alienâ veſte ornamentisq́ue ſacrificare: quare quidquid in hac æde eſt ornamentorum, tuum eſto.* Ibidem.

CAROLVS V. IMPERATOR.

Huic in hoc virtutis ſplendore ſimilis CAROLVS. cuiũs illa vox: *Regis Liberalitas aptiſſimè cum Sole conuenit: nam velut is indurat lutum, & emollit ceram; ita hæc quorumdam animos emollit, quorumdam indurat.* Collig. ex Cyt. in Orat. de Vita eiuſd.

LIBERE DICTA.

S. PAVLVS APOSTOLVS.

MVltos in dicendo commendauit gratia & venuſtas, pleroſque commendat & iuuat audacia & libertas: præſertim ſi is qui dicit, iuſtè & cum ratione dicit. quo modo feciſſe APOSTOLVM PAVLVM Sacræ teſtantur litteræ: dum enim in carcerem miſſus, & cæſus ob ſanatam puellam Pythoniſſam, tandem per magiſtratum dimitti iuberetur; *Cæſos*, dicebat, *nos publicè, indemnatos, homines Romanos,* *miſe-*

miserunt in carcerem; & nunc occultè nos eiiciunt? Non ita, sed veniant, & ipsi nos eiiciant. quasi dicat, Veluti nos publico probro affecerunt, ita & publicè nos inculpatos & insontes ostendant. Actor. cap. 16.

IDEM.

Quin idem in concilium productus, cùm se bonâ conscientiâ ante Deum vsque in illũ diem conuersatum diceret; Princeps Sacerdotum Ananias os eius percuti iussit. Ad quem PAVLVS, *Percutiet te Deus paries dealbate,* inquit. *Et tu sedens iudicas me secundùm legem, & contra legem iubes me percuti.* Actor. cap. 23.

S. ANASTASIVS EPISC.

De ANASTASIO autem accepimus, interrogatum, cur ita pecunias suas profunderet, per cauillationem liberè respondisse: *Ideò, ne à communi pernicie Iustino auferatur.* Niceph. Call. lib. 17. c. 36.

PRÆTEXTATVS ROTHOMAG. EPISC.

Erat Fredegundis Franciæ Regina, improbitatis omnis & inhumanitatis sentina. Hęc PRÆTEXTATVM PRÆSVLEM, cui eximiam virtutem & vitę innocentiam inuidebat; lethali vulnere percuti iusserat. ac mœsta (vt simulabat) accurrit (crediderim, vt oculos in eius angore pasceret) questus & iram miscuit, quòd in talem virum patratum esset scelus, & auctor lateret: at PRÆTEXTATVS vicinâ morte liberior, *Minimè*, inquit, *latet, fateor me eius scelere percussum quæ reges occidit.* Per dolum quippe Chilpericum maritũm suum occidi curauerat. I. Lips. Mon. Pol. lib. 2. cap. 2.

IOANNES PAYNVS PRESB. ANGLVS.

Fuit hic ex iis, quos Angliæ laniena sub Elizabetha

betha absorpsit: qui dum Eleoti cuiusdam testimonio, læsæ Maiestatis reus denuntiaretur, liberè & impauidè; *Est*, ait, *contra legem diuinam & humanam, vt vnius infamis hominis testimonio reus condemnetur.* Martyrol. Angl. an. 1582.

S. PELAGIA.

Quid verò viros hîc persequor? quasi hac dicendi libertate constantiaque caruerit fæmineus sexus. Vnicam PELAGIAM propono, quæ ad bouē æneum condēnata, ac iussa à Diocletiano vestimenta exuere, magna voce eum appellans; *Recordare*, ait, *vxores pellicesque tuas eadem quâ ego carne indutas.* vestibusque reiectis, nuda ad succensam machinam properauit. Metaphrast. in Vita.

SIGISMVNDVS IMP.

Ciuilia adscribam, & inter ea primùm SIGISMVNDVM IMP. Dum namque quidam Constantiæ omnem libertatem ademtam quereretur, inquiebat: *Secùs se res habet. Quin si deesset hîc summa libertas, tu numquam tam liberè loquereris.* Indicabat magnę libertatis signum, liberè posse loqui. In dictis Sigism. apud Æn. Sylu.

MILES ANONYMVS.

Graue illud & serium. iocosum hoc à Ducis Saxoniæ milite profectum:

Tempore quo bellum cum Cæsare Saxo gerebat,
Seria festiuo hæc res fuit acta ioco.
Bellica Saxonici quidam Ducis arma secutus
MILES, *ab aduerso milite captus erat.*
Ex quo Cæsareus cupiens resciscere Princeps,
Esset quanta Ducis copia, quanta manus?
Ille suis aquilam qui territat ensifer armis
Saxo tuus, quantum roboris, inquit, habet?

MILES *ad hæc*; Demiror, *ait*, cur talia quæras:
Cum Duce luctatum méne fuisse putas?
Georg. Sabinus in Epigramm.

LIBERTAS.

MATTHIAS CORVINVS.

LIBERTATIS (cui proprium testatur Cicero, sic viuere vt velis;) portum ingredimur. & quis inter homines non libens eum subeat? MATTHIAS CORVINVS Ladislai Regis Bohemiæ filius, cùm in Georgij Pogiebraci (qui postmodum regno successit) potestatem deuenisset, multoq; apud eum tempore, non indecoro tamen carcere, detineretur: tandem ad Hungariæ regnum adscitus est. mittuntur nūtij in Bohemiam. Quibus auditis, Georgius adolescentem regium sibi cœnanti, præter morem, ex imo loco assidere iussit. eoque percunctante, & attonito cur ita id fieret; Quid, inquit Rex, mihi exsolueris MATTHIA, si læti nuntij te reddidero certiorem? Cui ille: *Nihil mihi, ô Rex, libertate aut lætius aut gratius euenire potest; quam si concesseris, me æternùm tuo honori deuinctum scito.* Verè & scitè Comicus:

Liber captiuus aui ferè similis est.
Semel fugiendi si data est occasio,
Satis est. numquam pòst illum possis prendere.

Munsterus de German. lib. III. cap. vlt.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Verùm longè alia Sapientibus LIBERTAS, non corpus tantùm, sed & animum afficiens: de qua locutus aliquando ALPHONSVS perhibetur. Percontanti namque quísnam foret liber; assumens illud

Hora-

Horatij, aiebat : ——— *Sapiens, ſibique imperioſus,*
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
In Dictis Alphonſi.

LIBIDO.

S. WOLSTANVS EPISC. WIGORNIENS.

Q*Væ ruit in vetitum damni ſecura* LIBIDO, paucis perſtringenda ; & quomodo eam in ſe extinxerint viri ſancti. quorum pleroſq; licet alium in locum tranſtulerimus, prodeunt tamen hîc in ſcenam nonnulli, quorum ductor ſit WOLSTANVS ANTISTES: in cuius concupiſcentiam dum matrona quædam nobilis exardeſceret, in tantum vt reſiſtere tentationi nequiret, eiq; ſuum deſiderium manifeſtaret, ille, ſermone interrupto, factoque crucis ſignaculo, *Fuge*, ait, *comes Laſciuiæ, Mortis filia, vas Satanæ.* eique alapam ſummo niſu inflixit, & ſic velut alter Ioſeph, laſciuiam muliebrem animo reſpuens, manu compeſcuit. Sur. tom. 1. in Vita.

S. VRSINVS PRESBYTER.

Mirus & magnus in hoc pugnæ genere VRSINVS. qui, dum poſt legitimum cum coniuge diuortium, Nurſiæ preſbyter ordinatus eſſet, ita ab eâ erat alienus, vt nulla ex cauſa, ne ad colloquium quidem eam admitteret. Annis autem 40. in tanta continentia conſtantiaque tranſactis, cùm graui morbo correptus, animam exhalaſſe putaretur; aduenit ipſa, & admota ad nares aure, periculum faciebat an adhuc ſpiraret. res mira. Senſit mulieris attactum, qui ſe vix ſentiebat: & à ſe abſens, mulieris præſentiam conſiderabat. Atque hanc vocem inexpectatò

edit: *Recede mulier, nondum penitùs extinctus est ignis, tolle paleam.* In Vita.

S. EPHREM ET MERETRIX.

Vide OCVLORVM CVSTODIA.

S. FRANCISCVS.

Quid verò Minorū Pater & Institutor S. FRANCISCVS? Cùm summâ curâ vtriusque hominis puritatem seruaret, circa conuersionis suæ primordia, brumali tempore in fossam glacie plenam se collo tenus quandoque mergebat, vt & domesticum hostem superaret, & candidum sui pudoris velamen à voluptatis incendio præseruaret. &, *Tolerabilius viro spirituali incōparabiliter fore* asserebat, *magnum sustinere frigus in carne, quàm carnalis libidinis ardorem vel modicum sentire in mente.* Vnde cùm grauis eum carnis tentatio apprehendisset, mirus castitatis amator, depositâ veste, flagello è funibus contexto, in suum corpus desæuiebat; *Eia*, inquiens, *frater Asine, sic te decet manere, sic subire flagellum. Tunica religioni deseruit, sanctitatis signaculum præfert: furari eam libidinoso non licet. si quò vis pergere, perge.* S. Bonau. in Vitâ, cap. 5.

S. LVDOVICVS EPISC. TOL.

Non hominis, sed Angelica putari debet continentia, qua ornatus fuit TOLOSANVS PRÆSVL. Detinebatur obses in carcere adhuc ętate florens: cúmque custodes suaderent, vt carceris dolores mulierum amplexu solaretur; pro monstro eam vocem accipiens, *Nónne satis est*, inquit, *corpus meum à vobis captum detineri, an animum quoque vinctum vultis? Absit, vt hoc meum corpus Deo dicatum, velociter abeunte adulterem voluptate.* summotoq; improbo homi-

homine, auerſum ab omni Venere animum declarauit. Ex Vita eiuſd. imp. apud Moretum, c. XIV.

S. LVCIA VIRGO.

Verùm & in fæminis tanto hæc laus erit illuſtrior, quanto infirmior ad reſiſtendum ille ſexus. Et quidem virginitatis flos & ornamentum LVCIA, ſenſerat ob oculorum pulchritudinem ſuæ virginitati periculum imminere, quòd eos maximè expeteret inſana Tyranni libido. Illos itaque eruit, & ad Tyrannum hoc dicto miſit: *Scito nihil amplius in me ſupereſſe, quo à te mihi timeam iniuriam.* verè implens illud Euangelij: Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te. Sabell. lib. 3.

Require Apophth. de CASTITATE.

LIBRI.

PIVS V. PONT.

NVllum eſſe LIBRVM tam malum, qui non aliqua ſui parte prodeſſet, dicebat Plinius. Quo factum, vt PIVS PONT. eius nominis quintus, dum apud eum quiſpiam magni pretij gēmas ſupra modum extolleret, manu in LIBROS extenſa diceret: *En in his veræ gemmæ.* Corozetus.

MARTINVS SILICÆVS ARCHIEP. TOLET.

Nec minus laudabile eſt quod de ARCHIPRÆSVLE MARTINO SILICÆO, præclaro ſuo teſtimonio adfirmat R. P. Andreas Schottus Societ. IESV Preſbyter, ſingulari eruditione & humanitate vir. Ille enim vt erat prudentia ſcientiáque clariſſimus, vnde & ſtudiorum Philippi II. Hiſp. Regis Catholici magiſter inſtitutus; dum ad bibliopolarum tabernas librorum comparandorum gratiâ ſe conferret,

ferret, haud vmquam passus eos per famulos deferri: quin ipse suismet brachiis dulce onus sustinebat. Vrgentibus verò amicis, aliis concederet; *Non fecero*, respondebat. *Libri me honorarunt, quid ni eos vicissim gestando honorem?*

PIVS II. PONT. MAX.

Sed non omnium LIBRORVM eadem est vtilitas: quidam enim licet honestatis aut modestiæ colorem præ se ferant, turpium flagitiorum veri præcones sunt: &, vt in Tuscul. Cicero, molliunt animos nostros, neruos omnes virtutis elidunt. Quod cùm non ignoraret PIVS II. PONT. & meminisset per ætatem iuuenilem excidisse sibi quædam non satis modesta, quæ sub nomine Æneæ Syluij (hoc enim ante Pontificatum gerebat) in lucem prodierant: grauiter pœnitens, hoc vnicè laborauit, vt isti veluti monstrosi partus supprimerentur: omnesque rogabat, vt posterius consilium priori temeritati anteferrent. dicebat autem: *Seni magis quàm iuueni credite: nec priuatum hominem pluris quàm Pontificem facite. Æneam reiicite, Pium suscipite.* Vos etiam Rectores, vos Patres, pestiferam hanc segetem stirpitus euellite, & memoria retinete illud Ouidianum:

Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtas:
Submoueo dotes impius ipse meas.

Guiliel. Baldesanus in Stim. virt. adolesc. cap. 13 libro 1.

IVLIANVS IMP. APOSTATA.

At verò vtilium librorum vsum & oblectamentum, veluti quoduis aliud bonum, Christiano populo inuidebat, postquam à Religione desciuisset, IVLIANVS. vtpote iam Deo exosus, cauit ne vlli Galilæorum filij (ita Christicolas vocabat) Poëtarum, Rheto-

Rhetorum, aut Philoſophorum ſcripta legere aut penes ſe retinere præſumerent. Rogatus cauſam, hanc dedit: *Quia propriis (vt eſt in Prouerbio) pennis vulneramur: ex noſtris enim armati conſcriptionibus, in nos bellum ſuſcipiunt.* Sozom. hiſtor. Tripart. lib. 6. cap. 17.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Percontanti, quínam forent optimi conſiliarij, *Mortui*, inquiebat, Libros deſignans; *ab his enim ſine metu, ſine gratia, quæ noſſe cupimus, fideliter audimus.* Æn. Syl. de Dict. eiuſd.

IDEM

Cùm de Neapolitanâ arce reſtaurandâ cogitaret, Vitruuij de Architecturâ librum ad ſe deferri iuſſit. Qui cùm totus incomptus & illigatus deferretur; *Non decet*, inquiebat, *Librum hunc, qui nos quo modo contegamur inſtruit, detectum eſſe.* quare eum vſui coaptari, & decenter veſtiri mandauit. Panorm. lib. 1. de Geſt. eiuſd.

LAVRENTIVS MEDICES.

Aliud inſuper de LAVRENTIO MEDICES, à Ioan. Brantio noſtræ vrbis Graphiario ex eiuſdem laudatione funebri obſeruatú, adiungo. Ille enim tanto amore Libros & Librorum cultores proſequebatur, vt ſępenumerò auditus ſit dicere: *Optarem ea mihi à Nicolao Leoniceno & Ioanne Pico* (viris probitate ac eruditione conſpicuis) *addi incitamenta ad emendos libros, vt neceſſariis deficientibus, ipſam tandem ſupellectilem oppignorare compellerer.* Ita diuite librorum ſupellectile gaudebat; quorú non vt pleri que tantùm ſpectaculo, ſed & ſtudio perfruebatur.

THOMAS MORVS.

Quis MORVM, vnicum ingratæ Britanniæ orna-

mentum & decus prætereat? Carceri inclusus, quòd Henrici VIII. impiis decretis dissentiret, totos dies reuoluendis piorum scriptis transigebat. Inuidit rex improbus, & librorum copiam eripi mandat. At ille, obseratis fenestris, soli Deo vacabat. Percontantique, quid ita in tenebris moraretur; *Quid me agere vultis?* inquit. *Nónne sublatis mercibus, claudenda est officina?* Libros merces appellat, quòd per illos quasuis dignitates & honores mercemur.
N. Sanderus lib. I. de Schism. Anglic. Thom. Staplut. in Vita.

ANONYMVS

Venerat ad Collegium quoddam illitteratorum hominum: quorum Bibliothecam, quæ admodum erat instructa, nisi quòd libros omnes catena vndequaque vinctos detineret, dum ingressus esset, ait:

Haud secùs ac duro fugitiuos carcere seruat
Vestra catenatos Bibliotheca libros.
Quid mirum, si nulla viget doctrina, colendi
Doctrinæ auctores hîc vbi vincla gerunt?

Ex relatis Auctori.

NOBILIS ANONYMVS.

Claudebam hoc agmen, nisi alius vt genere, ita etiam hac laude nobilis interuenisset. Hic enim non ita pridem doctam hanc mercem comparaturus, dum ad Bibliopolam venisset, & is moram soluendi pretij indulgeret, noluit eam sibi gratiam præstari; & in egregium illum sermonem erumpens, *Parum*, inquiebat, *æquum id foret. Aliarum enim mercium, quæ solùm corporis aut voluptati aut necessitati deseruiunt, pretium honestè ac tutò differatur: at Librorum, quibus animus ipse pascitur ac reficitur, præstantia, præsenti pecuniâ compensanda est.* Ita veræ

Nobi-

Nobilitatis, quæ in ſola eruditione & virtute conſiſtit, cuſtodes & magiſtros (Libros appello) æſtimare doctus, alios ſuomet, licet raro, exemplo ad imitandum prouocabat. Ex relatis Auctori.

AVLICI ANONYMI.

Diuerſi à priori illo hi. Inter aulæ ſtrepitus verſabātur aſſiduè,&,vt nobilitas ea ſolet,armorū non litterarum ſtudio inuigilabant. Vnde cùm Ioannes II.Hildesheimenſium Prçſul,illius muneris ſuſcepiſſet gubernacula, dictosq; ſuos NOBILES de Bibliotheca interrogaret, quò otio litterario quandoque ſibi vacare liceret; oſtenderunt ei armamentarium,&, *Non hîc*,reſpondent,*aliam Bibliothecam requiras oportet. Ex hac enim libros deſumes,quibus & hoſtem à te repellas, & Epiſcopatus tui iura & immunitatem conſerues*. Quàm diſpar eorum mens ab illo, qui ex libris arma & armorum iura ſe didiciſſe gloriabatur. Bruſch. in Epiſc. German.

LIS ET CONTENTIO.

PIVS II. PONT.

LITIVM & CONTENTIONVM omniū,quæ charitatis mutuæ vincula diſrumpunt, hoſtis acerrimus fuit PIVS II. PONT. quem de illis non rarò iocatum fuiſſe,auctor eſt Platina: *Litigatores ſunt aues*; *forum, area*; *iudicium, rete*; *aucupes verò, Patroni*. Platina in Vita.

CAROLVS IX. GALL. REX.

Sed & de iis qui lites proſcribere ſtuduerunt, CAROLVS NONVS in Gallia nuper fuit. Is huic prurigini ſiſtendæ pecuniarium vectigal excogitauit, illudque ita edixit: *Quicumque litem orditur, dependito*

dito in fiſcum Regium duos aureos: recipiendos ſi iure litigaſſe iudicetur; ſin aliter, omittendos. At leue nimis remedium in tam grandia & vetera mala. I. Lipſ. Mon. Polit. lib. 2. cap. 10.

LVSVS.

S. IOAN. EVANGELISTA.

HOmines quamuis in rebus turbidis, tamen ſi modò homines ſunt, interdum animis relaxari, docuit IOANNES EVANGELISTA. qui reprehenſus, quòd matura iam ætate, aliquando cum auicula tēpus falleret, iuſſit Ariſtarchulum reprehēſorem, arcum quem humeris geſtabat, aliquoties tendere. quod cùm feciſſet, & arcus remiſſior factus eſſet, eius cauſam ſciſcitatur. Qui ſe neruum arcui detraxiſſe reſpondit, ne continua intenſione inutilis redderetur. Cui extemplo IOANNES: *Et ego interdum cum aliis honeſto exercitio relaxor, vt maioribus deinde viribus, orationi & ieiunio inſiſtamus.* Appoſitè Statius lib. 4. Sylu.

——Noſtra fatiſcit
Laxaturque chelys: vires inſtigat alitque
Tempeſtiua quies. Maior poſt otia virtus.

Fulgoſ. lib. 8. cap. 8.

Require Apophth. de CLEMENTIA.

LVXVRIA.

BARNABVS PRINCEPS, ET CLERICVS.

DEo & virtuti inimicam LVXVRIAM leuiter attingemus, ne dudum illi inhæſiſſe videamur, quę velut omnis criminis ſtimulus, numquam ma-

nere

nere quietum patitur affectum. BARNABVM Principem Luxuriæ inquinamento deprauatum, reperit quandoque superueniens fortè quasi in ipso actu, ordinarius eiusdē CONFESSOR. turbatur, & pudore suffectus Princeps; Dic pater, inquit, si tecum decumbentem haberes iuuēculam, quid ageres? quod insulsum dictum salsè & prudenter reprimens, *Quid facturus*, ait, *forem, verè nescio: scio autem quid à me fieri deberet.* Auct. Serm. memor. anonym.

CACANVS PRÆFECTVS.

Singulari etiam memoria dignum quod sequitur. Erat CACANVS militiæ præfectus Imp. Carolo Magno: qui, occiso Gisulpho Foriulij Comite, de ipso solo terrisque occupandis cogitabat. at opposuit se Romilda cæsi Comitis vxor. Verùm vt erat æstu libidinum feruens, vbi CACANVM viribus & specie insignem vidisset, è muris eum vocat, vrbes & regna offert, si se ducat vxorem. Lætus hac oblatione hostis, parere per nuntium iurat. Habita ergo in suâ potestate vrbe, eaque contra datam fidem vastata, iurisiurandi memor, Romildam in coniugem accipit, vnicâ eaque primâ nocte vtitur, ac postera die 12. robustissimis militibus prostituendam tradit, & palo deinde affigi; dicens: *Tali digna honore est fæmina, quæ libidinis explendæ causâ, patriam in hostium manus tradit.* Quid hîc extollam, meritam libidinis pœnam, an iniustam contra iusiurandum CACANI seueritatem? Gaguinus lib. 4. de Reb. Gall.

Require Apophth. de ADVLTERIO, *&* LIBIDINE.

MAGI-

MAGISTRATVS.

PIVS II. PONTIFEX.

MAGISTRATVM Legem loquentem dicebat Tullius, ſine cuius prudentia ciuitas eſſe non poteſt; quorum deſcriptione omnis Reipub. moderatio continetur. ideoque magnoperè in eius delectu inſudandum. Ita PIVS II. aliquando dixiſſe commemoratur: *Magiſtratus alios mereri, & non habere; alios habere quidem, & non mereri. Dignitates autem non viris, ſed viros dignitatibus dandos.* Eſt enim ei, cui Reſpublica commiſſa eſt, neceſſaria oratio & ſapientia, vt habet lib. 1. de Legibus Cicero. Platina in Vita.

IDEM.

Vide ſuprà AFFABILITAS.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Non erat ab hac mente alienus ALPHONSVS, qui dicere ſolebat, ſi quando de Magiſtratu cõferendo ſermo fieret; *Qui aliis præſunt, tanto priuatis hominibus meliores eſſe oportet, quanto honoribus & dignitatibus antecellunt.* Panor. lib. 6. de Geſt. eiuſd.

IDEM

Interrogatus, cuínam Magiſtratum ſimilem diceret; *Coti*, inquit. *Quia veluti argentarij cote iudice vtuntur ad probandum aurum & argentum: ita Magiſtratu Reges ad hominum ingenia exploranda.* quaſi dicat, tum demùm hominis mores perſpici, ſi publicam perſonam ſuſtineat. Ibid.

FREDERICVS III. IMP.

At multa diſſimulanda interdum ad publicam tran-

tranquillitatem conseruandam,iis qui Reipub. clauum tenent, asserebat Imperator Fredericus; cui in ore persæpè:

Qui regnare volunt, multis dormire, sagaci
Multaq; consilio dissimulare solent.

Reinh. Hadam. In Instit. Princ.

Sigismundus Imperat.

Et hunc, cùm cœnanti verbosus quidam & importunus senex nimium verbis obreperet, exclamasse ferunt: *Asinorum conditio longè potior, quàm Regum: illis enim dum pascuntur domini parcunt, Regibus nemo.* Idem Alphonso tribuit Æneas Syluius.

Vide Apophth. de Affabilitate, *&* Electione.

MAGNIFICENTIA.

Petrus Aldobrandinus Card.

NEmo potest sinè re amplâ verè esse magnificus. Id enim tam augustum nomen importat. Quod cùm non ignoraret Card. Aldobrandinus; rogatus, quis esset Magnificus, respondit: *Qui muros vrbis, qui Naualia, Theatra, Porticus, eaq; omnia exstruit, quæ ad communem vsum faciunt ciuitatis. Domus verò*, inquiebat, *Magnifici, non auro, non ebore* (vt sensit Homerus) *sed hostium spoliis adornanda est.* Sentiebat enim, illa esse Incontinentiæ blandimenta; hæc monumēta virtutis. H.Farnes.

Idem

Rogatus, quidnam sibi videretur maximū; *Non vinci*, inquiebat, *à beneficiis*. Illū magnificum existimabat, qui à rebus magnis non superatur. Ibid.

MALEDICENTIA.

S. BASILIVS.

QVod Bonasus animal, id homo maledicus: ille enim, si Plinio fides, quoniam cornibus implexis lædere non valet, fimum aufugiens reddit, cuius contactus insequentes adurit: ita hic, dum coràm non audet, à tergo sparsis probris, proximum contaminat. & nihilominùs percontanti, ánne maledici diligendi essent; BASILIVS respondit: *Omnino diligendi. Quia eorum operâ eam beatitudinem consequimur, de quâ Christus dixit: Beati estis cùm maledixerint vobis homines.* Collig. ex Reg. fus. disp. q. 176.

PIVS II. PONT.

Maximam quoque MALEDICENTIÆ tolerātiam in PIO II. PONT. arbitrari debemus fuisse. Numquam enim malè de se opinantes aut loquentes coërcuit. Volebat namque in libera ciuitate omnes liberè loqui. Conquerenti verò cuidam, quòd maledictis laceraretur; *De me etiam*, inquit, *qui malè sentiant, si ad campum Floræ te conferas, multos audies.* Volebat omnium Principum mores priuatorum imprudentiæ impudentiǽque subiectos esse. Platina in Vita.

FRANC. SFORTIA.

Venerat ad eum Nolanus eques transfuga, qui, vt sibi gratiam & fauorem cōciliaret, referebat Tartaliam hominem improbum omnibus maledictis eius famam dilacerasse: idque, vt sibi fides haberetur, iureiurando sæpiùs affirmabat. At SFORTIA: *Non est opus vt multum persuadendo labores, cùm Tar-*

Tartalia numquam verbum de quoquam protulerit, quin maledixerit. P. Iouius de Dict. Fact. Sfortiæ, cap. 85.

MANDATA DEI, EORVMQVE OBSERVATIO.

IESVS CHRISTVS.

QVi veram requiem post hanc vitam quærit, etiam hîc eam inter amarissimas vitæ molestias gustabit, si eius, qui eam promisit, PRÆCEPTA dilexerit. quare ÆTERNVS DEI FILIVS, quo nos coheredes haberet, rogante Thadæo postquã de se manifestando locutus esset, Domine quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo? respondebat: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Ioan. cap. 14.

IDEM

A discipulis solicitatus vt mãducaret, dicebat: *Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis.* Cumque non intelligerent, subiecit: *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius.* Innuebat veram Christiani hominis alimoniam consistere in obseruatione MANDATORVM DEI. Ioan. cap. 4.

IDEM.

Sciscitanti insuper adolescenti, Magister bone, quid faciam vt habeam vitam æternam? *Si vis*, respondit, *ad vitam ingredi, serua mandata.* Matth. cap. 19. Mar. 10. Luc. 18.

IDEM

IDEM

Dum rursus loqueretur ad turbas, mittunt mater & fratres, qui eum vocarent vt sumeret cibum. At ille nuntianti, *Quæ est*, ait, *mater mea, aut qui fratres mei?* (non negans aut cōtemnens cognationem, sed causæ præsentis, videlicet Euangelicæ prædicationis, executionem vrgens) & extendens manum in discipulos; *Ecce*, inquit, *mater mea, & fratres mei.* (quos scilicet diligo vt fratres, & honoro vt matrem) *Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.* insinuans talem sibi fore coniunctissimum. Matth. cap. 12. Mar. 3. Luc. 8.

S. HVGO EPISC. LINCOLNIEN.

Vide CONVIVIVM.

S. DOROTHEVS.

Cùm de mandatorum Dei, & præsertim eorum quæ Decalogo continentur, obseruatione, sermo apud eum fieret; *Hæc*, ait, *verè sunt vectigalia magno Regi debita: quæ, qui non persoluit, malè multatur.* S. Doroth. doctr. 1.

SABA ABBAS.

Vide GRATITVDO.

S. MARIA MATER DEI.

GABRIEL ARCHANGELVS.

SI communis omnium parens Terra, recepti seminis debitum liberali vsura suo domino refundit: quanto æquius est, vt, si ne minimam debiti portionem, quo magnæ VIRGINI magnæ DEI MATRI obstringimur, refundere possimus, grato saltem animo eius laudes dignis præconiis celebremus.

mus. Quod cùm inter homines nemo primus aggredi præſumpſerit, non inconueniens erit, ſi etiam à primo eóque maximo earumdem præcone exordiar. Salutem humani generis operaturus eiuſdem auctor & princeps Deus, prædeſtinata reparationi huic ſuæ pietatis remedia (quæ inter ipſa mūdi primordia prę ſignauerat) interueniente Angelicâ legatione, MARIÆ VIRGINI denuntiauit. vtpote quæ ſemen illud productura erat, quod ſerpentini capitis elationem ſuâ virtute contereret. Ingreſſus itaq; ad eam magnus ille heros, ſolam ſine comite, ſolam ſine teſte, cæleſtibus dumtaxat contemplationibus intentam, hoc præconio ſalutat: *Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.* Cuius dicti ſplendorem quis non videt? dum cæleſtibus donis non ornata tantùm, ſed repleta, imò exundans, eorumque largitori præſens, & ſola, præ aliis ſui ſexus benedicta, idque per Angelum, ſalutatur. Huius autem ſalutationis ſenſum Sanazarius Poëta clariſſimus eleganter expreſſit his verſibus:

——Oculis ſalue lux debita noſtris,
Iampridem notum cælo iubar, optima Virgo:
Cui ſeſe tot dona, tot explicuêre merenti
Diuitiæ ſuperûm: quidquid rectique probique
Æternâ de mente fluit: puriſſima quidquid
Ad terras ſummo veniens Sapientia cælo
Fert ſecum, & plenis exundans gratia riuis.

S. ELIZABETH.

Neque ſatis erat, ſi vno præcone Theſaurus hic mundo innoteſceret, alium inſuper ſuſcitauit immēſa illa Dei maieſtas; ELIZABETHAM. Cùm namque ad eam VIRGO pergeret, vt ſalutationis Angelicæ redderet participem, vbi limen domus tetigit,

&virginei oris clauſtra diſſoluit; diuino repleta Spiritu ELIZABETH, voce magna dixit: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Eâdem autem voce ab ELIZABETHA, qua à Gabriele benedicitur; quatenus, inquit Beda, & Angelis & hominibus veneranda monſtretur. Ibid.

DIONYSIVS AREOPAGITA.

At veniant antiqui illi Poëtæ, & multo verborum fuco depingant pulchritudinem Narciſci, Meduſæ, Deianiræ; Nympharum venuſtatem admirentur: accedant Hebræi cum illis, quos Sacræ litteræ à corporis formâ extollunt. Nihil profectò omnes illi, in comparatione huius Virginis: quam non interno ſolùm, verùm externo etiam ſplendore & pulchritudine decorauerat magnus ille Plaſtes. Hinc DIONYSIVM Philoſophum ferunt, fidei principiis per doctrinam Pauli Apoſtoli imbutum, motum famâ intemeratæ VIRGINIS, eius videndi tactum deſiderio: cumque Hieroſolymam perrexiſſet, eiuſque vultum intueretur, primùm quaſi hæſiſſe attonitum; & recepto ſpiritu, dixiſſe: *Niſi crederem in filium tuum, de quo mihi per Paulum annuntiatum eſt; tuis plantis prouolutus, vnum te diuinæ maieſtatis inſigne adorarem. Et niſi fides ſuaderet, haud crederem in orbis auctorem Deum te pulchriorem.* Verùm ille incomprehenſibile lumen inhabitat, à quo hęc Virgo, velut radius ad nos deſtinata eſt, vt illuminaret eos, quos prima mulier cæcos pepererat. Refert Bernar. de Buſto in Mariali, part. 2. Serm. 4. de Natiuit. Virg. & alij.

S. HVGO LINCOLNIEN. EPISCOPVS.

At velut inter ignes Luna minores promicat, ita hæc inter omnes ſui ſexus: vtpote à qua ſplendorem

rem hauriunt & dignitatem. Quare piè admodum & sapienter S. HVGO, *Satis*, dicebat, *à famineo sexu diligi Deus promeruit, cùm nasci de fæmina dignatus est. Nam cum viro concessum non sit, vt vel dicatur, vel sit pater Dei; hoc tamen præstitum fæminæ, vt sit mater Dei.* Sur. tom. 6. in Vita cap. 13.

ABBAS THEODORVS ÆLIOTAS.

Si ergo tanto gratiarum cumulo in terris fuerit decorata Virgo sanctissima, quantâ gloriâ existimandum est adornatam esse in cælis, vbi læta contemplatur auctorem & sponsum suum, apud quem sedula pro nobis in hoc exilio relictis intercedit. Quare cùm iucundo eius aspectu priuemur, piè admodum eam in expressa imagine veneratur Ecclesia, eiusque per id iugem & viuam memoriam seruat. Vnde refert Damascenus, Monachum fuisse in monte Oliuarum: qui, cùm à fornicationis spiritu acriter infestaretur; à dęmone, se in forma humana conspiciendum exhibente, intellexit non se liberandum ab oppugnatore spiritu, nisi imaginem quam cellulæ affixerat (erat autem Virginis Christum gestantis) venerari cessaret. quod cùm ad THEODORVM ÆLIOTAM retulisset; ille protinus: *Satiùs tibi, vt nullum sit in vrb. prostibulum quod non ingrediaris, quàm vt matrem Domini nostri adoraturum te neges.* Sciebat Virginis cultor eximius, nihil roganti matri à filio, fideli ancillę à Domino, Virgini sponsæ à suo sponso denegari. Damascenus lib. 1. de Imag. & Pratum Spirituale.

S. GREGORIVS MAGNVS.

Quo tempore sęua pestis Romanam vrbem olim miserè affligebat, GREGORIVS PONT. religiosam in die Resurrectionis supplicationem instituit; in

qua DEIPARÆ imago, à D. Luca ad viuum expressa, in publicum efferretur. Et ecce piam circumgestationem præsenti miraculo Virginis filius côprobat. quacumque enim imago deferebatur, pestilentis cæli grauitas depulsa, & optata salubritas consecuta est. Omnibus autem Deo gratulantibus, Angelus hac voce Virginem alloqui visus: Regina cęli lętare, alleluia : quia quem meruisti portare, alleluia: resurrexit sicut dixit, alleluia. Quam orationem simul ac GREGORIVS coràm audiuit, diuino Spiritu excitatus, eamdem in hunç modum côpleuit: *Ora pro nobis Deum, alleluia.* Nos etiàm te ô clemens, ô pia deprecamur : & vt vrbium Principem pestis laqueo exuisti, ita nos vitiis illigatos solue. Canisius cap. 22. Sigonius lib. De regno Italiæ.

S. WERNHERVS PVER.

Hoc in Pontifice, istud in puero non minùs illustre exemplum. Cùm Iudæi WERNHERVM PVERVM, quòd Christianus esset, miris modis discruciarent, & Vesaliensis Iudex, sui muneris oblitus, se per summum scelus ab æquitate & iustitia abduci pateretur; dum suas preces negligi PVER videret, *Si tu mihi*, inquit, *opitulari non vis, opem mihi ferat benignus Deus, & sactissima Matèr eius.* Ferat, ferat! nam

Altera iam bello ciuili voluitur ætas,
Suisque Belga viribus
Interit, ac toti debet ludibria mundo:
Heu triste fatum! quis modus
Et quis finis erit? Finis, si turbida vita,
Emancipata crimini,
Mundatur, si vindicat hanc sibi mascula virtus.
Tu Diua conantes iuua.

Lippell. tom. 2. de Sanct. mens. April.

IOAN-

Ioannes Sampenoivs.

Longum foret oratione complecti, quàm admiranda olim per suam Matrem operatus sit vnigenitus Dei filius in illis, qui eam puro affectu venerantur. Perge itaque calame, maiori quodam ore effer, quæ nostra hæc ætas sensit & vidit. Tu Diva, manum & mentem moue. Erant Auennæ (Hannoniæ opidum) furti & rapinarum accusati duo: fatentur culpam in tormẽtis, & simul falsò Ioannem Sampenoivm, cum quo aliquantum itineris confecerant, furti arguunt & cædis. Prętor nihil ambigere, eumq́ue, quò alios, in vincula & immeritam crucem adigere: & tamen quia se innoxium proclamabat, populum hortari vt Missę sacrificio intersint, in gratiam veniamq́ue criminum iam iam morituri. At Ioannes, *Imò potiùs, ô Prætor*, ait, *Dominicam orationem & Angelicam salutationem singuli recitent, honori B. Virginis Hallensis*, (quo Hannoniæ loco, summa veneratione visitur Deiparæ statua crebris miraculis illustris) *ad quam ibam. Et quoniam in innocentiâ parum præsidij est, ad illam appello, ea me tueatur.* Post dicta, carnifex hominem cruci applicat, scalis deiicit, & funem stringit. At viuit ille, donec omnibus demirantibus superuenit Ioan. Sellius, virtute & stirpe nobilis, qui innoxium hominem sibi, aut potiùs B. Virgini, cuius monitu eò venerat, donari rogat: & viuum ac illæsum impetrat. I.Lips.de Diua Hallensi, cap.22.

Ioannes cacvla militaris.

Adiiciamus quod iam pridem euenit. Orta seditione inter milites, qui Weerdtæ Campiniæ opidulo præerant custodes, Ioannes gente Lucemburgius, cacvla militaris, falsò furti arguitur. Crux

ilicò ſtatuitur, & iuxta eam, omnium voce nocens. Ille ſe fruſtrà purgare, mentemque & lumina attollere & inclamare: *Tu cæli Regina, innocentûm vindex, quæ in Hallenſi opido cultum & ædem tenes, me innocētem tuere,* Dixerat. At nil moratus tortor, eum cruci ſiſtit & adſtringit. pendebat à duplici fune. at alter rumpitur, alter idem minatur: donec eum vnus militum gladio ſecat. Ibid. cap. 31.

VIRGO ANONYMA.

Vide SANCTORVM INVOCATIO.

MVLIER ANONYMA.

Properantem adhuc tenet PAVPERCVLA quædam, religioſa tamen & pia in piam hanc Matrem. Cùm namque prope Laniacum in æde Virgini ſacra preces funderet, factum, vt cæleſtis ignis ei naſum mentumque auferret. Illa domum redit ocyùs, lachrymatur, clamat; *Hei mihi,* inquiens, *mater miſericordiæ omnes excipit, nullum ſua æde expellit, me ſolam præter: Deus qui factus es filius fæminæ, ſana me precor per fæminam matrem tuam.* Dixit, & priſtinam membrorum integritatem recepit. Ex Chronic. Anſelmi Abbat. Gemblac. manuſcr. quæ ſuppeditauit Aub. Miræus Canon. Antuerp. qui nunc ea ipſa tenebris eruit, & luce donauit.

MARITVS.

VXOR PHILONIS IVDÆI.

VIri in vxorē imperium, veluti animi in corpus eſſe oportere, olim dicebat Plutarchus: eamdemque in illis, veluti in his, naturę cōiunctionem. Ac veluti huius ornamentum eſt animus, ita illius vir. Teſtata hoc præclaro ac memorabili teſtimonio

PHI-

PHILONIS CONIVX: quæ interrogata, cur non vt mulierum genus monilibus compta & vestium varietate ornata incederet, prudenter & supra mulierem respondebat: *Potissimum pudicæ vxoris ornamentum, vir bonus & sapiens*. Non minùs sanè eleganter, quàm illa Phocionis Probi: cui semper in ore, *Meus mundus sunt præclara gesta mariti*. Æmulamini has ô matronæ; quæ spretis his ornamentis, de quibus verè vobis gloriandum, vanis & ad pompam dumtaxat exteriorem destinatis lenociniis inhæretis. Anton. Serm. de muliere forti.

EVGENIA PHILIPPI FILIA.

Vide CONIVGIVM, *&* BONVS VIR.

FÆMINA ANONYMA.

Pauperis vxor erat, sed honesti ciuis: ad illam
Vestibus & gemmis splendida venit Anus;
Cuius sacrilega ditatus fraude maritus,
Turpiter immensas accumularat opes.
Hæc ait, En quantum sum diuite splendida cultu,
Tu quid inops inopis coniugis vxor habes?
Opportuna dedit verbis responsa modestis
Pauper honorato FÆMINA *iuncta seni:*
Te decorant Tyriæ vestes gemmæque nitentes,
Fama boni decorat me sed honesta viri.

Ex Epigramm. Sabini.

MARTYRIVM.

S. PAVLVS APOSTOLVS.

NOn ita recenti pluuiâ rigatum semen incrementum sumit, veluti recenti MARTYRVM sanguine conspersa, sese erexit ac dilatauit Ecclesia. vt verè Martyrum sanguinem, semen Christiano-

rum nuncuparit Tertull. nec falsò cecinerit quidã:

Sanguine mundata est Ecclesia, sanguine cœpit,
Sanguine succreuit, sanguine finis erit.

Quod intuiti viri sancti, nihili duxerunt pro nomine IESV calamitatum mole opprimi. Ita PAVLVS, cùm monerent eum ceteri Apostoli ne ascenderet Ierosolymam, eò quòd graues eum persecutiones manerent, respondit: *Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego enim non solùm alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum, propter nomen Domini Iesu.* Act. cap. 21.

S. ROMANVS.

At ROMANVS quantùm eodem igne correptus? Lictori ceruicem iam præbebat abscindendam, & ecce nuntius qui Iuliani Imp. litteras defert, quibus ROMANVS manumittitur. An expectatis exultantis animi indicia? Minimè: sed inexpectatum nuntium molestiùs ferens, *Haud dignus*, exclamat, *erat Romanus, quem Christus haberet martyrem.* Theod. lib. 3. Hist. Eccl. cap. 16.

S. DOMINICVS.

Quid autem iste? Sicariis hæreticis sibi mortem minitantibus; *Nondum*, inquit, *martyrij gloria dignus sum: vtinam dignus aliquando euadam!* In Vita eiusdem.

S. CALLOPIVS.

Nec minùs hoc desiderio pro Christo quæuis patiendi tenebatur CALLOPIVS. cui dum pœnarum ac tormentorum quoduis genus obiiceret Tyrannus, alacri voce, vultuque; *Hoc*, inquit, *tota auiditate concupisco. Quanto me grauioribus exercueris tormentis, tanto splendidiorem mihi coronam contexes.* Sur. in Vita.

S. BA-

S. BASILIVS.

Æquali ardore ſuccenſus hic, cùm ad Valentis tribunal iudicandus duceretur, mortemq́ue minitaretur Præſes; *Vtinam*, ait, *id mihi contingat, vt pro veritate vitam effundam!* Et ecce dierum aliquot inducias maturæ deliberationi permittit: at, *Ego*, inquit BASILIVS, *cras idem ero, qui hodie: vtinam tu quoque idem!* Socrat. lib. 4. cap. 21.

S. ROMANVS MILES.

Alius à priore iſto, ſed verè etiam hoc facto dictoq́ue ROMANVS. Dum enim plumbatis & equuleo tortus cæderetur, fuerunt qui molliùs cum eo agendum dicerent, quòd nobili eſſet genere oriundus. Quibus ille: *Nequaquam nobilitatis nomine mihi parcite. Abſit vt me nobilem ſanguis parentum præſtet, aut lex curiæ: generoſa Chriſti ſecta eſt, quæ nobilitat viros.* Prud. in Hymno.

S. LVCIVS ALEXANDER.

Et hunc tacitus ſilebo? En, dum liberè redarguit Vrbicium, quòd Ptolomæum Chriſtianum indictâ causâ condemnaſſet, ad ſupplicium raptus, clamabat; *Hac ratione à malis dominis me liberandum ſcitote, & ad bonum patrem ac regem proficiſci.* Euſeb. lib. 4. cap. 17. & Iuſtin. in Apolog.

F. IOAN. FORESTVS.

Finem facerem, niſi me vnus FORESTVS teneret, quem priori ſæculo fortiter occumbẽtem vidit Anglia, & inuidit. Flammis adiudicatus, quòd Henrici iniuſtis decretis acquieſcere recuſaret, condolenti ſibi Catharinæ Aragoniæ Reginæ, cui fuerat à confeſſionibus, reſpondit rogauitq́ue: *Quæſo continuis precibus inſtantem meum agonem & certamen ſubleuate. Quo facto, nolim de conſtantia dubites. Parum*

enim decet hos canos meos, iſtis puerorum terriculamentis in cauſa Dei moueri: & virum qui 60. iam & quattuor annis vixi, mortem turpiter formidare: ac religioſum Franciſcano habitu 43. annis diſcentem & docentem terrena contemnere, non amare, & quouis conatu adſpirare ad cæleſtia. Sanderus lib. 1. de Schiſm. Anglic.

S. AGATHA.

Ad fæminas tranſeo: ſed quantus hîc etiam dicendi campus aperitur! Vna AGATHA exemplo ſit & experimento. Minabatur extrema Quintianus Siciliæ Proconſul, ni Idolis immolaret. at illa, *Deo,* inquit, *non Dæmoni ſacrifico.* Equuleo ſubiicitur, cęditur, torquetur. an eiulatus ad quos pronus ille ſexus, emiſſos deſideras? Nequaquam: ſed, *Quantum,* inquiebat, *hiſce pœnis oblector! Sicuti enim triticum non reconditur in horreum, niſi tritura ventilationeque purgatum: ita ſcio me ad patientiæ pręmia minimè peruenturam, niſi ſuppliciis purgatam.* O verum Euangelici frumenti granum; quod priùs in terra emortuum, fructum centuplum attulit! Sur. tom. 1. in Vita.

MVLIER ANONYMA

Digna item quæ cum ceteris collata, ſplendoris ſui radios hîc etiam emittat. Edeſſæ in Meſopotamia Valentis decreto cautum erat, ne quis ad Baſilicam die poſtero accurrere præſumeret, niſi & eâ & vita ſimul cedere vellet. Taceo quid à viris eâ tempeſtate præſtitũ: certè MVLIER orthodoxa, natum manu trahens, citato curſu, ad dictam Baſilicam properat. Indignatus Præfectus, eam duci ad ſe iubet. Et quid, inquit, mulier tam indecenti greſſu curris? ánne decreti noſtri es conſcia? omnes videlicet

delicet neci dandos, qui in illa Basilica reperientur. *Et hoc est*, respondit illa, *quod me euocat; hæc properationis causa, vt etiam inter eos inueniar.* At quò paruulum trahis? instat. Illa, *Eodem*, ait, *vt & ille martyrij fiat particeps.* Maluit certè pia Mvlier mortē cū prole pro Christo oppetere, Deoq; iuge cum Abrahamo sacrificium offerre, quàm se impiis Præfecti legibus submittere. Hist. Trip. lib. 7. cap. 32.

S. Theodora virgo et martyr.

Require Apophthegmata de Animi fortitvdine, *&* Fide erga Devm.

MATRIMONIVM.

Iesvs Christvs.

Honorabile Connvbivm à Deo in Paradiso institutum, sine quo humana societas consistere diu nequit, breui compendio perstringimus. Cuius bonum paucis insinuauit Christvs Dominvs, dum Pharisæis calumniandi animo accedentibus, rogantibusque multa de libello repudij à Moyse concessi, Matrimonium ad primam institutionem reuocasset. dicebat enim: *Quod Deus coniunxit, homo nō separet.* distinctè matrimonialis vinculi indissolubilitatem pronuntians. Mat. c. 19.

Idem

Cùm plurima de Matrimonij nexu dixisset, Discipuli quasi stupefacti; *Si ita est*, inquiunt, *causa hominis cum vxore, non expedit nubere.* Qui respondit eis; *Non omnes capiunt*, id est approbant & admittunt, *verbum istud; sed quibus datum est:* scilicet, speciali gratiæ dono. Benè Hieron. lib. De viduis: Copula nuptialis non est quasi copula vitanda, sed

quasi necessitatis sarcina declinanda. Nam, vt Theodectus, Similes sunt senectus & nuptiæ: vtraque enim consequi desideramus: postquam verò nacti fuerimus, tristamur. Matth. cap. 9.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Huic aliquando in ore: *Tum demum matrimonia tranquillè exigentur, si vir surdus, vxor cæca sit.* Significabat autem, plerasque rixas quæ in hoc statu interueniunt, excitari potissimùm ex zelotypiâ coniugum. quorum si hic surdus foret, ne alterius profusam garrulitatem audiret; illa cæca, ne mariti intemperantiam videret; non tam frequens etiam foret querelarum ansa. Panorm. de Dict. eiusd.

MARIANVS SOZINVS.

Et quia is qui cum vxore est, iuxta Apostolum, solicitus est quomodo placeat vxori, & diuisus est: ideò rogatus MARIANVS, vir alioquin eruditus, cur minùs post coniugium, quàm ante illud, libris literisque incumberet; respondit: *Quia vxorem duxi.* dicentique: Etiam Socrates vxoratus erat, cur non & ille Philosophiæ studia aspernatus? *Xantippe*, ait, *morosa erat, & deformis; mea autem proba est, & forma decenti.* Æneas Sylu. de Dict. Sigism. & Frederici Imp.

ANONYMVS.

Hinc benè quidam, inquirenti an viro sapienti ducéda foret vxor, respōso hoc satisfecit, inquiens: *Si pulchra, si benè morata, si honestis parentibus, quid obstaret?* At quia hæc rara auis, sapienti ducenda vix erit nam, vt Varro in Menippæa,

Vitium coniugis aut tollendum est, aut ferendum.

Auct. Serm. memor.

ANO-

ANONYMVS.

Duxerat hic vxorem ſine vllâ omnino dote, cùm tamen honeſtiores & opulentiores matronæ ſe crebriùs offerrent. Roganti verò, cur his ſpretis, illam in coniugem acciperet; *Ne*, inquit, *dotium freno conſtrictus, vxori meæ nupſiſſe ego videar: & ita contra Apoſtoli doctrinam viri caput fiat mulier.* Sed quantùm hoc æuo ille morbus inualuit, quas non radices egit? Pulchrè ſimul & facetè Martialis, lib. 8. ad Priſcam:

Vxorem quare locupletem ducere nolim,
Quæritis? Vxori nubere nolo meæ.
Inferior matrona ſuo ſit, Priſce, marito:
Non aliter fiunt fæmina virque pares.

Vt verò inſinuet quænam tandem vxor ducenda, ita ad Flaccum loquitur:

Qualem Flacce velim, quæris, nolímve puellam?
Nolo nimis facilem, difficilemq; nimis.
Illud quod medium eſt, atq; inter vtrũq; probatur,
Nec volo quod cruciat, nec volo quod ſatiat.

Ioan. Petroſius in Serm. conuiual.

MEDICINA.

IESVS CHRISTVS.

MEDICINA, quam Altiſſimus de terra creauit, quamque vir prudens non abhorrebit, inueſtiganda. Eius enim neceſſitatem commendant Sacræ litteræ, & in iis humani generis verus Medicus & reformator CHRISTVS: qui, cauillantibus Phariſæis, quòd ad Matthæum ingreſſus eſſet; hac ſimilitudine vſus, ait: *Non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus.* Matth. cap. 9.

PIVS

PIVS II. PONT.

Inciderat apud eum sermo de imperitis medicis & sacerdotibus: qui inter eos discrimen assignans, *Imperiti*, aiebat, *medici corporis dumtaxat; sed sacerdotes indocti, animæ interfectores sunt*. Vide vtrumuis è duobus elegeris. Auct. Serm. memor.

IDEM

Vt erat in dicendo mirè facetus, dicere quandoque solebat: *Peccare existimo medicos, quòd ab ægris stipendium accipiant, qui malint eis carere: at potiori ratione à sanis accipiendum, ne illis vti compellantur.* Vnde quidam non illepidè de Medicis ita lusit:

Accipit oblatum Medicus, dare non solet aurum:
Pharmaca dat Medicus, non solet accipere.
Ordonner *Medicos, ægros* or donner *oportet:*
Alterius sic res altera poscit opem.

Corozet. de Dict. Fact. memorab.

ADRIANVS VI. PONT.

Dum inter domesticos hæc quæstio ventilaretur, exp diréṫne Reipub. esse medicos: ac varij varia dicerent, nonnulli etiam negantem partem amplectcerentur, eò quòd Roma eorum ope 600. annis caruisset aliquando: ille subridens, *Imò*, ait, *expedit eos esse: ne tandem ipse mundus ab inhabitantibus opprimatur, qui aliàs nimis magno numero futuri.* Significabat autem praxim medicinæ, priusquam ad vnguem castigata sit, euidenti multorum periculo exerceri. Floresta in Dict. memor.

MAXÆMILIANVS IMPERATOR.

Detinebatur hic graui morbo, & ecce vndique accurrunt Medici, rem, vt videbatur, magnā acturi. Ille meliusculè se sentiens, singulos seorsim introduci ad se mandat. quos omnes hac voce compellabat;

labat; *Medice quot?* mirantur omnes, & vocem faucibus detinent; donec tandem introgressus quidam experientiâ & doctrina clarior ceteris, Imperatori roganti, *Quot?* respondit; *Tua pace dixerim Cæsar, innumeros:* Ridet IMPERAT. tam liberā confessionem, inquiens: *Ingenua confessio te medicum Cæsareum fecit: sed tu porrò experimentis per mortes abstine, inuentis ex fide vtere.* Theatr. Vitæ humanæ.

IOVIANVS PONTANVS.

Ille item vt erat Alphonso Regi à secretis, vnico dumtaxat cibi genere vtebatur. rogatus, cur id ageret; *Vt sic*, inquit, *medicorum manus effugiam*. Legerat fortassis illud Hippocratis, Diuersitate ciborum nihil nocentius. Hadr. Barlan.

MEDIOCRITAS.

ALPHONSVS REX ARAG.

MEDIOCRITATEM, quam meritò auream dixit Horatius, sectamur: sine quâ nemo sapiens habendus, nemo virtutibus, quarum hęc custos, prędítus censendus erit. quod memorabili dicto demonstrauit ALPHONSVS: dicebat enim: *Optimum fore & peroptandum, si voluntas nostra inter amorem & metum media intercederet: vt quantum amor ad excessum, tantum metus pelleret ad defectum.* Sentiebat autem hominum actiones mediâ volūtate temperandas. Panor. lib. 4. de Gest. eiusd.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Dabis veniam Illustrissime Præsul, si Alphonsum tibi extra ordinem præponam. Tu etiam huius virtutis non laudator tantùm, sed & sectator, dicere soli-

ſolitus; *Virtus ſine modo fit vitium.* Hinc cùm filias Archidami donaſſet pretioſis veſtibus Dionyſius, noluit pater eas induerent, ne turpiores apparerent. Benè ergo ſuum Licinium hortatur Horatius:

Rectiùs viues Licini, neque altum
Semper vrgendo, neque dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.

MEMORIA.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Rerum magiſtra & Muſarum parens MEMORIA in proſcenium quoque educenda. de quâ præclarè aliquando locutum Illuſtriſſ. Cardinalem ALDOBRANDINVM legimus. Rogabatur, quænam eſſet *optima Sapientiæ ſchola*; *Memoria*, reſpondit. addens, *Eſtque hæc non magiſtra modò, ſed & mater veteribus conſtituta Muſarum.* Henr. Farneſ. Apophth. de Princ.

IDEM.

Quantus verò Memoriæ defectus in addiſcente ſit, eiuſdem ſententia probat. Sciſcitanti namque, qualis in addiſcente deberet eſſe Memoria; *Quale*, inquiebat, *in Apollinis ſimulachro olim erat tricipitium.* Vnum enim erat lupi, ob rapacitatem: leonis alterum, ad tenacitatem: tertium canis, ad fidelitatem. Eam ergo memoriam requirebat, quæ ſua rapacitate omnia deuoraret, eademque firma tenacitate retineret, & ſibi fidentem non falleret. Ibid.

IDEM

Interrogatus etiam, quémnam è veteribus vt maximè ad litterarum ſtudia idoneum reputaret; *Hortenſium,*

tensium, respondit. ille enim (Cicerone teste) in tantum valuit memoria, vt, quæ secum pluribus egisset, sine scripto, verbis iisdem redderet. Ibid.

IDEM.

Cùm insuper de memoriæ præstantia sermo fieret, & hic Mithridatis regis (qui duarum & viginti gentium linguas calluit) ille Themistoclis aut Cyri (quorum prior nõ poterat obliuisci quorum nollet; posterior, totius exercitus nomina singulatim referebat) memoriam laudaret; *At ego*, inquit, *eam memoriam probo, qua quis sui numquam obliuiscitur.* Præclarum profectò, & tam illustri pectore dignum Apophthegma. Ibid.

MERCEDIS CONTEMPTVS.

S. HILARION.

QVamuis naturâ duce cuilibet bono operi sua debeatur merces, eam tamen charitatis intuitu crebriùs recusarunt in terris viri sancti, quo ampliorem magisque securam in cælis pręparatam reperirent. Vnde HILARION, Orioni sibi dona offerenti, quòd dæmonum phalange eum liberasset, dicebat: *Non legisti, quid Giezi, quid Simon, passi?* cumque Orion flens diceret: Accipe in vsus pauperum. respondit: *Tu id rectiùs præstiteris, qui vrbem indies obambulas: ego qui reliqui mea, cur appetam aliena?* Hieron. in Vita.

IDEM.

Ita in Sicilia cuidam sibi auri pondus danti, quòd graui eum morbo curasset, depromebat eam Domini sui vocem: *Gratis accepistis, gratis date.* Ibidem, cap. 14.

S. LEONARDVS.

Pari constantia iste, oblatam à Regina Galliæ mercedem, quòd eam precibus difficili partu liberasset, renuit: offerentique Regi, *Nequaquam*, ait, *illis mihi opus. nihil enim defuturum est ei, qui omnium opifici libenter seruit. cùm ipsa Veritas dicat, Quærite primùm regnum Dei.* Iac. Ianuens.

S. MARTINVS EPISCOPVS.

Et hic Leontij cuiusdam familiam contagioso morbo, diuinâ adiutus ope, liberarat. qui, cùm pro beneficio centum argenti libras rependeret, recusauit accipere. quare indignati comites. Ad quos MARTINVS, *Nos*, inquit, *Ecclesia & pascat & vestiat: dummodò nihil vsibus nostris quæsisse videamur.* Sulpit. in Vita.

MILES, MILITIA.

ALEXANDER SEVERVS.

Diuitiarum non esse securam possessionem, nisi armorum defensione seruetur, auctor est Vegetius. Quare vigilantissimus Imp. SEVERVS cautè prouidebat, ne vmquam suo stipendio MILITES fraudarentur. Dicebat enim: *Miles non timet nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, ac aliquid habens in zona.* Sentiebat militem, cùm aliquid habet, metuere ne perdat: mendicitas namque in desperationem redigit armatum. Æl. Lamprid.

D. LVDOVICVS FRANC. REX.

Vide Apophth. de ADMONITIONE.

CAROLVS V. IMP.

Ille *tres rerum neruos* dicebat, *Pecuniam, Commea-*

meatum, & *Militem*. E quibus ſi vnus eligendus: *Malim*, inquiebat, *veteranum militem. eius namque promptitudine quæuis ab hoſte impetrabimus.* In Vita eiuſd.

MINÆ.

FREDERICVS II. IMP.

QVemadmodum quod ſine fulmine erumpit tonitru, quamuis aliquem terrorem incutiat, periculo vacat: ita quorumdam imbelles MINÆ. Sentiebat id FREDERICVS ROGERIVS; qui, vt erat totus Martialis & acer, nihil minoris æſtimabat, quàm imbelles quorumdam comminationes. cumque ad eum horum aut illorum Principum minæ dicteriáve deferrentur; *Minarum*, dicebat, *ſtrepitus, aſinorum crepitus.* Nicol. Reuſn.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Viro autem forti nihil derogare minantis auctoritatem, ſuo dicto aſſerebat iſte. erat autem tale: *Vir fortis adamanti perſimilis, qui neque ferro infringi, neque igne abſumi poteſt.* Ita Leonidas Perſæ cuidã minitanti, quòd Lacedęmonij die poſtero ex telorum imbre ſolem viſuri non eſſent, In vmbra igitur, reſpondit, commodè pugnabimus. Henr. Farneſ. in Apophth. de Principe.

MIRACVLVM.

IESVS CHRISTVS.

SI inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt conſpiciantur; multo ampliùs ea ipſa elucere dicenda erunt, in iis quæ illuſtriora & magis admiranda.

Ita cùm de Nathanaële dixisset CHRISTVS, eum verum Israëlitam; deinde quòd sub ficu eum vidisset dum à Philippo vocaretur; & diceret Nathanaël, Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Israël: respondit; *Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: maius videbis.* scilicet, vt magis & firmiùs credas. Sunt enim miracula signa non fidelium, sed infidelium. Ioan. cap. 1.

IDEM.

At non semper oportunum tempus edendi miracula. Dicebat enim IESVS, deficiente in Cana Galilææ vino, ac monente matre, Vinum non habent: *Quid mihi, & tibi est mulier? nondum venit hora mea.* Quasi dicat, Tēpus miracula operādi, & per ea meipsum mundo manifestandi nondum adest. Aderat autem, cùm iam omnibus de vini inopia constaret. vt aduertit Iansen. in Concord. cap. 18. Ioan. c. 2.

IDEM.

Neque solùm admiranda CHRISTI opera eum ab insania dæmonioque, quod habere eum obiiciebant, vindicarunt; sed & verum Messiam à sæculis promissum fuisse testata sunt. Cum enim Hierosolymis ambularet in porticu Salomonis, eumq; circumdedissent Iudæi, requirentes, Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palàm. respondit: *Loquor vobis, & non creditis: opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.* Ioan. cap. 10.

IVDÆI EVANGELICI.

Vera autem miracula veram etiam diuinitatem arguere, palàm testati Iudæorum quidam præ ceteris benigniores. Postquam enim cæcum à natiuitate sanasset Iesus, seque bonum Pastorem dixisset, ortum

tum inter Iudæos dissidium. quorum alij dicebant, Dęmonium habet, & insanit: quid eum auditis? alij verò sanioris mentis: *Hæc verba non sunt dæmonium habentis. numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?* Ioan. cap. 10.

ANONYMVS.

Vide CHRISTI POTENTIA, *&* NOMEN.

MISERICORDIA.

Vide CLEMENTIA, ELEEMOSYNA, PAVPERVM CVRA, *&c.*

MODESTIA.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

MOdum in rebus esse, & certos fines, auctor est Horatius; & post eum, idem testatus ALPHONSVS: quem cùm Lucas vir disertissimus, graui Oratione laudasset, hoc ab eo responsum accepit: *Si vera sint quæ de me prædicas, Deo gratias ago: sin aliter se habeant, vt vera aliquando sint, rogo.* Panorm. lib. 1. de Gest. Alphon.

IDEM.

Infectâ in quâ versabatur vrbe sanguinis profluuio, iaspidem quem secum ferre solitus, ad mulierem quamdam eo morbo laborantem misit. quę vbi sanitatem recepit, venit gratias actura; quodque iaspidem sinistro casu perdidisset, insinuat. veniam Rex daret. Increpant eam Proceres, & ingratitudinis meritò arguunt. At ALPHONSVS nihil mutato vultu, summa cum MODESTIA; *Matrona*, inquit, *ij qui paruam suæ valetudinis curam habent, mirantur si tu vt valere possis, lapidem retinuisti.* O prædican-

dicandam cum humanitate coniunctam MODESTIAM. Bapt. Fulgos. lib. 5.

Require Apophth. de MEDIOCRITATE, *&* COGNITIONE SVI.

MONACHVS.

S. ANTONIVS EREMITA.

QVod olim à sanctis illis Eremi cultoribus MONACHORVM nomen deriuatum sciret magnus ille solitudinis amator ANTONIVS; commissis sibi fratribus dicere solebat: *Quod piscis in arido, hoc Monachus in opido.* proprium Monachorum (si tales re, vt nomine sint) domicilium locúmve, claustrum ac solitudinem reputans. Niceph. lib. 8. c. 4. Hist. Eccles.

ELIAS ABBAS.

Vide ADMONITIO.

S. HVGO EPISC. LINCOLNIENS.

Neque minùs nobile HVGONIS ANTISTITIS dictum. Inita pace inter Franciæ & Angliæ reges, domum Arueriam Carthusiani instituti venit. Rogatus autem de pacis conciliatæ conditionibus, respondit: *Rumores audire & referre, etsi Episcopis licet; Monachis tamen non licet.* Dictum non solùm hauriendum auribus, sed verè etiam insculpẽdum inscribendumque eorum animis. Surius tom. 6. in Vita.

S. LAVRENTIVS PATRIARCHA VEN.

Æquè laudabile illud LAVRENTII PATRIARCHÆ: qui, *Tribus Monacho est opus*, aiebat, *desiderio, moderatione, & gratia: vbi enim horũ aliquid deest, ibi perseuerantia esse non potest.* Sur. to. 1. in Vita.

S. ÆGI-

S. ÆGIDIVS.

Quodam illum consulente, num relicta mundi vanitate satius esset se Deo in monasterio consecrare; respondit: *Si extremâ inopiâ laborans, reconditum quis thesaurum in agro sciret; putásne requisiturum ab aliquo, an eum effodere deberet?* Quo dicto insinuauit, multo ampliùs nobis properandum ad ea loca, in quibus æternæ salutis thesaurus. Sur. tom. 2. in Vita.

BALDERICHVS EPISC. SPIRENSIS.

At non omittendum quod de BALDERICHO asserit Bruschius. In Episcopum enim Spirensem ob raras ingenij dotes, &

Compositum ius fasque animi, sanctosq; recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto,

à clero & populo, ex monasterio Hirsauiensi, in quo B. Augustini regulam vouerat, adscitus, summo conatu restitit: adiiciens nobilem illam sententiam: *Ex quo in Cœnobium me contuli, fastui Principum mundique pompæ valedixi.* Verùm nihil excusatio profuit. inuitus enim ad Episcopatum pertractus, à reprehensione immunem & planè monasticam vitam in eo egit.

ADOLPHVS HOLSATIÆ COMES.

Admirandum etiam monasticæ humilitatis exemplum præbuit ADOLPHVS HOLSATIÆ COMES. Hic enim manus cum hoste cōserturus, voto se adstrinxerat, vt si victor euaderet, Institutum D. Francisci, Comitatu abdicato, sequeretur. Itaque voti compos, paupertatem Christi æmulaturus, sacram vestem Minoritarum, & simul viuendi normam assumpsit, votoque se soluit. Sacris initiatus, Monasterium sui ordinis in opido Kyl ædificari curauit;

collectis etiam ostiatim eleemosynis in subsidium. Factum autem, vt cùm hydriam lactis ad socios deferret, filios suos Holsatiæ comites splendido cultu obuios habuerit. Quid faceret? viam declinare non poterat: pudorem tamen vicit constantia, seque totum lacte perfudit, dicens: *Infelix homo, Christi paupertatem baiulare erubuisti: nunc te monachum exhibe, ostende quid portaueris.* iterque suum, nil filiorum moratus præsentiam, totus lacteus absoluit. Hieron. Ziegl. in hist. Illust. German.

MORBVS.

SENEX ANONYMVS.

QVid de corporis infirmitate dicam? quam prouidus aliquãdo immittit Deus iis, quibus vtilius est frangi languoribus ad salutem, quàm remanere incolumes ad damnationem. Venerat SENIOR tam pietate quàm annis, ad discipulũ suum: quem cùm infirmę valetudinis reperisset, *Fili*, inquit, *ne propter corporis infirmitatem angaris, pro quâ Christianum decet Deo gratias agere.* Quo dicto, & morbi vehementiam leniit, & infirmi tolerantiam non parum auxit. Simon Goulartius ex Vitis SS. PP.

EREMITA ANONYMVS.

Et huius quoque spiritum Dei visitatio custodiebat. quotannis enim variis infirmitatum generibus affligi solitus, accidit vt vno anno à morbis omnino immunis foret: quam sortem altis suspiriis deplorans subinde, exclamabat: *Domine Deus, cur me deseris? cur me desolatum hoc anno non visitasti?* Ita vir sanctus, ea quæ alij pro flagello habent, solatij loco, quoad vixit, reputabat. Idem.

THEO-

THEODORICVS EPISC. COLONIEN.

Erat ille auctoritate & prudentiâ inter Electores facilè Princeps. Quærenti autem Sigismundo Cæsari, quónam pacto felicitátem consequi posset; *Inter mortales*, ait, *frustrà requiris*. Instanti rursus; *Ad cælestem ergo quo itinere pergam? Rectà*, respondit ille. vrgentique tertiò, quid agendo rectà tenderet; *Si*, ait, *ita vitam institueris, quomodo facturum te promisisti, dum calculus aut alia inualetudo te oppressit*. Docuit autem, morbum quemuis, si acrior sit, esse certum ad meliorem vitam incitamentum. Æn. Syl. lib. 2. de Gest. Alphonsi.

ANONYMVS RELIGIOSVS.

Sed & diuinæ probationis ac miserationis argumentum est corporis per ęgritudinem afflictio. hinc quidam ex Patribus adolescenti à se sanitatem postulanti, respondit: *Rem tibi necessariam cupis auferri: si enim aurum es, per ignem probaris; si ferrum, rubiginem amittis*. Sanè idipsum nobis omnibus dictum putemus, vt alacri animo feramus,

Cùm grauis excruciat morbus, vel sæua podagra
Cùm premit, aut lectus debile corpus habet:
Et morbi auctorem merito celebremus honore.
Vulneris hac nobis certa medela datur.

Refert. L. Granat. Serm. de Commem. Annunt. ex vitis PP.

Require Tit. de TRIBVLATIONE.

MORES.

FRANC. BORGIA SOC. IESV.

NOn parua modestiæ prudentiæque nota, cuiusuis MORIBVS se facilem præbere, temporis ac lo-

ac loci ratione habita. Claruit autem hoc ſplendore FRANC. BORGIA: qui, dum iter faciens diuertiſſet ad ea loca vbi eum à quotidiano Sacrificio arcebant, etiam tabulis Societatis prolatis; ſocio vrbanè in aurem inſuſurrabat: *Nunc per me licet priſtinos titulos nomines. Ciuili namque hîc iure agendum.* Lib. 4. Vit. eiuſd. cap. 1.

IDEM

Modum titulis ſtatuere ſolitus, in iis tamen dandis liberalis; ſi quem aulico hoc fumo libenter denigrari conſpicaretur. aiebat namque: *Si peccandum alterutram in partem eſt, titulorum vbertate quàm raritate offendere malo.* Ibid. cap. 8.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Ille vt in aliis, ita & hîc facetus. Dicenti coniugi, futurum vt claudicantem leuiter filiam gener, cui eam Rex ſe inuita deſponderat, planè contemneret; illud Naſonis ingeminabat:

Certus amor morum, formam populabitur ætas.

P. Æmil. in Vitâ.

CAROLVS V. IMPERATOR.

Hic etiam cum regali maieſtate facetâ vrbanitate præditus, frequenti ſuos Proceres apophthegmate reficiebat. Factum autem, vt de cogendo milite ſermo fieret. cùm ille ita orſus: *Ego dum militem & caſtra colligo, aſſumo caput Italicum, humeros & manus Hiſpanicas, Germanum pectus, ventrem & pedes aliarum nationum.* Solertiam Principis in eo potiſſimùm conſiſtere ſignificabat, quòd cuiuſuis nationis mores & humores habeat ſibi perſpectos. Chytr. Orat. de vita Caroli.

MORIO.

MORIO.

FREDERICVS IMP.

MORIONES, vt hominum omnium communem fęcem, breuiter transcurrimus, & simul eos despicientem FREDERICVM CÆSAREM. qui rogatus, an illud hominum genus in conuiuium admittendum esset; sapienter respondit: *Neque stultis delectari possum, neque superbis esse amicus.* Considerabat illud Poëtæ:

——— Sapientia prima est
Stultitia caruisse.———

Æn. Syl. lib. 1. de Gest. Alph.

ALPHONSVS REX ARAG.

Ille in omnes munificus, præterquam in has sordes hominum. dicebat enim: *Huiusmodi homines persimiles sunt cisternæ rimosæ, quam vt nullus implet imber, ita hos nulla rerum compendia exsatiant.* Pont. de Liberal.

MORS, EIVSQ. MEMORIA.

S. HVGO EPISC. LINCOLNIEN.

VLtimam rerum humanarum lineam, MORTEM, attigimus: quâ, vt inquit Seneca, nihil natura præstitit melius, & cuius frequētius nullum est votum. Hinc benè LINCOLNIENSIS ANTISTES HVGO, multa de Mortis horrore dicētibus, respondisse fertur: *Heu quàm miserè nobiscum ageretur, si nūquam hoc exilio excederemus!* Voluebat animo vir sanctus, quòd iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Sur. tom. 6. in Vita.

S. HIE-

S. HIERONYMVS.

Et ob id iugem esse & salutarem mortis memoriam dicebat HIERONYMVS, dum ait: *Facilè omnia contemnit, qui se cogitat moriturum.* breui, sed solido dicto vitæ nostræ fragilitatem insinuans. Præclarè Martialis:

Pange toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo:
Ipse iubet mortis te meminisse Deus.

Fulgos. lib. 7. cap. 2.

RELIGIOSVS ANONYMVS.

Narrat de isto Ioan. Climachus, quòd, cùm negligentiùs viueret quàm Religionis statutum postularet, morbo ad extrema deductus, integram pænè horam quasi in extasin raptus iacuerit; ac tandem sibi redditus, vt omnes qui aderant à se egrederentur postularit. Quo facto, antri quod incolebat aditum saxis obstruxit, in eoque duodecim annos tam asperam vitam duxit, vt nulla colloquia admitteret, nullum, præter aquæ & panis pauxillum, cibũ corpori indulgeret, ac solùm animo volueret, quę in illo suo mentis excessu fuerant sibi obuersata. Quo tempore autem fatalem sibi diem, quando ex hoc carcere exeundum, instare aduertit; reserato aditu, alios suos collegas admisit. Qui dum supplices peterent mnemosynum aliquod, quo ad virtutis studium incitarentur, ille iam oculos pænè in morte grauatos attollens; *Ignoscite*, inquit, *fratres. Nemo, qui reuerà mortis memoriam agnouerit, peccare vmquã poterit.* Quàm appositè monet in Epist. Horat.

Inter spem, curamque, timores, inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Refert ex Climacho Guil. Baldesanus lib. 2. Stim. virt. cap. 17.

ABBAS

ABBAS IOSEPH.

Egregiè quoque, apud Caſſianum, ABBATEM IOSEPHVM ſenſiſſe fatendum erit. à quo frequenter audita hæc vox: *Poſtremum illud, quod generaliter vitiorum omnium peremptorium eſſe nemini dubium; eſt, vt ſe de hoc mundo quis credat quotidie migraturum.* & verè,

Flante velut valido nubes Aquilone fugantur,
Sic meditata ſcelus Mors procul omne fugat.

MESSODANVS.

Quæ cùm ita ſint, iure MESSODANVS iam ſenex, vitæ tædio affectus, cùm ab amico in craſtinum vocaretur, reſpondit: *Quid me vocas in craſtinum, qui à multis annis craſtinum non habui, ſed mortis aduentum indies exſpectaui? quæ numquam nobis non inſidiatur, donec tandem incautos opprimat.* Sanè, vt doctè iterùm Martialis,

Non eſt crede mihi ſapientis dicere, Viuam:
Sera nimis vita eſt craſtina, viue hodie.

Guido Bituric. ex Hiſt. Eccleſ.

CONSTANTINVS IMP. ET HORMISDAS.

Require Apophth. de ROMA.

MAXÆMILIANVS I. IMP.

Sed & memori mente voluebat MAXÆMILIANVS, quod ſub Mortis, vt canit Claudianus,

——— *purpurei veniant veſtigia Reges*
Depoſito luxu, turbâ cum paupere mixti.

Nam poſtremo ſui Imperij luſtro, cùm palatium apud Oenipontem magno ſuo ære conſtrui mandaſſet, & operis præfecti leuiores quoſdam in eo errores commiſiſſent, ſecretiùs in aurem cuidã ſibi adſtanti ſuſurrabat: *Parum hi faciunt quod me delectet: aliam domum conſtruam mihi placituram.* eoque die

die feretrum omni quæ ad ſepulturam neceſſaria foret ſupellectili inſtructum parari iuſſit, ac ſecum, quocumque pergeret, clanculum deferri. Cumque curioſiùs coniectarent Proceres de vſu illius ſcrinij; CÆSAR ſubridens, ac ſibi conſcius, *In rei*, dicebat, *mihi ſupra omnes alias chariſſimæ vſum, mecum hoc deſero.* Ita aſſiduè ſepulchrum adeſſe ſibi voluit, vt eiuſdem perpetua recordatio, ſuæ menti faſtũ mundi eximeret, æternitatis brauium infunderet. Reinhard. Hadamar. in Inſtit. Principum.

IDEM

Iuſſerat adhuc ſuperſtes, vt quando inter viuos deſiiſſet, cadauer ſuum omni hominum, etiam infimæ, ſorti conſpiciendum proponeretur: ac cauſam percontanti, *Vt ita*, dicebat, *vel meo exemplo diſcant omnes, nulla diademata, opes nullas, nec vlla imperia à morte eripere poſſidentem.* Hæc enim

——— ſola vltricibus armis
Elatos frenans animos, communia toti
Genti ſceptra tenens, æternaq́; fœdera ſeruans,
Et magnos paruoſq́; terit: nam fortibus æquat
Imbelles, populiſq́; Duces, ſeniumq́; iuuentæ.

Ibidem.

FREDERICVS IMPERATOR.

Vide IVDICIVM DEI.

ALPHONSVS REX ARAG.

Nec ſilentio præteriri ALPHONSVM fas erit. qui requirenti, *quænam res Principes ac priuatos, diuites ac pauperes, exæquaret*; reſpondit: *Cinis.* ſignificans, quod paucis habet Iuuenalis:

——— Mors ſola fatetur
Quantula ſint hominum corpuſcula. ———

Itaque attollere in vita, manus & ſpes ab Oriente

in

in Occaſum mitte: illa contrahet, & te intra te coget. Panorm. lib.4. de Geſt. eiuſd.

CÆSAR BORGIA.

Hic totius Italiæ imperium animo conceperat, ac ſublatis è medio omnibus quos ſibi impedimento futuros ſuſpicabatur, tandem quod aliis miſcuerat, venenum hauſit inſcius: & moriturum ſe ratus, *Aduerſus omnia*, inquit, *pericula me muniui, præterquam aduerſus mortem. quippe qui numquam cogitaui me tam citò moriturum.* immemor ſanè illius Democratis: Imprudenter & impiè viuere, nõ tam eſſe malè viuere, quàm diu mori. Machiauellus.

FRANC. BORGIA DVX.

Eiuſdem nominis & generis iſte, at vitæ notæq; melioris. Præfuerat funeri Auguſtæ iam functæ, & miratus quòd exiguus tumulus ſceptra, coronas, ac Regiam maieſtatem exciperet & concluderet, dicere ſolebat; *Auguſtæ mors mihi vitam attulit.* & verè,

Si cupis aduerſus ſcelerum fœdiſſima quæque
Vulnera, perfacilem dem tibi promptus opem:
Cùm te turpe aliquid tentat, fac illicò mentis
Seſe mors oculis offerat atra tuæ.

Ribad. lib. 1. Vit. eius, cap. 9.

IDEM.

Cùm decumbenti grauiter, & extra medicorum ſpem, adeſſent qui lachrymas funderẽt: ille inopinatò; *Cur lachrymas fruſtrà funditis? An illæ me morti eripient; ſi Deo viſum, ab hoc vitæ exilio me in patriam reuocare?* Sciebat egregius Princeps, ſtatutos à ſummo Principe Deo vitæ cuiuſuis terminos, qui præteriri non poterunt. & quòd

Omnes eodem cogimur: omnium

Verſa-

Verſatur vrna, ſeriùs, ocyùs
Sors exitura.

Ribadin. in Vita eiuſd. lib. 2. cap. 13.

MORTIS CONTEMPTVS.

S. THOMAS APOST.

AD MORTEM itaque libenter ſubeundam, inſtigare nos debent quotidianæ vitæ moleſtię, & amicorum obitus inopinati, ac maximè ea quæ poſt hanc vitam ſecutura eſt retributio. Et priora quidem illa conſiderabat THOMAS APOSTOLVS. nam cùm ex Domino intellexiſſet quomodo Iudæi voluiſſent eum lapidare, ac Lazarum iam inter viuos deſiiſſe; & ſubiungeret, Gaudeo propter vos, vt credatis (id eſt, vt fides veſtra in me augeatur, & creſcat) quoniam non eram ibi, ſed eamus ad eum: dicebat ad condiſcipulos; *Eamus & nos, vt moriamur cum eo* (nempe Lazaro iam mortuo.) Non enim tantùm diffidebat ipſos ſecundùm Domini promiſſa præſeruādos ab offendiculo, ſed & Lazarum poſſe inter viuos rediuiuum vocari. vt benè notat Ianſen. Ioan. cap. 11.

S. HILARION.

Quæſiuerant eum tota nocte latrones, ac manè repertum, rogant; Quid faceres ſi latrones ad te venirent? ille: *Nudus latrones non timet.* atqui occidi potes, inferunt: *Poſſum,* ait HILARION, *& ideò latrones non timeo, quia mori paratus ſum.* quam animi conſtantiam conſpicati, culpamq; confeſſi, reſipuerunt. Hier. in Vita.

IDEM.

Vide CONSCIENTIA BONA.

REGI-

Reginaldvs Polvs Card.

Intellexerat ab Edeuardo Leodienſ. Antiſtite, Henricum Angliæ regem præmium aureorum aliquot conſtituiſſe ei, qui illi necem inferret. & miratus Regis dementiam, dicebat; *Iam dudum huius vitæ tædio affectus, mortem optaui: & cùm Henricus Rex tanto eam ſtudio efficere contendat, nihil aliud facit, quàm ſi eunti dormitum, veſtimentum ſubtrahere conetur*. Nō poteſt enim (vt cum Auguſtino loquar) malè mori, qui benè vixerit: & vix benè mori, qui malè vixit. N. Sander. lib. 1. de Schiſm. Angl.

Alphonsvs Arag. Rex.

Nullum finem inueniret narratio, ſi omnia hunc in locum congeſſero, quæ paſſim ſuis hiſtoriis inſeruêre Eccleſiaſtici ſcriptores. Vela itaque contraho, & ad Alphonsvm pergo: qui, dum intellexiſſet quemdam ex alumnis ſuis infirmari, eum adiit, & à mortis diro aſpectu abhorrentem, his verbis ſolabatur; *Non eſt adoleſcens, cur mortem tantoperè timeas: cùm hæc benè morientibus ſit vita, atque eius vitæ principium, quæ neque doloribus, neque metu, neque inuidiæ ærumnis ſubiecta eſt*. Panorm. & Æn. Sylu. de Dict. Fact. Alph.

MORS GENEROSA.

Carolvs ix. Franc. R.

NOn paruam apud poſteros laudē ſe relicturos arbitrati ſunt Principes quidam viri; ſi, cùm mors oppetēda tandem ſit, eam cum gloria oppeterent. quibus etiam pulchrū mori ſuccurrit in armis. Carolvs ix. certè F. R. circumuentus à ſeditioſo Hugonottorum rebellium equitatu, ad legiones au-

xiliarium Heluetiorum conuersus, inter cetera vocem illam edidit: *Malim mori Rex, quàm viuere captiuus.* Annal. Franc.

LVDOVICVS LVDOVICI F. R. FILIVS.

Non minùs generosè iste. erat & viribus & armis robustus, cùm eos qui Patri optimo rebelles exstiterant, bello vindice lacesseret. quâ tempestate crebriùs dixisse commemoratur: *Pulchriùs mori iuuenem crudelitate honesta, & ob bonum finem: quàm cum dedecore vitam protrahere.* Corozet. de Dict. Fact. memor.

Lege Apophth. de BELLICA *&* ANIMI FORTITVDINE, CONSTANTIA, *&c.*

MORS ÆQVE FERENDA.

S. ELISABETH REG.

ÆQVO animo ferendum quod necessariò subeundum est, ac vitari nequit. vnde ęquissimo animo ferenda tam nostra, quàm nostrorum MORS. manendi namque aliquãtum, non habitandi diuersorium natura hîc dedit. Vultis exempla, & quidem ab vtroque sexu? ELISABETHA Lantgrauij Turingiæ coniux, animi fortitudine & sanctitate pænè pari, marito vita functo, dixisse ad suos fertur; *Vt viueret vir meus, nulli labori parcere volui: verùm eo nunc Deo ita volente sublato, ne minimum capitis dederim capillum, vt mihi viuus restituatur.* Sur. tom. 6. in Vita.

MELANIA MARCELLI COS. FILIA.

Et ne vnicam dumtaxat hac fortitudinis coronâ insignitam arbitremini; en MELANIAM. hæc marito nõdum humato, cùm binos amisisset insuper filios, ita

ita ſe ab omni dolore temperauit, vt aliud diceret nihil, quàm, *Magis expeditè tibi ſeruitura ſum Domine, quia tanto me onere liberaſti.* Hieron. in Epiſtola ad Paulam.

MAVRICIVS IMPERATOR.

Tranſeamus ad viros, quorum virtus hîc etiam emicuit. MAVRICIVS IMP. (quid eo fortius aut conſtantius?) quinque liberos ſuos Phocę iuſſu interfici coràm ſe ſpectabat, & vnicum illud Dauidis ingeminabat; *Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Cedrenus in Annal.

LAMBAS AVRIA GENVENSIS.

Et ne vnico contenti exemplo videamur, aliud adiiciam. Erat LAMBAS claſſis Genuenſium Præfectus, idque eo bello quod cum Venetis habuêre. Cùm itaque in medio prœlij ardore ei eſſet nuntiatum, filium in pugna cecidiſſe; nihil turbatus, *Vos,* inquit, *fortiter prœliamini. Ad filium quod attinet, eius cadauer in mare deiicite: nullo enim nobiliori tumulo condi poteſt, quàm illo, vbi pro patria pugnans, bello ſuperior occubuit.* Bapt. Fulgoſ. lib. 5.

ANONYMVS.

Commemorat verò Socrates in hiſtoria Eccleſiaſtica, quemdam, dum patris ei ſubita mors nuntiaretur, exclamaſſe: *Deſine loqui blaſphemias, nam pater meus immortalis eſt.* parui admodum pendens eam mortem, quæ tantùm eſſet ſeparatio animæ à corpore. Socrates.

P. FRANC. BORGIA.

Dignus qui ceteros comitetur BORGIA. Nuntiabatur mors Iſabellæ filiæ. at ipſe, *Depoſitum,* inquit, *acceperam, repetiit Dominus.* Accedens autem Comeſtabilis ſolatium aliquod laturus, rogâſq;, Quid?

téne amissâ filiâ nihil moueri? hoc responsum accepit: *Ex quo me Deo dicaui, illi cor obtuli, vt nihil in humanis rebus turbare illud possit.* Ribadin. lib. 4. cap. 6.

MORIENTIVM MONITA, ET DICTA.

DIONYSIVS AREOPAGITA.

VSuuenire solet, vt ij quorum vita laudabilis, & sine querela, etiam aliquod in morte suæ virtutis post se vestigium relinquant: ita vt eorum mors, vitæ anteactæ symbolum sit & nota. Morti adiudicatus DIONYSIVS, eam fortiter amplexus est; & se adstātium probra despiciens, *Vltimum*, inquiebat, *verbum Domini mei Iesu in cruce, sit vltimū mihi in hac luce: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Segerus in Chron.

IOANNES ABBAS.

Vide ACTIO, EIVSQVE NECESSITAS.

S. BERNARDVS.

Quid verò BERNARDVS? Non ita diu ante mortem vocatis fratribus vt eos extremùm salutaret, dicebat; *Tria vobis imitanda propono & relinquo, quæ ego quantum potui, seruaui. Minus sensui meo, quam alterius credidi: læsus de lædente vindictam non expetiui: nemini scandalo esse volui; & vbi esse me sciui, emendaui.* Auct. vitæ.

S. MARTINVS.

Dum morbi nimia feritate ac duratione oppressus rogaretur, corpusculum lateris mutatione releuaret; *Sinite*, inquit, *sinite fratres, cælum me potiùs adspicere quàm terram, vt suo iam itinere iturus ad Domi-*

Dominum spiritus dirigatur. Hæc effatus, videt dæmonem propiùs adstantem; eumque compellans, *Quid hic*, ait, *adstas cruenta bestia? nihil in me funestum reperies: Abrahæ me sinus excipiet.* eaq voce fatigatum diuinis operibus spiritum Deo reddidit. Sulpit. Aloisius in vita.

CONSTANTINVS IMPERATOR.

Ille item moriens; *Trium*, inquit, *me pœnitet: cædis propinquorum, collati in Iulianum Imperatoris tituli, & mutatæ Religionis.* defecerat namque ad Arrianos. Zonar. tom. 3. Annal.

THEODOSIVS M.

Vnicum quoque huic in votis, filiorum pectori veram pietatem, quoad vixit, instillare. quod vt præstaret moriens, vocatis Honorio & Arcadio filiis; *Pietatem*, inquit, *excolite: eâ enim pax conseruatur, bellum extinguitur, trophæa eriguntur, omnis denique victoria constat.* Theod. lib 5. Hist. Eccl. c. 25.

LOTHARIVS FRANC. REX.

LOTHARIVM etiam audiamus. Iam pænè animam agebat, &, *Hem!* inquiebat, *quàm magnus ac potens est Rex ille cælestis, qui reges terrenos lentâ morte è solio deturbat.* Corozet. de Dict. Fact. memorabil.

FREDERICVS DVX SAXON.

Iste etiam moriturus, se piè SS. Eucharistiæ & sanctarum precum viatico muniuit. Cumque quidam eum solaretur, & ad fortiter ferendum, quod iam & Ducatu & vita excederet, incitaret: illud Patriarchæ respondit; *Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen eius benedictum.* In. Orat. funebri de eodem post mortem habitâ.

HENRICVS MARCHIO MISNIÆ.

Piè pariter & religiosè illuſtris MARCHIO HENRICVS vitam finiit. Cùm enim iam iam morituro adeſſent ciues ſui, & fletus ac ſuſpiria ingeminarẽt, ille eructans (vt eſt in Pſalmo) verbum bonum, ſe Virgini matri, & Sanctorum cœtui, piorumq́; precibus commendabat, iiſque qui circumſtiterant fatalem thalamum; *Orate*, inquiebat, *vt beatus mihi in cælum aſcenſus detur.* Ioan. Garz. de Reb. Saxon.

MORTIFICATIO.

ARSENIVS ABBAS.

QVemadmodum multum ad exuendum veterem hominem, & induendum nouum, facit mortis ſecura meditatio: ita non parũ ad idẽ conducit propriꝫ carnis, quoad in corpore ſumus, MORTIFICATIO. Senſerat id Arſenius. qui rogatus, cur aquam rariùs mutaret, cùm fœtore totam cellulam inficeret; reſpondit: *Lubens fœtorem hunc excipio, in locum odoramentorum, quibus in palatiis Regumq́ue domiciliis fui olim oblectatus: vt in Iudicij die, de inenarrabili illo gehennæ fœtore liberet me Dominus.* In vitis PP. par. 2. c. de virt. Patientiæ.

S. FRANCISCVS.

Attendebat & hic illud Apoſtoli; Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis: hinc tanto diſciplinæ rigore ſenſus coërcebat, vt vix neceſſaria naturꝫ miniſtraret. *Difficile*, dicebat, *neceſſitati corporis ſatisfacere, & pronitati ſenſuum non parêre.* D. Bonauent. in Vita eius, cap. 5.

IDEM

IDEM

Rogatus, quásnam preces Deo gratiores existimaret; *Illas*, ait, *quas propriæ carnis comitatur mortificatio*. Hinc doctè & benè Iac. Billius in Emblem.

At tua ne fructus pede claudo vota sequantur,
Fac tua cum vitiis vt caro morte cadat.
Ara duplex templi quondam hoc sine voce docebat,
Thus vna, at cæsas altera habebat oues.
Obtulit hic cæsas pecudes, qui membra necauit;
Qui pia vota facit, thus dedit ille Deo.

MVLIER, EIVSQVE FVGA PERVTILIS.

ARSENIVS EREM. ABBAS.

MVLIER, quam malum necessarium & exornatam Scyllam dixit Secundus Philosophus, leui calamo circumscribamus. ne quæ Sapientiæ principibus plerisq;, nobis etiam suaue at execrandum nepenthes propinet. Quare eam cane peius & angue euitant omnes ij, qui ad honoris vereq; virtutis apicem conscendere enituntur. Venerat longis itineribus matrona Romana ARSENIVM vidédi tacta desiderio: cui postquam se conspiciendú præbuisset, rogat illa, sui memoriam in precibus haberet. qui, *Imò verò*, inquit, *dabo operam, idque seriò, ne tui vmquam ampliùs meminisse queam.* Surius in Vita.

IOANNES ANACHORETA.

DI! quàm iste etiam magnus in hac cautela! rogabat eum Tribunus vt se vxori suæ præberet vel semel conspiciendum. Iam enim pio eius desiderio aliquamdiu tenebatur: *Nequaquam ita fecero*, ait;

ſed per quietem me illi appariturum ſpondeo. verum fuiſſe declarauit euentus. O magnę perfectionis virum, qui imaginem ſui dormienti fæminæ conſpiciendam mittere potuit, ad quam accedere non potuit. Marul. lib. 4.

SABAS MONACHVS

Erat in itinere cum altero monacho ſibi collegâ. & ecce in occurſum venit iuuencula venuſta & laſciuis oculis. SABAS ſui comitis ingenium tentans, rogat; Qualis tibi videtur illa? mihi certè luſca, vnoque oculo viſa. Negat ille, & pertinax contrarium ſuſtinet, eò quòd accuratiùs eam eſſet intuitus. Tum SABAS; *Numquam legiſti*, inquit, *Nec capiaris nutibus illius?* eumque longo tempore in clauſtro detinuit. Sur. in Vita.

PION ABBAS.

Ille etiam in tantum à fęminarum aſpectu abhorruit, vt ad ſororem ab Antonio miſſus, illius cubile oculis clauſis ingreſſus fuerit, abieritque. Illâ verò inclamante, & iteratò inuitante; *Et fui*, inquit, *tecum, & quod optaueras, vidiſti me.* Ita abiit. Marul. lib. 4.

S. AVGVSTINVS.

Percontanti, cur ſororem cohabitare ſibi nollet; *Quia*, inquit, *quæ cum ſorore mea ſunt, non ſunt meæ ſorores.* Eiuſdem etiam præclarum illud: *Malum eſt mulierem videre, peius alloqui, peſſimum tangere.* Cauſam indicat Hieron. lib. 1. cont. Iouin. Quia mulieris amor inſatiabilis eſt, & ſemper accenditur, & poſt culpam rurſum eſt inops, animumque virilem effęminat: & excepta paſſione quam ſuſtinet, aliud non finit cogitare. Poſid. in vita Auguſt. cap. 26.

CLO-

CLOTARIVS II. FRANC. REX

In regem electus, fines Austrasiæ animi gratia visitauit. at Bruchenildis plurimorum cæde audax, legatos ad eum mittit, Gallia cedat. cui ille, fæminæ temeritaté & superbiam indignatus; *Moris est feminam viris subiici: neque de distribuendis regnis, inuitis insciisque Proceribus agere.* Benè & verè Iuuenalis Sat. 6.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extensis magnos commisit elenchos.

Gaguin. lib. 2. De reb. Gall.

Quære Apophth. de VXORE.

MVNDVS.

APOLLO ABBAS.

MVNDVM, Mundique vanitatem fugiendam, Mulieri subiungimus. cuius, veluti & illius, venustas & decor transeunt, numquam reditura; seque amantem splendidâ circumueniunt seruitute. Vocabat APOLLINEM ABBATEM quidam è fratribus, vt bouem cœno immersum secum extraheret. qui, Cur, inquit, vicini tui prætergresso habitaculo, ad me diuertisti? eoque respondente, vicinum illum iam ab annis quindecim defunctum; *Et mihi*, ait, *anni viginti, & amplius sunt, ex quo mundo sum mortuus.* Tantum temporis in religione religiosè exegerat, & didicerat in hoc mundo supra mundum esse: & licet corpus gereret, volitabat tamen in eo ales interior. Cassian. Marul.

S. MACARIVS, ET ANONYMVS.

Transiturus erat Nilum Ægypti fluuium cum al-

tero Macario, totus pānosus & squalidus. quos cùm Tribunus regionis esset intuitus; *Beati*, inquit, *vos, qui mundum illuditis*. At MACARIVS, vt erat vrbanus, *Nos*, inquit, *mundum illudimus; sed vos mundus*. Pallad. in Hist. Laus. cap. 20.

S. TYBVRTIVS MARTYR.

Erat ille TYBVRTIVS, quem Valeriani fratris & Cæciliæ virginis preces & verba ad Christi fidem pertraxerant. quam ob rem ab Almachio Præfecto insaniæ arguitur. cui ille: *Vtinam dignentur nos referre in numerum seruorum suorum, qui respuerūt id quod videtur esse, & non est: & inuenerunt illud, quod videtur non esse, & est*. Ecquid, infert Almachius, videtur esse quod non est? *Omnia*, ait, *illa quæ in mundo sunt, quæ & cultores suos ad æternum exitium per breuis temporis lætitiam ducunt*. Quid verò, inquit, est tuo iudicio, quod non videtur? *Vita iustis*, respondit, *& supplicium iniustis*. Sur. tom. 6. in vita Cæciliæ.

S. RVMOLDVS ARCHIEP.

Spectandum hîc etiam se præbet Machliniensis opidi tutelaris Diuus: quem (vt erat Scotorum Regis primogenitus) numquam adduxêre parentes, vt regni postuma gubernacula animo, minùs reipsa, susciperet. aiebat enim: *Dominus Iesus qui mundanum respuit imperium, mandauit ipsum sequerer nudus*. Ex Vita eiusd.

REX IOSAPHAT.

Hic verò ab exilio, criptisque quibus latitauerāt, reuertentes Sanctos, summo honore & candore excipiebat. cumque ob id immeritas calumnias sustineret, thecas adferri iussit: è quibus pretiosiores vili impleuit arena, viliores autem rebus admodum sum-

ſumptuoſis. & redarguenti ſe, Elige, ait. Qui externa ſpecie pretioque deforis apparente nimium captus, pretioſas thecas accepit. Tum IOSAPHAT: *Qui magni in mundo apparent, his perſimiles ſunt: interius viles, exteriùs pretioſi.* Certè,

Quiſquis ad excelſi peruenit culmina montis,
Iam cuncta ex alto vertice parua putat.
Sic quoque virtutis tetigit qui culmina, parui
Iam pretij, quidquid cernit in orbe, putat.

Damaſc. in Hiſt. eiuſd.

THOMAS MORVS.

Quid autem talia memorem, quæ prior illa ætas vidit? ad noſtrum ſæculum venio, & inuenio THOMAM MORVM carceri iniuſtè mancipatum, ita eos qui ad ſe conſolandum venerant, alloquentē: *Mundus hic*, inquiebat, *carcer eſt, ex quo omnes ad cauſam dicendam ſuis ſinguli diebus euocantur. Quod autem meus carcer aliorum Principum carcere ſit minor, beneficij loco habeo: cùm è malis pluribus, minimū ſemper ſit eligendum.* N.Sander. lib.1.de Schiſm. Anglic. Th.Stap. in Vita, cap. 11.

S. ELISABETH HVNG. REG. FILIA

Digna quæ inter priores locum teneat. Intellexerat ex Sophia parente, maritum diem vltimum obiiſſe. & vix perculſa ad tam infauſtæ rei nuntium, dicebat: *Si mortem frater meus obiit, & mihi quoque poſthac mundo eiuſque vanitatibus defunctæ, morietur mundus ipſe.* & ſanè vt cuiuis ille moriatur, monet Boëtius de Conſolatione, vbi dicit:

Rara ſi conſtat ſua forma mundo,
Si tantas variat vices:
Crede fortunis hominum caducis,
Bonis crede fugacibus.

Con-

Constat, æternâ positumque lege est,
Vt constet genitum nihil.
Sur. tom. 6. in Vita.

MVNVS, EIVSQ. CONTEMPTVS.

S. BARTHOLOMÆVS APOST.

MVNERA, quæ iuxta Poëtam hominesq; deosque placant, calamo nunc oberramus: quantumque eadem aspernati prima illa nostræ Religionis columina. D. BARTHOLOMÆVS Polemo Indiarum regi camelos auro argentoq; onustos sibi offerenti, quòd filiam eius Energumenam immundo spiritu liberasset, dicebat: *Nequaquam his mihi opus. neque enim ad te veni munera accepturus, sed vt in Christum credentibus viam salutis pandam.* Quo dicto commotus Rex, baptismum suscipit, & Christi discipulus efficitur. Abdias in eius Vita.

S. THADDÆVS.

Ille quoque regi Edisseno Abgari sibi aurum & munera offerenti, quòd plura admirāda diuinâ ope apud eum patrasset, respondit; *Si nostra relinquimus, quomodo accipiemus aliena?* Euseb. lib. 1. histor. cap. 15.

S. BASILIVS M.

Quid iste? Suadebat Cæsareæ Præfectus, Christi fidem negaret, factoque non exigua munera proponit. at non persuasit, dicente eo; *Hæc Christiano homine indigna sunt: adolescentulis hæc conueniant, & iis qui ad talia promissa respiciunt.* Trip. hist. lib. 7. cap. 36.

SPIRIDION MONACHVS.

Dum hæc intueor, etiam SPIRIDION se menti manuique

nuique obiicit. Ille enim, dum à Constantino (qui per manus impositionem sanitatem ab eo acceperat) graue auri pondus offerretur, dicebat; *Non sic oportebat, Imperator, odio remunerare amicitiam. ego magnis itineribus huc veni, vt T. M. parerem: & tu mihi aurum, omnis mali causam, reddis?* Sur. in vita S. Spiridionis.

S. MARTINVS.

Non esse verò despiciendum munus quia exiguum sit, sed magis attendendũ donantis affectum docuit MARTINVS EPISC. Acceperat namque à sacra virgine munusculum: cumque id præter morem facere videretur; *Benedictio*, inquiebat, *illius à sacerdote respuenda non est, quæ multis sacerdotibus præferenda est.* Sulpit. 2. Dialog. cap. 12.

Require MERCEDIS NEGLECTVS.

NATVRA.

S. ANTONIVS.

NATVRAM, quâ duce errare nemo potest, (iuxta illud Iuuenalis Sat. 14.

Numquam aliud Natura, aliud Sapientia dicet.) inuestigamus: & simul ANTONIVM præclarè de ea sentientem. Rogatus quippe, quomodo vitam sustentaret destitutus omni solatio quod ex libris habetur, respondit: *Meus liber est natura rerum à Deo conditarum: quæ, quoties libet, libros ipsius Dei ad legendum suppeditat.* Quid enim, inquit admodum Christianè Seneca, est aliud NATVRA quàm Deus, & diuina ratio, toti mundo partibusque eius inserta? Socrat. lib. 4. hist. Ecclesiast. cap. 18. Ex Euagrio.

ANONYMVS.

Quærenti, quínam defectus difficillimè curarentur; *Illi*, inquit, *quos Natura rerum nouatrix indidit.* Illa enim, etsi furca expuleris, sua spōte recurret.

Nec poteris rectum cancris inducere gressum,
Nec leues horrentis echini reddere sentes.

Ioan. Petrosius.

NOBILITAS.

VRBANVS III. PONT.

SVmma & sola apud Deum NOBILITAS est, clarum esse virtutibus.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.

Vnde exprobrāti cuidam generis humilitatem, dicebat VRBANVS PONT. *Magni viri non nascuntur, sed virtute fiunt.* quod satis appositè hoc Epigrammate expressit Codrus Vrceolus, dum sic habet:

Sint tibi Gallorum rex & regina parentes,
Et maneat virtus pectore nulla tuo:
Non pluris faciam te, quàm tibi rustica mater
Si sit, & ignotus rusticus ipse pater.

Cranz. lib. 9. Metropol.

S. ROMANVS MILES.

Vide MARTYRIVM.

MAXÆMILIANVS IMPERATOR.

Æquè præclarè MAXÆMILIANVS. Venerat ad eum quidam obscuro loco natus, at supra modum diues; supplicans, vt datis aureorum millibus, nobilis designaretur. Cui IMPERATOR: *Ditare quidem te possum, at nobilitare, non nisi te propria virtus potest.* Insinuabat autem illud Ausonij:

Pul-

Pulchriùs multo parari, quàm creari nobilem.
Corozetus.

FREDERICVS THVEN.

Hic ſenſus, ea mens priſco illo æuo, neruum nobilitatis eſſe virtutem. at noſtro hoc,

———*Virtus ſine cenſu languet vbique.*

Solabatur quidam FREDERICVM THVEN, quòd ex illuſtri ſtirpe ſuam traheret originem. at ille: *Quid nobilitatem mihi obiectas? Etſi tam nobilis forem, vt perdicum pennæ mihi per nares erumperent, & pecuniæ deeſſent, numquid miſerrimus futurus?* Ita hoc æuum eſt, vt ſoli diuites nobiles habeantur, & ſtemmata ſine opibus vilipendantur. Georgius Richterus, in Axiom. Oeconom.

NOMINIS IMPOSITIO.

S. HILARIVS.

NIhil æquè valere ad rei cuiuſpiam naturam & rationem explicandam, ac congruã NOMINIS IMPOSITIONEM, docet in ſua Logica Philoſophus. quinimò pluribus nominibus ſua omina ineſſe, teſtantur Sacræ litteræ. Certè B. HILARIVS, dũ quidã per calumniam eum Gallum nũcuparet: *Non ſum,* inquit, *natus Gallus, ſed ex Gallia. Tu verò Leo es* (erat enim hoc nomine) *ſed non de tribu Iuda.* Ioan. Selethus cap. 22.

HENRICVS VIII. ANGL. R.

Habebat ille inter alios quibus familiariter vtebatur, vnum Franciſcum Brianum, multorum ſcelerum architectum. quem, dum in re quadam nefaria cõſultorem adhibuiſſet, vt palàm inſignem eius impietatem teſtaretur, hoc nomine compellabat:

Næ tu meritò meus es inferni vicarius. Guill. Rastel. in vita Thomæ Mori.

PARISIENSES NOBILES.

Cùm id vnum ageret Henricus VIII. vt repudiatâ Catharinâ, vita & genere nobilissima, Annam Bolenam pellicem in adulterinum thalamum sumeret, eaque meretriciis suis artibus Regis oculos fascinaret; rumor in Galliam (vbi profusam suam libidinem cum Galliarum Rege celare non potuerat) defertur. quo audito, palàm & passim hoc nomine natabat in PROCERVM labris: *Rex Angliæ Henricus, in vxorem ducturus est mulam regis Galliarum.* dignum profectò patella operculum. I. Sleidanus, lib. 9.

POMPONIVS LÆTVS.

Romę custodię traditus, accusabatur quòd (veluti hac ætate apud plerosque Nouatores in vsu) proprio abdicato, alienum nomen antiquitatis desiderio affectasset. Pro PETRO enim se POMPONIVM appellauit: & accusanti se Viancsio Antistiti, ait: *Quid tibi & Paulo Pontifici, si mihi fœniculi nomen indidissem.* Sabell. in Vita.

ANONYMVS.

Addam aliud, sed in re iocosa. Cuidam Mercurij nomen inditum erat: quem, quòd incompositis esset moribus & lingua, ac paruę fidei, alius hoc scommate illusit:

Te magis elinguis cùm sit nec agrestior alter,
Quare Mercurij nomen inepte geris?
Non ita quòd præstas dicendi laude, vocaris:
Sed potiùs, turpi furta quòd arte facis.

Coll. ex Epigramm. G. Sabini.

IDEM

Idem

Non absimili modo alium, cui Vrbanus nomen, parum admodum vrbanum potorem perstrinxit. dicebat enim,

Diceris Vrbanus: sed nominis immemor huius,
Semper inurbanus, cùm bibis, esse soles.

Ibidem.

OBEDIENTIA.

Paralyticvs Evangelicvs.

Obedientia, quę proprię voluntatis sepulchrum, & melior quàm victimę, sola menti ceteras virtutes inserit, insertasque custodit, exemplis illustranda. Et quidem SS. litterarum testimonio clarum est, Paralyticvm, qui annis 38. in infirmitate decubuerat, iussum à Christo, qui eum sanitati restituerat, lectum tollere; & Iudæis insultantibus, Sabbatum est, non licet tibi lectum tollere, respondisse: *Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.* Pulchrè sanè. quasi dicere voluisset: Qui me hominem desperatæ valetudinis, verbo sanitati restituit, tantæ auctoritatis est, vt etiam necessitate seruandi Sabbati me absoluere possit. hinc meritò illi pareo. Ioan. cap. 5.

S. Pavlvs Apost.

Quid verò Gentium doctor? factus ex persecutore Christi miles & athleta, dum in terram prostratus audiret: Saule quid me persequeris? ait exemplò: *Domine, quid me vis facere?* quasi fundamentum suę conuersioni substernens, obedientiam. Actor. cap. 9.

Cornelivs Centvrio.

Haud secùs ille. viderat Angelum Dei ad se in-

troeuntem, sibique dicentem, Corneli. ac timore correptus ait, *Quis es Domine?* & paulò pòst ad eum ingressus Petrus, cùm visionis suæ historiam breuibus percurreret, adiecit: *Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt à Domino.* Act. cap. 10.

S. PETRVS APOST.

Et iste cùm à Principibus sacerdotum redargueretur, quòd contra mandatum illorum Christum annuntiasset, nil cunctatus; *Oportet,* inquit, *magis obedire Deo, quàm hominibus.* Act. cap. 5.

PAMBO ABBAS.

Venerant ad visendum eum Religiosi numero tres: quorum hic ieiunij, ille charitatis, tertius obedientiæ laude clarus. de quibus sentētiam suam dicens, tertium ceteris prætulit: *Vnusquisque vestrûm,* ait, *virtutem quam possidet, volūtate propria retinuit: hic autem suæ voluntati renuntians, etiam alienæ se seruum fecit.* In vitis PP. cap. de Obedient.

S. SYNCTETICE.

Ille verò ad suos verba faciens, *Cuilibet,* dicebat, *in congregatione versanti, magis obedientiam quàm continentiam proponimus: quia hæc arrogantiam habet, illa humilitatem congruam pollicetur.* Ibidem, part. 2.

S. FRANCISCVS.

Quàm spectabilis in eo hęc virtus fuit? qui commissum sibi gregem instruens, quomodo Prælatorum dicto, imò nutui parere deberent, aiebat: *Subditus prælatum suum, non hominem considerare debet, sed illum, pro cuius est amore subuectus. Quanto enim contemptibilior præsidet, tanto magis obedientis humilitas placet.* Sur. tom. 5. in Vita.

IDEM.

IDEM.

Quin idemipſe ad eiuſdem virtutis ſectanda veſtigia quoſuis cohortabatur. dicebat autem: *Tantus eſt ſanctæ Obedientiæ fructus, vt eis qui iugo illius ſua colla ſubmitterent, nihil temporis ſine lucro tranſiret.* Bonau. in Vita, cap. 6.

B. IGNATIVS LOYOLA.

Quis hunc Obedientiæ caſtris excludat, quem ad nutum ſummi Pontificis quiduis facturũ, etiam mare ſine commeatu traiecturũ fuiſſe, accepimus? cumque rogaret vir quidam magnus, quæ iſthæc eſſet prudentia; reſpondiſſe: *Prudentia non tam eſt parentis, quàm imperantis.* Ribad. in Vita.

OBMVRMVRATIO.

S. ÆGIDIVS.

VErus ſacratæ Obedientiæ aduerſarius ſe hîc obiicit, OBMVRMVRATIO. Vt enim illa dicto parere, ita hæc tergiuerſationes quærere, & ab obedientia reſilire parata. Hinc benè S. ÆGIDIVS, cuidam coram ſe obmurmuranti, quòd grauiorem pro culpæ modo pœnitentiam impoſuiſſet, dicebat: *Quanto plus murmuras, tanto ampliùs te oneras: & quanto humiliùs ſanctæ obedientiæ iugo caput ſubmiſeris, tanto tibi leuius futurum erit onus.* Ex Sent. aur. S. Ægidij.

OBSEQVIVM.

S. MALACHIAS EPISC.

NEmo negauerit, nihil æquè gratum homini eſſe, ac voluntarium OBSEQVIVM. Illud

enim est quod amicos parit; partosque adamantino nexu deuincit. Ciuis Eborensis in Anglia, intellecto quòd MALACHIAS ANTISTES Romam peteret, equum obtulit: hoc dolere se testatus, quòd durus esset. adiecitque: Libentiùs dedissem, si melior fuisset. Cui MALACHIAS: *Non potest mihi vile esse, quidquid tam pretiosa voluntate offertur.* S. Bern. in vita Malachiæ.

BORSO DVX FERRAR.

Neque infimo loco habendus BORSO DVX inclytus. rogatus namque quánam re vinci & superari possent corda hominum; *Obsequio*, respondit, *magis quàm armis aut vindicta.* Corozetus.

OCCASIO.

EREMITA ANONYMVS.

VEluti temporibus medicina valet, ita suo quæque tempore rapienda est quiduis faciendi OCCASIO. Refert de quodam EREMI INCOLA Cassianus, quòd in tantum boni operis Occasionem captauerit, vt numquam eam præterire fuerit passus. Quare cùm è patria litterarum fasciculum accepisset, ne aperire quidem eum dignatus; at igne suscitato, vniuersum (vt erat) in illum coniecit, dicens: *Ite cogitationes patriæ, pariter concremamini: nec me vlteriùs, ad ea quæ fugi, reuocare tentetis.* Cass. Monast. instit. lib. 5. cap. 32.

S. WOLSTANVS EPISC. WIGORNIENSIS.

Non minùs sapienter egregius ANTISTES WOLSTANVS, cuidam frequentiùs eadem peccata confitenti, dixisse fertur: *Oportunitas, vt video, latrones facit: ideò vt vitiorum importunitate careas, id vnum neces-*

necessarium, Religioni, dum potes, te dedas. Præclarè Cato: *Rem tibi quam noris aptam dimittere noli,*

Fronte capillatâ pòst est occasio calua.

Sur. tom. 1. in Vita.

MONACHVS ÆGYPTIVS.

Require Apophth. de IRA.

RELIGIOSVS ANONYMVS.

Quàm prudens etiam istius verbum fuit! Cùm namque indomitæ carnis stimulos, ieiunij & mortificationis cote attereret, rogatus, quam ob causam se tam grauiter affligeret; *Vt,* inquit, *exsurgentes libidinum aculeos superem, & cum iis furoris occasionem tollam. noui enim furorem semper pro libidine litigare.* Pulchrè Greg. More ignis libido succenditur, etsi negligenter extinguitur, adiacens stipula velociter inflammatur. Socrat. Trip. hist. lib. 8. c. 1.

ANONYMVS.

Concertantibus nonnullis quænam res maiorem adferret molestiam; cùm hic litem forensem, ille morosam coniugem diceret, interuenit alius, qui, *Illud ego,* inquit, *vbique molestum reputo, quod tempestiuè & in loco factum non fuerit.* Ita olim è Græcis Comicis Menander:

Ἅπαντα καιρῷ χάριν ἔχει ζυγώμενα.

Omnia tempestiuè gratiam habent.

Guil. Richterus in Axiom. Polit.

OCVLORVM CVSTODIA.

S. HVGO GRATIANOP. EPISCOPVS.

OCVLORVM, qui frequétiùs peccati fenestram aperiunt, CVSTODIAM commendamus: idque imprimis HVGONIS GRATIANOPOLITANI Antistitis

ſtitis exemplo: qui adeò fidelis huius membri cuſtos, vt cùm R. P. Guidonis mater eum ſalutatum veniſſet, & poſt eius ab eo receſſum quæreret Guido, Numquid mea mater ſenio debilitata eſt & fracta? paululum ſecum præmeditatus; *Neſcio*, inquiebat, *planè cuius ætatis ſit, neque enim faciem eius intuitus ſum.* Sciebat vir pius, quòd ſi oculus ſimplex fuerit, totum corpus lucidum erit. Lucerna namque corporis tui eſt oculus tuus. Guido in Vita eius.

S. EPHREM, ET MERETRIX.

Vt autem ad S. EPHREM deueniamus: ingreſſurus Edeſſam opidum, Deum orabat, vt primo occurſu in talem hominem incideret, quem & doctrina ſua reficere poſſet, & ad meliorem vitæ normam iter præbere. Ecce cogitabundo, vt portas ingreditur, obuia fit mulier, notoria illius loci PECCATRIX: quam intuens vir ſanctus, cōſtitit fixis in eam oculis. ſed hæc viciſſim attentiùs in eum intuetur. Ille verò conatus eam pudore ſuffundere; *Quid*, inquit, *non erubeſcis mulier tam acutùm nos intuens?* E contra hæc; *Me*, ait, *conuenit te ſic adſpicere: nam de tuo latere ſumpta ſum. Te verò terram, non me adſpicere fas eſt: nam tu primùm ex eâ formatus & ſumptus.* quod ſtratagema verſu redditum hîc adiungo:

Aſpexit iuuenem formoſa puella modeſtum,
Illius in vultu lumina fixa tenens.
Hic ait; In terram potiùs tu deiice ocellos,
Non oculos habeat caſta puella vagos.
Imò, *ait hæc*, magis in terram tu lumina figas:
Ex terra primùm nam tua facta caro eſt.
Noſtri principium fuit ortus coſta virilis,
Hanc quæro vt iungi me velit ipſa ſibi.

Sur. in Vita tom. 1.

ANO-

Anonymi.

Nec aſpernandum hoc loco, quod de his apud Guiliel. Baldeſanum lib. 3. de Stimulis virtutum Adoleſcentiæ legiſſe me pridem memini. Accidit, inquit ille, nuper viro illuſtri, quòd adſtaret alteri non inferioris dignitatis in templo: cumque ingreſſa eſſet adoleſcentula, genere & forma nobilis, oculos (vt hoc æuo plerique faciunt) illicò in eius adſpectum reflexit: quod cùm alteri illi diſplicuiſſe animaduerteret, eius ſeueritatem cõprimere auſus illo Pſalmi verſu; *Delectaſti me Domine in factura tua.* ſed ille ex tẽpore, ſuauiter ſanè, *Perge*, ait, *& vide quæ eodẽ in Pſalmo ſequãtur, & inuenies: Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc.* Attonitus ille inopinato reſponſo, obmutuit.

OPVS.

S. Ioan. Baptista.

Nihil æquè teſtimonium perhibet de homine, ac Operis ab eo exerciti qualitas. Hinc Dominici Præcvrsor aduentus, dum Iudæi ſe ex ſtirpe Abrahæ progenitos dicerent, & de eo gloriarentur, dicebat: *Facite fructus dignos pœnitentiæ: nec velitis dicere intra vos, Patrẽ habemus Abraham,* &c. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur.* Matth. cap. 3.

Marcellvs II. Pont.

Vide Ivramentvm & Perivrivm.

Religiosvs Franciscanvs.

Poſt Domini Præcurſorem, non indecorè ſe Religiosi cuiuſdam virtus offert. dum namque Ludouicum Siciliæ regis filium, qui voto ſeruandi inſtitutũ S. Franciſci ſe obſtrinxerat, vt palàm eo ſe

ſolueret, incitaret; aiebat: *Qui in occulto benè viuit, ſed alieno non ſtudet profectui, carbo eſt: qui verò rectitudinis lumen ex ſe multis demonſtrat, lampas eſt: ſibi ardet, aliis lucet. Honeſta bonis viris, non occulta quæruntur.* Reuocabat in memoriam illud Chriſti, Sic luçeat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona. Ex vita Ludouici, impreſſa apud Moretum, cap. XI.

IOAN. PRINCEPS LVSITANIÆ.

Audiuerat ille Franciſcum Borgiam de diuinis rebus diſſerentem. ac templo egreſſus, ad Dynaſtas ſe conuertens; *Hic*, ait, *mihi demum Eccleſiaſtes placet, qui reipſa quæ docet, præſtat.* Illud quippe Doctoris munus, vt ſit potens in opere & ſermone. Ribad. in vita Borgiæ, lib. 2. cap. 7.

Require ACTIO, EIVSQVE NECESSITAS.

OPERA MANV EXERCENDA.

SYLVANVS ABBAS.

SAtius multò eſt aliquid agere, quàm nihil agere: modò quod agitur, honeſti limites non excedat. Ita Apoſtolos, alioſque viros ſanctos, indultum ſibi otium in honeſtum negotium commutaſſe conſtat. Quod & SYLVANVS ABBAS lepido exemplo docuit. Erat in cœnobio eiuſdem Religioſus, qui fratres manibus laborantes nonnumquam redarguebat; & ſolicitudinem illam, tamquam rem ſuperfluam, cauillatus, *Maria*, inquit, *optimam partem elegit, ſedens ſecus pedes Domini.* Itaque horâ cœnæ, de induſtria non vocatur: mirantique, cur præter ſolitum non eſſet vocatus, reſpondit SYLVANVS: *Verè exiſtimabam, tibi qui totus ſpiritualis es, cibo potuque*

tuque opus non esse. Eoque errorem confitente, subiunxit: *Scias igitur Mariam Marthæ etiam ministerio indigêre, auxilioque iuuari.* In Vitis PP.

MARCVS ANACHORETA.

Hic quoque operi nocturno diurnoque, ab oratione vacans, insudabat. ita vt quibusdam ei eleemosynam offerentibus, diceret; *Minimè accepero: manus enim istæ me nutriunt, & eos qui ad me propter Deum diuertunt.* . In Prat. Spirit. cap. 3.

Vide Apophth. de LABORE.

ORATIO SIVE PRECES.

IESVS CHRISTVS.

AGe, sanctarum PRECVM exempla perscrutemur; vt si quem eadem considerasse non piguerit, imitari etiam non pigeat. Nihil autē in tantum se sequentibus DOMINVS commendauit, ac ORATIONEM. nam & orandi formam præscripsit, & discipulos suos ad orandum incitauit, dicens: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* Ioan. cap. 14. & 16.

AGATHON ABBAS.

Ne autem quis puræ Orationi nihil inesse difficultatis arbitretur: rogatus AGATHON, cuinam spiritualium actionum plus laboris inesset, respondit; *Precationi. Quia dum illi intendimus, malignus spiritus se nobis plurimùm infestum reddit.* In vitis PP.

S. FRVCTVOSVS EPISC.

Ab eo verò dum quispiam peteret, pro se apud Deum intercederet, respondit; *Orare necessum mihi pro Ecclesia Catholica passim diffusa. quis enim oret pro singulis? attamen neminem singulorum præterit,*

qui pro vniuersis deprecatur. Cæsar Baron. Aug. de diuers. Serm. 101. cap. 2.

LVDOVICVS EPISC. TOLOS.

Huic item sæpè in ore, cùm de temporis iactura sermo incideret; *Omne tempus perdidisse existimo, quod sine oratione & diuinis contemplationibus consumpsi.* Ex membrana manuscr. Vitæ eius.

S. FRANCISCVS.

Quære Apophth. de MORTIFICATIONE.

S. BERNARDVS.

Sed de iis etiam qui attentũ in oratione animum habuerunt, CLARÆVALLENSIS ABBAS fuit. hunc enim, si templum subiret, quo meliùs orationi inuigilaret, solitum ferunt, apprehenso eiusdem limini exteriorum rerum curas hoc dicto demandare: *Ceteras meas curas tibi committo, donec hac me curâ liberauerim.* Multum enim orationis puritaté iuuare insinuabat, si de ea sola cogitet, qui orat. Recensuit ex Nauar. de Orat. inter alia præclara Reuerendiss. Dominus Ioannes Miręus Episc. Antuerpien. in insigni sua Oratione, quam ad Clerum suæ vrbis habuit, anno 1608. Fer. 2. Mai. hebdom.

LVDOVICVS PALATINVS

Erat venandi studio deditissimus, & publico edicto districtim cauerat, ne quispiam ceruis aliisque feris nocumentum inferret. Factum autem, vt illis omnia passim vineta vastantibus, querelæ deferrentur ad Proceres, & per eos ad ipsum LVDOVICVM. Dicebāt enim, Nisi edictum hoc mitiges, eris posthac expers precum tui populi. Quo audito ille; *Si ita fore existimatis, malim carere,* ait, *etiam totâ vitâ ferinis ferculis, quàm meorum precibus.* Sciebat sanè, quanta esset puræ Orationis virtus, quæ eò pergit & pene-

penetrat, quò caro peruenire & penetrare nequit. Timoth. Berch. in Orat. Ludouici Principis.

BALTHASAR GERARDI.

Fuit is qui Guilielmo Principi Auriaco necem attentauit, & tulit. Qui, dum quæuis tormenta infracto animo sustineret, rogatus quomodo tantis cruciatibus non succumberet; respondit: *Tantum efficaciæ præstant piorum pro me preces.* In Historia eiusdem.

ORATIO ASSIDVA.

F. ÆGIDIVS MINORITA.

MVltum autem valere apud Deum ORATIONEM iusti ASSIDVAM, testis esse potest D. Iacobus, etiam apud Iudæos sanctitatis opinione celebris. quippe qui in oratione tam feruens & assiduus, vt eius genua quasi callo obducta, & instar pellis camelorum indurata fuisse, Hieronymo auctore referantur. Audiamus ergo quid B. Francisci comes & imitator ÆGIDIVS, de hac orandi perseuerantia se dignum dixerit aliquando. Rogabatur, cui similem existimaret eum, qui ab orando desistit ingruentibus distractionibus mẽtis; *Fugienti è prœlio,* respondit. Pugnamus namque in oratione contra hostes nostros, mundum, carnem, & maximè Satanam, qui propterea orantes propositis variarum rerum imaginibus perturbat. Memores itaq; simus illius Paulini Auson. Epist. 15.

Quæ non missa Deo, vacuis in nubibus hærent,
Nec penetrant superi stellantem Regis in aulam.

Sur. tom. 7. in Vita.

IDEM.

IDEM.

Ab eodem etiam profectum accepimus: *Si gratiam in precibus sentis, ora vt augeantur; si non sentis, ne cesses idcirco à precibus. Gratos enim habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei iuxta præceptum legis* (Exodi 25.) *offerebantur.* Ibid.

IDEM

Denique ad orationis assiduitatem persuadendam, isto simili vtebatur: *Cùm primùm plantata est arbor, non illico grandescit, & fructus profert maturos: neque, si eos profert, omnes ab hominibus eduntur. Ita quis ad me fructus redire queat, si vel decem annis cælestem Regem deprecor pro æterno regno, nec in finem perseuero?* Nempe anima Deo recõciliata quasi nouella arbor, non statim bona desideria producit, & per ea fructificat: nec si fructum vllum adferat, illico ad Dei gloriam cuncta operatur. Perseuerandum itaque in oratione, vt fructum quem optamus, tandem consequamur. Th. Staplut. Dom. infra Oct. Nat. Dom. in Prompt. Morali.

ORDINIS SACRAMENTVM.

S. EPHREM.

QVemadmodum ad ciuilem Remp. ritè gubernandam, semper necessarius est & fuit ciuilis Magistratus: ita ad Spirituale Christi in terris regnum decenter administrandum, etiam spiritualis potestas semper fuit necessaria: eamque titulo ORDINIS nuncuparunt veteres. Quam dignitaté, quòd ardua sit, aspernati quandoque viri sancti. & quidem B. EPHREM à Basilio rogatus, cur, cùm idoneus esset, ad sacrum Presbyterij ordinem non promoue-

moueretur; reſpōdit: *Quia peccator ſum, & indignus qui tam auguſto muneri deſeruiam.* Sur. tom. 1. in vita Baſilij.

MARCIANVS EPISC.

Admodum verò circumſpectum eſſe oportere in ſacro hoc Senatu ſeligendo, docuit MARCIANVS. qui, cùm Sabbatium quemdam ex Iudæo factum Chriſtianum ad ſacros Ordines admiſiſſet, quem poſtmodū ambitionis & Iudaici erroris ſtudioſum intellexerat; ſuæ inſcitiæ & leuitatis conſcius, crebriùs ſecum obmurmurabat: *Satius fuiſſet manus in ſpinas miſiſſe, quàm earum impoſitione Sabbatium ad gradum preſbyterij deſignaſſe.* Hæc etiam Antiſtitum noſtri temporis lamenta: dum vident eos, quos in ſacrum Senatum coopitulatores adſciuerunt, laſciuientis carnis agitatos furiis, ad ſacrilegorum barathrum, Deo & Fide ſpretis, impiè deflectere, falſam Reformatæ religionis prætexentes imaginem. Socrat. lib. 5. cap. 20.

MARTYRIVS.

Hunc Nectarius ſummo conatu nitebatur promouere in Diaconum: at ille totis viribus renitens, *Ego*, aiebat, *olim ſacri Baptiſmatis factus particeps, in vſu vitæ meæ antiquum ſemper obtinui:* & ita ordinationem non admiſit. Sozomenus lib. 7. hiſtor. cap. 10.

ORNATVS CORPORIS.

PAMBO ABBAS.

DE CORPORIS externo ORNATV cultuq́ue dicturus, illos ob oculos ponam, qui eumdem non ſuperfluum modò, ſed & noxium reputarunt. Ac de

Ac de PAMBONE quidem narratur, quòd, cùm apud Athanasium Alexandriæ moraretur, fœminam mirum in modum comptam conspicatus, in lachrymas ierit. Interrogatus verò, quid illachrymaretur; *Duæ*, ait, *me causæ mouent: prima, huius mulieris perditio; altera, quòd ego non tantùm coner placere Deo, quantum hæc mundo.* Hist. Trip. lib. 9. c. 1.

S. NONIVS HELIOPOLITANVS.

Haud aliter iste. conspicatus Pelagiam meretricem Antiochenam transeuntem, auro gemmisque ornatam; diu illam intuitus, dicebat: *Quot putatis horas expendit hæc mulier dum in cubiculo se lauat & componit, vt hominum oculis placeat? & (heu) quantulas nos, vt in Dei oculis iusti conspiciamur?* Scitè Terentius: —— *Nosti mores mulierum:*

Dum moliuntur, dum comuntur, annus est.

Sur. in Vita.

S. EPHREM.

Meritò itaque, & non vanè EPHREM laudabilem hanc protulit sententiam: *In sæculari vita qui suum ornat corpus, & subinde vestimenta mutat, humanam obtinet gloriam: at qui in Religiosa professione ista contemnit, & solùm necessario corporis vsu intendit, gloriam sibi in cælis acquirit.* In Vita eiusd.

ALEXANDER SEVERVS IMPERATOR.

Vide VESTIVM NEGLECTVS.

THOMAS MORVS.

Iungamus his virum clarissimum THOMAM MORVM: qui percontanti, quid de comptulis illis & ad omnium aspectus expositis sentiret; facetè non minus, quàm sapienter, *Quàm multi*, aiebat, *in hoc sæculo eo labore infernum mercantur, cuius vel dimidio cælum lucrati fuissent.* Et verè isto quo obtinet, quod

canit

canit de hoc mulierum ornatu & luxu Ouidius:

Auferimur cultu: gemmis auroque teguntur
Omnia: pars minima est ipsa puella sibi.
Sæpè vbi sit quod ames inter tam multa requiras,
Decipit hac oculos Ægide diues amor.

In Vita eiusd. cap. 12.

IDEM

Matronæ cuidam, quòd se totos dies ornaret, &, vt habet Poëta, Naturę decus mentito mercatoque vultu perderet; dixisse fertur: *Nisi Deus tibi pro hoc tanto labore infernum rependat, magnâ, me iudice, te iniuriâ affecerit.* Ibidem.

Vide Apophth. de VESTIVM LVXV, *&* CONTEMPTV.

OSTENTATIO.

LEO X. PONTIFEX.

OSTENTATIONEM arrogantiamque reprimere non parua laus: eaque claruisse LEONEM X. accepimus. Venerat ad eum nescio quis empyricus, peritiam summam & præsentem podagræ curandæ medicinam penes se esse iactitans. At ille homini illusori illudere etiam volens, rogat num habeat aliquot ducatorum millia, quæ ad menses paucos mutuò sibi det; eoque negante, *Næ tu*, ait, *homo vafer & subdolus. Si enim eam quam prædicas experientiam haberes, crede, me longè diuitiis præcelleres. Ecquis enim in orbe Princeps hoc malo liberari nollet?* & ita planè confusum & conuictum dimisit. Auct. Serm. memor.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Audiebat Bearnenses & Pictones, homines ignobiles

biles & ignauos, cum veris nobilibus de generis ſplendore gloriari; *Atqui*, aiebat, *decem iſtiuſmodi nobilibus, vnicus enſis ſatis ſuperque fuerit.* Annal. Franciæ.

Require CASTIGATIO, SVPERBIA, *&c.*

OTIVM.

MONACHI ÆGYPTI.

NAtura humana vt improbo labore inſtruitur, & quaſi gubernatur; ita torpenti OTIO deſtruitur, & velut infatuatur. Nónne

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus,
Et capiant vitium ni moueantur aquæ?

Hinc vetus illa diſciplina monaſtica, OTIVM vt diaboli puluinar, ſumma cura vetabat. Qua de re ita Caſſianus: Per Ægyptum, ait, Patres nullo modo otioſos eſſe monachos, ac pręcipuè iuuenes, ſinunt; actum cordis & profectum patientiæ ex humilitatis ſedulitate metientes. Itaque erat apud eos celebre hoc dictum: *Laborans ab vno, otioſus ab infinitis oppugnatur dæmonibus.* Statuat igitur Chriſtianus adoleſcens omni ratione otium effugere, & optimis occupationibus vitam tranſigere, ne pòſt, vt quidam ait, & nimis ſerò,

— *doleat ſtultos præteriiſſe dies.*

Refert Guilielm. Baldeſanus in Stimulis virtutum, lib. 1. cap. vlt.

RELIGIOSVS ANONYMVS.

At veriſſimum etiam eſſe illud Ethnici,

Otia ſi tollas, periêre Cupidinis artes.

inſigni exemplo deſcribit Hieronymus, quod hîc totidem verbis adſcribam. Græcus adoleſcens erat in cœ-

in cœnobio, qui nullâ abstinentiâ, nullâ operis magnitudine flāmam poterat carnis extinguere. Hunc periclitantem monasterij Rector hac arte seruauit. Imperat viro cuidam graui, vt iurgiis atque contumeliis eum insectaretur, & post irrogatam iniuriam primus veniret ad querimoniam. Vocati testes pro eo loquebantur, qui iniuriam intulerat: flere ille contra mendacium. Quid multa? ita annus ductus. quo expleto, interrogatus adolescens super cogitationibus pessimis, an adhuc molestiæ aliquid sustineret; *Papæ!* inquit, *viuere non libet, & fornicari libeat?* Hieron. Epist. ad Rusticum.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

At quàm grata aliquando honesta à seriis curis animi relaxatio (neque enim Apollo semper arcum tendit) declarauit egregius Princeps ALPHONSVS. Cui dum quasi ignauiæ exemplum ostenderent rusticum humi recubantem, & vuas comedentem; *Vtinam,* aiebat, *mihi isto otio comedere datum à Diis esset.* Ita olim Ptolomæus Rex cùm se immortalitatem reperisse iactitasset, tandem podagra excruciatus, visis Ægyptiis qui ad flumen proni accubabāt; Vtinam, aiebat, vnum ex eis esse mihi datum! Panorm. de Dict. Alph.

PROBVS IMP.

Aliter ante eum PROBVS IMP. Ille armatum militem otiosum esse numquam passus. dicebat quippe: *Annonam gratuitam miles comedere non debet.* Iac. Spieg. in Æn. Syl.

Vide LABOR. OPERA MANV EXERCENDA.

PARENTVM AMOR.

FERDINANDVS REX NEAPOL.

VEniant nunc in manus noſtras proſpera PARENTVM VOTA, felicibus auſpiciis propagatæ ſoboles, quæ efficiunt vt aliquãdo & genuiſſe & genitum eſſe delectet. Quid enim FERDINANDVM eloquar? qui tanto ſui parentis detinebatur deſiderio, vt crebriùs diceret: *Nihil mihi grauius euenire poteſt, quàm quòd aliquando maiorum rerum occupatione præpeditus, patri adeſſe non poſſim.* Pont. lib. 2. cap. 3. de Obedientia.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Magnus quoque eodem in regno & re ALPHONSVS. Succeſſerat Ferdinando legitimus regnorum heres, cui eam vicem & obedientiam, quam ille ſuo parenti olim, rependit. Peregrè aduenienti obuiam progreſſus, quòd eum vtpote minùs valentem lecticâ vehi aduerteret, equo deſiliit, ac pedibus comitatur. monenti autem patri, aliorum procerum more equo conſcenſo adequitaret, reſpondit: *Aliis liberum ſit agere quod voluerint: ego numquam adducar, quin Regem, quin patrem, & eum ægrotum, pedibus ſequar.* Panorm. lib. 2. de Geſt. Alph.

SFORTIA FRANCISCI FILIVS.

Eadem pietas Iuniorem SFORTIAM, vixdum annos pubertatis egreſſum, impulit; vt patrem quem viuum ſummo ſemper honore fuerat proſecutus, etiam mortuum, & in imagine expreſſum, honoraret. Erat in extremas anguſtias ab hoſtibus redactus, dumque anxius huc illuc voluitur, & nequicquam militem ſuum vocat, patris effigiem (quæ

forte

forte in conſpectu) intuitus; *Ecquid*, exclamat, *diue parens degeneres erimus? & hoſti ſine conflictu cedemus? Audendum potiùs*. dictoque citiùs, in hoſtem glorioſus irruit. Gaguin. De reb. Gall. in Appen. de Lud. XII.

PARENTVM DE LIBERIS CVRA.

EDOVARDVS II. ANGL. REX.

ÆMulatus hanc pietatem, non vt priores illi in parentes, ſed in filium EDOVARDVS. qui cum Philippo Franciæ rege manus conſerens, dum filium in prima acie acriter vrgeri intelligeret; *Ne*, inquiebat circumſtantibus, *hodie à me ſubſidium poſtuletis, quamdiu filius adhuc ſuperſtes. Volo vt nunc virtutis ſuæ ſpecimen edat, atque victoriæ laus omnis penes eum ſit.* Tam glorioſum reputabat talem habere filium, qui pro patria libertate ſuum latus hoſti opponeret. Froſſard. hiſt. Gall. lib. 1.

BABO APENSBERGENSIS BARO.

At memorabile, quantam filiorum curam geſſerit paternâ pietate motus BABO. Habebat numeroſam ſobolem, ita vt ex duabus vxoribus legitimis duos & triginta filios atque octo filias ſuperſtites poſt ſe relinqueret. Cùm ergo Henricus Cæſar ſub annum 1015. animi cauſa aucupium inſtituiſſet, BABONEM inuitauit, paucis equitibus præſens etiã adeſſet. Ille oportunitatẽ ſe nactum arbitratus, vt filios Cæſari commendaret, iuuenes ſcitos & probè inſtructos ornat, & cuique comitem adiungit, talique filiorum comitatu ad Imperatorem venit. Qui, viſa ea multitudine, rogat quaſi indignabundus BABO-

NEM, cur, cum paucis venire iussus, tot equites adduceret; ille, *Non sunt equites, Auguste*, inquit, *quos tua Maiestas conspicatur, sed tui famuli, mei filij legitimi, quos eidem T. M. exhibeo, dono, consecro. eosque, vt ingenuam decet sobolem, maxima cura educaui.* Imperator singulos appellat, dextra & osculo excipit, filios nuncupat, secum consistere in aula iubet, omnesque paulatim stipendiariis prędiis, castellis & vicis, locupletauit. Hieron. Zeigler. in Hist. Illust. vir. Germ.

Quære CONFESSIO PECCATORVM.

BLANCA FRANC. REG.

Neque mulierum hîc laudem detrecto, aut earum gloriam inuoluo. Sunt & inter has, quamuis rariores, quæ hac virtute polleant. Facem ceteris præfert BLANCA Ludouici istius mater: quæ, dum optimis moribus filium instituisset, quandoque dixisse fertur: *Malim, ô fili, te vita priuatum, quàm vlla virtute relicta, vnum lethale peccatum perpetrantem.* Imitentur hanc omnes matres, quarũ nimis blanda hoc æuo (proh dolor!) segnes facit indulgentia natos. Ioinuil. in vit. Lud. cap. 3.

MVLIER ANONYMA.

Iungat se illi Christophori Lusitani arcis Diensis Præfecti PARENS. Quæ, dũ filium glande ferrea ab hostibus ictum conspicaretur, nihil habuit maius, quàm vt salutis suæ curam gereret. adductoque Cõfessore, siccis oculis ac vultu placido; *Tu fili*, ait, *clementis Dei veniam fidenter implora: teque in hoc transitu virum prebe. vnicum hoc mihi in hac orbitate solatium.* I. Maffeus hist. Ind. lib. 11.

Require EDVCATIO. ADMONITIO.

PAR

PAR PARI RELATVM.

PAMBO ABBAS, & PIOR MONACHVS.

SEd artem etiam arte delusisse, in re præsertim minùs seriâ & sine felle, quibusdam laudi datur: & quidem inter illos PIORI MONACHO. Cùm enim hic ad PAMBONEM visendi gratia venisset, propriũ secum panem detulit. Rogat ille cur id faceret; *Ne*, inquit, *aduentus meus tibi grauis sit*. At memor illius PAMBO, dum post multum temporis PIOREM inuiseret, pané obsonio aut iure intinctum, qui famem simul & sitim sedaret, adfert. indignantique PIORI, *Hoc egi*, ait, *ne aduentu meo te quidquam grauem*. Pallad. in vit. PP.

ANGLI ANONYMI, & SALOMON IVDÆVS.

Lectu audituque iucundum quod subiungo. Erat in Anglia SALOMON quidam, gente Iudęus. hic dum fortè Sabbato in cloacam cœno oppletam cecidisset, & aduenirent qui suppetias ferrent; noluit eo die religionis ergô extrahi. dicebat enim,

Sabbata sancta colo, de stercore surgere nolo.

Audit MAGISTRATVS loci, & superstitiosum hominẽ etiam postero die (qui Dominicus erat) extrahi vetat. ac suppetias inclamanti, responderi mandat:

Sabbata nostra quidem SALOMON *celebrabis ibidẽ.*

Annal. Angl. Th. Staplut. in Prompt. Morali.

LVDOVICVS XI. FRANC. R.

Prioribus iungi meretur quod de LVDOVICO XI. tradunt scriptores. Viderat è Proceribus quidam LVDOVICVM pro rapo sibi à rustico oblato mille aureos donasse: & beneficium fœneraturus, equum dono dedit. Suscipit eum REX, & rapum pretiosâ

ſindone inuolutum, rependit, adiiciens; *En mille aureis coëmptum rapum: quod equum tuum, vix centum adæquantem, longè præcellit.* Corozet.

IANVS LASCARIS, & GALLI ANONYMI.

Cùm Romanam ſupellectilẽ augeret Iulius Pont. Gallos in vniuerſum Micturiuingos, quaſi immodicos vini potores, per iocum appellabat. Quò factum, vt GALLICI POETÆ ita in eum luderent:

Patria cui Genua eſt, genetricem Græcia, partum
Pontus & vnda dedit: quî bonus eſſe poteſt?
Sunt vani Ligures, mendax eſt Græcia, Ponto
Nulla fides: malus eſt, hæc tria quiſquis habet.

At IANVS LASCARIS Poëta ſui æui celebris, vt Iulio gratificaretur, ilicò hos retorſit:

Eſt Venus orta mari, Graiûm ſapientia, ſolers
Ingenium eſt Ligurum: quî malus eſſe poteſt?
Cui genus vt Veneri, à Graiis ſapientia, ſolers
Ingenium à Genua eſt? Mome proterue tace.

P. Æmil. in vita Ludouici XII. Gall. R.

Require Apophth. de PERFIDIA & ARTIVM CONCERTATIONE.

PASQVILLVS.

ADRIANVS VI. PONTIFEX, & LVDOVICVS SVESSANVS.

AD PASQVILLVM deducimur, cuius ſtatua, Romę potiſſimùm, omnium rerũ nouarum, licet remotis arbitris fiant, & dicteriorũ ferax. Quare quòd in ea toties famoſis carminibus laceraretur, indignatus eſt ADRIANVS PONT. eamque demoliri & in Tiberim coniici mandabat. at negabat id facto fore vtile LVDOVICVS SVESSANVS. dicebat enim

enim: *Pasquillus etiam ranarum more in imo vado non erit tacitus. Ergo*, inquit PONT., *exuratur in calcem. Rectè id quidem*, intulit SVESSANVS: *sed tam crudeliter necato Poëtæ clientes non deerunt, qui Patroni cineres inuidiosis carminibus prosequantur, & supplicij locum quotannis concelebrent.* quibus verborum lusibus, Pontificis mentem sedauit. Pont.

ANONYMVS.

Non ineptè itaque quispiam conspicatus PASQVILLVM, tamquam clandestinum internuntium, minuta quæque aulicorum delicta suo dorso exhibere legenda, dixit: *Cùm hîc loquendi libertas adempta sit; mirum, lapideis statuis, cuncta etiam occultissima enuntiantibus, obturari os non posse.* Phil. Camerar. cap. 66. Medit. histor.

PASSIO CHRISTI.

S. ELEAZARVS COMES.

RECOLIMUS modò illud quod in omni pressura & afflictione securitatis portũ prębet, PASSIONEM CHRISTI; quã vltrò pro nobis subiit, vt ex filiis iræ nos suæ glorię redderet cõparticipes. ELEAZARI Comitis miram in omni aduersitate patientiam mirata vxor, cùm quęreret quomodo toties offensus nullum offensionis signum daret; hoc ab eo responsum accepit: *Noueris me sentire aliquando indignantis animi motionem: sed ilicò ad cogitandã Christi passionem mentem verto, quæ sanè longè eam superat, quam hîc sustinemus.* Veram mentis tranquillitatem docebat, iugem Dominicæ passionis memoriam. Et vt dicit Greg. in Epist. Nihil adeò graue, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio

ad mentem reuocetur. Sur.in Vita,tom.5.cap.23.

IDEM

Dum ad eum diutiùs abſentem irrequieta quemdam è domeſticis mitteret vxor, qui de rerum omnium & ſalutis potiſſimùm ſucceſſu inquireret,reſponſum hoc dari mandauit: *Sanus corpore ſum & ſoſpes. Si autem videre me deſideras, quære in vulnere lateris Chriſti: illic habito; ibi me inuenies,fruſtrà alibi quæſitura.* Ibid. cap. 30.

ZACHARIAS EPISC. HIEROS.

Quo autem corporis habitu paſſionis Dominicę myſteria & inſtrumenta pertractanda ſint, docuit in Heraclio Imp. ZACHARIAS. Heraclius namque, dum Crucem,in qua Dominus ſuſpenſus, humeris ferret, vt in mõte Caluariæ loco ſibi proprio collocaret; in vrbis Hieroſolymitanæ portis, quaſi fixus ſtetit & immotus. obſtupuit. At ZACHARIAS, *Vide*, ait, *ô Imperator, ne iſto triumphali ornatu* (erat enim auro gemmiſque decorus) *parum Ieſu Chriſti paupertatem & humilitatem in ferendâ cruce imitêre.* Tum dimiſſo eo cultu,& plebeio aſſumpto, reliquũ viæ perfecit. Paul. Diac.lib.18.

S. ELISABETH REGIS HVNG. FILIA.

Miremur hîc, & rimemur puerilis animi prudentiam, verè non annorum numero, ſed pietatis officiis computãdam. Vix annos expleuerat pubertatis, & numquam ad templum procedebat, quin coronam capite amoueret: ac tãdiu inglorium verticem oſtendebat, quoad ritu ſacrorum completo, domum regrederetur. percontantiq; huius rei cauſam matri Sophię,& id temerè fieri dicenti,reſpondebat: *Abſit à me tanta impietas, vt ibi caput meum turrito micantis coronæ faſtu ſuperbiat,vbi caput Sal-*

uatoris

uatoris mei ſpinis coronatum compungitur. Ita diuina charitas in caſta puellaris animi præcordia, Dominicæ paſſionis contẽplatione, veluti mucrone quodam vulnus agere cœpit. Sur. tom. 6. in Vita.

THOMAS MORVS.

Meritò hîc etiam celebrandus MORVS. qui, cùm ad ſupplicij locum pergeret, & ad calicem Domini bibendum properaret, trãſeunti mulier vinum obtulit. quod recuſans, *Chriſtus*, ait, *in paſſione non vino, ſed felle potatus eſt.* ita pium, & iam iam hinc emigraturum ſpiritum, paſſionis Dominicę meditatio perculit. Th. Staplut. in Vita, cap. 20.

PATIENTIA INIVRIÆ.

S. APOLLONIVS.

VT proprium Chriſtiani hominis eſt non inferre iniuriam, ita etiam illatam non vlciſci. neque aliud eſt quod ſic animi tranquillitatem concilíet atque conſeruet, vt iniuriarum omnium ſtabilis & firma toleratio. Mancipatus carceri APOLLONIVS, dum contra omnem æquitatem à Philemone variis afficeretur tormentis, nihil aliud dicebat, quàm, *Fili miſereatur tui Deus, & nihil horum quæ in me es oblocutus, tibi reputet ad peccatum.* In Vit. PP.

LVPVS EPISCOPVS.

Ille, Attila ciuitatem Trecaſinam obſidente, interrogauit quis eam ita armis laceſſeret; vbi accepit eſſe Attilam flagellum Dei, ingemiſcens ait: *Et ego* LVPVS *vaſtator gregis Dominici, dignus flagello eius.* portaſque pandi iuſſit. Ingreſſi hoſtes nullum hoſtilitatis edidêre ſignum: & ita factum, vt qui ſe

dignum flagello confeſſus fuerat, à flagello liber eſſet. Sur. tom. 4.

S. GREGORIVS PONT.

Et hunc ne ſumma quidem dignitas ad iniuriæ impatientiam compulit. Mauricio enim Auguſto, filiiſque eius ſe perſequentibus, dicebat: *Quoniam ego peccator ſum, vos tanto magis (vt opinor) Deũ vobis conciliatis, quãto magis me illi ignauiter ſeruientem affligitis.* Sic tandem quem armis non poterat, patientiâ vicit. In vita Greg. lib. 4. cap. 17.

B. IGNATIVS LOYOLA.

Quid verò omni pietate & religione inſignis IGNATIVS? Rogabatur, quęnam eſſet maximè compendioſa ad perfectionem via; reſpondit: *Si multa Chriſti nomine patiâre.* Sciebat beatos fore eos, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. & quòd

Nobile vincendi genus eſt Patientia: vincit
Qui patitur. Si vis vincere, diſce pati.

Ribadin. lib. 5. cap. 10. Vitæ eius.

ROBERTVS NORMANDIÆ DVX.

Referamus nunc eos qui hac virtute in ciuili ordine illuſtres exſtitere. Pergebat religionis ergô in terram ſanctam ROBERTVS DVX NORMANDIÆ. dumque à ſuis remotior cum homine agreſti altercaretur, tandem ab eo vapulauit. quod conſpicati comites, vlciſci parant. Ille, *Nolite*, clamabat, *quia has plagas merito meo accepi.* indignum iudicans eo loco vlciſci iniurias, vbi Chriſtus tantas ſponte pro nobis toleraſſet. Pol. lib. 8.

LVDOVICVS XII. GAL. REX.

Et hunc Aurelianum adhuc Ducem impunè iniuriis conuitiiſque lacerarunt nobiliores quidam. Cumque vt ſe de illis vlciſceretur, iam regni ſceptra tenens,

tenens, instarent nonnulli; respondebat: *Parum decorum esset Regi Galliarum, iniurias illatas Aurelianorum Ducibus vlcisci.* Egregiè in Soliloquiis Isidorus: Magna est virtus, si non lædas à quo læsus es. Magna est fortitudo, si etiam læsus, remittas. Magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas. P. Æmil. in Vita.

FERDINANDVS IMPERATOR.

Intellexerat ille quemdam, cui plura beneficia contulerat, & multis nominibus sibi deuinxerat, à se defecisse. & nihil commotus, *Miror,* dicebat, *virum tantum se maioribus suis indignum reddidisse.* eoque dicto, quidquid commissum erat, dissimulabat. Pont. de Principe.

NOBILIS MATRONA ALEXAND.

Hæc è pectoribus altis & fortibus orta sunt. Illud tamen non minùs laudabile, quod muliebris animus pręstitit. Frequentabat Antistitis Athanasij domú MATRONA NOBILIS, importunè rogitãs sibi concedi vnam ex iis viduis, quæ Ecclesiæ impensis alebantur, cui posset benefacere. cumque ea daretur postulanti, quæ inter illas moribus & modestiâ præcellebat; queri cœpit, non esse datam ex animi voto. Ea itaque dimissa, aliam recipit: & simul ab eâ contumelias & verbera. quam tamen libenter sufferens, gratias agebat Athanasio, dicens: *Tandem delegi contubernalem; cui pro malo bonum, pro iniuria beneficium, reddere assuefaciam.* Cassianus.

S. PAVLA.

Et PAVLA Gracchorum stirpe nobilis, vitæ innocentia nobilior, cùm audisset se stultam quorumdam iudicio reputari; *Theatrum,* inquiebat, *facti sumus mundo, & angelis, & hominibus: nos stulti propter*

pter Christum: sed stultum Dei sapientia est hominibus. Hier. in Epitaph. Paulæ.

PATIENTIA DOLORIS.

S. VINCENTIVS.

HAud minùs exiguum virtutis opus, aduersas valetudines, quoties in eas inciderimus, æquo animo sustinere. Referamus ergo exempla eorum, qui hac virtute prædìti fuêre, eaque ex multis pauca. Habuit autem hanc gloriam VINCENTIVS, qui in mediis tormentorum cruciatibus, Tyranno insultans; *Insurge*, aiebat, *& toto malignitatis spiritu debacchare: videbis me Dei virtute plus posse dum torqueor, quàm possis ipse qui torques.* Quod animosum dictum probauit euentus, dum Tyrannus post tot in vnum corpus inflicta tormenta fateretur, Victi sumus. In Vita eiusd.

S. LAVRENTIVS MARTYR.

Et quænam vis illa fuit, quâ succensus LAVRENTIVS affligenti se Tyranno dicebat: *Infelix, has epulas ego semper optaui.* cumque in craticula subiectis prunis assaretur, inuicto animo flammarum sustinens violentiam, admirandam hanc vocem emisit: *Istæ flammæ mihi refrigerium præstant.* Meritò itaque eum deprecatura canit Ecclesia; Da nobis Domine vitiorum nostrorum flammas extinguere, qui B. Laurentio tribuisti tormentorum incendia superare. In Vita apud Surium.

BENIAMIN ABBAS.

Laborabat hic intolerabili hydropis dolore. cumque præsentes eius cruciatũ fixis oculis intueri non possent, dixit: *Orate, ne interior meus homo hydropicus*

picus sit. Hoc enim corpus, neque cùm benè se habuit, mihi profuit; neque cum male, me læsit. Pallad. in Hist. PP.

Stephanvs Abbas.

Ille item, dum ope medicorum incurabili morbo affligeretur, ac putrida membra inciderentur, mutato vix vultu, cùm adstantes aspicere vix possent præ angore; *Ego*, inquiebat, *noui hos morbos ob peccata accidere: & melius hic pœnas soluere, quàm æterna pro iis supplicia sustinere.* Sozom. Hist. Trip. lib. 8. cap. 1.

Require Martyrivm *&* Morbvs.

PATIENTIA DAMNI.

Iesvs Christvs.

Rerum etiam iactura fortiter ferenda est, cùm nihil sine Dei nutu euenire mortalibus queat. Ad seruandā eiusmodi patiētiam adhortabatur nos Dominvs, cùm diceret: *Ab eo qui aufert tibi vestimentū, etiam tunicam noli prohibere.* ne scilicet, magis irrites raptorem, & in tui necem accendas. *Et qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.* id est, paratus sis potiùs damnum aliquod perpeti, quàm vt cum scandalo proximi repetas. Luc. cap. 6.

S. Bernardvs.

Quid autem Clarȩuallensis Abbas Bernardvs? Ablata erant ducenta argenti pondo, sibi ad impensas construendi cœnobij missa. quod cùm ad eum deferretur; *Gratias*, inquit, *Deo ago, quòd tanto me onere leuarit.* Summæ temperantiæ index ea vox, apud paucos hoc æuo recepta. Marul. lib. 5.

SENEX ANONYMVS.

Cùm venissent ad eum latrones, dicerentq́ue: Ecce omnia tua venimus tollere. ille: *Quæcumque filij vobis videntur, tollite.* quo facto, abierunt. cumq́ue solùm marsupium reliquissent, eo accepto, SENEX Dominici pręcepti memor, illos insequitur, & inclamat: *Accipite etiam illud quod tollere obliti estis.* Redeunt, & ablata restituunt. Quàm verum illud Gregorij sup. Epist. ad Heb. Nihil ita confusionem facit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis, & neque in verbo neque in opere reddere vindictam. Prat. Spirit. cap. 211.

PATRIÆ AMOR.

ROBERTVS NEAPOL. REX.

N*Escio qua* NATALE SOLVM *dulcedine cunctos*
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

cecinit olim Ouidius. & verè ita se habere suo exemplo fidem fecit ROBERTVS REX. Vt enim erat clementiâ & benignitate in suos inenarrabili, crebriùs hanc vocem vsurpabat: *Malim benigni amantisq́ue patriæ, quàm pecuniosi & imperiosi regis nomen.* Hinc ille versus ei Romæ sub effigie inscriptus:

Aspice Robertum, patria virtute refertum.

P. Iou. lib. 1. Elog.

FARINATA VBERTVS NOB.

Quo tempore Guelphorum & Gebellinorum in Italia factiones calebant, inito consilio decretum, vt Florentia suis muris exspoliaretur. nō tulit dirę sententiæ nomen vnus FARINATA, vir nobilis: qui acriùs in eius auctores insurgens, *Sit*, inquiebat, *veræ virtutis præmium incolumis patria, vti decet, ex*

æquo omnium parens: cui nemo nisi degener atque impius, manus iniecerit. Pari modo Fabius ad filium apud Silium Italicum effatur:

Iamque hoc, nec dubites, longæui nate parentis
Accipe, & æterno fixum sub pectore serua.
Succensêre nefas patriæ: nec fœdior vlla
Culpa sub extremas fertur mortalibus vmbras.

Ibidem.

Michael Movrocenvs

Dignus sanè longiori æuo. Venerat ex Syria, vbi amplissimas opes coaceruarat, in Rhodú insulam. quò cùm appulisset, intellexit Venetos in summo versari discrimine. Itaque monent amici aliò se cum thesauro congesto reciperet. At ille indignatus, *Egon'*, ait, *tantum scelus audeam, vt desim patriæ, tam grauiter laboranti? quin potiùs quidquid est fortunarum, in eam lubens impendam.* quod etiam ipso facto præstitit. Ruminabat illud Horatij:

Dulce & decorum est pro patria mori.

Quin vt doctè Ouidius:

Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patriis posse videre focis.

Egnat. lib. 6. cap. 5.

PATRIÆ INGRATITVDO.

Iesvs Christvs.

At Patriæ ingratitvdinem intuentibus, vix in mentem venire potest debita aliàs illi gratitudo. dum enim Patria fragilis recordatur infantiæ, præsentia suorum opera virtutesq; non considerat. Numquid multa præclarè Nazarethi dixerat & fecerat Dei filivs? quid nihilominus conciues?

ciues? Vnde huic ſapientia & virtutes? nónne hic eſt fabri filius? &c. & ſcandalizabantur in eo. At reſpondens ille, ait: *Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria, & in domo ſua.* Inſinuabat autem virtute & ſcientia celebres, nullo in pretio inter agnatos & conciues reputari, ac ſolùm eos æſtimari, qui è longinquo adueniunt: quamuis aliquando,

Veruecum in patria craſſoq; ſub aëre nati.

Tales enim ſunt hominū affectus, vt nouitate gaudeant, & domeſtica plerumque contēnant ac faſtidiant. Audiamus iudicium Euripidis verè hac in re ſerium. ait enim:

Meo quidem iudicio non rectè ſapit,
Qui ſpretis Patriæ finibus terræ,
Alienam laudat, & moribus gaudet alienis.

Matth. cap. 13.

PAVPERTAS.

IESVS CHRISTVS.

DIximus qua patientia viri ſancti pro CHRISTO perſecutiones perpeſſi: nunc quo animo PAVPERTATEM, Sapientiæ & bonarum artium magiſtram & veram alumnam, tolerauerint, pertractemus. VNIGENITVS DEI FILIVS, Patri conſubſtantialis, cum quo omnia quæ in cælo & in terra dirigebat; voluntariam tamen paupertatem, vt & nos ad eā induceret, ſuſcepit. Quare cùm ſecedentem trans lacum Genezareth ſequi vellet quocumque ierit, Scriba, eò quòd terrenum eum regem ac præpotentem fore exiſtimaret; vanam de ſe opinionem redarguens, dicebat: *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos; Filius autem hominis non habet,* *vbi*

vbi caput reclinet. quaſi dicat, tantum abeſt, vt me magnum regem opineris. Matth. cap. 8. Luc. 9.

S. HIERONYMVS.

Ille de paupere & aſpero Pauli Eremitæ veſtitu, quoties verba faciebat, toties in hanc vocem erupiſſe commemoratur: *Si Dominus mihi optionem daret, multò magis eligerem tunicam Pauli*, (quam ipſe ex palmę foliis ſibi contexuerat) *cum ſuis meritis; quàm Regum purpuram, cum ſuis pœnis.* Colligitur ex eodem, in vita Pauli.

S. HILARION.

Quantum verò nimiam rerum cupiditatem cauerit vnicum ſanctitatis exemplar HILARION; patet ex iis quę diſcipulo ſuo Heſychio teſtamēto moriens legauit: *Diuitiarum*, inquiebat, *mearum heres eſto. Hæ autem ſunt Euangelium, tunica ſaccea, cuculla, & palliolum.* qui tenuitatem illam diuitias ſuas vocat, ſatis declarat, quàm ab earum amore ſemper fuerit alienus. Collig. ex Vita eiuſd. apud. Hier.

S. FRANCISCVS.

Paupertatis etiam voluntariæ voto ardens MINORVM PATER, dum quòd in pauperes eſſet profuſior, à patre vrgeretur coram Epiſcopo Aſſiſinate bonis cederet; veſtimenta exuit, iiſque in patrem reiectis, cùm planè nudus conſiſteret, dicebat: *Huc vſque pater te patrem indicaui in terris: amodò ſecurè dicere poſſum: Pater noſter qui es in cælis, apud quem omnes theſauros repoſui.* Iam enim tacitus cum Propheta gloriari videbatur: Ego mendicus ſum & pauper, Dominus ſolicitus eſt mei. Bonauent. cap. 2. Vitæ eius.

IDEM.

Requirentibus ab eo fratribus, quænam virtus

amicum magis redderet Christo; secretum sui cordis reserans, *Paupertatem*, inquiebat, *fratres, noueritis viam spiritualem salutis, tamquam humilitatis fomentum, perfectionisque radicem: cuius fructus multiplex, sed occultus.* Præclarè apud Senecam Thyestes:

——— Benè paupertas
Humili tecto contecta latet.
Quatiunt alta sæpè procellæ,
Aut euertit fortuna domos.

Sur. tom. 5. in Vita.

S. LAVRENTIVS MARTYR.

Quid te martyrum decus eloquar? qui postulanti Decio thesauros Ecclesiæ, quos tuæ fidei commiserat Sixtus, post trium dierum inducias, pauperibus quibus eos dispensaueras adductis, dicebas: *En hi thesauri Ecclesiæ, quos requiris, in quibus Christus est.* insinuans quod alibi Dominus: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Aloiſ. in Vita. Ambros. 2. Off. cap. 28.

S. LYDWINA.

Sed aliquantum longiore ductu protractus sermo nunc admonet, etiam fœminis locum demus. Grauissimum paupertatis onus, non forti modò, sed hilari etiam animo, tulit LYDWINA. adeò vt quibusdam eius penuriam reprehendentibus, responderit: *Satis abundat, qui eo quod habet contentus est: & si mihi cum hominibus communes non sunt diuitiæ & delitiæ; sunt tamen cum multis communes paupertas & miseria: quibus ego abundans, Deo gratias ago, & conquiesco.* F. Ioan. Brugman. in Vita. Lippel. tom. 2.

Vide ELEEMOSYNA.

IN PAVPERES LIBERALITAS, ET DVRITIA.

IESVS CHRISTVS.

QVanta autem virtus, eorum qui ad inopiam redacti paternam curam gerere, vel ex eo patet, quòd ſine ea CHRISTVM vix ſequi poſſimus. vtpote qui diuiti illi, ſe omnia mandata à iuuentute obſeruaſſe aſſerenti, vt vitam æternam magis certâ & compendioſâ viâ obtineret, præcipiebat: *Vnum tibi deeſt: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.* Mar. cap. 10. Luc. 18. Mat. 19.

S. IOAN. PATRIARCHA ALEX.

Quanto autem ſtudio Domini præcepto ſe conformare conatus eſt IOANNES PATRIARCHA? Miſerat ad eum dono quiſpiam, miſeratus lectuli in quo decumbebat tomentum, plumeam culcitram. in quâ cùm decubuiſſet, totâ nocte ingemuit: ac mœroris cauſam inquirenti; *Quia*, inquit, *molliùs iaceo, quàm domini mei.* hoc enim nomine pauperes dignabatur. Itaque primo mane culcitram vendi mandat, & in dominos ſuos pretium erogari. At qui dono miſerat, ab emptore redemptam remittit: cumq; id iam tertiò fieret, ait ad eũ PATRIARCHA: *Gratias Deo ago, quòd inituri ſimus certamen, diuiti ſalubre, pauperi commodum, mihi iucundum.* Sciebat enim melius eſſe modicũ iuſto, ſuper diuitias peccatorum multas. Metaph. in Vita.

ANONYMVS RELIGIOSVS.

Narrant de eo, quòd, cùm præter Euangeliorum codicem haberet nihil, eum vendiderit, ac obuio pau-

pauperi eius pretium donauerit, dicens: *Ipsum iam vendidi, quod mihi dicit assiduè; Vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Socr. lib. 8. Hist. Eccl. c. 1.

S. IOAN. PATRIARCHA ALEX.

Deducit me aliò tendentem rursus ad se IOANNES PATRIARCHA: qui crebriùs pauperes suæ vrbis in catalogum redigi imperabat. dicebat autem ministris; *Ite per vrbis vicos, & describite sigillatim dominos meos.* qui cùm exeuntes dubitare inciperent, quínam illi domini forent, dixit: *Illi, quos vos pauperes dicitis & mendicos; ego dominos & adiutores appello: nam ij soli opem mihi ferunt, vt à Christi regno non excidam.* Egregiè August. Via cæli est pauper, per quem venitur ad Patrem: incipe erogare, si non vis errare. Sur. tom. 1. in Vita.

S. RICHARDVS.

Neque tamen expectandum, vt subuenias pauperi, donec ipse te solicitet, & quasi egestate sua prouocet; testis est RICHARDVS. In omnes enim beneficus, egenos quosuis ad accipiendũ à se quidquam inuitabat: rogatus autem cur id faceret; respondit: *Quia carè emitur, quod precibus emitur.* O miserabilis conditio mendicantis! (inquit Iun. de cond. fragil. hum.) si petit, pudore confunditur: si non petit, egestate consumitur: & vt mendicet, inopiâ compellitur. Sur. tom. 2. in Vita.

S. ELZEARIVS COMES.

Verùm ad hanc cum proximo nostro misericordiam summoperè incitare nos debet, quòd qui eam facit, à Deo etiam iusto quodam titulo misericordiam exposcat. Docet id S. ELZEARIVS COMES: nam cùm die quodam plures auri vncias, & pannum coccineum, oblata munera, repudiasset; ingressus

gressus cubile, vt animum pia meditatione colligeret, huiuscemodi verbis vsus dicitur: *Tu mihi Domine Deus in Paradiso debes centum auri vncias, & duos pannos coccineos.* Hanc fiduciam nos docet Ecclesiast. Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam; etsi non ab ipso, certè à Domino. Sur. tom. 5. in Vita.

S. Elizabeth Reg. Pannon. filia.

Verùm ne fœminę sua laude hac quoque in parte fraudentur, vnum aut alterum exemplum ab eis sumamus. Pannonvm Regis filia, & Turingiæ Principi iuncta, nihil nisi paupertatem in tanto splendore affectabat. vnde vnicâ contenta ancillâ, & habitu populari, dicebat sæpiùs: *Numquam alio vsura sum; si quando tandem dignatus fuerit pius Dominus, expeditiùs viuendi mihi copiam concedere.* Itaque marito vita functo, omnem substãtiam in pauperes impendit; *Parum est*, inquiens, *fortunas pro Christo, qui eas dedit, impendisse.* & se totam egenorum ministerio dedicauit. Conrad. in Vita.

S. Lvcia virgo et mart.

Quid autem sedula hæc membrorum Christi nutrix Lvcia? Matrem Euriciam ad erogandas in pauperes facultates inclinabat. Illa verò finem vitæ suæ expectare eam iussit. At hæc: *Non est admodum Deo gratum munus, quod qui offert, ideò offert, quia illius vsum suprema sibi interdicit dies. Da dum sana es; ne, si moriens dederis, inuita dedisse dicaris.* Sur. tom. 6. in Vita.

S. Catharina Senensis.

Neque hoc loco prætereunda est Catharinæ Senensis erga pauperes prouidentia. Hæc enim, dum ex putida farina, eaque modicâ admodũ, plu-

tes & ſapidos panes propriis manibus confeciſſet, & miraculi cauſam Raimũdus, cui de more ſua peccata confitebatur, interrogaret; hanc dedit: *Ne Dei donum deſpiceretur, néve pauperes negligerentur, magno cum feruore acceſſi ad illam farinam: atq; ita Angelis mihi cooperantibus multiplicata ea fuit, & in meliorem conuerſa.* Ita duo minuta viduæ iſtius Euangelicæ laudauit Chriſtus, & gloriabatur Apoſtolus de Corinthiis, ob promptum animum eorum erga miniſterium in ſanctos. In Vita eius apud Sur. tom. 2. pag. 947.

S. BRIGITTA.

Pari benignitate illuſtris BRIGITTA. quæ dum omnia pauperum inopiæ ſubleuandæ elargiretur, Regi cuidam eam vendere deſtinabat pater. Quam cùm rogaret ipſe Rex, cur gladium ſui patris abſtuliſſet, pretiumque quod ex eo reportarat, pauperibus erogaſſet; reſpondit: *Chriſto illum largita ſum. Et certè ſi te dominum Regem & parentem Deus à me peteret; modò poſſem, vtrumque lubens cum facultatibus darem.* Quo audito, ille ad patrem conuerſus; Maior, inquit, filia tua eſt, quàm quę vel abs te vendi, vel à me emi poſſit. Sur. tom. 1. in Vita.

S. LYDWINA.

Flagrabat etiam iſta hoc liberalitatis ſplendore; ita vt neminem aduentantium vmquam à ſe repulerit: domeſticis autem concurrentium multitudinem excludere conantibus; *Quid agitis*, inquit, *ſorores meæ? Itáne lucrari non debemus Chriſto animas, quas Satan deuorare intendit? veniant ad me pauperes: necdum eò perueni, quò ille, qui optabat anathema eſſe pro fratribus.* In Vita apud Surium, tom. 2.

AME-

AMEDÆVS SABAVDIÆ DVX.

Dignus item iste qui cum diuini illius ordinis athletis certet. Venerant ad eum Oratores; qui,cùm palatium obambularent, rogabant, num etiam venaticos canes aleret. illè, Crastina, inquit, die eos vobis exhibebo. Interim, de more, ingentē pauperum turbam cogit, quibus cibaria apponi mandat: ac redeuntibus ad se Oratoribus, *Hi sunt*, inquit, (demonstrabat autem discumbentium multitudinem) *canes mei, quos alo quotidie, quibus gloriam cælestem venor.* Liceat de illo canere, quod olim de Probo Claudianus:

Hic non diuitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnauit opes, sed largior imbre
Sueuerat innumeras hominum ditare cateruas.
Quippe velut denso currentia munera nimbo
Cernere semper erat: populis vndare Penates,
Assiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluuios superabat Iberos,
Aurea dona vomens.

Munsterus lib. 2. Cosmog. de Duc. Sabaud.

HATTO EPISC. MOGVNTIN.

Inficit & infringit hanc in pauperes beneficentiam fœda & crudelis HATTONIS sæuitia, & vt tragicè hanc scenam claudamus, ansam præbet. Quo tempore Otho Magnus rerum potiebatur, horrenda fames Germaniam inuasit. Videns itaque HATTO, pauperes fame & inedia pressos ostiatim victum quæritare, plures horreo inclusos concremari iussit; facto egregiam hanc vocem adiiciens: *Non differunt hi muribus qui frumentum comedunt, ad nihilum vtiles.* At tantum scelus inultum non permisit iustus Iudex. Factum enim vt cateruatim eum mu-

res inuaderent, affligerent, & viuum deuorarent. Quis hæc considerans negabit verum esse illud Iuuenalis:

Est tantò vberior vitiorum copia, quantò
Maior auaritiæ patuit sinus.——

Ibid. lib. 3. de German. cap. 170.

PAX.

IESVS CHRISTVS.

PACIS nunc bonum sectemur, quod tantum esse docuit August. vt in rebus creatis nihil gratiosius soleat audiri, nihil delectabilius concupisci, nihil denique vtilius possideri. Estque hoc, quod ad Patrem rediturus CHRISTVS DOMINVS, humano generi in sui memoriam hereditariò reliquit. Post resurrectionem namque ad discipulos ingressus, vnicum hoc insonabat: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Quin imò ante passionem suos instruens, eamdem etiam commendabat, cùm prędicationem suam breui hoc dicto terminaret; *Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.* Mar. cap. 9. Luc. 9.

GREGORIVS VII. PONT.

Pacis amantissimus GREGORIVS, cùm dissidium quod inter eum & Henricum IIII. Imperatorem erat, concordibus votis dirimeretur, & pacis conditiones proponerentur, dicebat: *Pacis conditiones non despexero, modò Henricus* (qui multis cladibus Ecclesiam afflixerat) *cum Deo primùm pacem ineat.* Melior aliàs foret talis pugna, inquit Nazian. in Apol. quæ Deo proximum facit, quàm Pax illa, quę à Deo separat. Platina in Vita.

ALPHON-

ALPHONSVS ARAG. REX.

Huius pectus vt aliarum virtutum, ita & Pacis tranquillitatisque ferax. Ludouico enim Podio viro celeberrimo renuntianti, quòd pro Pace quam cum Venetis & Florentinis erat initurus, plus quàm ducenta aureorum millia extorqueri possent, respondit: *Pacem ego dare, non vendere solitus sum.* Panorm. lib. 3. de Gest. eiusd.

IDEM

Cùm moraretur Valentię, venerunt ad eum Oratores missi à Carolo Gall. Rege (qui ea tempestate cum Britanno bellum gerebat) deprecaturi, ne Regi iam bello implicato ipse aliud inferret: eò quòd adscribere sibi videretur Galliam Narbonensem. At ALPHONSVS, etiamsi plura ab eo opida per vim Carolus detineret, fidem dedit, dicens: *Haud eo animo sum, vt quod maiores mei in Caroli prosperitate non petierunt, ego in eius repetam calamitate.* Panorm. & Æn. Syl. de Dict. Fact. eiusd.

BARNAGASIVS.

Iste etiam nomine regis Æthiopiæ cum Prætore Lusitano fœdus pacemq; initurus, apprehésa cruce argentea, nixus genibus; *Quam*, inquiebat, *pacem Iesus Christus generis humani redemptor discipulis reliquit: eadem esto inter nos, qui eiusdem profitemur cultum & fidem.* Maff. hist. Ind. lib. 7.

FREDERICVS III. SAXON. DVX.

Inuitent nos priora, & excitent: sed FREDERICI DVCIS exemplum fortiùs mouet, & ad sui imitationem alios eiusdem ordinis, quasi quodam fune, è ciuilium tumultuum labyrintho trahit. Ille enim pacis amans, nullas arces aut munitiones condidit: quin potiùs ab aliis conditas solo æquauit. & in id

vnum incumbebat assiduus, vt pecuniis, si quas corrasisset, ritè impensis, nihil earum post mortem posteris superesset. Admirantibus autem, eiusque rei causam percontantibus; *Ne*, aiebat, *ego leuiter offensus aliquando, arcibus & pecuniis meis confisus, nimis facile vicinos me inferiores bello lacessam, & pacem cum eis violem.* Quod vtique facturus non erat, omnibus belli neruis destitutus. Sciebat autē, quòd

——— Pax optima rerum
Quas homini nouisse datum est: Pax vna triūphis
Innumeris potior: Pax custodire salutem,
Et ciues æquare potens.

Ioan. Agricola in Prouerb. German.

PECCATVM.

IESVS CHRISTVS.

VIolata aut neglecta pace, ad PECCATVM transitus fiat oportet. Virtus enim nulla inesse potest, vbi vera non est comes Concordia. Est autem tanta PECCATI malitia, vt ex libero (quod appetunt omnes) faciat seruum. Quare indignantibus Iudęis, quòd liberos ipsos futuros diceret DOMINVS, si mādatis eius parerent: & rogātibus, Semen Abrahę sumus, & quomodo tu dicis, Liberi eritis? respondit: *Amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.* veram seruitutem demonstrans, subdi peccato. Ioan. cap. 8.

S. LVDOVICVS FRANC. Rex

Altè quod iuuenis biberat, senex retinebat. Cùm enim ex Seneschalco Campaniæ sciscitaretur, mallétne lepra infici, an peccato: & is respondisset, Peccato; acriter eum perstringens, *Toto*, inquit, *cælo*

erras.

erras. Ecquæ lepra peccato fœdior, quod etiam post mortem affligit? Tu itaque, si me amas, eam mentem mutato. Ionuil. in Vita, cap. 94.

S. LVDOVICVS EPISC. TOLOS.

Quis aptiùs Ludouico Regi succedat, quàm LVDOVICVS EPISCOPVS? quem, dum (vt erat Rege natus) à sancto proposito capiendi institutum B. Francisci, familiaris quispiam dimouere conaretur, dixisse commemorant: *Priùs mihi pereat, non dico regnum hoc caducum, sed orbis totus, quàm in Deum meum semel peccem, cuius honorem omnibus anteponendum noui.* Ex vita eiusd. cap. x.

S. EADMVNDVS ARCHIEP. CANTVAR.

Huius etiam vox erat: *Malo insilire in rogum ardentem, quàm peccatum vllum sciens admittere in Deum meum.* Sur. tom. 2. in Vita.

ANGLVS ANONYMVS.

Dum expulsis fugatisque ex Franciæ finibus à Carolo VII. Rege Anglis, quidã ANGLICVM PRÆFECTVM percõtaretur, quando Angli rursus in Galliam redituri essent; respondit: *Quando peccata vestra maiora erunt nostris.* veram & sinceram calamitatum omnium sentinam reputans Peccatum. Ex lib. Rer. memor. Gall.

CAROLVS V. IMPERATOR.

Præclarè etiam inuictus ille Princeps sentiebat, cùm diceret altercantibus de Ecclesiæ scissura: *Peccata nostra commeruère vt Ecclesiæ integritas secaretur.* vtque eius rei auctorem Lutherum insinuaret, adiecit: *Vnus homo nobis scribendo perdiderat rem.* Ex relatis Auctori. Flores Sent. Hispanici.

BLANCA FRANC. REG.

Quære PARENTVM DE FILIIS CVRA.

ANVS ANONYMA.

Quantum verò sit PECCATI onus, quo pressus grauatur peccator; facetè & verè declarauit ANVS, cuius nomen apud Auctorem reticetur. Erat Stratonicus Cytharœdus, qui Corinthi peregrinum agebat, homo nefarius & scelestus. Hunc dum fixis oculis intueretur ANVS, rogat: Quid me per Deos immortales ita indesinẽter intueris? cui illa: *Nequeo sat mirari, quòd te mater tua decem menses in vtero gestare potuerit.* rogantique iterùm, Cur ita? respondit: *Quia hæc ciuitas angitur, vnum dũtaxat te diem portans.* Significabat iniquitatum ipsius põdus tantum esse, vt vix à terra sustineri possit. ac meritò Regium Prophetam confiteri: Sicut onus graue grauatæ sunt super me. Auct. Serm. Conuiu.

PECCATI RECIDIVA.

S. ARSENIVS.

SIcut libertus libertate donatus patronum offendens, grauiùs delinquit quàm seruus: ita Deo per Christum reconciliati, è potestate diaboli & tenebrarũ erepti, vera libertate Spiritus donati, multo atrociùs recidiuando offendunt, quàm qui naturâ filij iræ, & serui peccati. Quare præclarè dixisse accepimus S. ARSENIVM: *Qui peccata peccatis addit, cùm ea resecare deberet pœnitentiâ & diligentiâ, similis est scindenti ligna & suis humeris imponenti; cumque iam supra vires onustus est, noua superaddit, & onus auget.* Surius tom. 4. in Vita.

PECV-

PECVLATVS.

Sigismvndvs Imperator.

PEcvlatvm furto grauius crimen dicebat M. Cato, eò quòd publicarum rerum ſit iniuſta ablatio. de quo cùm etiam rogaretur Sigismvndvs, cur frequentiùs eſſet apud liberas ciuitates; *Ideò*, inquiebat, *quòd nudos honores ciuibus commendent, populus autem ad lucrũ inhiet*. Indicabat ipſum Magiſtratum in cauſa eſſe, quòd tam multi hodie Peculatus crimine inſimulentur. cùm enim varia ſint in Repub. officiorum genera, quibus vix certa ſtipendia aſſignata ſunt: fit, vt qui ea adminiſtrant, ſæpè ex publico theſauro ſibi per nefas proſpiciant. Æn. Syl. lib. 2. Comm. de Geſt. Alph.

Legatvs anonymvs.

Inter cetera huius rei exempla haud indecorè ſe Legati huius iocus, & libera, iucunda tamen, vindicta offert. Mittebatur à Maxæmiliano 1. Cæſare Legatvs, vt ab vrbe quadam Imperiali extorqueret certam pecuniæ ſummam. ea tamen lege, vt ſi dexteritate ſuâ quidquam impetraret ſupra id quod imperatum, ſibi vt lucrum cederet. Quinquaginta itaque millia aucupatus eſt. è quibus triginta Cæſari reddidit, reſiduum ſuo vſui dedicauit. Inſperatâ prædâ lætus Imperator, Legatvm dimittit. Intereà Quæſtores plus receptum intelligunt quàm redditum, & Cæſarem interpellant, rationem reddat Legatvs. Acquieſcit Imperator, & accitũ hominem, rationem reddat, monet. Ille facturum ſe ſpondet ocyùs. differt tamen. At Cæſar ſuſpicatus rationem illi nondum ſatis ſubductam, diſſimulat.

cum-

cumque sic illuderet sæpiùs, vrgent Quæstores vt compellatur, & quidem statuto dierum termino: ni pareat, multandus grauiter. Annuit Maxæmilianus, eumque ad se vocari districtim iubet. verùm is nil veritus, nullâ morâ interpositâ, venit. aduenium etiam Officiales, vt rationibus præsint. Tum Cęsar, Vbi computus, & promissæ toties rationes? en hîc coràm adsunt, qui excipient. (assidebant autem illi codicillis ad id paratis.) Vbi IVVENIS satis dextrè; *Numquam*, ait, *Cæsar inuicte, rationem detrectaui. verùm cùm experientia & ætas huiusmodi rationum formam & modum mihi necdum suggesserit; vnum peto, vt eos qui assident, vtpote longo rerũ vsu peritiores, iubeas aliquod earũ exemplum edere: & videbunt me maximè docilem.* Dicto hominis tactus Cæsar, subridens, Verum, ait, & æquum postulas. eumque ilicò à se dimisit. Subindicabat autem, assessores illos eo modo Cæsari reddere suæ functionis rationes, quo ipse reddiderat: nimirum vt bona pecuniarum publicarum pars penes ipsos remaneret. Vnde pulchrè olim Diogenes, cùm vidisset quẽdam ob furta apprehensum duci per magistratum; Magni, clamabat, fures paruum ducunt. Cui consonat vulgare hoc apud Belgas adagium: Magnos fures crumena, minores mala crux strangulat. Ioann. Peregrin. Petroselan.

PECVNIA.

S. GERARDVS ABBAS.

RErum in terris neruum PECVNIAM Peculatui subiicimus: in qua coaceruanda, licet insomnes noctes ducant plures; sanioris tamen mentis alij eius fœda lucra neglexêre. Restituerat sanitati,

diuina ope fretus, Arnulphum Comitem GERARDVS ABBAS. dumque eius rei gratia immensum auri pondus offerretur, recusauit, dicens: *Pecuniæ congeries, apud Monachos præsertim, sunt velut lepra animæ. Frater autem Gerardus non vult esse leprosus, ergo nec pecuniosus.* Doctè & verè Iuuen. Sat. 6.

Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitiæ molles. Sur. tom. 5. in Vita.

VLRICHVS III. EPISC. CONSTANT.

Licitè tamen, imò prouidè quandoque pecuniam in bonum vsum colligi, auctor est VLRICHVS PRÆSVL. Quærenti namque cur tantam pecuniarum vim coaceruaret; *Vt*, inquit, *his aut hostem vincam, aut cum eo pacem consequar.* Sciebat enim cum magno Iulio, potentiam quamuis duabus potissimùm rebus, pecunia & milite, conseruari, parari, atque augeri. Brusch. in Episc. Germ.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Rogatus hic quâ viâ contra hostes tutò pugnandum sit; *Non ferro*, inquit, *sed auro.* Ita de Philippo Macedone olim dictum, plura opida expugnasse dando, quàm rapiendo. Henr. Farnesius in Apophth. de Principe.

SENEX ANONYMVS.

Vbi autem vitæ necessaria suppetunt, non esse pecuniis inhiandum, docuêre veterum Anachoretarum plures. & primò, dum cuidã SENIORI, quòd mirâre, pecuniæ offerrentur, renuit eas accipere; rogatus vt in piorum necessitatem dispensaret, ait: *Duplex id mihi opprobrium futurum, quòd, cùm non indigeam, accipio; & aliena tribuens, vanam gloriam colligo.* Climach.

ANACHORETA ANONYMVS.

Alius item non dissimili animo, sibi pecunias donanti, respondebat: *Tu post 70. annos mihi nutrimentum adfers? Ecce tanto tempore infirmus nullo indigui, Deo me pascente.* In Vitis PP.

MVLIER ANONYMA.

Hæc etiam, mirum in auaro sexu, pecuniarũ summam sibi largienti, quasi indignata dicebat: *Habeo curatorem meum Deum, & tu illum à me vis tollere?* Auct. Serm. memorab.

Lege Tit. de CONTEMPTV MVNERVM, *&* MERCEDIS.

Item de LIBERALITATE, *&c.*

POENITENTIA.

IESVS CHRISTVS.

DEmus etiam locum POENITENTIÆ; per quam ij qui culpa sua lapsi, resurgunt ad pristinum nitorem: quamque distulisse semper nocuit. Vultis quanta sit eiusdem necessitas? attẽdite quid animarum nostrarum Medicus & SALVATOR ad se venientibus imperarit. Venerant ad eum qui nuntiarent de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus sacrificiis commiscuit. quibus respondens, dixit: *Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* quo loco summam huius post naufragium tabulæ necessitatem insinuauit. Luc. cap. 13.

S. PETRVS APOST.

Haud secùs Beatus PETRVS, quærentibus quibusdam Iudæis, Quid faciemus viri fratres? respon-

ſpondit: *Pœnitentiam agite,& baptizetur vnuſquiſque veſtrùm.* Actor. cap. 2.

S. AMBROSIVS.

Nec diſpar in AMBROSIO fraternæ charitatis adfectus. Theodoſium Imp. propter cædem Theſſalonicæ factam, ingreſſu Eccleſiæ prohibebat. Cui, cùm ille Dauid regem homicidam fuiſſe & adulterum diceret, reſpondit AMBROSIVS: *Qui ſecutus es errantem, ſequere pœnitentem.* Quare impoſitam ſibi ab eo publicam pœnitentiam palàm egit. Breuiar. Rom. 7. Decemb.

F. BORGIA SOC. IESV.

Non immeritò ergo FRANCISCVS BORGIA, percontanti quænam potiſſima Pœnitentiæ virtus, reſpondit: *Quòd viam in cælum muniat.* hæc enim eſt anguſta illa porta, per quam iubemur ingredi, quæque ad vitam æternam recto tramite ducit. In Vita eius.

THEODOSIVS IMPERATOR.

Præclari illius Principis præclara etiam hęc vox: *Nihil eſt noui, ſi quis homo cùm ſit, vita excedat. Vnius autem Dei eſt, eum, qui ſemel per peccatum eſt mortuus, per pœnitentiam ad vitam reuocare.* Deus enim (vt habet Lactantius) imbecillitatem noſtram ſciens, aperuit nobis portum ſalutis: vt huic neceſſitati, cui fragilitas carnis ſubiecta eſt, medicina pœnitentia ſubueniret. Benè ergo & Chriſtianè monet Naſo, licet Ethnicus, lib. 1. de Ponto:

Talia cæleſtes fieri præconia gaudent,
Vt ſua quid valeant numina teſte probent.
Sæpè leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,
Cùm benè peccati pœnituiſſe vident.

Niceph. Calliſt. lib. 14. c. 3. Hiſt. Eccleſ.

EQVES ANONYMVS.

Sed vt ſalutaris ad vitam ſpiritualem eſt Pœnitentia, poſt admiſſum ſcelus ilicò aſſumpta: ita plus æquo dilata, noxia eſt & abominabilis. cuius rei non pauca ſuperſunt exempla. Narrat Beda fuiſſe in Anglia equitem Coenredo Regi mirum in modum familiarem: qui cùm à Rege ſuæ ſalutis admoneretur, ac præſertim pœnitentiæ; numquam acquieuit, dicens ſibi tempus pœnitendi ſupereſſe. Paulò pòſt, fatali morbo correptus, dum Rex iteratò inſtaret de admiſſis ſceleribus pœniteret; *Non iam*, inquit, *ne id metu mortis videar feciſſe: vbi ſanitatem recepero, ſpondeo me ſuæ Maieſtatis monitis obtemperaturum.* At incautum oppreſſit mors; & de ſalute deſperans, infelix animam infelicem efflauit. Beda lib. 5. Hiſt. Ang. cap. 14.

IMPOENITENS ANONYMVS.

Non minùs inſipiens ac proprię ſalutis contemptor ille. qui animæ ſuæ proſpiceret cohortantibus, dicebat aſſiduè: *Hæcce cura mihi impendat: ego in ſupremo articulo vitæ, tribus verbis ſalutem cõſequar.* At non conſecutus eſt eam, quam optabat. factum enim, vt hiemali aurâ pontem lacerum tranſiliret: ex quo cùm ſibi neceſſariò cadendum, adeoque intereundum eſſe videret, tria verba, ſpei expers, inclamauit: *Capiat omnia Dæmon.* vndiſque obrutus, cum equo cui inſidebat, demergebatur: impiorum vota numquam exaudiente Altiſſimo. Prouidè & cautè hortatur Ouidius:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Th. Staplut. in Prompt. morali.

Vsv-

VSVRARIVS ANONYMVS.

Quod etiam verè ita se habere præsenti exemplo concludam. Monebat vir pius & religiosus VSVRARIVM, vt dum ætas tempusque fineret, ad imitationē Zachęi publicani, de iniustè acquisitis iustè disponeret. renuit. fit æger: instat, vt priùs, alter. At morbo virtutē superante, exclamabat ęger: *Pœnitentia vbi es? heu! de cetero pœnitere non valeo, iudicante hoc iusto iudice: qui dum pœnitere potui, non volui.* Spec. exempl. Part. 2. exemplo 215.

CAROLVS V. IMP.

Et hi quidem in re seria, & quæ ad animæ salutem: in alia CAROLVS IMPERATOR se prodit. Fuerat Hadriano, qui postmodum creatus Pōtifex eius nominis VI. commissus adhuc adolescens. Verùm magnitudo rerum & Imperij, tenerum adhuc à studiis abduxerat. Dum itaque Genuæ Oratorem audiuisset Latinè perorātem, nec plenè satis cepisset, tristi ore confessus est: *Agnosco nunc maximè, & cum dolore quidem, Hadriani magistri mei diuina monita, cùm has Latini sermonis elegantias nequeam percipere: ac meminerim prædixisse eum, me puerilis incuriæ pœnas aliquando daturum.* Arbiter horú est P. Iouius in vita Hadriani VI. Tom. 2. de Viris Illustr. Ita quàm plures videmus, qui, iuuenilibus annis somno iocisque peractis sine honore, iam maturiores effecti,

——— cùm lapidosa chiragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi,
Tunc crassos transisse dies, lucemq; palustrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuêre relictam.

HENRICVS VII. ANGL. REX.

Similis etiam pœnitentia, quāuis in re grauiore,

diu ante Carolum, HENRICO VII. ANGLIÆ REGI fuit. dum namque consobrinum suum morte mulctasset, factique pœniteret postmodum, ac pro alio quodam etiam capitis reo plures è proceribus supplices ad eum accederent, conceptum animo dolorem testatus, ingemuit. &, *Nemo vestrûm*, inquit, *consobrini mei causam apud me egit*. Patiuntur quippe amantes etiam iustè læsi, aliquando se per amicum teneri, & quasi suspendi à proposita sententia. Refert Th. Stap. Prom. æstiu. Dom. 3. post Pent.

PEREGRINATIO RELIGIOSA.

PHILOROMVS PRESBYTER.

LOngum esset singulas ætates decurrere, quot viri sancti & religiosi, loca sancta, pietatis stimulis permoti, venerati sint, & è longinquis regionibus salutarint. Qui sanè ad virtutum apicem se ascensuros non posse existimabant, nisi Christum Sanctosque iis adorarent locis, vbi vel mortem passi, vel certè crebris miraculis à Deo illustrantur. adeoque eis erat gloriosum, adorasse Dominum in loco vbi steterunt pedes eius. Ex his PHILOROMVS, quamuis vitę innocentia præcelleret; quoties tamen Terræ sanctę mentio incidebat, gloriàbatur palàm: *Gratias Deo ago, quòd me dignum reputarit, qui bis pedibus loca in quibus Filius eius passus est, salutauerim.* Pallad. in Lausic. cap. 113.

IOAN. EPISC. HIEROS.

Venerat ad loca sancta peregrino vilique habitu Theodosius Imp.: cumque templi limen ingrederetur, subitò lucernæ omnes extinctæ, ac statim diuinitus accensæ. Miratur æditiuus, eumque (cognoue-

nouerat enim à Deo intrinſeca reuelatione quis eſſet) ad IOAN. PONTIFICEM adduxit. qui eo viſo; *Verè tu beatus es*, inquiebat, *qui, cùm Imperatoris perſonam ſuſtineas, tam vili habitu ad loca hæc ingreſſus es.* Cedren. in Theod.

Require PASSIO CHRISTI.
MARIA MATER DEI.

PERFIDIA.

FREDERICVS III. IMP.

SInceræ fidei concordiæque repugnans PERFIDIÆ crimen, leui ſtylo percurremus, eoſque qui illo infecti. Dederat FREDERICVS IMP. fidem publicam iis qui in ſe abſentem coniurauerant, eiſque liberè ad ſe veniendi abeundique poteſtatem faciebat. At Neapolim vocatos, capite plecti iubet. Rogantibus autem cur datam fidem falleret; *Quia æquum eſt*, inquit, *perfidis & parricidis violare fidem, & ſcelus pari arte punire.* Bonfin. lib. 4. Decad. 4.

EDVARDVS ANGLIÆ REX.

Et hic cum Ioanne Francorum rege inducias inierat plurium annorum. quo tempore factum, vt Angliæ proceres auro corrumperent præſidium caſtri de Guines, & obtinerent. Mittit Oratores ſuos Ioannes, qui EDVARDVM perfidiæ incuſent. Quibus ille; *Nequaquam*, inquit. *per me violatæ induciæ: nullus enim pacti noſtri articulus mercaturæ exercitium prohibet.* Clamat Silius Poëta:

Audite ô gentes, non rumpite fœdera pacis,
Nec regnis poſtferte fidem.

Auct. Sermonum memorab.

CAROLVS IV. IMP. *qui &* VVENCESLAVS.

Ille item bellum gerebat contra Philippum Au-

ſtriacum. cumque ſe copiis inferiorem conſpicaretur, Duces quoſdam in ſuas partes, datis & addictis amplis muneribus, trahit, qui domino ſuo ſuadeāt, prœlio abſtineat.

— *Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?*

Spondent illi, &, vt erat poſtulatum, exequuntur. Re ad effectum deducta, proditionis mercedem accepturi, adeunt IMPERATOREM: qui adulterinū aurum, quod ſtudioſè colligi mandauerat, eis tradit. At paulò pòſt deprehenſa fraude, queruli ad CAROLVM reuertuntur, monetam falſitatis arguunt. Ille toruis oculis eos intuitus, *Abite*, ait, *furciferi in meritam malam crucem, alia proditionis præmia accepturi. Quam quæſo aliam pecuniam veſtra meretur perfidia? adulterino auro adulterina compenſatur fides.* Cranzius in Saxonia lib. 9. cap. 37. Hieron. Ziegler. de Vir. Illuſt. German.

PERICVLVM.

ALPHONSVS REX ARAG.

VItare PERICVLA, cauti eſt animi: at glorioſum aliquando iis ſeſe expoſuiſſe. Suſceperat ALPHONSVS bellum pro Ioanna Regina Neapolis, vt eam iuſtè ab aliorum iniuriis vindicaret: monent amici, ne ſe temerè periculis exponat. Quibus ille: *Non abhorreo pericula, cùm ſine illis nemo vmquam gloriam conſecutus ſit.* Monet tamen admodū cautè apud Senecam in Hercule furente Amphytrion:

——— Nemo ſe tutò diu
Periculis offerre tam crebris poteſt,
Quem ſæpè tranſit caſus, aliquando inuenit.

Panorm. cap. 2. de Reb. eiuſd.

PERIVRIVM, *vide* IVRAMENTVM.

PER-

PERSEVERANTIA.

S. FRANCISCVS.

VIrtutum omnium finis & consummatio (vt loquitur Bernardus) est PERSEVERANTIA, sine qua nemo Deum videt. Hac prępditum FRANCISCVM fuisse tradunt, qui vitam eius posteritati consecrarunt: nam cùm apud Episcopum Imolensem, à quo prædicandi licentiam postulauerat, repulsam passus esset, post horam rediit. Inquirit iteratò Episcopus, quid petiturus aduenisset. Ille humili tam voce, quàm corde: *Domine, si pater filium vno ostio eiecerit, alio ei reintrandum erit.* Sur. in Vita to. 5.

PACOMIVS ABBAS.

Huius quoque laudabilis vox ad discipulos crebriùs prolata: *Frustrà ad salutis brauium currimus, nisi sic curramus, vt cõprehendamus. Frustrà cum hoste confligimus, nisi certemus vt vincamus.* Meminerat quippe illius pręcepti Dominici, Qui perseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit. Marul. lib. 5. ca. 8.

S. THEODORVS MARTYR.

Quod prior voce, hic reipsa compleuit. Immanes cruciatus minãtibus sicariis, nisi Christi fidem abiuraret; in præclarum hunc sermonem erupit: *Pro fidei Christianæ confessione qui vulnerat, incidat: & qui verberat, laceret: & qui cremat, flammam adiiciat: & qui his verbis offenditur, linguam eximat.* Nyss. in Vita eius. Polyanthea Caroli Langij tit. Perseuerantia.

ATTALVS.

Ille, cùm subiectis prunis in sella ferrea torreretur, voce magna ad plebem clamauit: *Ecce hoc est homines comedere, quod vos facitis, qui à nobis velut*

occultũ facinus inquiritis, quod vos aperta luce cõmittitis. Nos enim neque homines comedimus, neq; aliud malum operati sumus. Euseb. lib. 5. Hist. Eccl. c. 3.

SYLVANVS EPISCOPVS.

Quid verò SYLVANVS? Constantium tyrannũ ad fidei defectionẽ eum adhortantẽ, & ni pareat mortẽ minitantẽ, ita compellat: *Potestatẽ habes nos puniendi: vt autẽ patrum decretis dissentiamus, nihil virium habes.* Theod. lib. 5. Hist. Eccl. cap. 24.

BASILIVS MAGNVS.

An aliud expectatis à MAGNO illo BASILIO? Valentis Cæsaris iussu patria proscripto, & ad tribunal Præfecti pertracto, cùm præsens interitus denuntiaretur, nil turbatus; *Vtinam*, aiebat, *mihi quidquam esset digni muneris, quod offerrem ei, qui maturiùs Basilium de nodo follis huius absolueret.* Hist. Eccles. lib. 11. cap. 9.

EVSEBIVS SAMOSATENVS.

Pari fortitudine hic. Cùm enim nolenti sibi tradere decretum Arrianorum aduersus Melitum, minaretur Constantius dextram se abscissurum; vtrasque palmas porrexit, inquiens: *Molire in me quod potes. decretum non dabo, clarum Arrianæ pestis indicium.* Theod. Trip. Hist. cap. 49. lib. 5.

FRATRES ANONYMI.

Quàm gloriosi hac virtute, tenellæ ætatis licet, GERMANI FRATRES? quorum tanto illustrior est Perseuerantia, quanto ad resistendum ætas imbecillior. Volebat hos de immolatis sumere Tyrannus: ac primùm muneribus, quibus trahi minor ætas; dein minis, quibus terreri solet, adigit. Illi fortiter; *Non hoc*, inquiunt, *à parentibus accepimus.* Post verba ad verbera deuentum. Cumque senior iam animam

mam agere videretur, alter eum amplexatus, nihil de constantia remittens; *Vicisti*, inquit, *frater, vicisti*. & vita functum, eodem perseuerantiæ spiritu victor etiam comitatus est, æternùm cum eo victurus. Retulit inter alia R. P. Adrian. Mangoetsius, Soc. IESV presb. in Orat. quam habuit de B. Virg. concept. in congregat. Sodalium Antuerpiæ.

DIONYSIA HVNERICHI R. FILIA.

Magnum Perseuerantię argumentum tenelli illi: æquè illustre DIONYSIÆ REGINÆ exemplum. A tortoribus namque turpiter denudata, cùm grauiter cæderetur, ita vt riuuli sanguinis toto corpore fluitarent, alacri & libera voce dixit: *Ministri diaboli, quidquid ad opprobrium meum vos facere existimatis, hoc ad laudem meam à me reputari scitote.* & ita inter virgarum ictus, inuicta exspirauit. Eusebius in Hist. Ecclesiast.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Quia verò Perseuerantia est stabilis quædã permansio, solitum ferunt CARD. ALDOBRANDINVM dicere: *Perseuerantia est virtutum baculus, cui nisi innitantur omnes corruunt.* Henricus Farnesius in Apophth. de Principe.

Require Apophth. de CONSTANTIA RELIGIOSA, MARTYRIO, *&c.*

PETITIO HONESTA, ET INHONESTA.

MARIA SALOME.

FIt vt qui HONESTA, sibique conuenientia, ab eo qui concedere ea potest, postulat; si non semper impetret, eiusdem tamen gratiam & fauorem obtineat, qui verò INHONESTA, aut minùs sibi decentia

efflagitat, ea impetret aliquādo in ſuam perniciem: vel pudore ſuffuſus, repulſam patiatur. Vt autem à fæminis, quarum intemperata cupiditas, exordiamur; MATER FILIORVM ZEBEDÆI, audita mortuorum reſurrectione, & regno Chriſti, venit ad eum cum filiis adorans & petens; *Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dextram tuam, & vnus ad ſiniſtram, in regno tuo.* Qui inſulſam mulieris petitionem retundens, *Neſcitis*, aiebat, *quid petatis.* Verum eſſe ſignificans, quòd

Non ſit è terris mollis ad aſtra via.

Matth. cap. 20. Mar. 10.

HERODIAS HERODIS NEPTIS.

Quid verò laſciua hæc pellex, quo intemperantiæ ſuæ carniſque libidini ſatisfaceret, petiit aut deſiderauit? Ardebat deſiderio Herodis regis auunculi ſui: at vnum timebat Ioannem Baptiſtam, huic inceſtui obſiſtentem. Et ecce natali Herodis, dum mero ipſe incaluiſſet, eamque choreas leuiter ducentem aſpexiſſet, placuiſſetque, ei quiduis petendi fecit poteſtatem, eamq; iuramento confirmauit. Quæ nil cunctata, ex matris conſilio, *Volo*, inquit, *vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Ita impiorum ſtultitia, iuſtorum perſæpè ruina eſt. Quinimò, teſte Iuuenale Sat. x.

Euertêre domos totas, optantibus ipſis,
DI faciles. Nocitura toga, nocitura petuntur
Militia.

Marci cap. 6.

ALPHONSVS REX ARAG.

Venerat ad hunc Equeſtris ordinis quidam: & multa, quòd apud hoſtes captiuus detineretur, ab eo petiit, & impetrauit. Quo à ſe digreſſo, REX ait;

Diſpeream:

Dispeream: ni metui, ne etiam vxorem meam posceret meus eques. Ita alteri, cui plura contulerat beneficia, quæ ille dissipabat indies, & noua postulabat, dixisse ferunt: *Si ita progressus fueris, citiùs me pauperem, quàm te diuitem effecero.* Potuisset illi dicere, quod amico suo olim Ouidius, in Ponto:

Ah nimium est, quod amice petis: moderatiùs opta,
Et voti quæso contrahe vela tui.

Panorm. lib. 2. de Gest. eiusd.

FREDERICVS CÆSAR.

Æquè facetus ille. Cùm plura importunè peteret ab eo Ioan. Sirck Episc. Treuirensis, vir industrius; dicebat, *Si finem petendi non feceris, ego certè negandi facilè inueniam.* Quod meritò illis dici & potest, & debet, quibus insatiabilis est quiduis consequendi cupiditas. Æn. Syl. lib. 2. de Gest. Alph.

SS. APOSTOLI CHRISTI.

Ad honesta petentes transitum facimus. Digressi cum Iesu in montem Petrus, Iacobus, & Ioannes, visa eiusdem diuinâ transfiguratione & maiestate, attoniti dicebant: *Domine bonum est nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria tabernacula; tibi vnum, Moysi vnum, Eliæ vnum.* Vbinam locorum enim decétiùs optabiliúsve remanere poterant, quàm in tam sancto celebrique consortio? quid verò ardentiùs desiderare, quàm eius gloriæ fieri participes, cuius scintillam iam viderant? Matth. cap. 17.

S. ATHANASIVS.

Reuocatus ab exilio, rogabatur à Constantino, vnicam Arrianis in sua ciuitate Ecclesiam concederet. cui ille: *Libens id fecero Imperator: sed æquum est mihi tantũdem concedi Antiochiæ, vt vnicã Catholicis Ecclesiam largiaris.* Theod. lib. 2. Hist. c. 12.

OTHO

OTHO MAGNVS IMP.

OTHONI CÆSARI hîc etiam locum demus. qui postulanti Comiti sibi daret monasterium Larissense; *Veluti*, ait, *non decet margaritas canibus obiicere: ita neque Imperatori, profano homini, ea quæ Deo semel dicata, in profanũ vsum elargiri.* & ita Comitẽ, importuna petentẽ, dimisit. Hedio in Chron. Germ.

REGIS ANGLIÆ FIL.

Vide RESPONSVM PRÆCEPS.

ALPHONSVS REX ARAG.

Illustrat etiam priores suo splendore ALPHONSVS: qui dicenti cuidam, decere Principem non ea tantùm quæ verbis promisit, præstare, sed & ea quę nutu affirmauit; respondit: *Rectè tu quidem: sed decet etiam petentes ea postulare, quæ iusta sunt & honesta; sin minùs, satius est promissis non stare, quam peccare in leges iustitiæ.* Panorm. lib. 3. de Gestis eiusdem.

PHILOSOPHIA.

S. THEOPHILVS.

QVis te rerum diuinarum humanarumq́ue sedula indagatrix PHILOSOPHIA digno elogio concelebret? quæ vitæ dux eiusdem tranquillitatem largita es, & terrorem mortis (si Tullio fides) sustulisti. At verè te sustulisse, declarauit THEOPHILVS. Apud quem dum Sapritius Præfectus instaret, vt mente cultuq́ue mutato, rursus à vero Deo descisceret ad Idola, aliàs miserâ morte multandus: verus Dei amicus, *Summa*, ait, *sapientia est, vt Philosophiam declarem erga omnes meos affectus, & tuos cruciatus nihil timeam.* Cui Pręses: Ergon' tormentis requiem, morti vitá postponis? Ille: *Ego & tormenta*

timeo,

timeo, & mortem perhorresco; sed illa tormenta quæ finem non habent, illam mortem quæ æternas tenebras patitur. Sur. tom. 1. in vita Dorotheæ.

S. BASILIVS, & IVLIANVS APOSTATA.

Bellum fatale in Persas suscepturus IVLIANVS, cùm sibi obuium haberet BASILIVM, clamabat: *Ego te Basili in Philosophia excello.* Cui BASILIVS lento gradu pertransiens: *Vtinam Imperator Philosophus esses!* insinuans, non in tot tantosque errores prolapsum fuisse, si Philosophiæ sedulam operā impendisset: hæc enim, si vlla est alia,

——— recto viuere talo
Ars dedit, vt veri speciem dignoscere possis,
Ne qua subærato mendosum tinniat auro:
Quæque sequenda forent, quæq; euitanda vicissim,
Illa priùs cretâ, mox hæc carbone notares.

Sur. tom. 1. in vita Basilij.

COSMAS MONACHVS.

Erat is quo præceptore vsus olim Damascenus, Philosophię professor eruditus. Qui rogatus de statu suo & professione, totus in lachrymas soluebatur. aduenit solatium laturus Damasceni pater, &, ánne vitæ & mundi, cui renuntiarat, amissionem fleret, rogat; qui ait: *Nequaquam: sed id vnum me affligit, quòd, cùm artium omnium disciplinis imbutus sim, hactenus mihi negatum, vt per Philosophiam filium mihi similem generem; quo aurea illa Philosophorum progenies semper in mundo cōseruetur.* Sciebat enim, quòd hinc caperent

——— iuuenesque senesque
Finem animo certum, miserisq; viatica canis.

In vita Io. Damasceni, apud Sur.

PODA-

PODAGRA.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

DE PODAGRA, quæ magnatum ferè morbus est, percontanti, cur, qui eius nodis pressi detinentur, loquaciores ceteris forent; *Quia*, inquit, *cùm pedibus vti nequeant, lingua velut ambulatione quadam vtuntur.* Panor. lib. 3. de Gest. eiusd.

PETRVS FVNDANVS

Audiuerat quemdam de pedum dolore à Podagra excitato eiulantem. accessit, &, *Ecquid?* inquit, *alij de itinerum labore queruntur assiduè, de negotiorum inquietudine alij: & tu de quiete & otio. quod si tibi molestum, surge paulisper & ambula.* Pontan.

ANONYMVS.

Hinc rectè proposita quæstione inter quosdam, *Quódnam esset molestißimum otium?* variis variè respondentibus, ait vnus: *Podagricum.* Idem.

POESIS.

ALPHONSVS ARAG. REX.

AVt prodesse volunt, aut delectare Poëtæ,
Aut simul & iucunda & idonea dicere vitæ;

inquit Horatius. Quare non immeritò summo honore pariter & amore eos prosecutus legitur ALPHONSVS. Nam cùm Parthenopen iter faceret, venissètque ad eum locum vnde Sulmo videri poterat, eamque Ouidij patriam intellexisset; vrbe salutata, *Ego*, inquit, *huic regioni quæ non parua regni mei Neapolitani pars, lubens cedam, vt poëtam hunc habeam: quem, licet mortuum, pluris faciam, quàm*

Aprutij

Aprutij dominatum. Spieg. in lib. 1. Panorm. de Gest. Alphon. cap. 47.

CAROLVS IX. FRANC. REX.

Ille quoque fouere eos solitus, qui in POESI excellerent, eisque pręmia largiri: minùs ampla tamen, vt semper noua meditantes, sæpiùs redirent. Dicebat autem: *Poëtæ equis generosis similes, quos nutrire oportet, non saginare.* Meminerat fortassis illius Persij in Prologo:

Quòd si dolosi spes refulserit nummi;
Coruos Poëtas, & poëtridas picas,
Cantare credas Pegaseium melos.

Annal. Franc.

THOMAS MORVS.

Et ille miles Phœbi, Musarum castra secutus aliquando, receperat versus quosdam à filia sua Margaretâ conscriptos; iisque lectis, dicebat: *Singulos hos versus non singulis aureis, quod Cherilo fecit Alexander; sed si animo par esset facultas, singulas syllabas vnciis binis auri compensarem.* Thom. Staplut. in Vita cap. 11.

ANONYMVS POETA.

Quis non ergo appositè & eleganter respondisse fatebitur quemdam POETAM, qui Adrianum VI. Pont. Max. crebris versibus, quorum in locum ipse nummos aliquando rependerat, salutabat. Dicenti namque sibi Adriano, eò quòd toties rediret, & eadem encomia mutato metri genere offerret:

Desine pro numeris nummos sperare Poëta;
Carmina si dederis, carmina reddidero.

ille inexspectatò, miro cum lepôre, liberiùs tamen, vt ingenia illa sunt, subiecit:

Ni tibi pro numeris nummos Fortuna dedisset,

Non

Non esset capiti tanta corona tuo.

Recensuit inter alia à se obseruata, Francisc. Sweertius iunior, egregius memorabilium rerum & sermonum indagator.

PONTIFEX ROM.

IESVS CHRISTVS.

VT suo capiti membra singula; ita omnes qui in Christi Ecclesia constituti, eiusdem capiti ROMANO SVMMOQVE PONTIFICI reuerẽter obsequi & adhęrere oportet. vtpote cui ouilis Dominici demandata cum potestatis plenitudine est cura, cuiusque regimini sanctus Spiritus perpetuò assistit, ita vt in fidei decretis errare nullo modo queat. Quæ omnia Apostolorum Pontificumque Principi Petro, aliisque qui legitimè in sacro illo munere succedunt, promisit DOMINVS; dum illi, post insignem illam cõfessionem, quâ eum Dei filium protestabatur, hanc dignitatem præ aliis rependeret: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram,* id est, super te, ô Petre, *ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum.* id est, supremam & plenariam potestatem in Ecclesiam, cuius tu fundamentum eris, impartiam. Matth. cap. 16.

ADRIANVS IV. & MARCELLVS II. PP.

Quò ergo maior vrbibus Roma, eò maior quàm ceteros Prælatos laborum moles summos Pontifices manet. quod intuitus ADRIANVS, qui illud subiit aliquando: *Tantum,* aiebat, *huius muneris est pondus, vt & robustißimos non premat modò, sed & opprimat.* Cuius dicti MARCELLVS, qui post Adrianum Pontificatum gessit, memor, postquam diu siluisset,

manu

manu menſam, cui accumbebat, percutiens; *Non video*, inquit, *quomodo qui hunc locum tenent, ſaluari queant.* Onuphrius Panuinus in vita Marcelli.

PATRES CONC. SINVESS.

Quantus autem honor huic ordini deferendus, exhibuerunt ſuo exemplo CONC. SINVESS. PATRES. dum enim tyrannidem in Chriſtianos exercente Diocletiano, Marcellinus Pont. immanitati ſuppliciorum cedens, in fidei profeſſione nutaſſet; facti pœnitens, Sinueſſæ in Campania Concilium 180. Epiſc. coëgit. à quibus, cilicio indutus, petiit ſuæ culpæ condignam pœnã præſcribi. at illi ſumma cum reuerentia id recuſarunt, dicentes: *Tuo te ore, non noſtro iudicio iudica. Prima namque ſedes à nullo mortalium, præterquam à ſolo Deo, iudicatur.* Platina in vita Marcell. Breuiar. Rom. XXVI. Apr.

PIVS II. PONT.

Ille verò, *Graue*, dicebat, *eſt Pontificis onus: at beatus, qui illud benè defert.* Platina in Vita.

ADRIANVS V. PONT.

Idipſum animo voluens ADRIANVS V. dum rogaretur, quódnam ſupplicium capitali ſuo hoſti imprecaretur; reſpondit: *Vt ſit Pontifex.* Ita de B. Brunone quidam meminêre:

Rennuit oblatum ſibi Bruno Pontificatum,
Cernens eſſe ſtatum Magnatum raro beatum.

Ex libro Gall. Rer. memorab.

IOAN. NELSONVS PRESB. ANGLVS.

Eſſe autem ſummum Pontificem caput Eccleſię per orbem diffuſæ, etiam ſuo ſanguine teſtatus eſt NELSONVS SACERDOS ANGLVS. rogatus namque, cur principatum Eccleſiæ nollet Reginæ tribuere; reſpõdit: *Numquam audiuiſſe me aut legiſſe memini,*

Principem sæcularem ea potestate ornatum fuisse. Benè is certè. quàm enim speciosa esset Christi sponsa Ecclesia, quàm felix tali capite? vbi nempe in regnum succedit mulier, cui silentium ab Apostolo in Ecclesia præcipitur. Mulieres, inquit, 1. ad Cor. 14. in Ecclesia taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse. & 1. ad Tim. 2. Mulier, ait, in silentio discat (vt scilicet naturæ suæ vitium corrigat) cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto. Martyrol. Angliæ.

FREDERICVS IMP. PRIMVS.

Hic in gratiam à Pontifice receptus, cùm se eius pedibus humiliter aduolueret, Pontifex Dauidicum hunc rithmum, Super aspidem & Basiliscum ambulabis, protulisse cōmemoratur. ad quod CÆSAR graui vultu respondit: *Non tibi, sed Petro.* tamquam hominem facilè contemneret, personæ verò dignitatē probè veneraretur. P. Iouius Elog. lib. 1.

VALENTINIANVS IMPERATOR.

Auxentio defuncto, cùm de successore ageretur; VALENTINIANVS, conuocata Synodo, *Talem*, inquit, *in Pontificali sede constituite, cui & nos, qui gubernamus Imperium, syncerè nostra capita submittamus.* At petebat Synodus, ipse eum eligeret, quem huic muneri idoneum iudicaret. Verùm ille; *Supra nos*, inquit, *est talis electio. Vos gratia diuina potiti, & illo splendore fulgentes, meliùs eligetis.* Hist. Tripar. lib. 7. cap. 8.

THOMAS MORVS.

Erat hic regni Angliæ Cancellarius, cuius celebris in hoc opere facta mentio. Hic, inquam, dum Henricum regem Ecclesiæ primatum obtinere negasset, ideoque iudicibus ad mortis sententiam acipien-

cipiendam sisteretur; rogatus, num tandem ab eo errore mentem reuocare nollet; quod sentiebat, palàm explicauit, dicens: *Iam integris septem annis omnium veterum monumenta euolui: neque tamen vspiam reperi, hominem laicum & sæcularem caput esse posse, aut fuisse Ecclesiæ.* Nemo enim sibi sumit honorem illum: sed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificauit vt Pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te. ad Hebræos cap. 5. In Vita eiusd. apud Staplut.

POPVLVS.

S. POLYCARPVS.

VEluti crebra in mari tempestatum, ita in POPVLO sentētiarum cōmutatio. cui proinde vir prudens vix vmquā satisfecerit. Cùm fidei suæ rationé Herodi Proconsuli reddere iuberetur POLYCARPVS, diemque diceret, quo cum eo ageret: Proconsul, vt coram populo se excusaret, mandauit. Cui POLYCARPVS: *Numquam id fecero. Principibus honor debetur, modò Deo non sit contrarius: populo autem furenti nemo potest satisfacere.* Euseb. lib. 4. Eccl. Hist. cap. 15.

IOANNES XXIII. PONT.

Vide Apophth. de VVLGO.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Illius etiam ab ore profectum aliquando: *Principi cum populo plus negotij, quàm olim Herculi cum tauro.* Videbat enim populum, vtpote belluam multorum capitum, vno rationis freno arceri vix posse. Henr. Farnes. suprà.

PHILIPPVS I. HISP. REX

Clari generis magnęque dignitatis vir; alebat, vt Reges ſolent, falconem, qui ceteris illius generis ferocior, in aquilam (quam in palatij veſtibulo in pompam REX videndam exhibebat) fortè inuolat, eique adunco roſtro fauces præſcindit. Indignatus REX, aquilicidam talionis pœna multari imperat. Factum redarguentibus; *Indecorum eſt*, ait, *& impium, populum in Principem exſurgere* Aquila enim auium princeps. Significabat autem allegoricè, licentiæ fręna numquam populo relaxanda.
Chron. Hiſpan.

PRÆDICATIO.

IESVS CHRISTVS.

QVantum vtilitatis per PRÆDICATIONIS OFFICIVM Chriſtiano orbi acceſſerit, vel ex eo conſtabit, quòd Saluator noſtri generis CHRISTVS, ex hoc mundo ad Patrem iturus, idem vnicè diſcipulis commendarit, dicens: *Ite in mundum vniuerſum, & prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.*
Matth. cap. vlt.

SS. PETRVS & IOANNES.

Dominici itaque præcepti memores iſti, dum iubentur abſtinere à propagatione nominis IESV, reſpondent: *Si iuſtum eſt in conſpectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum, iudicate. Non enim poſſumus quæ vidimus & audiuimus non loqui.* Act. cap. 4.

BENIAMIN DIACONVS.

Ille etiam in carcere biennium detentus, dum ea lege ſolutus eſſet, ne ampliùs Dei Euangelium prædicaret;

dicaret; memor villicationis suæ, dicebat: *Neque possum neque debeo, talentum mea fidei commißum, in terram absc͂odere.* memor serui illius nequam, qui propter absconsum talentum, in tenebras exteriores missus est. Theod. lib. 5. cap. 28.

S. FRANCISCVS.

Egregius etiam sui talenti dispensator FRANCISCVS. quem rogasse aliquando confratres suos ferunt, Quid vobis consultius videtur, an quòd orationi, an verò quòd prædicationi vacem? & enumeratis commodis vtriusque, quamq́ue Deo grata essent, tandem conclusisse: *Attamen prædicationis officium suis potissimùm commendare voluit Redemptor noster, dum ipse cum peccatoribus conuersatus est: cuius vestigio cùm nobis insistendum sit, vtilius, Deoq́ue gratius futurum, intermissa quiete, foras egredi ad laborem.* quod & præstitit. Bonau. cap. 12. in Vita.

ANONYMVS RELIGIOSVS.

Nullius verò personæ conditionem spectandam, sed liberè annuntiandum quod veritas dictat, docuit Viennę Austrię c͂ocionator Alberti primi Imp. Ille enim & Imperatorem & proceres conspicatus, oscitanter verba sua excipientes; voce intenta, *Quæritur*, inquit, *saluaríne Principes possint?* Et re agitata in vtramuis partem, excussóq; audientium somno; *Quid ni*, ait, *possint? si modò Baptismo suscepto, in cunis vagientes moriantur.* Æn. Sylu. lib. 3. Com. in Panormit.

ANONYMVS.

Sed factores verbi, non auditores tantùm, requirit Apostolus. Cuius doctrinæ memor quidam è Saracenorum finibus, vbi plures annos vixerat, reuersus Florentiam, dum interfuisset concioni cele-

berrimæ fratris Alberti de Sartiano, totus in lachrymas abiit. ac causam percontanti Alberto, quid in tantum fleret; *Saracenorum*, respondit, *calamitatem, & Christianorum oscitantiam atque ingratitudinem.* causamque addens, *Si namque*, aiebat, *hæc prædicatio facta fuisset Damasci in centum millium coronâ, ausim spõdere, plures octoginta sex millibus ab errore conuertendos fuisse.* Refert Bernardinus à Busto, Par. 1. Ros. serm. sermone 3.

ANONYMA MATRONA.

Quid tandem de deuoto fęmineo sexu dicemus? Requirebat honesta quędam MATRONA ab omnibus domesticis, num concio esset facta. Respondentibus illis iterùm atque iterùm, & factam affirmantibus, eò quòd certo certiùs interfuissent, imò notabilia quędam ex ea proferrent; *Dicta est*, inquit illa, *sed necdum facta concio. Superest eam nunc faciatis, & quæ audistis opere adimpleatis.* Sciebat autem, quòd, qui auditor est verbi & non factor, comparetur à Iacobo Apostolo, viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit. Recenset P. Ioan. Dauid in Verid. Christ. cap. 97.

PRINCEPS.

Ac primùm quidem,

PRINCIPIS RELIGIO.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

CVm ad imperandum in Dei Opt. Max. locum suffectus sit PRINCEPS, quem sine RELIGIONE nemo sequi potest; dicere consueuit Religiosus ANTISTES

tistes Aldobrandinvs: *Nihil magis ſpectare decet Principem, quàm Religionem. idque tribus de cauſis: cùm, quia homo eſt: tum, quia Dei miniſter: ac denique, quia Reipub. rector eſt & gubernator.* Henricus Farneſ. in Apophth. de Principe.

Idem.

Et quia populi ſui obſequium refugere videtur, qui Dei negligit imperium; *Maxima*, aiebat, *Principis commendatio in Religione conſiſtit.* & verè, reſpirat in inclinata fortuna populus, vbi Principem videt Religioni deditum. Ibid.

Idem

Rogatus, quínam Principum forent clementiſſimi; *Maximè*, reſpondit, *religioſi. quia nihil eſt Religione clementius.* Hinc noluit vetuſtas deorum ſimulachra ex lapidibus aut metallis effingi, quia durior eſſet illa materia: ſed ex ligno, quod ad vſum hominum creſcit. Ibidem.

Idem

Sciſcitanti quoque, quid potiſſimùm Principi curandum; *Religio*, reſpondit. inſtanti, Quid inſuper? *Ne*, ait, *ea deſeratur, quæ Religioni debetur obedientia.* ô ſi Angliç Regum pectoribus inſculpta aliquando & inſcripta fuiſſet hæc imperandi norma! viueret adhuc auitus pietatis cultus, quem iam pridem liliatus pater ſuo ſtigmate fœdauit. Ibid.

PRINCIPIS FORTITVDO.

Petrvs Aldobrandinvs Card.

INcunabula Reipub. & militaris diſciplinæ ab vno Hercule trahi, aſſerebat ſuperſtitioſa vetuſtas. vnde quærenti, qualem eſſe oporteret Princi-

pem; reſpondebat illuſtriſſ. CARDINALIS ALDOBRANDINVS: *Fortem. quia imperij tutela fidiſsima, Fortitudo.* Præclarè Seneca;

Rex eſt qui metuit nihil,
Qui tuto poſitus loco,
Infra ſe videt omnia:
Occurritque ſuo libens
Fato. Ibidem.

IDEM

Interrogatus autem, quo fortitudinis ſtudio duci deberet Imperator; *Eo,* inquit, *quo ferebatur Pelopidas Thebanus.* Is enim cùm ad expeditionem proficiſceretur, monenti coniugi ſuæ ſaluti proſpiceret; *Hoc,* inquiebat, *gregario militi curæ ſit: Principem certè decet, non ſe ſolum, ſed & totum exercitum à perditione ſeruare immunem.* Ibid.

IDEM.

Dixiſſe eum etiam memoriæ proditum eſt: *Fortem qui laceßit Principem, ſuo ſe gladio iugulat.* Ita Braſidas vir magnanimus, haſta quam è vulnere eduxerat, ſuum hoſtem interemit. Ibid.

PRINCIPIS PRÆSENTIA.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

MAgno quidem in pretio Principis fortitudo apud magnos; at non minori, eiuſdem PRÆSENTIA. vnde rogatus PETRVS ALDOBRANDINVS, quídnam in conflictu renitētibus ſummum adferret præſidium; *Conſpectus,* inquiebat, *Principis.* Hoc ſentiens Agabrias aiebat, pluris eſſe pecudum exercitum leone duce, quàm leonum imperante pecude. Debet ergo Princeps iuxta Silium,

Primus

Primus inire manum, postremus ponere Martem.
Henr. Farnes. Apophth. de Principe.
Require DVX BONVS, STRENVVS, *&c.*

PRINCIPIS CONSILIVM.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

RIdiculos eos dicebant viri sapientes olim, qui vocem in quęstum conferunt; nec officium in deliberando, sed spem sequuntur. est enim consilij obses, non quęstus, sed prudentia. Quod vt sapientissimus ille ANTISTES doceret, dicebat: CONSILIVM *est Principatus baculus: sine quo stare nõ potest, iacere verò potest Princeps.* Henr. Farn. ibid.

IDEM.

Interroganti autem cuidam, quo armorum genere hostium vis maximè possit reparari; *Vmbone*, dixit, *Palladis: quo qui tegitur, lędi non potest.* Sanè res bellica sine consilij prudentia, nec vtilitatem habet, nec laudem. Ibidem.

IDEM

Dum Imperatori imbecillo cum robustissimo hoste cõfligendum aliquando foret, rogatus, Quomodo talis Imperator se geret, vt victoriam reportet? *Vt leopardus*, ait, *cum leone.* Innuebat autem, arti & consilio magis quàm viribus fidendum. Hinc Verinus in Distichis:

Consilio viliùs; quàm viribus arma geruntur;
Militis est robur, consiliumque Ducis.

Ibidem.

PRINCIPIS VITA.

ALEXANDER SEVERVS.

PRINCIPIS in Repub. personam sustinere, magnum dicebat Cicero: at maximum, eamdẽ benè & ad ciuium vtilitatem sustinuisse. Hinc dum humili veste sæpenumerò incederet ALEX. SEVERVS; reprehensus ab aulicis, *Imperatoria maiestas*, inquiebat, *virtute constat; animique, non corporis cultu.* quia, vt rectè Iuuen.

Scilicet in vulgus manant exempla regentûm:
Vtq; Ducum lituos, sic mores castra sequuntur.

Lampridius.

ALPHONSVS ARAGONIVS.

Ille quoque verus sui æui Alexander, si fortitudinem; maior eo, si virtutem & summam pietatẽ spectemus. Cùm vix habitu à popularibus dissideret, admonenti regium habitum sumeret, dixisse commemoratur: *Malo moribus & auctoritate meos excellere, quàm diademate & purpura.* Sciebat enim summam Principis virtutem,

Consulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abstinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietèm, sæculo pacem suo.

Æn. Syl. de Dict. Alphonsi.

HENRICVS IV. IMP.

Iungatur Alphonso HENRICVS. qui rogatus, cur plebeio habitu Imperator vteretur; *Quia*, inquit, *Regum est, non corporis sed animi ornatu excellere.* Ioan. Peregrinus.

ÆNEAS SYLVIVS.

Iste priusquam Pontificatu fungeretur, intellexerat

rat Alphonſum, de quo iam ſermo, nulli vmquam ſubditorum offenſam dediſſe. *Et iuſti*, inquit, *Principis eſt, non ſolùm neminem iniuria afficere; ſed & eos qui damna aliis inferunt ſine cauſa, prohibere.* Ita Ouidius ferè in eamdem ſententiam:

Regia (crede mihi) res eſt, ſuccurrere lapſis.

Idem lib. 1. Comm. de rebus Alphonſi.

Marcvs Barbaricvs Venet. Dvx.

Cùm huic item obiiceretur, quòd in puniendo, & ſe de iniuriis vindicando tardior eſſet, reſpondit: *Boni Principis eſt, non ſe vlciſci de inimicis: ſed ſufficit vt ſe vlciſci poſſe declaret.* Laudatur meritò illud Senecæ:

Qui vult amari, languidâ regnet manu.

Corozetus.

Sophia Tiberii Cæs. vxor.

Neque latuit Sophiam Tiberii II. conivgem, matronam prudentem & religioſam, rem magnam eſſe bonum Principem. Ita enim ſæpiùs eam ad maritum locutam ferunt; *Præſtat eſſe malum hominem, & bonum Principem: quàm malum Principem, & bonum hominem.* ſignificans, melius eſſe Principi benè facere, & malè audire; quàm benè audire, & malè facere. Ex lib. Rer. mem. Gall.

PRINCIPIS EXEMPLVM.

Alphonsvs Arag. Rex.

Regis *ad* Exemplvm *totus componitur orbis*, habet commune adagium. Hinc ſi is pius & prudens, ſimiles ſibi ſubditos habiturus. Quare benè Alphonsvs, de Principum vita diſſerentibus: *Veluti*, aiebat, *Heliotropium ad Solis motum; ita popula-*

pulares ad principum mores vertuntur, & formantur.

Rex velit honesta, nemo non eadem velit. &,

Nemo suos (hæc est aulæ natura potentis)
Sed domini mores Cæsarianus habet.

Panorm. lib. 2. de Gest. eiusdem.

IDEM

Intellexerat mala Punica per artem reddi dulcia & sapida. *Quin*, inquit, *& nos ciues nostros ingenio acri & prauo, industria & labore meliores reddimus.* quasi diceret, populi deprauatos mores, gubernantis studio reddi meliores. nam

Facere rectè ciues suos, Princeps optimus faciendo docet:
Cumque sit imperio maximus, exemplo est maior.

Panorm. lib. 4. de Gest. eiusd.

PRINCIPVM SATELLITIVM.
vide SATELLITIVM.

PROSPERITAS.

S. AMBROSIVS.

MVndi PROSPERITATEM, veram quidem prosperitatem, sed falsam iucunditatem dicebat August. At eiusdem institutor directorque AMBROSIVS, dum ad domum diuitis cuiusdam diuertisset, qui sibi omnia ex voto, toto vitæ tempore euenisse gloriabatur, euestigiò recessit. Rogatus à comite, cur fugeret tam liberalem hospitem; *Ne*, inquit, *vnà cum eo perpetua prosperitate vso, malè peream.* neque id vanum augurium. Vix enim domo recesserat, dum ea cum omnibus eam incolentibus terræ hiatu fuit absorpta. Paulin. in Vita.

MAR-

MARCVS PISANVS.

Quid verò hoc exemplo illuſtrius? Erat Vgolinus Gidareſcus Piſanus, qui eò deuenerat, rebus ſecundis ſublatus, vt nutu imperioq́ue quaſi cuncta adminiſtraret: diuitiis, nobilitate, filiis, nepotibuſq́ue affluens, beatū ſe & felicem prædicabat. Cumq́ue feſto ſui natalis die fortunam apud amicos extolleret, cæloq́ue æquaret, auſus ad extremum, familiarium quēpiam interrogare, num quid ſibi deeſſe exiſtimaret: qui attentâ rerum humanarum fallaci ſpecie, quamq́ue volucri orbe circumagantur, vel certè mente à Deo mota, *Sola*, inquit, *ira numinis procul diuq́ue abeſſe à tam ſecundis rebus non poteſt.* neque verè abſuit. Paulò enim pòſt turri à Gibellinis incluſus, miſera fame cum liberis extinctus eſt. de quo ita luſit aliquando Cornelius Kilianus Dufflæus:

Vrbs Piſæ, atque Arnus qui Piſas irrigat amnis,
Teſtes exitij ſunt, Vgoline, tui.
Cùm turri incluſus, chariſſima pignora natos
Eſurie extingui cernis, & ipſe peris.
Pòſt Danthes duce Virgilio regna infera luſtrans
Necdum ibi ſedatam comperit eſſe famem.
Nam videt infidi te Ruggerij occiput ore
Horribili & rabidis dentibus impetere.
Fortunæ miſerum mortales diſcite caſum,
Eſurię ecce Comes dira Vgolinus obit.

Require ADVERSITAS, & FORTVNA.

PRV-

PRVDENTIA.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

NVllum numen abest, si sit PRVDENTIA, inquit Iuuenalis. Cuius intuitu sciscitanti quandoque, *quænam esset vitæ magistra*; respondit CARDINALIS ALDOBRANDINVS; *Prudentia. Soli*, inquiens, *Prudentiæ alumni ad rectè viuendum idonei sunt.* Facit enim illa (vt habet Claudianus) ne quid inconsultus agas. Henricus Farnesius suprà de Apophthegm. Princ.

IDEM

Cùm præteritorum malorum iam quasi obducta cicatrix recrudesceret, & refricaretur admissi sceleris in imperando memoria, rogatus quomodo rectè Respub. gubernari possit; respondit: *Vna est rectè gubernandi ars, sine qua nec regere quis potest, nec regi: Prudentia.* Ibid.

IDEM

Interroganti, *Quid maximè timet vir prudens?* *Res*, inquit, *fortuitas*. Significabat autem, prudentis non esse, inanibus honorum aut cupiditatum blandimentis seduci. Ibidem.

GREGORIVS THEOLOGVS.

Præclarè igitur de Prudentia locutum GREGORIVM, quis inficiabitur? cuius ab ore profectus hic sermo: *Qui serpentis prudentiam in malis, colũbinæ sinceritati circa bona miscuerit; is neq; prudentiam sinet malignam fieri, neq; simplicitatem stolidam.* Habet Langius in Polyanth. ex Stobæo.

PVDI-

PVDICITIA.

Ioan. Macer Marascallvs Franc.

PVdicitiam, muliebris sexus potissimum ornamētum, pertractanti, id vnum verendũ, ne exequi valeam vel minimam earum rerum partem, quę tantæ virtutis pręconio debentur: satius tamen duxi parcè de ea loqui, quàm silere omnino. Videamus ergo quantum subiecta exempla Pvdicitiæ decus illustrent. Ioan. Macer obuias quasuis mulieres, & in eis pudicitiam, detecto capite reuereri solitus erat. cumque fortè duas salutasset, rogat qui illi à latere, cur id faceret; an sciret se salutem impertiuisse meretricibus? Qui ait: *Si ita est, nescio. malim tamen exhibere reuerentiam decem inhonestis fæminis, quàm falli non salutando vnam pudicam.* Sentiebat sanè cum Plauto in Amphith. non eam esse dotem, quæ dos dicitur; sed pudicitiam, & pudorem, & sedatam cupidinem. Corozet.

Ivlianvs Apostata.

In hoc quoque, etsi à pietate & religione nostra abiit, admiranda hæc pudicitia fuit. quem fides certa habet, functâ Helenâ coniuge, nihil vmquã venereum attigisse. celebrabat sæpè, & recolebat illud Bacchilidis Poëtæ: *Vt egregius pictor vultum speciosum effingit, sic pudicitia celsiùs consurgentem vitam exornat.* Coll. ex Mon. Pol. I. Lips. cap. 17.

Pelagivs Galicii Princ. filivs.

Addatur Pelagivs. Ille Abderamini regi Maurorum datus obses. Et ecce forma eius captus Barbarus, florem hunc sibi destinat, & alludere cœpit, contrectare, & tentare. Ille reiicit, idque sæpiùs: donec

donec vim parat amator. cui iſte ingenua ira pugnum impegit, &, *Tolle canis*, inquit, *vitam: non pudicitiam mihi extorquebis.* Præclarum in puero exemplum. Ibidem.

LVDOVICVS XII. GAL. REX

Videbat Annam Reginam dominandi libidine flagrantem, & multa quoque contra ſe molientem. Monentibus autem ſe in tempore de ea vindicaret; *Vxori*, ait, *pudicæ plura ſunt condonanda.* Hanc ſolam in coniuge magni ducens virtutẽ, Pudicitiam: quæ, dum ſemel deperit, nulla eſt reparabilis arte. P. Æmil. in Vita.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Quid ſi PETRVM ALDOBRANDINVM hîc, licet præpoſtero ordine, inſerere fas; quantus Pudicitiæ cuſtos exſtiterit, vnum eius dictum declarabit. rogatus enim, *quidnam potiſſimùm humanis affectibus dominaretur*; *Pudor*, reſpondit, *& Pudicitia.* quinimò ſæpiùs ab eodem prolatum: *Homo ſine pudore & pudicitia, & nomen amittit & hominis naturam.* Veriſſimum certè. nullum enim animal præter hominem, ſenſum habet pudoris. Henricus Farneſ. ſuprà.

Lege Apophth. de CASTITATE.

PVNITIO.

IACOBVS CARRARIENSIS PRINCEPS PATAVINVS.

MOderatæ PVNITIONIS veluti ſummum ad virtutes bonum, ita delictorum impunitas eſt graue ad quoduis ſcelus malum. Erat IACOBVS CARRARIENSIS, qui laxatis foribus, è vita exceſſurus,

ſurus quoſuis admittebat, qui queri de ſe vellent. Venit cũ aliis vnus, qui arroganter pecuniam quam ob remiſſam capitis damnationem acceperat, ſibi reſtitui poſtulauit, tamquam contra iuſtitiæ ordinem datã. Cui PRINCEPS, generoſa, licet exili voce: *Si tunc iuſtitia in te reddita fuiſſet, nunc quod iniuſtè facis, queri de me non poſſes. Nullius ergo peccati conſcius ſum: niſi fortè, quod mitiùs quàm merueras, fueris multatus.* Probè ergo monet Horatius Sat. 3.

Adſit
Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas;
Nec ſcuticâ dignum, horribili inſectere flagello.

Bernardus Scardeonius, lib. 3. claſſ. 13. deſcript. Patauij.

MORIO LVDOVICI REGIS GALL.

Venerat ad Regem quidam perpetrati homicidij veniam petens. Rex facti enormitatem cõſiderans, quodque iam tertiò in illud crimen incidiſſet impunè; *Ecquid*, ait, *rurſus tu veniam? iam tertium homicidium eſt.* Nil cunctatus qui fors aderat, MORIO; *Quid*, inquit, *Domine, tertium? imò primum dumtaxat eſt, quod hic perpetrauit. Secundum & tertium tuum eſt: quia ſi primum non condonaſſes, reliqua non perpetraſſet.* Philipp. Camer. Medit. hiſt. c. 100.

D. LVDOVICVS FRANC. R.

Præclarè itaque LVDOVICVS. Poſtulauerat ab eo quiſpiam gratiam pro reo capitalis criminis: impetrat. At paulò pòſt dum preces ad Deum conciperet ex Pſalmis Dauidicis, & in illum Pſalmi 106. verſiculum incidiſſet: Beati qui faciunt iuſtitiam in omni tempore: protinus eam gratiam reuocari iuſſit, dicens; *Princeps, qui cùm crimen punire poſſit,*

illud non punit, non minùs coram Deo reus est, quàm si ipse perpetrasset. Annal. Franc.

RATIO REDDENDA.

IESVS CHRISTVS.

ITa nobis semper viuendum monet Lactantius, vt rationem Deo reddendam arbitremur. idque instinctu Dominici dogmatis, quo nos instruit, tam districtim villicationis nostræ rationem reddēdam; vt dicat, *Quoniam omne verbum otiosum* (quod nempe ratione iustæ necessitatis aut piæ intentionis caret) *quod locuti fuerint homines, rationem reddent de eo in die iudicij.* Matth. cap. 12.

ABBAS ANONYMVS.

Hic vt erat religiosus & pius, animo sæpiùs voluens SALVATORIS de reddenda ratione dictum, conspicabatur quemdam è suis profusiùs ridétem, & quasi stomachatus, *Coram cælo,* ait, *& terra rationem totius vitæ nostræ acturi sumus; & tu rides?*
In vit. PP. de Compunctione.

IOAN. EPISCOPVS ROFFENS.

Incomparabili vitæ innocentiâ ille vir, dum ob amplissima merita à Rege ad primam Angliæ Cathedram sollicitaretur; eâ quam obtinebat contentus, *Beatum me existimo,* aiebat, *si de minuto hoc grege mihi concredito, in die Domini rectè valeam respondere.* Sciebat vir sanctus, Dominici gregis sanguinem de manibus Pastorum requirendum.
N. Sander. lib. 1. de Schism. Anglic.

Vide IVDICIVM EXTREMVM.

RE-

REGNVM.

IESVS CHRISTVS.

PRosequamur nunc REGES & REGNA, & quę- nam vtriusque conditio ac natura intueamur. Rex regum CHRISTVS à Scribis & Pharisęis per calumniam tentatus, quòd in Beelzebub Principe dæmoniorum eiiceret dæmonia; iis conuocatis, os suum in parabolis aperiens, dicebat: *Quomodo potest satanas satanam eiicere? Et si regnum in se diuidatur, non potest regnum illud stare.* significans regni stabilimentum esse, Concordiam. Benè Seneca:

——— Regnum non capit duos.
Nec regna socium ferre, nec tedæ sciunt.

Marci cap. 3.

RVDOLPHVS AVSTRIACVS.

Cur verò tanto homines regnandi desiderio incendantur, qui tamen artes omnes, quas numquam didicerint, se scire recusent; percontanti causam dabat RVDOLPHVS AVSTRIVS: *Quia omnes*, inquiebat, *stultos eos putant, qui regnare nesciunt: stultum autem nemo se esse indicat.* Æn. Syluius de Dict. Fred. Imperat.

IDEM

Regni pomœria ampliaret monenti, respondit: *Melius est benè imperare, quàm imperium ampliare.* Nicol. Reusn.

CAROLVS IX. FRAN. REX.

Quos non labores lubens is pertulit, vt regno potiretur? Dum enim in regem vngeretur, anxia erat mater ne per ætatem (nam vix annum decimum excesserat) non esset sufficiens cæremoniis omnibus,

quæ tam solemni actu adhibentur, sufferendis. At, *Feram*, inquit ille, *nec recusabo hunc laborem, quoties se regna offerent.* Non tamen sine causa in Oedipo Seneca inquirit,

Quisquámne regno gaudet? O fallax bonum!
Quantum malorum fronte quàm blanda tegis?
Vt alta ventos semper excipiunt iuga,
Imperia sic excelsa fortunæ subiacent.

Annal. Franc.

HENRICVS GLAREANVS.

Hic facetè admodum Regum Principúmve mores corripiens, rogabatur cùm esset fortunæ tenuioris, qualem vitam ageret. Qui, *Regalem*, ait. *nam splendidè ac lautè rem familiarem gero: & cuiuis me debitorem obstringo.* Corripiebat, inquam, profusam magnatum in subditos temeritatem, à quouis vitæ statusque necessaria exigendi, & paucis, idque non nisi dum lubet, satisfaciendi. Ex lib. Ser.conuiu.

FREDEGVNDIS FRANCIÆ REG.

Etiam Fæminę hîc locum suum vendicant. FREDEGVNDIS, dum mortuo marito bello prouocaretur, filium suum Clotarium, adhuc infantem, primores de regno consultura, secum ferebat. &, *Non parui*, aiebat, *vobis æstimari debet Rex & dominus vester, quamquam ætate paruulus, vt in conspectu vestro regnũ vastari patiamini. Ego neque animo fracta, neque consilij inops, rebus deero.* quod & opere compleuit. Nam ipsum exercitum quasi Ductrix antebibat, natum ab vberibus pendentem gestans. Gaguin. lib. 11. De reb. Gall.

Require GVBERNARE. PRINCEPS. *&c.*

RELI-

RELIGIO VT VIRTVS.

THEODOSIVS MAIOR.

MAgno apud magnos olim in pretio habita RELIGIO: cuius non ſolùm obſeruandæ, ſed & amplificandæ tantum ſtudium apud pleroſque fuit, vt vix vllum ei par viderit hæc ætas. Arcadium & Honorium Imperij ſui heredes & filios, ita moriens hortabatur THEODOSIVS MAIOR: *Imprimis & ante omnia religionem & pietatẽ excolite, per quam & pax ſeruari, & bella confici, & hoſtes fundi, & trophæa ſtatui, & denique victoriæ obtineri poterunt.* hinc benè Horatius:

DI multa neglecti dedère
Heſperiæ mala luctuoſæ.

Cedrenus in Theodoſ.

IOVIANVS IMPERATOR.

Haud aliter IOVIANVS. cæſo Iuliano, dum ei ſummam imperij deferret exercitus ex varia gente conflatus, primùm recuſauit, dicens: *Nequeo imperare exercitui ſuperſtitionem Græcorum amplexo.* At vbi milites vno ore acclamarent ſe Chriſtianos, admiſit. Idem.

PALATINVS ANONYMVS.

Erat hic ex Henrici VIII. regis aſſeclis: qui conſpicatus quoſdam morti adiudicatos; hos ob Catholicam fidem propugnatam, illos propter oppugnatam; *Næ*, inquit, *impoſterum ego regiæ Religionis ero, id eſt nullius.* magis impiè quàm olim Ethnici: quorum ea maxima; Omnes Religione mouentur, eâque vita conſtat. Sander. lib. 1, de Schiſ. Angl.

Vide Apophth. de CHRISTIANISMO.
CHRISTI HONORE. *&c.*

RELIGIOSVS STATVS.

S. LAVRENTIVS PATR. VENET.

QVamuis in omni vitæ statu salus benè operanti aduenire possit, ac merita laborum merces rependi: illum nihilominùs excellentiorem pręstantiorémve existimamus, qui magis compendiosâ licet angustiori semitâ, ad vitam ducit operātem: estque is quem RELIGIOSVM dicimus. cuius egregiam dignitatem & præstantiam quandoque dicto suo expresserūt viri Religiosi. Et quidem LAVRENTIVS PATRIAR. VENET. de bono Religionis disserentibus dixisse commemoratur: *Consultò Deus gratiam Religionis hominibus occultauit: nam si cognosceretur illius felicitas, omnes ad eam concurrerent.* Sur. tom. 1. in Vita.

IDEM

Adolescentem nobili genere oriundum, qui fratrum suasu cœnobium ingressus vitæ monasticę se dederat, patri restituit. eíque causam sciscitanti; *Religionis*, dicebat, *propositum à Spiritu sancto est: non ab humana suadela.* Sur. tom. 1. in Vita.

PAMBO ABBAS.

Ille verò hoc modo iuniores qui religioni se consecrauerant, hortabatur: *Talis esse debet Religiosus, quale corpus mortuum; quod neque voluntatem habet, neque sensum: aut qualis baculus in manu senis, qui eo ad arbitrium vtitur.* In vitis PP. de Obedien.

S. ÆGIDIVS.

Neque hunc silentio inuoluendum sentio: qui roganti, quidnam esset Religio; *Curia*, aiebat, *magni Regis, in quam ingredi cuiuis datum, & nullius reputatur*

tatur artis: at non ita, benè & competenter in ea conuersari. Notabat autem, plures Religionem ingredi, & manere irreligiosos; ac (vt habet vulgatum) cucullam non facere monachum. Ex Sent. aureis S. Ægidij.

S FRANCISCVS.

At in Religionis & fidei obedientia nullius valoris esse genus, opes, formam, quæ sunt velut mundi quædam numismata, facto dictóque asseruit Minorum pater FRANCISCVS. Dum enim asello veheretur, eumque collega duceret, cœpit is intra se dicere; Non de pari ludebant parẽtes eius, & mei: tamen ipse equitat, & ego pedes eius asinum duco. Hoc eo cogitante, descendit asino vir sanctus, & ait: *Haud æquum est frater, me asino, te pedibus incedere: quia me longè in sæculo nobilitate & potentia superasti.* Obstupuit alter, & rubore suffusus, veniam cum lachrymis petiuit. Bonau. in Vita, cap. 11.

S. HILARION.

Neque illud infimum Religionis bonum, quòd in ea cõuiuentibus omnia sint communia, vti olim sanctis Apostolis: ita vt distribuatur vnicuiq; prout ei necessarium fore Superiores perspexerint. Quare Hesychium monachũ reprehensum ab HILARIONE, testis est Hieronymus, quòd propriæ libertatis amantior, ab aliis segregatus viueret. Itaq; vt gratiam apud HILARIONEM iniret, ei fasciculum cicerum ex horto detulit. quibus ad mensam appositis, tantum fœtorem fructus ille proprij studij per eam diffudit, vt HILARION exclamaret: *Non sentis putorem teterrimum, & in cicere latere auaritiam? mitte bubus, mitte brutis animalibus, & vide num comedãt.* Hieron. in vita Hilarion.

FRANC. BORGIA SOC. IESV.

At hic *Religiosam vitam* dicebat *crucem esse perpetuam & martyrium*: quòd Religiosus seipsum vincere necesse habeat, & perpetuò obtemperare ex voto debeat. Lib.4. Vit. cap.8.

RELIGIOSVS HABITVS.

S. ANASTASIVS MARTYR.

NOn ipsam Religionem modò, sed & HABITVM eiusdem indicem in pretio habuisse, laudi datur. In terram prostratus ANASTASIVS, dum tam crebris pulsaretur ictibus, quàm imber deorsum guttas emittit; solam illā à percutientibus gratiam efflagitauit, vt religiosum amictum exueret. rogatus, cur ita; *Ne*, inquit, *is vnà cum meis membris probro afficiatur.* Sur. tom. 1. in Vita.

LVDOVICVS CAROLI II. FRAN. REG. F.

Eiusdem ordinis est quod sequitur. Dum spreto Franciæ regno, & paterna hereditate, LVDOVICVS ad S. Francisci institutum transiuisset; gratulabundus ei de confratribus, dixit: Multum hodie splendoris Franciscanæ familiæ per te accessit. Cui ille: *Quinimò, multo amplius mihi per hunc habitum.* Hier. Platus lib. 2. De bono statu Relig. cap. 37.

REPREHENSIO.

IESVS CHRISTVS.

MAgnum quandoque commodum adferre iustam malorum REPREHENSIONEM; nullum verò, si intemperata fuerit, testis est rerum magistra experientia. Neque paruæ virtutis est, eam cum mode-

moderamine adhibuisse. CHRISTVS veritatis magister, sanata ipso Sabbato muliere, quæ duo de viginti annis graui morbo afflicta fuerat, indignantem quòd Sabbato curaret Archisynagogum acriter reprehendebat, dicens: *Hypocritæ. vnusquisque vestrûm non sòluit bouem suum aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit Satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die Sabbati?* additq; Euangelista: Et cùm hoc diceret, erubescebant omnes. Hæc enim optima ratio Apophthegmatis, aduersarium confundere. Lucæ cap. 13.

PAMBO ABBAS.

Cùm accepisset auri pondus in bonos piosque vsus dispensandum, & diceret is qui dederat, Numera quãtam summam conficiat? respondit: *Quod dedisti non eget numero, sed bono affectu.* significans quod habet Apostolus, Hilarem datorem à Deo diligi. Socrat. Trip. Hist. lib. 8. cap. 1.

SS. BASILIVS & GREGORIVS.

Isti item librum conscripserant, cui (Pro veritate) titulum indiderant. Hunc ad Iulianum Apostatam mittunt: quem vbi is accuratiùs euoluisset, rescribi ad eos curauit: Legi, & reprehendi. Cui protinus illi, *Etsi legisti, non intellexisti: si enim intellexisses, nequaquam reprehenderes.* Egregia castigatio, Imperatorem falsitatis & inscitiæ arguens. Sozom. Trip. Hist. lib. 6. cap. 38.

S. THOMAS ARCHIEP. CANTVAR.

Intellexerat Henrici regis decreto latam in se sententiam, vt perpetuo carceri inclusus detineretur. ac sedens eam placato animo accepit, magnaque grauitate respondit: *Ordo confunditur, si pasto-*

remouis, magistrum discipulus, patrem filius verberet. meritò corripiens, maiorem à minori impiè & contra iustitiam condemnari. Surius tom. 6. in Vita.

Require Apophth. de CASTIGATIONE.

RESPONSVM MATVRVM.

IESVS CHRISTVS.

QValis vir, talis sermo; habet vulgatum Prouerbium. vnde non obscurè ex respondentis ore, mentis qualitas elucescit. Rogantibus Iudæis, postquam CHRISTVS ementes & vendentes templo eiecisset. Quod signum ostendis, quia hæc facis? respondebat: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Maturè admodum & prudenter significabat se tertia die à mortuis resuscitandum. Ioan. cap. 2.

CÆCI EVANGELICI PARENTES.

Haud minimā laudem merētur isti. Filio quippe à Domino sanitati restituto, rogabant eos Iudęi, Hicne est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? quomodo ergo nunc videt? Illi autem responderunt: *Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est. Quomodo autem nunc videat, nescimus: ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur.* Maturè diluebant concitatorum hominum obiectiones: omni suspicione, quæ de se haberi poterat, remota. Ioan. cap. 9.

MVLIER EVANGELICA.

Digna etiam illa quæ extento æuo viuat. ambulanti Domino iuxta partes Tyri & Sidonis, MVLIER GENTILIS ex Syro Phœnicia acclamauit, vt filiam

filiam quam energumenam habebat, à maligno spiritu liberaret. qui respondens, Non est bonum, aiebat, sumere panem filiorum, id est, alimenta filiis debita; & mittere canibus, id est, Gentilibus, quos Iudæi velut canes reputabant. cui illa: *Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorũ.* Matura & inexspectata mulieris responsio, quę Dei benignitatem erga quoscumque clarè repræsentat. Matth. cap. 15.

S. AVGVSTINVS

Percontanti, quid Deus ante mundi creationem fecisset; *Respondeo*, inquit, *non quod respondisse per iocum fertur quidam eludens quæstionis violentiam; Alta, dicens, scrutantibus Gehennam parabat. Aliud est videre, aliud ridere. Hæc non respondeo. Libẽtiùs respõderim, Nescio, quod nescio; quàm illud vnde irridetur qui alta rogauit, & laudatur qui falsa respondit.* Coll. ex lib. 11. Confess. 12.

S. ANTIPAS.

Nec alium se exhibuit ANTIPAS, quem dum Pręfectus duriùs increparet, quòd antiqua deorum religione neglecta, insanam quãdam hominis in cruce acti doctrinam sequeretur, cùm non ignoraret vetera recentibus præstantiora. respondit enim: *Si vetustissima quæuis obseruãda, cur nõ & Cain fratricidij inuentorem imitamini? aut eos qui cælum conscendere conati? vel qui cum proprijs sororibus se commiscere non sunt veriti?* Quo dicto obiectionem quidem diluit, at animi ferocitatem non minuit. Sim. Metaphrast. in Vita. Lippelloo tom. 2.

NICOLAVS EPISCOPVS CAPVANVS.

Hunc ob raras dotes Paulus Pontifex ad Franciæ, Angliæ, & Hispaniæ Reges Oratorem miserat.

cum-

cumque reuersum Cardinalis Saluiati percontaretur, quidnam maximâ admiratione dignum vidisset; paucis, & maturè, *Vidi in Galliâ*, inquit, *pulchrũ & florens regnum, ac benè institutum legibus & disciplina: in Anglia autem, Regem pulchrum corpore, at moribus deformem: sed in Hispania, Regem prudentem & consilio magnum.* Peucerus & Strigelius.

RESPONSVM PRÆCEPS.

FREDERICVS DVX SAXONIÆ.

NIhil ita cauendum, præsertim Principi viro, quàm in RESPONDENDO PRÆCIPITANTIA. quod non ignorans FREDERICVS ELECTOR, dicebat quandoque ad suos: *Ego in rebus magnis, non nisi præuia deliberatione responderim.* Hinc multa etiam prudenter ab eo facta & dicta. Phil. Camer. in post. Pez. par. 4.

IDEM

Quin & iis qui nimium in respondendo præcipites, dicere solebat illud à Demosthene olim vsurpatum; *Improbum ciuem iudico eum, qui non paratus respondet.* Ibidem.

CAVSIDICVS ANONYMVS.

Quare prudenter ille, dum causam quamdam in iudicio produceret, eaque responsum postularet, *Priùs*, inquiebat, *deliberatione opus.* Cumque solus is esset, rogarentque iudices, cum quo deliberandum sibi foret; caput manu contingens, *Cum isto,* inquit. Ibidem.

REX ANGLIÆ ANONYMVS.

Neque tu silentio inuoluendus, quicumque es, generose PRINCEPS. immeritò fateor & iniquè tui nomi-

nominis famà postuma ætas priuatur. Rogabat te pater, quídnam optione data præ omnibus à Deo postulares, &, *Collum gruis*, inquis, *quo non nisi benè discussa verba depromam.* Quanto tu meliùs illo, quem hoc ipsum gulæ explendæ gratia ferunt à diis postulasse? Fulgos.

RESTITVTIO.

ZACHÆVS PVBLICANVS.

MAgni momenti apud nos esse debet iniustè acceptorũ RESTITVTIO: præsertim cùm nulli dimittatur peccatum, nisi restituatur quod fuerit ablatum. Cuius rei scrupulo tactus ZACHÆVS Publicanorum Princeps, postquam Dominum Iesum in domum suam gaudens excepisset, memor quantum fortassis per iniqua vectigalia miserum popellum oppressisset; stetit, & ait: *Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Meruit ergo à Domino vocari filius Abrahæ; non quidem natura, sed exemplo ac imitatione. Lucæ cap. 19.

CAROLVS V. IMP.

Verùm vt iustitię Zachæi est testis Sacra pagina; ita CAROLI CÆSARIS Gandauum, quod de tanto ciue gloriatur. Ille enim dum Franciscum Galliæ regem bello lacesseret, sæpè in regiam hanc vocem prorupit: *Etsi totum Franciæ regnum debellassem, redderem illud Regi, modò id quod meum esse contendo, mihi relinqueret.* Præclarè August. de verb. Apost. Quod inuenisti, & non reddidisti, rapuisti. Qui alienum negat, si potuit, tollit. Auct. vitæ eiusd.

Ger-

German. Item habetur in Serm. Conuiual. Ioan. Pereg. Petrosel.

Vide FVRARI. FVRTVM.

RISVS.

S. SABINA.

RIDET fatuus nulla dum causa subest, inquiebant apud Græcos Comici: at prudens, causa dum subest, ridet. Aderat Pionio presbytero, dum quosdam ad Christianam religionem suscipiendam alliceret, SABINA. quæ cùm alios à fide videret alienos, eò quòd se comburendos dicerent, risit. ad quā dum conuersi illi dicerēt; Rides in re seriâ? respondit: *Ita Deo placet, Christiani enim sumus: & qui fide firmâ in Christum sunt, risu ridebunt perpetuo.* Sur. tom. 1. in vita Pionij.

ABBAS ANONYMVS.

Vide RATIO REDDENDA.

ROMA.

CONSTANTINVS IMPERATOR, & HORMISDAS ARCHITECTVS.

ROMAM mundi caput ingredimur: quæ olim vt omnibus dominabatur Gentibus, ita omnium Gentium seruiebat erroribus. Huius splendorem conspicatus aliquādo CONSTANTINVS, summa cum admiratione dicebat: *Natura omnes vires in vnam hanc vrbem effudit.* dumque HORMISDAM percontaretur, quídnam sentiret; *Id tantùm mihi arridet,* respondit, *quòd didicerim etiam hic homines mori.* Parui ducebat externum illum splendorem

cum

cum ipſo homine ſeneſcentem. I. Lipſ. de Magnit. Imp. Rom. Platina, Fulgoſus, & alij.

S. FVLGENTIVS EPISC.

Require Apophth. de GLORIA CÆLESTI.

SABBATVM.

IESVS CHRISTVS.

Diem SABBATI ſanctificandum, diſtrictim in veteri Lege Deus pręceperat; quòd eum diem repręſentaret, quo expleta huius mundi fabrica, ipſe ab omni opere, cuius ſpecies vel ſemen non præceſſerat, ceſſauit. Ideóque hunc ſuperſtitiosè obſeruarunt Iudæi: nam dum in eorum ſynagogam CHRISTVS introiſſet, & oblatum ſibi hominem aridam manum habentem curaſſet, calumniabantur quòd Sabbato curaſſet. quibus ille: *Quis erit ex vobis homo, qui habet ouem vnam, & ſi ceciderit hæc Sabbatis in foueam, nónne tenebit & leuabit eam? Quantò magis melior eſt homo oue? Itaque licet Sabbatis benefacere.* Quo dicto, ſuperſtitionem eorum repreſſit, qui Sabbato à quouis opere externo, quacumque ſubſiſtente cauſa, exiſtimabant abſtinendũ. Mat. c. 12.

IDEM.

Cùm diſcipulis Sabbato per ſata tranſeuntibus, ſpicaſque vt manducarent vellentibus, inſultarent Phariſęi, quòd facerent ea quę non liceret in Sabbato; argumento à fortiori eos confundens, dixit: *Non legiſtis quid fecerit Dauid quando eſuriit, & qui cum eo erant: quomodo intrauit in domũ Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cũ illo erãt, niſi ſolis Sacerdotibus?* Maior quippe erat religionis contemptus, panes ſanctos à laicis

cis manducari, quàm vellere ſpicas in Sabbato. Matth. cap. 12. Mar.c.2. Luc.6.

SALOMON IVDÆVS & ANGLI ANONYMI.
Require PAR PARI RELATVM.

SACRAMENTA ECCLESIÆ.

CIVIS FERRARIENSIS ANONYMVS.

CVm concupiſcentiæ cicatrix, nobis ex vulnere quod Adami peccatum inflixit relicta, recrudeſcere cœperit, & neſcio quem in corde excitare pruritum; nemo ſuapte vi tam efferos motus poteſt frangere, niſi (vt loquitur Bernardus) ſupernaturalem SACRAMENTORVM ECCLESIÆ inueſtituram habeat. hac contectus fuit, CIVIS quidam FERRARIENSIS, quem probè nouiſſe Guilielmum Balbeſanum præclaro eiuſdem teſtimonio conſtat: Audiui, inquit, (verba eius adiicio) CIVEM FERRARIENSEM de ſe narrare ſolitum, adoleſcentem ſe, tam vehementes ſenſiſſe carnis incitationes, vt nec vmquam à tentationibus interquieſceret, & aliquoties etiam rueret in peccatum: auidum tamen ſalutis acceſſiſſe virum religioſum, petiiſſe conſilium; illum hoc dediſſe tantùm, vxorem duceret. ſe feciſſe: poſt annos aliquot vxore mortuâ ſe pertimuiſſe, ne in priſtinas recideret miſerias. abhorrentem tamen à ſeruitute (ita cõiugium vocabat) dediſſe ſe in preces, confeſſione purgaſſe, diuinis epulis confirmaſſe animum. His rebus ita ſibi vires aduerſus furias appetituum creuiſſe, vt ſe ipſum admirans, & dolens ſuperioris ætatis infelicitatem, diceret: *Heu me miſerum! Eccur non olim adoleſcens incidi in hominem, qui non diceret, Vxorem duc: ſed, Vtere frequẽter Sacramen-*

cramentis. Visa sunt & videntur indies huius generis miracula, virtuté diuinæ gratiæ in SACRAMENTIS testantia. Lib. 2. in Stim. virtut. cap. 28.

Reliqua huius generis quære in tit. de BAPTISMO, CONFESSIONE, EVCHARISTIA, *&* POENITENTIA.

SACERDOTIVM. SACERDOS.

IESVS CHRISTVS.

TAndem ad ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei, confugimus: quorum dignitaté in veteris Legis Sacerdotibus adumbratam, noui Testamenti mediator CHRISTVS exhibuit: mundato enim leproso, præcipiebat: *Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer munus*, &c. ita Sacerdotibus debitum honorem proposuit; nempe dum illis se exhibere voluit eos, quos ipse propria virtute sanauerat. Matth. cap. 8.

S. FRANCISCVS.

Auxit etiam Sacerdotibus debitum honorem suo dicto FRANCISCVS. qui de Sacerdotali honore & Sanctorum gloria verba faciens, dixisse fertur: *Si cui Sanctorum in terram è cælo lapso, & Sacerdoti occurrerem; huius primùm manus exoscularer, ac dein Sancto reuerẽtiam exhiberem.* plus debere se significans ei, quo ministrante Christum acciperet, quàm illi, qui præsens cum Christo regnaret. Marul. libro 3.

S. IOANNES CHRYSOSTOMVS

Considerabat quàm sancta res esset Sacerdotium: ideoque sanctuarij aditu arcebat eos, qui iuxta legum Ecclesiasticarum præscriptum vitam instituere

negligerent, inquiens: *Non est æquum sacerdotali honore fulgere eos qui vitam eorum, qui verè sunt Sacerdotes, non imitantur.* Theodor. lib. 5. Histor. Eccles. cap. 28.

GVNTHERVS EPISC. PABENBERGENSIS.

Iter hic instituerat ad terram sanctam. cumque impeteretur à Barbaro quodam, vt erat seueræ grauitatis, inuasorem pugno à se reiecit in solum, adiiciens: *Sic Barbaros pœnas dare conuenit, si impuras manus in Christi Sacerdotes inferre conentur.* Ita olim Plautus,

Quis homo est tanta confidentia
Qui Sacerdotem audeat violare? &c.
At malo cum magno suo herclè fecit.

Herueldens. De gest. Germ.

CONSTANTINVS M.

Et ille ciuili in ordine, quos non honores Sacerdotio deferri voluit, & sanxit? vtpote qui lege cauerit, Sacerdotem præ Rege aut quouis Principe honorari. Dicebat autem: *In illis Christum honoramus, qui eius vicem in terris gerunt.* Præclarè Ouid. lib. 1. de Ponto:

Vaticinor, moneoque, locum date sacra ferenti:
Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.

Gratianus dist. 10.

IDEM.

Nec minori elogio dignum quod sequitur. Audiuerat in Nicena Synodo accusationes, quibus se inuicem Sacerdotes criminabantur: easque ad se delatas, in sinum reposuit, & Vulcano consecrauit, dicens: *Sacerdotum iudicium Deo reseruo: qui velut numina, ad homines regendos, ab ipso hîc in terris sunt constituti.* Egnat. lib. 1. cap. 1. ex Eusebio.

SAL-

SALTATIO.

ALBERTVS IMPERATOR.

SALTATIONVM frequens apud veteres vſus. neque eæ omnes reprehenſione dignæ. Sed heu! indomitam præſentis ſęculi, velut in omnibus aliis, ita & in choreis intemperantiam ac cõſuetudinem deplorandam, quæ apud omnes iam pęnè inoleuit. Fuêre tamen ab hac immunes viri principes plerique, è quibus ALBERTVS CÆSAR. Redarguebat is quorumdam principum mollitiem, quòd, dum ſe Hannibale fortiores iactitent, Sardanapalum imitantes, in conſeſſu nobilium matronarum ſaltitantes inueniantur: dicebat enim; *Laudo venationem, quæ virilis exercitatio eſt: ſaltationem verò, quæ muliebris dumtaxat, nec laudo, nec amplector*. Quid aliud ab eo exſpectandum, ſi à Dionyſio Rege iuſſus eſſet in conuiuio purpura indutus ſaltitare, quàm illud agere recuſantis Platonis?

Muliebri ego haudquaquam indui queam ſtola,
Vir natus ipſe, & ex virili germine.

Ioan. Peregrin. Petroſelan. in Conuiual. quæſt.

FREDERICVS IMPERATOR.

Erat vt Imperij, ita & animi eiuſdem FREDERICVS. cuius memorabilis illa vox: *Malim febribus in lecto detineri, quàm minimam ſaltationi operam dare.* Æn. Syluius lib. I. Comm. in res Alphonſi. Car. Lang. in Polyanth.

ALPHONSVS REX ARAG.

Quid verò expectatis ab iſto? vt ſaltationi choreiſque ſuffragetur? Haudquaquam. Quippe qui Galliæ populos eo nomine leues vocitabat: *Quia,*

quò magis ætate prouecti, eò magis ſaltationis ſe inſania oblectarent. Panorm. lib. 1. de Reb. eiuſdem, & Syluius de Dictis.

IDEM

Cùm mulierem impudentiùs vidiſſet ſaltitantem, *Exſpectate*, inquit, *mox Sibylla edet oraculum.* ſentiens vnum inſaniæ genus eſſe ſaltationem. Panorm. lib. 2.

IDEM

Obiicienti ſibi, Scipionem alioſque Principes animum tripudio relaxaſſe; tertiò dicebat: *Saltatorem ab inſano nihil differre exiſtimo: niſi quòd hic dum ſaltat, ille dum viuit, inſanus eſt.* Panor. lib. 1.

IDEM.

Poſſe autem etiam à piis & bonis choreas ſuo loco & tempore aptè decenterque duci, ac tolerari, ſuomet exemplo teſtatus eſt. nam in aduentu Frederici III. cum Leonorâ Auguſtâ palàm ſaltitare viſus. quam ob rem dum argueretur, reſpondit: *Eum ego inſanum arbitror & ſtultũ, qui luxuriæ cauſa ſaltitaret: ſed ſi ob honorem fiat, reprehenſionis partem effugere; cùm magnis viris inſanire aliquando, non indecorum.* Ita Ariſtippus purpurâ indutus, iubente Dionyſio, ſaltaturus, inquiebat:

——— *In Liberi patris ſacris,*
Mens quæ pudica eſt, neſciet corrumpier.

Ibid. lib. 2. de Geſt. eiuſd.

SALVS.

IESVS CHRISTVS.

NOn de illa quæ corpori ſeruit, & vnà cum eo interit, nobis hîc ſermo: ſed de ea quæ animam

mam immarcessibili coronâ & sempiternâ gloriâ donat. De quâ vt populo se sequenti prouisum esset, Salutis auctor IESVS se in hunc orbem venisse palàm edocuit, dú murmurantibus Pharisęis, quòd ad Zachæum hominem peccatorem diuertisset, diceret: *Venit Filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.* Lucæ cap. 19.

PANVSIVS ABBAS.

Eadem etiam cura PANVSIO ABBATI fuit. tentatus enim à Thaide meretricula, cùm se assentiri eius petitioni simularet, si loco ita secreto conuenirent, vt à nemine conspicarentur; & illa, plura esse diceret, in quibus à nemine, præterquam Deo, conspici possent; captata occasione, rogat, an Deum esse & omnia intueri crederet. Annuenti verò illi, subiunxit: *Cùm hoc non ignores, numquid infelicissima es, quæ propter breuissimi temporis voluptatem, & te, & omnes quibus tui copiam facis, perdas?* Audit, & corde compuncta, pudicitiam deinceps mira pietate coluit. Benè Seneca olim dicebat: Sic viue cum hominibus, quasi Deus te videat. Surius tom. 2. in Vita lib. 1. cap. 13.

CAROLVS V. IMP.

Amantiorem proximi orbis non vidit. Ægriùs ferebant proceres, quòd non vti Iulius, aliíque Cæsares, partam victoriam prosequeretur. quibus ille: *Ethnicis solus finis, honor, & clara nominis fama: at nobis Christianis alius est scopus præfigendus; neque in tantum laus hominum cordi esse debet, quantũ eorumdem salus.* Iust. Goblerus in Chronico.

CHRISTOPHORVS ARCIS DIENSIS PRÆF.

Ille quidem proximi; subiiciam nunc eos, qui propriæ salutis curam nõ exiguam gesfsêre. Erat CHRI-

STOPHORVS Lusitania oriundus, arcis Diensis Pręfectus: qui dum pro muri corona staret armatus, contorta ab hostibus è transuerso pila, partem ventris vna cũ intestinis abripuit. Sęmianimis domum delatus, ilicò optimam parentem hac voce compellat: *Peto à te, ô mater, mihi priùs ad crimina expianda Sacerdotẽ præbeas, quàm lachrymas ad obitum meum prosequendum. Vererer sanè, ne tuæ lachrymæ meam ad supremum iter necessariam exigui temporis præparationem impedirent.* Maff. hist. Indicæ lib. 11.

IOANNES SHERTVS ANGLVS.

Vide ANIMÆ IMMORTALITAS.

Quære etiam Apophth. de CONSTANTIA RELIGIOSA. ADMONITIONE. PERSEVERANTIA. MARTYRIO, *&c.*

SALVTIS NEGLECTVS.

REX LAGINENSIVM ANONYMVS.

NEc defuère homines nefarij, qui salutẽ suam pro nihilo habuerunt; pluris facientes temporalia hæc & caduca, quàm cælestia & æterna. Venerat ad LAGINENSIVM REGEM Brigitta virgo, postulans quid ab eo: quod cùm impetrasset, Quídnam nunc mihi relatura es? ille rogat. Hæc, *Vitam æternam*, ait, *si vis, & pro posteris tuis preces ad Deum.* Quid autem his præclarius aut sanctius dari poterat? at veluti carnalis homo non sapit ea quæ sursum sunt; ita ille, *Alia*, respondebat, *abs te malim: vitam quæ sub aspectum non cadit, non possum amare: nec mihi filij post me venturi, curæ.* Ita oblatam sibi salutem respuens, maluit se iungere diligentibus vani-

vanitatem; quàm obsequi Sanctis, facientibus veritatem. Sur. tom. 1. in vita S. Brigittæ.

Ricoclus Frisonum Dux.

Suscipiendam ille, hic verò susceptam pænè salutis viam neglexit: & quam benè ingressus semel, postmodum ab eâ in pristinam deflexit. Conuersus namque Volfranij Senonensis Episcopi monitis ad fidem, dum iam alterum pedem in fonte Baptismatis posuisset; petiit, vbinam suorum potiorem partem esse putarent, in Paradiso, an in inferno? Respondente Volfranio, In inferno: quia nullus eorum Christum agnouisset. pede retracto, *Eò*, inquit, *proficisci volo, vbi maior meorum pars: eam enim sequi tutius est, quàm minorem.* Non gustabat hic eam dulcedinem, quam consequuntur ij, qui in Domino mortui inebriantur ab vbertate domus Dei, & æternæ voluptatis torrente recreantur. Bapt. Fulgos. lib. 9.

Salus corporis.
Quære Sanitas.

SANCTORVM MEMORIA ET INVOCATIO.

Clodoveus Franc. Rex.

QVemadmodum ex igne naturaliter promicat splendor; ita Sanctorvm commemoratione & invocatione, ad omnes prouenit vtilitas. qui proinde non natura sua adorandi, sed quòd illum (vt loquitur Damascenus) qui natura adorandus est, in seipsis habeant. Franc. Rex Christianissimus Clodovevs, vt erat infensus omnibus qui à Christi fide desciuissent, equum quo vehebatur

D. Martino, si victor votique compos euaderet, vouit. Ita accidit. & ecce equum offert, ac pro eo pretium centum aureorum, quos in tutelaris Diui honorem impenderet. Res mira! stat equus, nec loco cedit. quo viso, ducentos numerari iubet: tum quasi solutus, Regem exspectantem sequitur. qui ad circumstantes conuersus, *Bonus*, ait, *Martinus egregius adiutor est, sed stipẽdio carus*. Pulchrè Chrysost. Velut si quis margaritam in luto conculcet, eius ampliùs demonstrat pulchritudinem: sic virtus Sanctorum, quocumque eam proieceris, declarat suam virtutẽ, in seruitute, in carcere, in prosperitate. Cranz. lib. 3. Sueciæ cap. 16.

SANCTVLVS ABBAS.

Præclarum etiam SANCTVLI Nursiæ prouinciæ Abbatis exemplum fuit. qui, vt Diaconum suum à Longobardis latronibus captũ redimeret; seipsum pro eo trucidandum deposuit. At ne tanta charitas suâ mercede careret, iamiam feriendus, dum inclamaret; *Sancte Ioannes contine manum ferientis.* ipsa manus immota permansit: nec modò vitam suam miraculo seruatam accepit, sed & Barbaris obstupescentibus, omnes quotquot habebant captiuos, secum abduxit. Sur. tom. 3. in Vita.

LVDOVICVS XII. FRANC. REX.

Require BENEFICENTIA.

VIRGO ANONYMA.

Quo tempore Carolus VIII. Gall. Rex Italiam bello deuastabat, factum, vt opidulum quoddam militi in prædam daret. & ecce puella ad pedes eius prouoluta, tutelam à vi militum, & pudicitiæ suæ custodiam postulat. Annuit ille: sed vt erat iuuenis adhuc, oculos & cupidinem ad eam adiicit, & quidem

dem in lectum seduxit iam imminuendam. Animo anxia, videt suspensam in pariete D. Virginis effigiem; eaque ostensa, *Per intactam*, clamat, *hanc Virginem oro, adiuro, virgini mihi parce.* Mouit hæc vox Regem, & libidinem exsiliëtem coërcuit: eamque amplexatus, cum quingentorum aureorum dote dimisit. I. Lips. Mon. Polit. lib. 2. cap. 17.

Require S. MARIA MATER DEI.

SANCTORVM RELIQVIÆ.

FRANCISCVS BORGIA Soc. IESV.

SI paterna vestis & annulus, aut quid huiusmodi, tanto est charius posteris, quanto erga parentes maior exstitit affectus: nullo modo spernenda erunt corpora, quæ multo coniunctiùs quàm indumenta gestamus; eorum præsertim, qui velut promptuarium (iuxta Damascenum) & habitacula facti sunt & templum Dei. Meritò ergo eorumdem reliquias honore prosecuta semper est Ecclesia, & in eâ FRANCISCVS BORGIA: ille enim, quoties Sanctorum aut reliquias aut imagines conspicaretur, eas manibus contrectans; *Saluete*, aiebat, *pignora nobis in hoc exilio degentibus à Deo deposita: saluete salutis nostræ spes atque solatium.* Lib. 4. Vitæ eius, cap. 4.

SANITAS.

B. IGNATIVS LOYOLA.

MAgnum secum commodum adferre SANITATEM, languor morbusque ostendunt. hinc de IGNATIO LOYOLA SOCIET. IESV primo institutore, viro eruditione vitæque integritate incompa-

rabili, narratur, tanti æstimasse suorum corporalem salutem, vt omni eam thesauro prætulerit. dicebat enim; *Ægrotus vix quicquam boni in aliorum vtilitatem facere potest: multa verò præstat, qui corpore valens est.* Tetigit hanc rem Horatius in Satyris, quando ait:

Si ventri benè, si lateri est, pedibusq́ue tuis: nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.

Ribadin. lib. 5. cap. 8.

ALBERTVS IMP. AVSTRIVS.

Idem animo voluebat AVSTRIVS ALBERTVS. quem interrogatum, quænā esset iucundissima possessio, respondisse ferunt: *Sanitatis. cuius thesaurus,* aiebat, *tam pretiosus est, vt quiduis potiùs perpeti debeat homo, quàm eum sibi eripi sinat.* Cuius exemplum in Castore animali habemus; qui

Et pedibus segnis, tumidâ & propendulus aluo,
Hac tamen insidias effugit arte ferox.
Mordicus ipse sibi medicata virilia vellit,
Atque abicit, sese gnarus ob illa peti.
Huius ab exemplo disces non parcere rebus;
Et vitam vt redimas, hostibus æra dare.

Andr. Alciatus in Embl.

SAPIENTIA.

ALPHONSVS ARAG. REX.

TEmpus est SAPIENTIÆ penetralia subire, in quibus deorum atq; hominum stabilitur conseruaturq́ue societas. Eius autem pręcipuum exemplum fuit ALPHONSVS: qui, dum esset potētissimus, percontanti, quomodo tot partis regnis opibusque ad paupertatem redigi posset; respondebat: *Si venderetur*

deretur Sapiētia. At verè, neſcit homo pretium eius, inquiebat Iob, nec inuenitur in terrâ ſuauiter viuentium. Panor. in Procem. lib. 3. de Geſt. eiuſd.

IDEM

Sciſcitanti, quo nomine Sapientiam decorandam ſentiret; aiebat: *Eam ego exiſtimo Dei filiam, ac ſolam rerum omnium eſſe immortalem, ſolique homini inter animantia datam.* Hinc etiam olim præclarè in Finibus Cicero, eam hominis cuſtodem & procreatricem nuncupauit. Ibidem.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Non immeritò ergo Illuſtriſſ. CARD. ALDOBRANDINVS, *eos diuites* dicebat, *non qui bona poſſident, ſed qui boni ſunt.* ſolam Sapientiam veras diuitias reputans. Henr. Farneſ. ſuprà.

IDEM

Sapientes vocabat *Prometheos*, id eſt, hominum architectos: *Ignis*, inquiebat, *Promethei doctrina eſt: qua remota, ex homine truncus; & addita, è trunco redditur homo.* Sapienter & doctè Lucret. 2.

—— Nil dulcius eſt, benè quàm munita tenere
Edita doctrina ſapientum templa ſerena:
Deſpicere vnde queas alios, paſſimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ.

Ibidem.

SATELLITIVM PRINCIPVM, &c.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

POſſe quemuis Principem ſine ſatellitio regnare, dicebat Agaſicles, qui ita ſuis imperaret, vt filiis pater. non incautè tamen SIGISMVNDVS, dicenti ſibi Alberto Auſtrio, Principes ciuium amore

cautos esse oportere; respondit: *Et fida custodia infortunium excludit.* Meminerat huius olim etiam Seneca, dum ita Reges alloquitur:

Tu quicumque es qui sceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset;
Cùm tot populis stipatus eas,
In tot populis vix vna fides.

Æn. Syl. Comm. de Gest. Alphonsi.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Nec ALPHONSVS hîc supprimendus. Castigatus à suis, quòd maiestatis Regię oblitus, sine satrapis satellitibusque prodiret in publicum; *Non opus est*, inquiebat, *sibi timeat, qui neminem habet quem ita læserit, vt aliorum manu sit defendendus.* Panorm. lib. 2. de Gest. eiusd.

IDEM.

Eumdem dicere solitum accepimus, cùm solus quandoque obambularet: *Non est timendum ei, qui ciuium suorum beneuolentiam perspectam habet.* Ibidem.

GODOFREDVS BVILIONIVS.

Vno adhuc domestico exemplo adiecto, hunc cursum sistam. Erat GODOFREDVS BVILIONIVS, ille qui religionis ergô terræ sanctæ penetralia propugnauit, creatus tandem totius Palæstinæ Rex. ad quem dum palearum sacco insidentē venissent Barbarorū legati, ostupuêre, quòd nullo satellitio, nulloque apparatu tantus Princeps sederet. quibus ille: *Terra satis superq́; mortali corpori sedem præstat; cui vitâ functo, tam longum est præbitura domicilium.* Guiliel. Tyrius lib. 9. Hist. 5. cap. 19.

Vide AMARI A SVBDITIS.

SENE-

SENECTVS. SENEX.

FREDERICVS IMP.

NIhil est præclarius, quàm honoribus & Reipub. muneribus perfunctum senem posse suo iure dicere quod est apud Ennium, Omnes ciues consilium suum expetere. neque enim corporis, sed animi vires in sene spectandæ. docuit id FREDERICVS CÆSAR: qui dum in vrbe quadam Pręfectum senem admodum & ætate imbecillem dedisset; non defuere adolescentiores, qui eum præfecturâ dicerent amouendum. quibus IMPERATOR: *Senem amicum opido, non amico opidum commendauimus.* sentiens decere omnino vt senex ille iam à ciuibus foueretur, quos ipse diu suo consilio præsidioque fouerat. Æn. Syl. lib. 4. de Gest. Alphonsi.

S. GREGORIVS NAZIANSENVS.

Veluti autem ignis ardor aquæ frigore temperandus est; sic in Repub. conseruanda, iuuenum subitis cupiditatibus senum prudentia moderetur, oportet. Hinc laudabilis illa vox NAZIANSENI, qui hoc Principum agmen perrumpit: *Laudo legē nauticam; qua nemo ad nauis gubernacula admittitur, nisi priùs diu sederit ad remos.* Idem fieri debet in Repub. nam

A senibus prisci sanctum dixere Senatum.

Strigel. in Chron.

LVDOVICVS XI. GALL. REX.

Hic regno pænè exutus, quòd seniorum consilio acquiescere nollet. Quare vocato ad se filio; moriens, *Vide*, inquit, *seniores consiliarios in consilium adhibeas, eorum sententiam sequaris, verbis insistas.*

Est

Est enim robur iuuenum, senum consilium. Ioan. Spinæus de Tranquill. animi, pag. 387.

CAROLVS V. IMP.

Esse autem varia senectutis incommoda, insinuauit IMPERATOR CAROLVS V. cùm enim Philippo filio summam harum regionum gubernationem committeret, totus in fletum abiit; inquiens: *Ne miremini: illa sunt senectæ propria, facilè lachrymari.* Idem Frederico Cæsari adscribunt alij. Georg. Richterus in Axiom. Oecon.

SERVITVS.

S. TIBVRTIVS.

BOnum, etiam si seruit, liberum dicebat Augustinus. neque enim ea seruitus æstimanda, quæ bonis ac timoratis cum ratione impenditur. Quare ab Almachio Pręfecto castigatus TIBVRTIVS, quòd Principum sententiis damnatos, honore sepulturæ afficeret; rogatusque cur contra legem datam illud præsumeret; respondit: *Quia quos ipsi Principes pro Christo damnandos iudicant, eorum nos serui esse volumus.* Metaphrast. in Vita.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Debere autem seruos omni honore prosequi dominos suos, auctor est LVDOVICVS XII. cùm namque Talerandus, è domesticis quidam, multa præter opinionem effutiret; eius in dicendo libertatem ocyùs compescuit, dicens illud veterum: *Plus oportet seruum scire, quàm loqui.* Attexam hîc, quid de famulorum moribus & vita senserit Ioannes Campanus. Ita enim canit:

Scis mihi quâ Polydore potes ratione placere?
Si, quæ præscribam præcipiamque, facis.

Lex

Lex igitur sit prima; Fidem seruato: deinde
A domini mundas rebus habeto manus.
Odi mendacem, non possum ferre proteruum:
Nec tu lusorem crede placere mihi.
Odi qui multum sese mihi iactat, & odi
Alterius famam qui lacerando premit.
Displicet indocilis, nimium mihi displicet ille
Qui multo semper murmure iussa facit.
Assentatorem non planè diligo, nec qui
Desidiæ fuerit deditus, atque gulæ.
Quis toleret famulum domini secreta volentem
Scire? quis elatum, multiloquumq́; ferat?
Fallacem fugio, ceu tartara: denique cultum
Ingenuis hominem moribus esse volo.

P. Æmilius in Vita.

SIMONIA.

S. PETRVS.

QVid cesso SIMONIÆ perniciem commemorare, quæ iam à Simone Mago, qui huic malo nomen dedit, in Ecclesiam irrepsit, ac radices egit? Ille etenim cùm vidisset per impositionem manus Apostolorum dari Spiritum sanctum, obtulit eis pecuniam, vt, cuicumque manus imponeret, simili euentu acciperet Spiritum sanctum. At benè eum perstringens PETRVS, *Pecunia*, ait, *tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecuniâ possideri.* quo Apostoli dicto notantur, qui rem sacram pretio emunt, aut diuendunt: quos ab hoc Simone, Simoniacos dicimus. Act. cap. 8.

S. TRANQVILLINVS MARTYR.

Meliùs itaque & securiùs TRANQVILLINVS: quem

quem cùm dudum de fide Christiana disserentem audiuisset Agrestius, tandem auri certum pondus offert, quò se à podagræ cruciatibus oratione liberet. Cui ille: *Scito grauem Dei furorem illis impendère, qui eius gratiam pretio vendi aut emi posse existimant.* Sur. tom. 1. in Vita S. Sebastiani.

GVNTRANVS REX.

Ille etiam Remigio Biturigum Præsuli vita functo Sulpitium succedere iussit, non obstante quòd plures eum locum statumque ambirent, ac pretium offerrent. dicebat enim his: *Non est nostra consuetudo mansuetudinis, Ecclesias Christi pretio vendere: ne nos damnationis obnoxij, & vos Simoni Mago assimilemini.* Aimon. lib. 3. cap. 55. de Gest. Franc.

Require Apophth. de MERCEDIS NEGLECTV.

SIMVLATIO ET DISSIMVLATIO.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

VVlgari adagio innotuit, Qui nescit simulare, nescit regnare. hinc Principum consilia simulatione regenda, docuit PETRVS CARDINALIS. Sciscitanti enim cuidam, quis maximè esset ad benè imperandum idoneus; ait: *Qui naturam habet Polypi, nouitque in populo morum colores induere.* Nihil sanè prudentius dici potuit. Henr. Farnes. apophtheg. De Principe.

FREDERICVS IMP.

Vide CONSILIVM, & CONSILIARIVS.

SIGISMVNDVS CÆSAR.

Haud inferior in hoc sensu iste. quem frequenter dixisse ferunt: *Ineptus & inidoneus ad regnum est simulare nescius.* Notabat autem, Principis esse, interdum

terdum simulare ea quæ minoris momenti, commodi maioris gratia. Æn. Syluius lib. 1. Comm. in Gesta Alphonsi.

Vide GVBERNARE. REGNVM.

SOLITVDO.

SYSOIS ABBAS.

MInùs voluptatibus stimulatur, qui non est, vbi frequentia voluptatum obiecta potentias ad agendum commouent. Hinc tanti SOLITVDINIS cultores prisci illi Anachoretæ. Inter quos non infimus SYSOIS ABBAS. Hic enim dum iam senio confectus, à discipulo suo Abrahamo moneretur, ad mundum se transferret; *Placet*, ait, *verùm ad eam partem, è qua proscriptæ mulieres.* cui Abraham: Vbinam gentium id futurum, præterquam in solitudine? ABBAS quasi ad hæc verba anhelans; *Ergo me rursus in solitudinẽ tollite.* Sapienter & verè in Hyppol. Seneca:

Non alia magis est libera & vitio carens,
Ritusque meliùs vita quæ priscos colat,
Quàm quæ relictis mœnibus syluas amat.

Ex Vitis SS. Anachoret. Ægypt. lib. 1.

MOYSES ABBAS.

Percontanti fratri, quomodo ad rerum omnium scientiam pertingere valeret; *Vade*, inquiebat, *ad cellulam, & ipsa te docebit vniuersa.* Ibid.

ARSENIVS ABBAS.

Vide CONSORTIVM.

ANTONIVS ABBAS.

Addamus vnicum solitudinis ornamentum ANTONIVM. Pulsauerat iam eius nominis fama aures

Constantini Cæsaris, qui videndi eius desiderio tactus, mittit qui ad palatium ducant. Ille Maiorum limina despiciens, suæ cellulæ amans; *Solitudo*, ait, *monachis ornamento, velut piscibus aqua alimento: & velut hi in continentem recepti vitam; ita illi in vrbes egressi, monasticam amittunt disciplinam & grauitatem.* Solitudinē quærit, ait Seneca Philosophus, qui vult cum innocentibus viuere. Fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge & vnum. Vnus pro populo mihi est, & populus pro vno. mihi satis est vnus, satis est nullus. P. Opmerus in Martyrol. Holl.

SOMNVS.

S. ARSENIVS ABBAS.

SOMNVM mortis fratrem & imaginem dicebant veteres; eumq́ue aspernati primi illi Anachoretæ, eò quòd bonam vitæ partem abriperet, & ad bona opera inhabiles redderet. Quare rogatus ARSENIVS, cur tam parcus esset somni; respondisse fertur: *Satis monacho videri debet, si ei vna ad quietem hora contingat.* Existimabat pius religiosus, se tempus perdidisse, quod somno transigebat. Prudenter Aristoteles, vt ex Græco vertit quidam:

Hìc propè dimidium vitæ dormitur, & ipsum
Per somnum similes diues inopsq́; iacent.
Crœse igitur Regum ditissime, num tibi fermè
Dimidio vitæ par fuit Irus egens?

Sabell. lib. 2.

S. DOMINICVS.

At veniant qui carnis somniq́ue delectantur illecebris, & DOMINICVM contemplentur. Hic enim vt peruigilandi sumeret consuetudinem, vix vm-

quam

quam ſomno ſe dabat. *Nam*, inquiebat, *ſomnus ſomnum adeſcat, & vigiliæ pariunt vigilias.* Guil. Baldoſan. lib. 2. cap. 26. Sum. virt. adoleſcentiæ.

SOMNIORVM INTERPRETATIO.

ALPHONSVS ARAG. REX.

QVaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum, ſic qui attendit ad viſa mendacia, inquit Eccleſ. Itaque dum quidam iocandi vel tentandi gratia, per ſomnium ſe vidiſſe diceret, regem ALPHONSVM donaſſe ſibi ſacculum auro refertum; reſpondebat ALPHONSVS: *An ignoras nullam apud Chriſtianos fidem dari ſomniis?* Illa enim, vt eſt apud Tibullum,

——— fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes falſa timere iubent.

ANONYMVS CONIECTOR.

Quandoque tamen, ſomnia eſſe futuri euentus prænuntia, ſubiecto exemplo confirmatur. Quo die Heraclij Imp. filius Conſtans, claſſe cum Abulanaro Duce congrederetur, per ſomnium ſe Theſſalonicæ eſſe exiſtimabat. cumque illud inſomnium CONIECTORI propoſuiſſet; *Vtinam*, dixit ille, *ô Imperator hac nocte neque dormiuiſſes, neque tibi inſomnium fuiſſet oblatum. Quod enim tibi Theſſalonicæ verſari viſus; indicat, Alteri cede victoriam.* Verum coniectaſſe, probauit euentus. Somnium ergo, ita in Hercule furente Seneca,

Veris miſcet falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus auctor.

Cedrenus in Conſtant.

SVPERBIA.

S. ARSENIVS.

VT SVPERBIA, — *vitium rebus solẽne secundis,*
Virtutumq́ue ingrata comes, ———
etiam in conspicuo ponatur; præclara ARSENII sententia in medium adducenda. Nihil enim ei frequentiùs in labris, quandocúque de superbis mentio fieret; quàm, *Superbi omnem sibi ad cælum viam, præcludũt, haud secùs quàm qui transuersum lignum, equis insidentes, templo inferre conantur.* Non minùs eleganter Hugo lib. 1. de Anima: Superbia in cælo nata est, sed velut immemor quâ viâ inde cecidit, illuc posteà redire non potuit. ita

Sequitur superbos vltor à tergo Deus.

Th. Stapl. Dom. 4. Aduen. in Promp. Morali.

EVAGRIVS.

Quid autem EVAGRIVS? Percontanti, quid sibi videretur superbus animus, sui pectoris arcanum referans; *Virtutis*, inquiebat, *ventilator, cisterna aquis destituta, diuersorium latronum.* Hæc enim,

Sollicitum pectus curis flammantibus vrget,
Immansueta, ferox, & amicæ nescia pacis,
Nescia quid pietas, quid sit clementia, in omne
Sponte scelus præceps ruit, implacabile monstrum.

Anton. serm. de Superbia.

IO. CLIMAX.

Nec virtuti tantùm, sed & bonis moribus aduersari hanc Christianæ vitæ nouercam, asseruit iste: à quo profectum meminit præfatus Anton. serm. eodem de Superbia: *Vt fures solem detestantur, ita*

mode-

modestos superbi. Sic Claudian. in eamdem penè sententiam:

Inquinat egregios adiuncta superbia mores.

IDEM.

At difficile esse eius laqueos effugere, qui semel in iis incautum pedem fixit, docuit idem ipse, cùm diceret; *Ægrè superbiæ dæmonem à te repellis. quidquid enim molitus fueris vt hanc detrahas, idipsum alterius superbiæ futurum est initium.* Ibid.

CONSTANTIVS IMPERATOR.

Verùm ne spiritualibus tantùm bonis aduersari Superbiam existimemus; videamus CONSTANTIVM CÆSAREM. Rogabatur, *quo tempore maximè decresceret fortuna.* & respondit, *Crescente superbia.* Ita non spiritualibus tantùm, sed & temporalibus bonis insidiatur. Ex lib. Rer. memor.

ISDIGERDAS PERSARVM REX

Prelio contra Romanos ceciderat: quo intellecto, accurrit ociùs, tāquam quid sibi accidisset ignarus, ac pacis conditiones proponit. At vt erat animo elato, & cedere nescio, ita Rom. Legatum compellabat: *Non bello cedens, pacem amplector, sed eam tibi lubens præsto, quòd te omnium sapientissimum cognoscam, quos Rom. Imperium alit.* Ita superbus Rex, ne quidem tantâ clade attritus, ad humilitatem redigi potuit. Trip. Hist. Socrat. lib. 10. cap. 15.

LVDOVICVS XI. GAL. REX.

Benè itaque & præclarè sensisse LVDOVICVM fatemur, cuius illud prouerbium: *Dedecus & detrimentum, comites sunt ac pedissequæ superbiæ.* Phil. Commineus in Comm. Gest. Ludouici.

SVPERSTITIO.

ALPHONSVS ARAG. REX.

SVPERSTITIONEM, quæ Pietati & Religioni aduersatur, mirũ in modũ fugiebat & execrabatur ALPHONSVS REX; quem triumphantem cùm monerent quidam vultum minio triumphantium more illineret, dixisse fertur: *Minium soli Baccho conuenit, qui non solùm triumphi, sed & vini repertor exstitit.* & ita veterem illam supestitionem aboleuit. Panorm. de Gest. eiusd.

ANONYMVS.

Filium habebat quidam, quem tenerè fouebat. hic in morbum incidit plus æquo sæuientem. dolet pater, & de filij salute anxius hæret, quid medelæ tandem adhibendum sit. Accedit contubernalium quispiam, &, Cur nõ, ait, vbi humana desunt præsidia, ad diuina precibus recurris? Ad quod ille, Nequeo me tantum subtrahere conspectui filij, vt ad templum, Deum deprecaturus, accedam. Cui alter; *Ne tu*, inquit, *homo vanus es. Adeòne surdastrum reputasti Deum, vt non nisi in templo auditurus sit tuas preces? Funde apud te, funde in abscondito, & qui in abscondito etiam est Deus, te exaudiet.* Meritò taxabat eam quorũdam opinionem, existimantium in solo templo Deum efficaciter exorari; cùm Dei filius apud Matthæum dixerit: Dum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem, &c. quamuis eiusdem testimonio, templum propriè sit domus orationis, & ad eum finem erectum.

TACI-

TACITVRNITAS.

Pastor Abbas.

NVnquam tacuisse nocet, at locutum esse. hinc Hieronymus: Diu considera quid loquendũ, & adhuc tacens, prouide ne quid pœniteat dixisse. Venerat ad Pastorem Abbatem quidam de rebus spiritualibus consulturus: & primo aduentu se veritum dicebat, ne ob sollenne ieiunium, sibi negaretur aditus. Ille verò, *Nos*, inquit, *non didicimus iannam ligneam claudere, sed magis linguæ iannam clausam habere.* In vitis PP. cap. de Hospitalit.

Pambo Abbas.

Sed quis Pastorem mirabitur, qui in Pambonem oculos coniiciet? Ille namque iam morti proximus, quasi exultans dixisse fertur: *Lætus vitâ hac exeo, quòd nullum in eâ verbum mihi excidisse sciam, cuius me vel pœniteat.* O felix & beatus, quisquis eo tempore tam præclarum de se testimonium ferre potest. Granat. Conc. 3. de Annunt. Dñica.

S. Basilivs.

Huius frequentissima illa vox: *Dicenda tacendaque nouisse nos oportet: non enim diuina omnia, linguæ verbis explicanda sunt.* & rationem subiiciens, *Ne*, aiebat, *mens, sicut oculus totum solem intueri volens, id etiam quod habet luminis, perdat.* Anton. & Max. Serm. de Taciturnitate.

Agathon Abbas.

Illum etiam lapillo assiduè ori indito, tacere didicisse ferunt. idque tanto rigore ab eo obseruatum, vt, cùm fari vellet, non posset. Rogatus autem cur tantum sileret; *Quia*, inquit, *qui custodit os suum*,

custodit animam suam.: & ita verè existimabat primam virtutem esse, compescere linguam: quodque loqui ignorabit, qui tacere nesciet. Rauis. de Temper. Volater. lib. 21. Antrop.

RELIGIOSVS ANONYMVS.

Æquè fidelis sui oris custos iste. à quo cùm Adolescens quispiam sæcularis cilicium peteret, tale responsum accepit: *Verè fili mi, optimum cilicium est bonam habere curã, quid per hoc ostium egrediatur.* Hinc non ineptè And. Alciatus in Emblem.

Cùm tacet, haud quidquã differt sapientibus amẽs,
Stultitiæ est index linguaq; voxque suæ.
Ergo premat labia, digitoque silentia signet,
Et sese Phariam vertat in Harpocratem.

Guil. Baldesan. in stim. Virtutum.

TALIONIS POENA.

CAROLVS IV. CÆSAR.

TALIONIS POENAM in veteri lege vsitatam, seuerus scelerum vindex CAROLVS, suâ etiam ætate imperioque vsurpauit. Pro tribunali namque sedẽti cùm offerretur nobilis (cui Zachora nomen) qui presbyterum vtroque oculo priuauerat, & admissum scelus excusaret, & pecuniarum largitione illud palliare præsumeret; Talionis pœnam exegit, *Non potest*, inquiens, *hoc modo dari satisfactio: cæco enim oculi restitui nequeunt: quare te etiam oculis priuari oportet, vt ius sit æquabile.* Ioan. Dubran. Episc. Olmucen. hist. Bohemic. lib. 22.

Require IVDICIVM, & PAR PARI RELATVM.

TEM-

TEMPERANTIA.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

TEMPERANTIA, quæ in rebus aut expetendis, aut fugiendis, vt rationem sequamur, monet; cùm in omnibus præclara sit virtus, maximè tamen in Principibus eam efferebat PETRVS ALDOBRANDINVS. Rogatus namque, quid maximi faceret in Principe; *Eam ait, virtutem, qua Cicero Deiotarum regem extollit.* Erat autem in illo insolita quædam & non contemnenda frugalitas. Hen. Farnes. lib. de Apophth. Princip.

IDEM

Solitus est dicere; *Gloriosius est Imperatori hostem temperantia, quàm armis superare: nec minùs honestũ est temperare aduersus voluptatem, quàm fortiter contra pericula decertare.* Quàm apposite Lucan. lib. 4.

Discite quàm paruo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat. non erigit ægros
Nobilis ignoto diffusus Consule Bacchus;
Non auro myrrhaque bibunt; sed gurgite puro
Vita redit: satis est populis fluuiusque Ceresque.

Ibidem.

Vide ABSTINENTIA. LIBIDO. CASTITAS, *&c.*

TEMPLVM.

IESVS CHRISTVS.

DEI SANCTVARIVM summa semper veneratione coluisse Maiores nostros, etiam illos qui vera fide caruère, meminerunt tam sacri quàm pro-

phani ſcriptores. Et quidem COÆTERNVS DEI FILIVS, Ieroſolymorum templum ingreſſus, dum id à Iudæis pollui, & irreuerenter in forum columbarium & nummulariorũ menſas conuerti animaduertiſſet, egregiè eos perſtringens, menſaſque euertens; *Scriptum eſt*, inquit, *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* factoque è funiculis flagello, vniuerſos eiecit. Matth. cap. 21. Mar. 11. Luc. 19.

D. IOAN. CHRYSOSTOMVS.

Et hoc de illo habetur certiſſimum. Poſtulabat ab eo Imperator, Ganiæ duci Ariano vnum è Catholicorum templis concederet. At beatus vir, *Ne* inquit, *Imperator hoc ei pollicearc, neque ſanctum dari canibus mandes. Nũquam enim patiar, eos, qui Deum nocturnis diurniſque hymnis laudant, templo expelli; illudque eis tribui, qui contra eum loquuntur blaſphemias.* In Vita eiuſd.

IDEM

Paſſo repulſam Ganiæ duci, dicentique ſibi templum dari oportere; reſpondit: *Templum ſacrum apertum eſt, & cuiuis patens: nulli aditum prohibeo, quò minùs in eo, ſi libet, Deo preces fundat.* Theod. lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 32.

HILBORGIS NOBILIS FÆMINA.

Sed deuotus in Templorum erectione ornatuq; fæmineus ſexus, ſuo encomio carere, ſine iniurię & ingratitudinis notâ; non poteſt. Erat in Mildenſi Epiſcopatu NOBILIS MATRONA, quę, dum maritũ è Palęſtina, ad quã voto obſtrictus ſeceſſerat, rediturum deſperaret; totam ſubſtantiam vni cœnobio & nouẽ Eccleſiis ædificandis inſumpſit. Reuertitur non ita diu pòſt maritus, eumq; placatura, obuiam

proce-

procedit, ac salute præuia; *Nouem*, ait, *filias, tibi absenti, peperi, at nondum in Christo renatæ sunt*. Intellexit vir pius nouem Ecclesias instructas, necdum tamen consecratas. factumque vxoris gratum & ratum habuit. Cranz. lib. 3. Metrop. cap. 8.

Plura vide Tit. de ECCLESIA, *&* AB ECCLESIA ARCERE INDIGNOS.

TEMPVS.

CLEMENS VIII. PONT. MAX.

NIhil TEMPORE pretiosius, nihil eo carius habuere viri sapientes, & inter eos nostro hoc æuo CLEMENS VIII. apud quem cùm plures de variarum rerum iactura conquererentur; *Eius verò* aiebat, *rei iacturam deplorandam sentio, quæ semel amissa, non reuocari potest, nec reparari.* sciebat namq; prudentissimus PONTIFEX, quòd

—— velut vnda impellitur vndâ,
Vrgeturq; eadem veniens, vrgetque priorem:
Tempora sic fugiant pariter, pariterq; sequantur,
Et noua sint semper.

Coll. ex Apophth. de Principe Henr. Farnes.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Nihil autem prudenter fieri, nisi quod in tempore fit; adeoque temporis habendam rationem, asseruit PETRVS ALDOBRANDINVS, S. R. E. CARD. Dicebat enim: *Prudentis est odorari quid res quidve tempus in rebus agendis postulet, omniaque temporis momenta obseruare.* quia, vt in Andria Terent.

Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores postulat.

Henr. Farnes. suprà.

TENTATIO.

S. BASILIVS.

QVi non est tentatus, inquit Ecclesiastes, quid scit? Vnde à Domino tentari ac probari petiit Dauid, quòd sciret amari à Deo illos, quos probat & exercet. Quare sapienter admodũ dicebat S. BASILIVS: *Nauclerum tempestas, studium athleta, calamitas magnanimum; at Christianum* TENTATIO *probat, exercet, & examinat.* Coll. ex Hom. in diuit. auaros.

IDEM.

Rogatus carnalis tentationis remedium, respondit: *Desiderium rerum meliorum.* Th. Staplut. in Prompt. Æst. Dom. 2. post Pent.

IOANNES ABBAS.

Similis, aiebat hic, *esse debet religiosus, homini habenti ad sinistram ignem, ad dextram autem aquam: vt quoties succensus fuerit ignis, eum aqua restinguat.* In vitis PP. pag. 2.

TIMOR, TIMIDVS.

MAVRICIVS IMPERATOR.

CHamęleontęm, quòd timeat ad quemuis aspectum, quosuis etiam colores induere, auctor est Plinius, ita hominem TIMIDVM ad insidiosas artes confugere, docuit MAVRICIVS IMP. cùm enim sibi per somnium reuelatum esset, se à Phocâ interimendum; primo manè Philippicum nobilem accersit, & qualis sit Phocas, inquirit. ille, Homo timidus, ait. Subiecit Imperator: *Si timidus, homicida est,*

est, & crudelis. atque ita postmodum eum miserè in se expertus est. Georg. Richterus in Axiom. Politicis c. 182.

Eqves anonymvs.

Huius autem rei causam, cur timidus omnis crúdelis sit, percontatus quidam equitem generosum, illam ab eo accepit: *Homo timidus, in illud solùm incumbit, ne sit superstes vindex iniuriæ.* Hinc ergo est, quòd hostem suum è medio semper tollere conetur. Ibidem.

TIMOR DEI.

Iesvs Christvs.

SApientiæ initium Timorem Domini, dicebat Vates regius: sine quo proinde nulla pietas diu stare, nulla religio florere diu potest. Hinc illum tanto desiderio in seipsis excitarunt viri sancti, exemplo antesignani sui Christi permoti: nempe qui suorum animos excitans ad fidei constātiam seruandam, *Ne terreamini*, ait, *ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent ampliùs quid faciant. Ostendam autem vobis, quem timeatis. Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete.* Lucę cap. 12. Matth. cap. 10.

S. Anastasivs Martyr.

Horum verborum memor Anastasivs, Marzabanam Pręfectum, qui eum minis ac tormentorum violentia à fidei susceptæ constantia deterrere nitebatur, ita est allocutus: *Non timeo Regem, ad quem meam in fide pertinaciam delaturum te minaris. an non ipse quoque homo est, in quem cadit interitus? Quemnam*

nam me ergo timere oportet; illum qui æquè atque ego interit, an eum qui semper est, & omnia produxit? Sur. tom. 1. in Vita.

FRANC. BORGIA SOC. IESV.

Ille etiam insigni dicto hunc Timorem asseruit. ad omnia enim pauidus, dicere solebat: *Iudicia Dei viuentis & videntis, quantum à mortalium iudicio discrepant! timeat itaque qui sapit, Deum.* Suauiter Bern. super Cantica: Deum time, & mandata eius obserua, hoc est omnis homo: ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo. Ribad. lib. 4. in Vita cap. 4.

REX ANONYMVS.

Require IVDICIVM EXTREMVM.

Vide etiam DEI HONOR. MARTYRIVM. CONSTANTIA RELIGIOSA. *&c.*

TRIBVLATIO.

Vide Apophth. de AFFLICTIONE. *Item de* ADVERSITATE, *&* PROSPERITATE.

TRINITAS.

IESVS CHRISTVS.

DE profundissimo TRINITATIS mysterio acturis subit præclarum illud & luculentum de eo INCARNATI VERBI testimonium. Discipulos namque in vniuersum orbem missurus, pręcepit Euangelium omni creaturę (quâ voce omnem hominem intelligunt sancti Patres) prædicarent; *Baptizantes* inquiens, *eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Conueniebat enim in Baptismo, qui est ianua ceterorum Sacramentorum, expressis verbis Trinita-

nitatem inuocari: quòd ea sit fundamentum totius fidei, omniumque mysteriorum nouæ Legis causa. Matth. cap. vlt.

IDEM.

Roganti eum Philippe, Domine, ostende nobis Patrem,& sufficit nobis: *Philippe*, inquit,*qui videt me, videt & Patrem.* (cùm propter similitudinem summam, tum ob omnimodam naturæ idétitatem, quam habét inter se.) *Quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem? Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Quibus verbis & significatur personarum Patris & Filij diuersitas, ne possit cum Sabellio ob personæ idétitatem intelligi dictum, Qui videt me, videt & Patrem: & rursus significatur naturæ omnimoda identitas, ne putetur id tantùm propter similitudinem inter Patrem & Filium fuisse dictum; sicut voluit ineptè Arrius. Vide Iansl. Concord. cap. 134. & 43. Ioan. cap. 14.

MELITIVS PRESBYTER.

Ille verò dum coram Constantio Imper. concionem haberet, & totus in enucleando illo Scripturæ loco, Deus creauit me in initio viarum suarum, &c. moraretur; rogatus breuem eius rei imaginem daret, ternos digitos protendens, ac duos colligens, hanc de Trinitate vocem protulit: *Tria sunt quæ intelliguntur, sed velut de vno disputamus*. Namque vt benè Iac. Billius in Antholog. Sacr.

Natura omnipotens vna est, quæ cuncta creauit,
Et propriè, quod sunt, omnibus esse dedit.
Nam quidquid minus est, non est Deus: à Patre natum
Verbum, & qui amborum Spiritus est, Deus est.

Vna

Vna eademq; trium quoniam est essentia, quæ se
Numquam vel maior vel minor esse potest.

In vita Constant. Imp. Hist. sacra Eus.

TYRANNIS.

Vide CRVDELITAS.

VENENVM.

LVDOVICVS BAVARVS.

NVnc quoniam vitæ humanæ tum bona tum mala persequimur, etiam hìc locum sortiatur prompta nimium venefici criminis voluntas, imò voluptas. quam Italiæ populis plus æquo familiarem carpebat LVDOVICVS BAVARVS: electus namque in regem Roman. circa annum 1314. Italia excessit, dicens: *Plures Germaniæ Cæsares Italiâ pepulit venenum, quàm gladius.* & ita verè se res habet. Ac vt benè Iuuenalis,

——— nulla aconita bibuntur
Fictilibus. tunc illa time, cùm pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.

Matth. Castrit. de Her. Virt. Princ. German. ex Ioan. Cuspiniano.

VERBVM DEI.

IESVS CHRISTVS.

SEquitur nunc spirituali cibo animam nostram reficiamus; DEI VERBO videlicet: quod velut lucerna in hac nocte seculi, operibus nostris est præferendum. & quidem DOMINVS noster, cùm tentatoris calumniam dilueret, qui obiecerat, Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant; respondit: *Scri-*

Scriptum est: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. apertè significans, non solùm terreno, sed & spirituali verbi sui cibo hominem sustentari. Matthæi capite 2.

IDEM.

Verbum Dei verò audire non modò, sed & custodire, hominem beatum reddere; idem DOMINVS insinuauit, cùm è turba mulier vocem extollens, diceret: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. respondit enim: *Quinimò. Beati qui audiunt Verbum Dei & custodiunt illud.* Debent quippe (inquit Macarius Homil. 30.) qui Verbum Dei audiunt, in suis ipsorum animis opus Verbi demonstrare. Lucæ cap. 11.

S. WOLSTANVS EPISCOPVS WIGORNIEN.

Quid autem ille clari generis, & raræ virtutis vir? Nondum adepto Episcopatu, assiduus erat in annuntiando Verbum Dei. cumque quidam diceret, Monacho silentium & claustrū competere, Pontifici verò prædicationem; respondit: *Verbum Dei non est alligatum: nihilq́; Deo gratius, quàm Christum annuntiare.* Sciebat enim, quàm essent speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Sur. tom. 1. in Vita.

Require PRÆDICARE.

VERITAS.

SS. CARPVS & PAPILVS.

VERITATEM pani comparabat Augustinus super Ioan. scilicet quę mentem reficiat, nec deficiat; mutet vescentem, nec tamen ipsa in eum mutetur. Hinc eius præstantiam palàm confessi CAR-

PVS & PAPILVS, qui, insultantibus sibi Ethnicis, & Christi dogmata detrectantibus, *Non frustrà,* dicebant, *mentem nobis largitus est Deus, sed vult, vt ratione, qua nihil diuinius, verum discernamus à falso; & ex Veritate, quæ ratione nititur, res omnes pensiculemus.* Metaphr. in Vita.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Hac autem duce, virtutum omnium crescere cohortem, suo dicto testatus est Illustriss. hic PRÆSVL. cuius voce sæpè tota Vrbs exultauit. dicebat enim: *Paucorum est Veritatem aspicere, multorum despicere.* altero ignaros, altero mordebat improbos. Ita Heraclitus olim Aram veritatis in antro, Democritus in puteo collocauit. Hen. Farnes. suprà.

IDEM.

Veritas autem filia temporis olim habita, promptam sui requirit obedientiam. Rogatus autem hic, *cuius rei iucundissimus nuntius Principi adferri possit*; respondit: *Veritatis.* At nihil infelicius in Principum aulis, quàm quòd eis veritas occultetur. Ibidem.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

Hinc summo dolore tactus LVDOVICVS XII. Rex Christianissimus, dum se in aula omni re abundare gloriaretur; *Vna tamen,* aiebat, *mihi deest.* de qua dum inquireret familiarium quispiam, respondit: *Veritas.* Quàm miserũ, esse Imperatorem, apud quem vera reticentur: qui, cùm ipse publicè ambulare non possit, necesse est vt audiat, & audita ab aliis confirmet. Franc. Patritius de Hist. Dial. 5.

ALPHONSVS REX ARAG.

Huic etiam Principi illud crebrius in ore: *Veritas licet omnibus conueniat, Principum tamen præcipuum esse*

esse debet ornamentum. Ant. Panorm. lib. 1. de Gest. eiusd.

DVX NORICVS ANONYMVS.

Laudantur itaque non immeritò Principes, quibus, cùm veritas occultetur, eam quouis astu per seipsos assequuntur. Iure ergo hunc DVCEM suo Epigrammate extulit Georg. Sabinus, poëta clarissimus: quod hîc inserere non abs re fore visum. Ita enim se habet:

Sæpè rudes inter mutata veste colonos,
NORICVS *agricolæ* DVX *faciebat opus.*
Nunc pascebat oues, nunc gramina falce secabat,
Vomere proscindens nunc subigebat humum.
Et simul illato de se sermone, rogabat
Plurima: nempe quibus moribus ipse foret.
Iustus an exigeret pœnas à sontibus vltor:
Debita conferret præmia númve bonis.
Quærenti verò causam, cur Regibus ortus
Princeps, agricolam se simularet; ait:
Me iuuat è rudibus cognoscere vera colonis:
Seruit adulatrix auribus aula meis.

Philipp. Camer. Medit. Hist. cap. 90. pag, 444.

VESTIVM NEGLECTVS.

S. ELIZABETH REGINA HVNG.

PRæmisso Dei Verbo, quod, ne soliciti simus quo induamur, monet; superest videamus, quo corporis cultu nobis vtendum, quantúmve (si modum excedat) despiciendus. A fæminis itaque huius rei exempla petimus. quæ eò magis erunt admiranda, quò magis huic cultui deditus dicatusque ille sexus. ELIZABETHAM Hungariæ Reginam intueamur.

Magnatibus ad Principem maritum venire parantibus, dolebat ille, quòd coniux dignis suo genere indumentis careret. At hæc regij splendoris cõtemptrix, *Nolo,* inquit, *vestibus placere humano conspectui, ne moribus displiceam Deo.* Ingressis itaque ad eum Legatis, vocatur ELIZABETH. quã omnis pulchritudinis auctor tanto decore venustauerat, vt planè hyacinthina appareret. Principi ergo in stuporem verso, subridens illa, *Huiusmodi,* ait, *scit Dominus meus cùm voluerit, ornamenta præparare.* Sur. tom. 6. in Vita.

LEONORA DVCISSA GANDIÆ.

Non absimilis huic LEONORA. quæ interrogata à nobilissima quadam matrona, cur simpliciori veste vteretur; *Méne,* inquit, *byssinis, sericis, aut purpureis indui vis, cùm dominum meum* (ita Franciscum Borgiam maritum suum, exemplo veteris Saræ, appellabat) *cilicium gestare sciam?* Ribadin. de vita Borgiæ lib. 1. cap. 12.

EDELDRIDA ANGL. REGIS FILIA.

Hæc in vltimâ ætate virginum Abbatissa facta, cùm ingenti dolore colli, quo & mortua postmodum, premeretur; solita erat dicere: *Scio quòd meritò in collo languoris pondus porto, in quo, iuuenculam me, memini superuacua monilium pondera gestasse.* Vener. Beda Hist. Anglic. lib. 4. cap. 19.

ALEXANDER SEVERVS IMP.

Da veniam IMPERATOR, si te fœminis ordine quidem, non tamen virtute postponam. A tuo namque ore profectum aliquando, apparatu & pompa regia spretis: *Imperium in virtute est, non in decore.* Coll. ex Mon. Pol. I. Lips. cap. 15.

Quære ORNATVS CORPORIS.

VE-

VESTIVM VSVS, ET CVLTVS.

Pictor Germanvs.

MVtatio frequens Habitvs, mutationis morum & animorum argumentum est apud plerosque. & ita sanè, multarum gentium mores vnà cum habitu mutari & deprauari videmus. multum quippe ad æstimationem augendam honestus habitus facit, eoque boni oblectantur. Iusserat aliquando Turcarum Imperator, omniũ gentium habitum viuis coloribus per Germanvm eius artis peritum exprimi. cumque is plurimarum gentium indumenta pinxisset, tandem nudum hominem, & iuxta eum diuersas vestium exuuias, inter alios constituit: iussusque à Principe interpretari picturam, dixit: *Nudus ille, Germanum populum denotat; cui, quòd indies nouam excogitet, certa vestium forma appingi non potuit.* Dolendum certè, eam nationẽ quæ grauitatis laudem sibi vendicat, hac in parte Gallicę leuitatis insimulari. Petrus Lotichius Secundus, & ipse Germanus, Poëta huius æui celeberrimus, ita in suæ Gentis milites ludebat:

Pudor deorum opprobriumque sæculi,
Pestis luesque militaris ordinis:
Qui perciti furore mentis ebriæ,
Licentiaque perditorum temporum,
Abominandis inuoluti vestibus,
Fas omne rumpunt, eruunt Rempublicam.

Lib. 2. Carm. Greg. Richterus in Axiom. Polit.

Eberardvs Barbatvs Princ. Svevíæ.

Ille etiam æternam apud posteros sui memoriam reliquit. Venerat ad eum iuuenis, postulans sibi

conferri sacerdotium, quod per mortem possessoris vacabat. Fortè huic ventus talarem vestem aperuit, ita vt PRINCEPS videret caligas militari more scissas. Qui ilicò, vt erat morũ & disciplinæ acerrimus custos, ita commotus, eum è conspectu suo abire iussit, dicens: *Non te pudet coram Principe comparere scurrili habitu, eoque sacerdotium ambire?* O censuram dignam laude! Ibid.

DVX ANONYMVS.

Haud aliâ mente hic. Nobilem domi alebat, cui vnum in votis, habitu indecoro, & (vt est in Prou.) pellenæa tunica indui. cumque id molestiùs ferret, veste magis decenti ac congrua vteretur, monuit. ille, Numquid, inquit, id ex arbitratu meo pendet, quomodo induar? *Omnino*, respondet DVX, *sed hoc etiam ex meo arbitratu pendet, vt te sic indutum aula mea eiiciam.* quod & fecit postmodum. Phil. Camer. in Declamat.

CONSILIARIVS ANONYMVS.

Viderat iste suum Principem admodum peregrinâ & obsoletâ vestimentorum formâ oblectari. accedit propiùs, causam inquirit. ille, Parùm, inquit, hoc refert quænam sit mearum vestium forma. cui prudenter subiecit alius: *Imò multum id refert. Vestis enim indicat Principem esse talem virum, qui consiliariis suis obtemperare nolit.* Gregorius Richterus, suprà.

SCVRRA ANONYMVS.

Anne etiam ab hac hominum fęce aliquid memoratu dignum? Erat in Franciæ finibus homo ignobilis & sordidus, qui, vt honorem passim aucuparetur, splendidâ veste, non secùs quàm simia in

purpu-

purpura, prodiit. Salutatur ab ignotis, & reputatur nobilis: rogantibus autem amicis, cur habitu, suæ conditionis oblitus, tam splendido vteretur; *Non videtis*, inquit, *hoc anno, quòd vestis faciat virum?* & statim vulgatum hoc distichon subiecit:

Vir benè vestitus, in vestibus ipse peritus
Creditur à mille, quamuis idiota sit ille.

Ibidem.

HERMANNVS BVSCHIVS.

Confirmat illud ipsum suo exemplo HERMANNVS BVSCHIVS, vir celeberrimus. qui dum domestico vestitus habitu ad forum Marpurgense descendisset, neminem sibi assurgentem habuit. indignatus, quòd sibi debitus & consuetus negaretur honos; domum reuersus, togam prælustrem sumpsit, forumque euestigiò repetit: & ecce venienti assurgunt omnes, honoris signa exhibent & locum. Ille verò nihil talia moratus, se domum recipit, & togam pedibus conculcat, dicens: *Es tu* BVSCHIVS, *vel ego? Tibine honor iste defertur, an mihi?* Indignabatur, & meritò, quòd præpostero iudicio, homines non viro, sed vesti honorem deferrent: stultorum instar, qui equum empturi, non ipsum, sed frena & phaleras intuentur. Philip. Camer.

ANONYMVS.

Serius ille: iocosus hic & facetus, cuius adhuc recens memoria Antuerpiæ. Vocandus erat ad nuptias cognatæ: at obstabat incultus incomptusque habitus, quo indies magno familiæ generisque incommodo & dedecore vtebatur. Audit: & extemplò noua sibi indumenta coaptari mandat, iisq; ornatus, in amicorum conspectum prodit. Hi tali veste ornatum, nuptiali gaudio intersit, rogant. venit.

At vbi naturæ genioque iam satis indulserat, thoracem & caligas, inspectantibus ac ridentibus conuiuis, multâ pinguedine perungit, dicens: *Numquid etiam hæc indumenta saginare me oportet, quorum gratiâ huc vocatus ego sum, aliàs non vocandus? Indulgete ergo vos genio cum domino vestro: ne aliàs vestri defectu, ille eo non indulgeat.* Ex relatis & auditis.

VICTORIA A DEO.

TRAIANVS DVX VALENTIS IMP.

VT autem parta de hostibus VICTORIA etiam ob oculos ponatur, eam à solo Deo exspectandam esse, significauit TRAIANVS DVX. Cùm enim ab hostibus victus & profligatus rediisset, ignauiam ei Imperator & timorem obiecit. Ille autem: *Non ego ô Imperator victus: sed tu sponte victoriam à te reiicis, qui cum Deo bellum geris.* Insectabatur enim eos, qui fidem Christianam recepissent. Niceph. Call. lib. 11. cap. 40. Hist. Eccl.

CAROLVS V. IMP.

Require CHRISTI HONOR, *&c.*

VICTORIA VIRTVTE PARANDA.

ALPHONSVS ARAG. REX.

REm magnam se pręstitisse arbitrati sunt plures, si per astum insidiásve hostem profligauerint: at saniori mente ALPHONSVS. qui, dum à Ludouico Podio nuntiaretur, esse qui armamentarium nauesque Venetorum subiecto igne combureret, modò duo aureorum millia à Rege acciperet; respondit:

dit: *Virtute vincendum, aut numquam: ex hac enim re non alia mihi laus ſperanda, quàm eius, qui Dianæ Epheſinæ templum exuſſit.* Panorm. lib. 3. de Geſt. Alphonſi.

Idem

Illis qui ſe in necem Franc. Sfortiæ paratos nuntiabant, renuntiari iuſſit: *Huiuſmodi propoſito abſtineant. Numquam enim mihi placuit victoria, cuius poſtmodum pigendum pudendumque eſſet.* Ibid.

Idem.

Venerat ad eum Rogerius Pallantiæ comes, vir ſtrenuus; ſe regem Caſtellæ Ioannem confoſſurum ſpondens, ſi Rex annuat. at ille: *Neque pro Caſtellæ neque pro totius orbis imperio tantum ſcelus admiſerim: virtute non ſcelere paranda eſt gloria.* Ibidem lib. 2.

Vide Clementia.
item, Erga hostes clementia.

VICTORIA INCRVENTA.

Æneas Sylvius.

ILlam demum Victoriam, quæ ſine ſanguinis effuſione contingit, celebri triumpho dignam, Platonis elogio clarum eſt. cui Æneas Sylvius conſonat, qui dicere ſolitus: *Longè maior ſeruati quàm cæſi hoſtis victoria.* & ita ſe habere teſtatus eſt ille, qui ait:

Regnare ſi vis, ſanguine humano abſtine.

Lib. 1. Comm. in Alphon.

Idem.

Eiuſdem etiam illa vox: *Decet regem inuictum habere animum, res ſi iuſta ſit; at vbi conatus iniuſtus eſt, præſtat vinci quàm vincere.* Ibidem.

ALPHONSVS ARAG. REX.

Prodeat hîc rursus clementissimus inter Principes ALPHONSVS: qui crebriùs ad suos dixisse commemoratur: *Tanto victoris triumphus est illustrior, quanto plures relicti, de quibus triumphetur.* Pulchrè Lotichius:

Gloria victori est, victis donare salutem.

Panorm. lib. 1. de Gest. eiusd.

Vide AMICITIA, & AMICVM BONVM. ERGA HOSTES CLEMENTIA. &c.

VINCERE SEIPSVM.

B. IGNATIVS LOYOLA S. I.

Fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit Mœnia:

prouerbiali scemate fertur. cuius memor IGNATIVS, hoc modo adolescentem acri ingenio paternè cohortabatur: *Hoc age, vt te vincas. Quod si feceris, splendidiorem aliis qui ingenio mitiori, habebis in cælo coronam.* Ribad. lib. 5. Vitæ, cap. 10.

FREDERICVS IMPERATOR.

Ille quoque quàm eleganter & præclarè? Victis in Hungariâ Gunziensibus, *Magnum*, inquiebat ad suos, *opus egimus. Maius nunc restat: vt vincamus nosipsos, atque auaritiæ vltionique frenos imponamus.* Discite exẽplo FREDERICI vos Reges & Principes, imperare animi affectibus; neque insolescere, si votis adspirarit belli incerta sors: adeoque victis parcere, nam ——— *si decidit hostis,*

Ire super satis est, vitamque relinquere victo.

Æn. Syl. lib. 2. de Gest. Alph.

Require Apophth. de AFFECTIBVS DOMANDIS.

VIN-

VINDICTA.

PETRVS DE VINEIS.

VLCISCENDI nocendique cupido in humanis pectoribus magnos fluctus excitat, consternationis plenus affectus, ac numquam sine tormento sui violentus. PETRVM DE VINEIS, Fredericus Barbarossa oculis priuari leuissima de causa iusserat: cumque Pontificem Paulum III. bello lacessere in animum induxisset, præfatum PETRVM in Consiliariorum numerum adsciuit. Ille vltionem sceleris in se admissi meditatus, cùm de mediis ad bellum istud sustinendum rogaretur; *Mihi*, inquit, *consultissimum videtur Ecclesiam proprio ære oppugnare.* Placuit sententia. & ecce itum passim ad Ecclesias, quæ suis vasis & prouentibus spoliatæ. Quo facto, adit Imperatorem nefandus consiliarius: &, *Nunc*, ait, *Imperator tui in me commissi sceleris pœnam das. Iam enim te coram Deo reum effeci meo consilio, cuius templa tam impiè es deprædatus.* Parum de salute æternâ solicitus, non meminerat illius Script. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. nam

Semper & infirmi est animi exiguiq; voluptas,
Vltio. vt habet Iuuen. Sat. 13.

Pogg. Florent. Phil. Camer.

PHILIPPVS FRANC. & GVILIELMVS ANGLIÆ REGES.

Hunc etiam vltionis stimuli, prudentiæ moderationisque immemorem reddiderunt. Venerat quippe ex Anglia cum ingenti auri pondere in Normandiam: vbi, cùm in morbum incidens, diutiùs decubuisset; PHILIPPVS per iocum cauil-

cauillatus, *Cubat*, inquit, *Rex Angliæ Rothomagi, adueniente puerperio.* Quod scomma mox fama ad aures GVILIELMI vulgauit. qui eo extra iocum accepto, *Cùm*, ait, *ego partui leuatus, ad templum me purificatum iero, tunc mille in Francia lucebunt faces.* Vix pauci dies intercesserant, cùm GVILIELMVS Franciæ fines ferro & igne est depopulatus. Pol. lib. 9.

NARZES EVNVCHVS.

Erat is quem Iustinus Imp. Byzant. aduersus Gothos pręfecerat. Hic offensus dicto Sophiæ, quę eum, vtpote Eunuchum, ad lanam & pensa reuerti oportere criminata erat, respondebat: *At ego talem ordiar telam, non facilè æmulis extricabilem.* quod & præstitit. Conr. Lycost.

VINDICTA NEGLECTA.

S. LAVRENTIVS PATRIAR. VENETVS.

MAgna igitur, & non contemnenda virtus, vindictæ vltionisque frenos contrahere, ac illi laxandos eos permittere, qui seruorum suorum sanguinem pro merito vlciscetur. Ita Venetorum PATRIARCHA LAVRENTIVS, cùm multa præclarè dixisset, pluribus locis ab improbis hominibus excitatus est risus. dumque amici cohortarentur, se de iniuria illa vindicaret; vultu placido, *Noli*, inquit, *te affligere fili. Dominus Iesus, cuius negotium gerimus, ipse aderit honori suo.* Sur. tom. 1. in Vita.

ANONYMVS SACERDOS.

Quàm verò grata sit Deo delicti in nos commissi voluntaria remissio, Surius auctor grauissimus subiecto exemplo documentum præbet. S. Hanno Archie-

chiepisc. Colonien. contemplationis ſtudio intentus, videbat mentis oculis, quoſdam alios Archiepiſcopos in candida & glorioſa veſte ſedes glorioſas in cælo occupare, ſeque inter eos inſigni etiam amictu fulgere, cuius tamen partem quæ pectus tegebat, ſordida fœdabat macula: quam cùm manu obiectâ tegere non poſſet, ab aliis, ne ſedem ſibi locatam occuparet, repelli. Quod portentum cùm familiari cuipiam expoſuiſſet, ille rem coniiciens; *Macula*, inquit, *veſti tuæ candidæ inhærens, memoria eſt iniuriæ tuorum ciuium, qui anno ſuperiore te Colonia expulêre, quibuſcum necdum in gratiam rediiſti.* Archiepiſcopus teſtimonio conſcientiæ ſuæ conuictus, ſtatim eos omnes reuocari, & bona eorum, quæ priùs fiſco addicta, reſtitui iuſſit. Adeò Deo diſplicet amarus zelus, cuius filius hîc quærebat ouem perditam, donec eam inueniret. In vita Hannonis lib. 2. cap. 25. apud Sur. tom. 6.

S. MALACHIAS EPISC. HIBERNIÆ.

Emicuit etiam hoc ſplendore MALACHIAS. In quem dum petulãter multa iactaſſet maledica quædam, ita vt caluitiei eius etiam improperaret; nihil aliud reſpondit, quàm, *Dominus reſpondeat pro me.* & ecce reſpondit Dominus, ſed lentis verbis. Verſa enim in rabiem illa, miſerè interiit; & ita aduerſus MALACHIAM aſſumens improperium Eliſæi, verè illum ſibi quaſi alterum experta eſt Eliſæum. Sur. tom. 6. in Vita.

RVDOLPHVS AVSTRIACVS.

Talis etiam RVDOLPHI manſuetudo, quamuis in cauſa diſpare. Sagittariis de ſagittandi peritia concertantibus, factum, vt RVDOLPHVS animi gratia ad eos properaret: dumque aliquali ſpatio à certa-

certaminis loco abeſt, ſagittâ ab imperito in incertum emiſsâ, ſauciatur. cumque è vulnere decumbenti ſuaderet quidam, illi ſagittario dextram amputandam; *Benè*, inquit, *iſtud & prouidè, priuſquam me læſiſſet: ſed quid nunc emolumenti exinde conſequar?* ac ſagittarium è cuſtodia liberum dimiſit. Pogg. Florent.

FREDERICVS IMPERATOR.

Aliquid etiam ab hac ſtirpe traxit FREDERICVS. qui conuitiis impetitus à ſuis, *Parum*, inquit, *id eſt: in libera enim ciuitate liberas linguas eſſe oportet.* I. Lipſ. in Mon. Polit.

ALPHONSVS ARAGONVM REX.

Eodem vt genere, ita & virtute nobilis ALPHONSVS. Intellexerat ſe turpiter à turbido quodam apud exteros eleuatum, qui tamen poſtmodum ab eo beneficia petiturus accedebat: neque ſe ob id indecorè geſſit, ſed perbenignè eum accipiens, *Parum refert*, inquiebat, *quid dixerit. benefactorum quippe illius, non vanè dictorum, adhuc memor ſum.* Panor. lib. 1. de Geſt. eiuſd.

Require Apophth. de CONVITIIS, PATIENTIA INIVRIÆ, CLEMENTIA, *&c.*

VIRTVS.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

VIRTVTIS tandem nobis penetralia ſubeunda. eius enim poſſeſſione nulla eſt honeſtior aut diuturnior: ideoque ſummis votis expetenda. Ad quod non parum nos incitauit CARD. ALDOBRANDINVS, qui rogatus, quid eſſet virtus; *Prædium*, aie-

aiebat, *Plutonis*. Insinuabat illum verè diuitem, qui possessionem haberet virtutis. Henr. Farnesius, in Apophtheg. De Principe.

IDEM

Sciscitanti Clementi VIII. Pont. Max. quos in administratione publici muneris maximè probaret; *Qui Dei*, respondit, *viua sunt simulachra.* non fastu, sed virtute illustres viros ostendens. Ibid.

IDEM

Cùm de iuuentutis sedula educatione institutioneque ageretur, rogabatur, quænam Italiæ Gymnasia maximi faceret: *Non*, inquit, *quæ ornamentum habent marmoris, sed virtutis.* Hinc Plato in Academiæ suæ ingressu scripserat Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω, id est, Nullus Geometriæ ignarus huc accedat. Virtutem appellabat Geometriam, quòd in æquâ affectuum mensurâ consistat. Ibid.

ALEXANDER SEVERVS IMP.

Seuerum etiam & memoratu dignum SEVERI IMP. de virtute elogium. Iam ad Imperium euecto nuntiabatur Ataxerxem numeroso exercitu in Romaniam cogitare. &, *Haud multum id refert*, inquit, *vt enim quæ cum voluptate agimus, dulcia sunt: ita quæ cum virtute fiunt, gloriosa esse solent.* Non enim in vita tantùm; sed

Post obitum benefacta manent, æternaq; virtus
Non metuit Stygiis ne rapiatur aquis.

Herod. lib. 6.

VITÆ

VITÆ HVIVS PERFECTIO.

S. ÆGIDIVS ASSISINAS.

QVamuis neminem ante obitum beatum dixerint veteres, quòd tum demũ in veram quietem recipiatur homo: poteſt nihilominùs etiam in hac vita, ſua haberi felicitas & perfectio. de qua cùm ſciſcitaretur quiſpiam B. ÆGIDIVM, quíſnam videlicet in hac vita dicendus eſſet beatus; hoc ab eo reſponſum habuit: *Qui amat, & non deſiderat amari. Qui timet, & non appetit timeri. Qui ſeruit, & ſeruiri ſibi non cupit. Qui denique ſe erga alios benè gerit, non tamen eo fine, vt ſe erga illum viciſsim benè gerant.* Magna hæc ſunt, & à paucis benè enucleata. Ex Sent. aureis Ægidij.

CANIS SCALIGER VERONÆ DOMINVS.

Ille diuerſis orbis partibus aduentãtes, quacumque conditione in Palatij ſui hoſpitium excipiebat. dicebat autem: *Nihil in hac vita beatius, quàm inuicto animo, ſua pariter atque aliena fortuna obuiam ire; & perpetuis beneficentia ac liberalitatis operibus, inſita virtutis famã extendiſſe.* Iouius lib. 1. Elog.

Quære BENEFICENTIA. LIBERALITAS.

VOLVNTAS.

S. BASILIVS.

AGgrediamur illud, cui nec Leges imperant, nec Principes dominantur. Eſtque VOLVNTAS humana, quæ ſola inter potentias verè libera eſt, & nulli ſubiecta, niſi qui eam habet: cuius etiam promptitudo ad bonum laudabilis eſt. Venerat ad

BASI-

BASILIVM muliercula, litteras ab eo postulans, quò à vectigalium solutione redderetur immunis. quas cùm ad Satrapam regionis detulisset, ille iis visis, se id facere non posse respondit, ne quidem in BASILII (cui multum deberet) gratiam. Cui iteratò BASILIVS: *Si voluntas prompta fuit, & defuit facultas, tolerabile est: si autem potuisti quidē, & noluisti, Christus te redigat in ordinem inopum, vt vbi volueris, non possis.* quod & euênit. Sur. tom. 1. in Vita eiusd.

S. HVGO LINCOLNIENS. EPISCOPVS.

Ille cùm nihil aliud in hac vita desiderare se diceret, quàm vt in Sacerdotem consecraretur, à cœnobij præfecto reprehensus, quòd eam rem suscipere vellet, quam vix vllus dignè suscipit, semper deinceps voluntati suæ cessit. Quare ab Henrico II. Angliæ Rege ad Carthusiensis cœnobij præfecturam vocatus, quídque de ea sibi videretur, interrogatus; *Voluntati*, respondit, *mea de statu meo nihil penitus reseruare iam pridem edoctus sum.* Sur. tom. 6. in Vita.

PASTOR ABBAS

Hoc frequenter vsurpabat: *Murus ferreus est propria voluntas, qui hominem à Deo separat atque diuellit.* Doroth. Serm. 5.

ANONYMVS ABBAS.

Iste etiam ad calcem adiiciendus. Venerant ad eum visendum peregrini monachi: cumque hospitalitatis ergô eum ad cibum sumendum induxissent, rogant: Anne tristaris Pater? quibus ille: *Mea tristitia est, si propriæ voluntati obtemperauero.* In vitis PP. cap. De hospitalit.

VOLVPTAS.

LVDOVICVS XII. GALL. REX.

VEluti turpe admodum, meretricem in nobilium matronarum cœtum; ita in virtutum concilium VOLVPTATEM adducere, indecorum. est enim ea cum quadam lubrica ſuauitate ad illicita fœdę mentis inclinatio. Pulchrè igitur LVDOVICVS REX, dum intellexiſſet nobilem quemdam ob puellam Neapolitanam deperire; *Grauis*, dicebat, *Tyrannis eſt voluptas, quæ ea demum concupiſcit, quorum eſt copia anguſtior.*

——Vſque adeò nulla eſt ſyncera voluptas,
Sollicitumque aliquid lætis interuenit.

P. Æmil. in Vita.

PIOR MONACHVS.

Require Apophth. de CIBO *&* IRA.

PETRVS ALDOBRANDINVS CARD.

Quid expectatis à præclaro illo viro? Interrogatus quandoque, quænam Religioni peſtis acerbior infligi poſſet; reſpondit: *Voluptate nulla atrocior.* Facit enim voluptatum illecebra, vt Religionis lumen obtenebretur. Henr. Farneſ. ſuprà.

THOMAS MORVS.

Ruminabat ille toto vitæ ſuæ tempore, vt auctor eſt T. Staplut.: *Nulla eſt animi peior affectio, quàm eâ re delectari, quæ niſi peccando obtineri non poteſt.* Inſinuans mundi voluptates noxias, & poſſeſſores in peccati ſeruitutem trahere. Idem conuenienti Emblemate expreſſit Georg. Sabinus, dum ita canit:

Cùm puer alueolo furatur mella cupido,
Furanti digitum cuſpide fixit apis.

Sic

Sic etiam nobis est breuis & peritura voluptas
Quam petimus, tristi mista dolore nocet.

VOTVM. *vide* CASTITAS.

VVLGVS.

IOANNES XXIII. PONT. MAX.

VVLGVS, quod fluctu mobilius Seneca, ignobile dicit Virgilius, huic operi tandem, vel inuitus insero: quòd eiusdem censuras & iudicia mihi parata hîc sciam. at solatur me celeberrimum illud IOANNIS PONTIFICIS responsum: qui rogatus, quid esset à vero remotius; *Vulgi sententia*, inquit: *quidquid enim laudat, vituperio dignum est: quidquid cogitat, vanum: quidquid loquitur, falsum: quod improbat, bonum est: quodque approbat, malum: & quidquid denique extollit, infame.* Ita sanè

Tradere turpi fasces populus
Gaudet, eosdem colit atque odit.

Seneca in Hipp. Phil. Camer. In Oper. success. c. 40.

S. POLYCARPVS.

Require POPVLVS.

VXOR MOROSA.

ALPHONSVS ARAG. REX.

NOn ineptè hanc Vulgo subiicimus, quæ potissimùm suæ intemperantiæ molestiarumque ab eo sumit argumentum. Sanè vt nemo sentit, quâ parte stringat calceus, nisi qui eum induit: ita MOROSÆ MVLIERIS genium nemo experitur, nisi qui illi inseparabili nexu coniunctus est. Quis ergo ALPHONSVM meritò non extulerit? qui dum fugitiuam vxorem quempiam solicitè requirentem intellexis-

ſet; *Verè inſanire eum exiſtimo*, inquiebat, *qui fugitiuam, & à ſe ſponte digreſſam vxorem perquirit.* Laudabilior fortaſſis fuiſſet apud eũ illa Diogenis vox, qui cùm mulieres ob flagitium ex oliuâ pendere conſpicaretur, Vtinam, ait, & ceteræ arbores ſimilem ferrent fructum! Panorm. lib, 4. de Geſtis eiuſdem.

IDEM

Conſpicatus Triſponium I. C. animo anxium, quòd trecentos aureos, qui ex dote ſupererant, furto ſurreptos perdidiſſet; dixiſſe fertur: *Longè illi melius, ſi vxorem, quàm pecunias fures abſtuliſſent.* ſignificans magnæ felicitatis, ab improba & moroſa muliere liberari. Ibidem.

GREGORIVS HAIMBERGENSIS.

Succedat magno huic Principi GREGORIVS HAIMBER. iuris dicendiq; ſcientia inter Germanos facilè Princeps. ſed, quod litteratis omnibus etiam hoc noſtro æuo accidit miſerabile, moroſam ſibi cõiugem, & quaſi alteram Xantippen duxerat. cumque à Cæſare miſſus, diutiùs domo, adeoq; & coniuge abeſſet, nuntiatum per amicum, eam viuere & benè valere. Cui ille: *Si viuit mea vxor, ego ſanè obij.* inſinuans, moroſam vxorem lentam mariti eſſe mortem. Cur ita? inquies, Quia, vt doctè & verè Iuuen. Sat. 6.

Semper habet lites alternaq; iurgia lectus
In quo nupta iacet: minimùm dormitur in illo.
Tunc grauis illa viro, tunc omni tigride peior,
Cùm ſimulat gemitus occulti conſcia facti;
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus ſemper lachrymis, ſemperq; paratis
In ſtatione ſua.

Æn. Syl. lib. 3. Com. in Res geſt. Alph.

ANO-

ANONYMVS HOSPES.

Sed claudo hoc totum de morosis vxoribus, vno eoque iocoso exemplo. Diuerterat ad hospitium quidam, vxoris improbitatem molestè ferens. vixque ingressus, audit hospitam diutiùs vociferantem, & nunc cum marito, nunc cum ancillis, rixas & iurgia miscentem: impatiens ille, assurgit, & recessum parat. Cui HOSPES; *Ecquæ, inquit, amice, isthæc impatientia tua est? Duos & triginta annos huius clamores dies noctesque æquissimè fero: túne vnius diei sextantem eos ferre potes?* Si risu excepta responsio fuit, nemo quærat, effuso maximè. Ecce hominem paratum, quietis pacisque causâ, quæuis etiam ineptissima ab vxore perpeti. Benè monet Comicus:

Proba vxor, ô Nicostrata, marito suo
Non debet esse superior, sed obsequens.
Nam graue malum vxor est superans virum suũ.

Adrian. Barlandus.

Quære MVLIER.

ZELVS ERGA DEVM, ET ECCLESIAM.

APHRAATES MONACHVS.

AD portum huius operis properantibus, pius erga Deum, cuius auxilio præsidioque huc vsque peruenimus, nobis superest proponendus affectus, quem ZELVM dicimus: quantumque eo claruêre viri sancti & timorati. Inter quos principem, meo quidem iudicio, locum debeo APHRAATÆ MONACHO. qui, vt erat summus contemptæ

ces fortissimi, & Religionis quam in Baptismo professi, protestati, zelum ad seros nepotes transmittite. Niceph. Callist. Hist. Eccl. lib. 11. cap. 49.

PHILIPPVS II. HISP. REX.

Verè appuleram, sed propioris æui exemplum interuenit, quod MAGNVS PHILIPPVS nobis donat. Carolo Cæsari superstes, regnorumque vt heres, ita & egregius paternæ pietatis imitator, & auitæ, Religionis propugnator exstitit: cuius etiam zelum ad extremum vsque spiritum, nec spe melioris sortis elatus, neque iniquioris metu fractus, variis argumentis declarauit. Idque vel maximè, dum iam plenus dierum & meritorum in Ecclesiam & Rempub. Christianam, malignâ febri correptus (quæ eum etiam extinxit) anteactæ vitæ euentus varios considerans, nullo doloris, quem instans aut Fatum aut præsens tanti Imperij amissio excitare poterant, sensu tactus, dicebat: *Vnum est quod me meritò reficit, cuius vel sola contemplatione oblector, quòd in Catholica fide, maiorum Religione, Catholica Ecclesia, eiusque supremi capitis Pontificis Romani obedientia conquiescam*. & ita Deo Opt. Max. suum gregem commendans, à nobis abiit, magnumque sui vbiuis gentium desiderium reliquit: maius relicturus, nisi superstitem alterum Philippum, etiam patriæ pietatis & fortitudinis, vt Imperij heredē, orbi post se dedisset: in quo (vt illud B. Ambrosij de Theodosio Imp. vsurpē) eum agnoscere debemus, in quo eum & cernimus, & videmus. ——— *Qualem si prisca tulissent*

Sæcula, iam positis Bellona resurgeret armis,
Tritaque sub dulci florerent sæcula pace.

In append. Hadr. Barlandi de Ducibus Brab.

IOANNES SAMOSCIVS CANCELL. POLON.

Philippo Regi IOANNEM SAMOSCIVM adhuc adiungo, & curſum hunc libens cum eo ſiſto. Vt enim erat in nobili illo regno famâ & virtute nobilis heros, multæ etiam ab eo profectæ nobiles gnomæ, quæ prióribus adſitæ, extremam hanc aciem ſuo pondere tuentur, & nouo quodam ſplendore illuſtrant. Vna è ceteris locum hîc vendicat: quam non dicto ſuo tantùm, verùm & teſtamento aſſeruit. Ingraueſcente namque morbi violentiâ, oculis manibuſque iam iam morituris, in optatam cæleſtis patriæ manſionem ſublatis, piè inſonabat Eccleſiæ Catholicæ vnitatem & præſtantiam: *Eſt enim illa*, inquiebat, *non Regum ac Principum modò, ſed, quod longè præclarius, omniũ Sanctorum cõmunis mater. In cuius proinde gremio mori felicius eſt, quàm ab initio naſci: cùm non naſci ſatius ſit, quàm in hac non mori.* O egregium & innocentis animi indicem ſermonem! quem publico & merito encomio V. C. Iuſtum Lipſium celebraturú fuiſſe, auctor eſt Ioan. Wouerius in ſua aſſertione Lipſiani Donarij; niſi ſtatuta viuendi ſcribendiq́, periodus adfuiſſet, quæ emeritum ſenem orbi eripuit, & cælo intulit. vbi

Et Cæli proceres, & Triados decus,
Et quæ condita tegmine
Suſpexit cupidâ mente Sophos; videt
Pulsâ nube beatior.

Require DEI HONOR, ECCLESIA, MARTYRIVM, MORIENTIVM DICTA, *&c.*

FINIS.

INDEX
CAPITVM SIVE RERVM,
quæ hoc opere tractantur.

Eleemo-

Liber-

ERRATA.

Pagina.	*linea.*	*mendum.*	*emendatio.*
12.	8.	confirmetur	conformetur
30.	vlt.	&	vt
52.	vlt.	præclai	præclari
66.	1.	nestarum	honestarum
77.	4.	donus	donum
221	5.	pæneque	pœnæque
238.	18.	Quisquid	Quisquis
368.	17.	auferatur	auferantur
505.	26.	viliùs	vtiliùs
572	4.	partui	partu

— 11 —